

JOHANNIS BAPTISTÆ

THIERS,

CARNOTENSIS, BACCALAVREI Theologi Parisiensis, & Camporotundensis Ecclesiæ Parœci,

De Stola in Archidiaconorum Visitationibus gestanda à Parœcis,

DISCEPTATIO,

In quâ multa ad Archidiaconorum munus jurisdictionem ac Visitationes attinentia curiosè pertractantur.

Presbyteri non vadant nisi Stola vel Orario induti.
Concilium Triburiense cap. 26. apud Ivonem Carnot. part. 10. Decreti, cap. 139.

PARISIIS,

Apud JOHANNEM Du Puis in vico San-
ad Coronam auream.

M. DC. LXXIV.

Cum Privilegio & Approbatione.

PEr Stolam quid aliud quàm Sacerdotii declarantur insignia? *Concilium Roman. 7. in Epist. Nicolai 1. ad universos Galliæ Episcopos.*

Dictum est Orarium, quia quamvis sine aliis indumentis sacerdotibus baptizare, consignare, & alia plura orando facere liceat, sine Orario tamen, nisi magna necessitate cogente, nihil horum facere licet. *Guillelmus Durandus ex Decano Carnotensi Episcopus Mimatensis, in lib. 3. Rationalis divin. Officior. cap. 5. num. 6.*

PRÆFATIO.

DE Stola in Ecclesiarum Visitationibus gestanda, Archidiaconos inter & Parœcos jampridem disceptatur. Hanc sibi unis deberi putant Archidiaconi; sibi juxta atque Archidiaconis Parœci. Lis est adhuc sub judice, nec quidquam de ea pronunciatum fuit hactenus, quod, non in universa dicam, sed ne in Gallicana quidem Ecclesia, generalis regulæ loco esse possit.

Anni jam ferè septem sunt, cùm de ejusmodi quæstione quid sentirem, etiam atque etiam rogatus ab amicis quibusdam scribere, adduci numquam potui ut eorum precibus obsequerer. Nempe invidiosum esse argumentum intelligebam,

quod vix ac ne vix quidem tractari posset pro meritis, quin multis Archidiaconis displiceret, & maximè Carnotensibus, quos suspexi semper, & quorum nonnullis plurimùm me debere profiteor. Cùm enim Stolæ ita non amici solùm, sed etiam amatores sint, ut eâ exornatos Parœcos inter visitandum sustinere non valeant; incommodum atque injucundum ipsis futurum existimabam commentarium, quod Stolam Parœcis eorum in visitationibus assereret. Quid autem inimicorum numerum augere necesse est, sibique detrimenta ultro arcessere?

Nihilominus tamen ex quo tempore Archidiaconorum unus Francisco Arnulpho Camburciacensi Priori, & Præjecto Cevallerio Orgevallensi Parœco, litem ea de re intendit, rumpendum silentium viri mihi familiares ac necessarii suasere, & ad justam Parœcorum defensionem, neglectâ omni invi-

diâ aggrediendam. Ipſorum conſiliis parui tandem aliquando, tum ut periclitanti veritati ſuccurrerem, cùm ne communi cauſæ deeſſem; egregium illud S. Auguſtini in lib. *De dono perſeverantiæ*, cap. 16. monitum ſequutus: *Dicatur verum, maximè ubi aliqua quæſtio ut dicatur impellit, & capiant qui poſſunt; ne fortè cùm tacetur propter eos qui capere non poſſunt, non ſolùm veritate fraudentur, verumetiam falſitate capiantur qui verum capere, quo caveatur falſitas, poſſunt.*

Iſthæc conſcribendæ DISCEPTATIONIS hujus oblata fuit occaſio; in qua quidem Diſceptatione id mihi unicè propoſitum eſt, ut *Stolam in Archidiaconorum Viſitationibus ferendam à Parœcis* commonſtrem. Id autem variis rationibus exequor, quas ex Conciliorum canonibus, decretis Romanorum Pontificum, Synodalibus Diœceſeon Statutis, Miſſalibus ac Ritualibus Eccleſiarum libris, Eccleſiaſticis

Scriptoribus, & ipsis etiam Senatus-consultis repeto. Et quoniam in una consuetudine innituntur Archidiaconorum plerique (quo argumento vix ullum sive ad investigandam, sive ad adstruendam veritatem inveniri miserabilius potest) consuetudinem illam ostendo neque *Rationabilem* esse, neque *legitimè præscriptam*, qualem in cap. *cùm tanto*, Tit. *De consuetudine*; postulat Gregorius IX. iisque meritò accensendam quæ, licèt sacris canonibus adversentur, apud Archidiaconos tamen vulgò receptæ sunt. In pravis autem id genus consuetudinibus enumerandis, multa ad Archidiaconorum munus, jurisdictionem & Visitationes attinentia necesse habui explicare, quæ Illustrissimis Gallicanæ Ecclesiæ Pontificibus, quorum in auctoritatem sæpius involant, ingrata spero non fuerint.

Si quid porrò in Archidiaconos scriptum asperius, disputationis ardori, quæso, condonetur. Nemi-

nem lædere animus fuit. Si fortè quem læsi, præter mentem accidit; quoties & quomodocumque lubuerit paratus emendare. Archidiaconos, ut Parœcis præpositos ab Episcopis, veneror, colo; Sed veritatem magis veneror, magis colo. Archidiaconorum jurisdictionem in levioribus causis agnosco, in majoribus non agnosco, quia nec Concilia, nec Jus Canonicum, nec illius interpretes, nec Senatus-consulta agnoscunt. Quas contra fas à Parœcis ac Parœciarum Curatoribus exigunt *procurationes*; quam in Ecclesiarum Rectores exercent dominationem; ceteras eorum injurias, nec probare possum, nec debeo. *Non accusamus universitatem* (ut cum S. Bernardo loquar in cap. 20. Tractat. De conversione ad Clericos) *Sed nec universitatem possumus excusare.* Si mihi propterea irascantur, si minas intentent, jamdudum me Dei omnipotentis gratia duobus malis ingentibus, spe videlicet ac

timore, liberavit, illudque Boëtii distichum in lib. 1. *De consolatione Philosophiæ.* Metr. 4. mihi sumo:

Nec speres aliquid, nec extimescas:
Exarmaveris impotentis iram.

Quia Carnotensis Cleri negotiis præficiuntur Carnotenses Archidiaconi quidam, grave nimis (uti jam factum expostulavi non semel) *extraordinariarum decimarum* onus imponi mihi curabunt forsitan. At si quid mearum facultatum, quas sentio quàm sint tenues, ea ratione depereat, sanè pauperibus deperibit, quorum omnia propemodum sunt quæ mihi Divina benignitas utenda concessit. *Nihil* enim *aliud sunt res Ecclesiæ*(inquit S.Prosper,seu potiùs Julianus Pomerius in lib. 2. *de vita contemplativa*, cap. 29.) *nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum.* Verùm meliora de Archidiaconis nostris sentire cogit Christiana caritas. Unde futurum confido, ut veterum Archidiaconorum memores, quorum erat ecclesiastica

ſiaſtica bona, pauperéſque procurare ſub Epiſcopis, res Eccleſiæ noſtræ ac pauperum laudatiſſimè atque integerrimè adminiſtrent.

PResbyteri ſine intermiſſione utantur Orariis, propter differentiam Sacerdotii dignitatis. *Concilium Moguntinum 1. can. 28. Et lib. 5. Capitularium Karoli M. ac Ludovici Pii, cap. 81.*

DOCTORUM APPROBATIO.

NOs infra scripti sacræ Facultatis Parisiensis Doctores Theologi ac Socij Sorbonici, testamur & fidem facimus legisse Librum cui titulus, *Disceptatio de Stola in Archidiaconorum Visitationibus gestanda à Parœcis* auctore JOANNE BAPTISTA THIERS, Carnotensi, Baccalaureo Theologo Parisiensi, & Camporotundensis Ecclesiæ Parœco, in quo nihil deprehendimus fidei Catholicæ contrarium. Signatum Parisiis die trigesima mensis Januarij, anno Domini 1674.

N. PETITPIED, Pastor Ecclesiæ S. Martialis Parisiensis.

N. LENOIR.

SVMMA PRIVILEGII
Regis Chriſtianiſſimi.

LUDOVICUS XIV. Dei gratia Galliarum & Navarræ Rex, Chriſtianiſſimus ſingulari Privilegio ſanxit ; nequis per univerſos Regnorum ſuorum fines intra decem annos à die perfectæ primæ editionis computandos imprimat, aut alibi excuſum venalem habeat Librum cui titulus, *Diſceptatio de ſtola in Archidiaconorum Viſitationibus geſtanda à Parœcis* auctore JOANNE BAPTISTA THIERS, Baccalaureo Theologo Pariſienſi, præter Joannem du Puis Bibliopolam Pariſienſem, qui ſecus fecerit Librorum confiſcatione, & pœnis quæ latius in diplomate Regio continentur multabitur. Datum in vico vulgò dicto Verſailles, die octavo menſis Martij, Anno Domini milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo quarto.

Signatum de mandato Regis, DALENCÉ.

In publicas Bibliopolarum Pariſienſium Societatis Tabulas relatum menſe Septembris 1674.
Signatum THIERRY, *Synd.*

Hæc prima Editio abſoluta fuit die decima Septembris, anno Domini 1674. atque Exemplaria tradita.

JOHANNIS BAPTISTÆ
THIERS
CARNOTENSIS, BACCALAUREI Theologi Parisiensis, & Comporotundensis Ecclesiæ Parœci,
DISCEPTATIO
De Stola in Archidiaconorum Visitationibus gestanda à Parœcis.

CAPUT I.

Concertatio de Stola in Archidiaconorum Visitationibus ferenda à parœcis, cùm jam ferè ab annis quinque in gratiam Parœcorum dirempta sit Senatus-consulto Parisiensi, mirum sanè cur ab Archidiaconis quibusdam Parisiensi Senatui subjectis non ita pridem fuerit instaurata. Quam illi Archidiaconi possessionem opponunt, pacificam non esse ostenditur.

POST diremptam anno 1669. 3º Kalendas Januarias solemni Parisiensis Senatus Decreto, quæ de Stola in Visitationibus Ecclesiarum gestanda, Episcopum inter Ambianensem &

Royensis Ecclesiæ Decanum, intercedebat controversia: neminem unquam ex Archidiaconis, Parisiensi Curiæ obnoxiis, futurum existimabam, qui Parœcis novam de eodem argumento litem auderet intentare. Tribus omnino ut ita sentirem rationibus adducebar; tùm quòd rés judicata esset, & judicatæ rei sua apud omnes sarta tecta integra debeat esse auctoritas; tùm quòd ab eo tempore nonnullos Galliarum nostrarum Pontifices, atque inter alios Illustrissimum Felicem Vialartium, Catalaunensem Episcopum, certò scirem, suarum Diœceseon Parœcis Stolam in Visitationibus ferendi facultatem impertitos; tùm denique quòd illa concertatio mihi attentiùs cogitanti videretur vani cujusdam honoris fœtus, recens ab ambitiosis quibusdam Archidiaconis inventus, prioribus sæculis incognitus, & reipsa ridiculus, quandoquidem Stola Diaconi cujuslibet & Sacerdotis, aliquod munus Ecclesiasticum obeuntis, ornamentum est ac insigne.

Nihilominus tamen hodie quoque inveniuntur Archidiaconi, qui nec Parisiensis Curiæ (quamvis intra ipsius limites positi sint) judicio stare velint, nec sapientissimorum quorumdam Episcoporum vestigiis inhærere, nec ridiculâ illâ vani honoris contentione se abdicare. Quo fundamento constituta sit eorum causâ non video, nisi caducæ cujusdam ac fragilis possessionis, quam objectant om-

nibus, & quâ se à præfato Parisiensi Senatus-Consulto minimè dejectos ac deturbatos opinantur.

At quàm ruinosum, quámque malè materiatum sit id genus fundamentum, facilè intelligitur. Cujus enim ponderis apud æquos rerum æstimatores esse possit illa possessio, quâ liberè & quietè uti non licet? Et verò Archidiaconos unos & solos liberè semper & quietè Stolam in Visitationibus suis non induisse quis ignorat, ex quo præsertim tempore sibi unis induendam illam imaginati sunt? Parœci, fateor, maximam partem non contradixere. Sed vel negotii gravitatem non satis perspicientes; vel *Canes muti non valentes latrare*; vel *Pastores & idola*; vel aliquo crimine notati atque ideo sibi metuentes; vel suæ dignitatis parum memores; vel rei familiaris inopia laborantes; vel pacis amantes plus æquo; vel amicitia cum Archidiaconis conjuncti; vel Sacerdotiis ab iis donati; vel eorum minis, curribus & equis, atque etiam clamosis, violentis ac turbulentis Promotoribus, quales aliquando vidimus in visitationibus, perterriti; vel denique (ut vero similius videtur) quia officioso illo urbanitatis obsequio Archidiaconos dignari sponte ac liberaliter voluerunt. Variis autem temporibus & locis contradixere eorum plerique qui Canones sacros & Ecclesiasticos ritus habuerunt in numerato, & muneris auctoritatisque suæ studiosi exstiterunt,

ubi id quaſi ex neceſſitate ſumma, non verò ex gratuita humanitate ab Archidiaconis flagitari ſenſerunt.

Exempla ſunt hujuſce rei plurima, tum domeſtica, cùm extraria. Primum ſanè locum habere poſſunt inter extraria diuturnæ ac pertinaces controverſiæ Adriani Behotti Rotomagenſis Eccleſiæ Archidiaconi Majoris, cum Parœcis quibuſdam Rotomagenſibus, nimirum Martino Meſengo, Sahurſienſi, Nicolao Dehorſio, S. Petri Honorati, Renato Dehorſio, S. Laurentii Rotomagenſis, & Ægidio Theodorico, S. Leodegarii Bordeniacenſis: quæ diu multa tribunalia implevere, & ex quibus varia tum Vices-gerentis (ut aiunt) Officialis Rotomagenſis, tum Rotomagenſis Senatus, tum poſtremò Conſilii ſanctioris Decreta, in quarto *Collectionis generalis rerum Cleri Gallicani* volumine recenſita. Multa s profectò atq; obſtinatiores fuiſſe has lites inde colligitur, quòd in iis perſequendis decem monetæ Gallicæ nummorum millia conſumpſiſſe Behottus memoretur. Accedunt hiscontroverſiis & illæ quas Parœcis quibuſdam circa Belliſmum commorantibus, maximè autem Franciſco Viverio S. Germani Oriniacenſis Rectori intulit Nicolaus Regnotus Belliſmenſis in Eccleſia Sagienſi Archidiaconus, quáſque homo cauſæ ſuæ diffidens ac deſperans, ad exitum non audet perducere. Neque omittendæ ſunt altercationes quas S. Nicolai Bau-

genciaci Prior in diœceſi Aurelianenſi, cum ſuo Archidiacono ſingulis Viſitationibus habere conſuevit; ſicut nec quæ Magnetium inter Vulcaſſini Franciæ in Eccleſia Rotomagenſi Archidiaconum & cl. v. Petrum Richardum, Triellenſem Parœcum, interceſſere, quæque citra ſanguinis effuſionem non ſunt finitæ.

Domeſtica exempla nomino, quæ à Carnotenſis Eccleſiæ Archidiaconis repetuntur. Vix unus & alter eorum à ſexaginta & amplius annis exſtitit, cujus in Viſitationibus reperti non ſint Parœci quidam Stolis ſuis inſigniti. Id factum æquo animo tulerunt alii Archidiaconi; alii neglexerunt; diſſimulaverunt alii, quorum è numero fuerunt Archidiaconi Carnotenſes duo, Franciſcus Chaudetus Lazenæus, Major, & Johannes Edelinus, Piſciacenſis; alii injuriam putantes muneri ſuo illatam, judicio ulciſci conati ſunt litigioſi homines; longè ſecus alii; nonnullos denique ſcimus, quorum memoriæ parcimus & nomini, eo violentiæ deveniſſe, ut in ipſo ædis ſacræ meditullio, Eccleſiaſticis ipſi veſtibus & Stola induti, in quorumdam Parœcorum jugulum involarint, Stolas ipſis, quas è collo ſuſpenſas habebant, detracturi.

Quid in Bleſenſi Archidiaconatu evenerit, notum pleriſque eſt; Nempe coram Archidiaconis Bleſenſibus Fr. Thomam Ravenellum, Eremitam Auguſtinianum, & Theologum Pariſienſem, ac Merienſis Eccleſiæ paſtorem,

D. Blanchetum S. Solennis Priorem, Vincentium Doledonium S. Gervaſii Parœcum, & Petrum Fenellum Parœcialis Eccleſiæ S. Dionyſii Rectorem, Stolatos eorum in Viſitationibus ſtetiſſe: Ravenellum quidem an. ferè 1631. Doledonium verò an. circiter 1653. & Fenellum denique an. 1671. Idem fecit in Archidiaconatu Dunenſi Petrus Brito Capellæ Regiæ Parœcus ab Archidiacono Bleſenſi Viſitatus, annis ab hinc circiter duobus, illuſtriſſimi Carnutum Epiſcopi nomine.

Compertum etiam pleriſque eſt in Archidiaconatu Piſciacenſi, anno 1657. ſeptem Piſciacenſis Eccleſiæ Parœcos in Philippi Marii Piſciacenſis Archidiaconi Viſitatione Stolam geſtaſſe. Qua de re cùm ſupplice libello apud libellorum ſupplicum in Palatio Pariſienſi Judices conqueſtus eſſet Marius die 31. Decembris ejuſdem anni, alio ſupplice libello die 16. Aprilis an. 1658. denuntiato, apud eoſdem Judices expoſtularunt Piſciacenſes Parœci ſeptem, ſe in qua verſabantur, Stolæ in Archidiaconorum Viſitationibus ferendæ poſſeſſione à Mario perturbari, aſſeverantes [a]. Unde natum die Julii 23. an. 1660. Judicium, quo Piſciacenſes Parœci (quia ſe tueri neglexerunt,

a *Les ſept Curez de Poiſſy concluent* afin d'eſtre maintenus & gardez en la poſſeſſion & joüiſſance d'eſtre reveſtus de l'Eſtole, lorſque *ledit Lemaire Archidiacre de Pinſerais* fera ſa viſite dans l'Egliſe de Poiſſy; & que deffenſes luy feront faites de les troubler au droit & poſſeſſion en laquelle ils ſont. *Requeſte des ſept Curez de Poiſſy, ſignifiée le 16. Avril* 1658.

& eorum plerique Marii pollicitationibus victi, vel ipsius minis sunt terrefacti) suâ querimoniâ depelluntur, & quo tamen de Stola in Archidiaconorum Visitationibus gestanda, vel non gestanda à Parœcis, nihil statuitur [b]. In eodem denique Archidiaconatu Pisciacensi an. 1657. Præjectus Cevallerius S. Petri Orgevallensis Parœcus, ejusdem Marii Archidiaconi Visitationi Stolatus interfuit; atque id graviter ferenti Mario, *se ita possidere* respondit, quemadmodum testatur publicum instrumentum ea de re scriptum à Carolo Pigeonio libellione Orgevallensi, die 23. Octobris anni præfati 1657. horâ post meridiem quintâ. Orgevallensis tamen Dominæ victus precibus Cevallerius, Stolam abjecit, eâ lege ut in posterum nihil inde detrimenti caperet jus portandæ in Archiadiaconorum Visitationibus Stolæ, quo gaudebat. Quæ quidem omnia non quietæ ac tranquillæ, sed agitatæ potiùs ac fluctuantis possessionis manifesta sunt argumenta.

Idcirco unis Archidiaconis gestandam in Visitationibus Stolam Parœci jam à longo tempore si tradiderunt, non ex debito ac necessitudine, sed ex pura puta urbanitate tradiderunt; quemadmodum unis Parœcis, aut

b La Cour parties oüies en la Chambre a debouté & deboute les parties de Dangeois (*sçavoir les 7. Curez de Poissy*) de leur complainte, les condamne aux dépens, & ne pourront les qualitez prejudicier. *Sentence des Requestes du Palais du 23. Iuillet 1660.*

Sacerdotibus extraneis Stolam in Ecclesiis nostris induendam vulgò concedimus; non quòd cum ipsis necessàriè honorem deferamus, sed quòd ita cum ipsis benignè & comiter agendum esse existimemus. Quo modo probabile admodum est unis olim Archidiaconis Visitantibus concessàm Stolam; neque ullam ex ea quoque cum ipsis gestanda Parœcos litem movisse, quàm ubi ipsos in ea esse opinatione intellexerunt, ut sibi unis id licere profiterentur.

Sed fac Archidiaconos pacificè jus illud jam à multis annis possedisse: quid tanti est? Cùm illos pateat laudato suprà Parisiensis Curiæ placito de ejusmodi possessione pulsos fuisse ac remotos. Par enim eorum hac in re causa est & ratio cum Royensis Ecclesiæ Decano & Canonicis. Quid enim illi? Deponi à Parœcis Stolam in Visitationibus suis postulant, séque in ea semper possessione fuisse asseveranter pronunciant. Hoc ipsum etiam est quod à Royensibus Parœcis postulabat, quodque asseveranter pronunciabat Royensis Ecclesiæ Decanus, ut Acta excommunicationis in ipsum ab Episcopo Ambianensi latæ fidem faciunt [a]. Et nihilominus tamen Parisiensis Senatus Stolam Royensibus Parœcis coram Decano &

[a] A reconnu ledit Sieur Doyen *de Roye* que les Curez de la dependance du Chapitre *de Roye* quitent l'Estole quand ils sont visitez par lui; Mais a dit que tel estoit l'usage non contesté. *Procez verbal d'excommunication fulminée par Mr l'Evesque d'Amiens, contre Mr le Doyen de Roye, le 27. Ianvier 1662.*

Capitulo Royensi suis in Visitationibus ferendam constituit [b]. Ergo cùm hoc statuto irrita & inanis facta fuerit Decani & Capituli Royensis possessio, cassa quoque & nulla sit possessio necesse est, quam Archidiaconi nostri tantopere prædicant.

CAPUT II.

Quam Archidiaconi proferunt consuetudinem, nullo numero habuit Parisiensis Senatus, frustra longævam illam tradunt, & eo nomine in causæ suæ patrocinium opponunt, cùm neque pacifica *sit neque rationabilis, sed* corruptela *potiùs &* abusus, *ideóque penitus abroganda.*

SEd ea est (inquiunt) Diœcesis nostræ consuetudo, usúsque longævus, cui incorruptè inviolatéque standum arbitramur, *cùm consuetudinis* (ut in cap. eodem, Tit. *de Consuetudine* legitur) *usúsque longævi non sit levis auctoritas, & plerumque discordiam pariant novitates.*

Hæc sacra Archidiaconorum anchora. Unde in causa Philippi Marii Pisciacensis in Car-

b La Cour a dit que le Doyen de Roye pourra porter l'Estole en presence de l'Evesque d'Amiens, dans les visites & autres ceremonies; comme aussi les Curez de la ville de Roye, en presence du Doyen & du Chapitre de Roye, dans ses visites. *Arrest du Parlement de Paris, du 30. Decembre 1663.*

notensi Ecclesia Archidiaconi, & Francisci Arnulphi Camburciacensis Prioris, ac Præjecti Cevallerii Orgevallensis Parœci, alii quinque Carnotensis Ecclesiæ Archidiaconi, apud Juridicum Carnotensis Episcopi Vicarium, scripto contestati sunt [c], *suis ipsorum Visitationibus numquam Stolatos interfuisse Parœcos, & eam esse totius Carnotensis Diœcesis consuetudinem*. Verùm ô præclaros & fide dignissimos in sua causa testes, quos omnium Gentium & omnium regnorum jura repudiant! Eorum unus, dum ejusmodi testimonium perhibuit, non meminerat profectò coram visitante se Stolas induisse Petrum Fenellum, S. Dionysii, & Petrum Britonem, Capellæ Regiæ, Parœcos. Hoc memoriæ, potiùs quàm animi aut fidei vitio adscribendum. Ad rem revertor. Equidem ego non infitias iverim Archidiaconos totis enixos viribus ut consuetudinem illam (quemadmodum appellant) in suæ jurisdictionis Ecclesias inveherent.

c Nous sous-signez Grand-Archidiacre, Archidiacre de Dunois, Archidiacre de Blois, & Archidiacre de Vendosme en l'Eglise Nostre-Dame de Chartres : certifions à tous qu'il appartiendra, qu'en toutes les Visites que nous avons faites depuis le temps que nous sommes Archidiacres, nous avons esté receus à l'entrée des Eglises par les Curez de chacune Paroisse; que les Curez en nous recevant nous ont presenté l'Estole, & ne l'ont point portée pendant la visite; & que de tout temps tel a esté l'usage en tout le Diocese, que les Curez ne portent point l'Estole en nostre presence faisant nos visites, en foy dequoy nous avons signé le present Certificat l'an 1672 *le* 17. jour de Juillet.
Robert Grand Archidiacre. Le Maire Archidiacre de Dunois. I. Fr, de Brizay Archidiacre de Blois. De la Rue Archidiacre de Dreux. De Leris Archidiacre de Vendosme.

Sed (uti jam antea mihi animadversum est) varii variis temporibus & locis obstitere Parœci, corruptelam potuis censentes, quàm veram legitimámque consuetudinem; non satis integræ fidei præterea postulantes Archidiaconos quòd eum honorem quasi debitum sibi exigerent, qui ex comitate tantùm & humanitate redditur. Et sanè egregiam illam Archidiaconorum consuetudinem, nisi corruptelam judicasset Parisiensis Senatus novitatum hostis infensissimus, bonarúmque consuetudinum præclarus custos, Royensibus Parœcis stolæ in Decani ac Canonicorum Royensium Visitationibus portandæ facultatem nunquam fuisset elargitus, consuetudinis contrariæ, quam Decanus & Canonici Royenses adducebant, nulla ratione habita. Quod magno argumento est Archidiaconos ut possessionis, ita & consuetudinis suæ jura nequidquam obtrudere, quo sibi unis & solis in Visitationibus suis Stolam gestandam commonstrent, quandoquidem id quoque Parœcis per Parisiensem Senatum licere, luce meridiana clariùs innotescit.

Omittamus jam Parisiensis Senatus-consulti auctoritatem, quo objecta ab Archidiaconis in causæ suæ defensionem consuetudo antiquatur: & si consuetudinem hanc longissima temporis intercapedine usurpatam fateremur ultro, nihil, puto, inde detrimenti Parœcorum juribus importaretur. Quod enim vulgò fit, non idcirco bene fieri existimandum est;

heicque habere locum poteſt non incongruè, quod Eraſmus in Colloquio cui titulus *Puerpera,* eleganter pronunciavit: *Peſſimum nominatis auctorem rei bene gerendæ vulgum. Vulgò peccant, vulgò luditur alea, vulgò fraudatur, potatur, inſanitur.*

Enim vero conſuetudinem, quòd conſuetudo ſit, & quidem antiqua, longæva, perdiuturna ac uſitata, eo tolli aut abrogari non poſſe, minimè cogitandum eſt. Expendendæ ſunt diligenter conſuetudines: an bonæ ac incorruptæ? an verò malæ ac periculoſæ? Nam ſi poſterioris ordinis fuerint, reſcindendas nemo prudens non judicaverit; eóque ſenſu S. Gregorius Magnus cap. *conſuetudines.* Innocentius 3. cap. *ad noſtram,* cap. *quanto,* cap. *cùm inter.* & cap. *cùm venerabilis,* Honorius 3. cap. *ex parte.* & Gregorius 9. cap. *cùm tanto.* Tit. *De conſuetudine:* Alexander 3. cap. *Sanè,* Tit. *De temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum:* Bonifacius 8. cap. *conſuetudinem.* cap. *non putamus,* cap. *non eſt.* & cap. *cùm in tua.* Tit. eodem *de conſuetudine,* in Sexto, aliique multi Romani Pontifices aliis in multis Juris Canonici locis, varias conſuetudines diſſolverunt. Unde in cap. *Qui contempta,* Diſt. 8. ex S. Auguſtini libro 3. de baptiſ. contra Donatiſt. dicitur: *Qui contempta veritate præſumit conſuetudinem ſequi, aut circa fratres invidus eſt & malignus, quibus ve-*

ritas revelatur : aut circa Deum ingratus est, cujus inspiratione Ecclesia ejus instruitur. . . . . . In Evangelio Dominus Ego sum, « *inquit*, [a] veritas, *non dicit*, Ego sum con- « suetudo : *Itaque veritate manifestata, cedat consuetudo veritati. . . . . Revelatione facta veritatis, cedat consuetudo veritati : quia & Petrus qui priùs circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti. . . . . . Cùm Christus veritas sit, magis veritatem quàm consuetudinem sequi debemus, quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.* Unde etiam Nicolaus 1. in citata Dist. 8. cap. *Mala consuetudo*, sic statuit : *Mala consuetudo, quæ non minus quàm perniciosa corruptela vitanda est, nisi citiùs radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur, & incipiunt prævaricationes & variæ præsumptiones celerrimè non compressæ pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuò celebrari.* Quo sanè respexit sapientissimus Catalaunensis Antistes Felix Vialartius, dum contra consuetudinis, seu corruptelæ potiùs antiquæ torrentem, Diœcesis suæ Parœcos, aliquot abhinc annis, jussit Stolam suis in Visitationibus induere.

Si verò prioris ordinis, hoc est bonæ ac incorruptæ existant consuetudines, retinendas illas omnino liquet, modò personarum, locorum ac temporum ferat ratio. Secus enim

[a] Ioan. 14.

resignandas autumo, quemadmodum de non flectendis Dominica die genibus inter orandum, de communione infantium, de vigiliis Ecclesiasticis, de asservata in privatorum hominum ædibus Eucharistia, de eadem ad Episcopos Romam venientes in pacis signum mittenda, de communione sub utraque specie, de antiquis pœnitentiæ publicæ ritibus, de Catechumenis & Energumenis, déque sexcentis aliis id genus institutis, factum intelligimus.

Videndum igitur superest ad quem ordinem revocanda veniat consuetudo, cui tota propemodum innititur Archidiaconorum caussa. Profectò cùm non possit ad priorem reduci, ad posteriorem referri necesse est. Idcirco autem ad priorem reduci non posse profiteor, quia cùm ex Gregorio IX. in laudato mox cap. *cùm tanto.* consuetudinem *rationabilem & legitimè præscriptam* esse oporteat, eam, qua de agitur, duobus illis conditionibus instructam non invenio.

Primò enim cùm Ecclesiastica institutio sacrique Canones nihil à recta ratione alienum complectantur, sed potiùs rectæ rationi efformandæ ac dirigendæ plurimùm possint inservire: consuetudinem *rationabilem* non esse constat, quæ Ecclesiasticæ institutioni, & sacris canonibus adversatur. Hinc Alexander III. *De temporibus ordinationum* &c. cap. *Sanè*, sacros ordines extra statuta tempora

conferendi consuetudinem *penitus improbandam* affirmat, *utpote institutioni Ecclesiasticæ inimicam.* Hinc etiam Innocentius III. *De consuetudine*, cap. *ad nostram*, universè *decrevit consuetudinem quæ Canonicis obviat institutis nullius debere esse momenti*; & cap. *cùm venerabilis*, de quadam consuetudine verba faciens id habet: *Cùm igitur hæc non tam consuetudo quàm corruptela meritò sit censenda, quæ profectò sacris est Canonibus inimica, ipsam mandamus de cetero non servari.*

Nonne autem rationi rectæ, nonne Ecclesiasticæ institutioni, nonne Sacris Canonibus dissentaneum est, Parœcos in Archidiaconorum Visitationibus eo ornamento exui, quo eorum ordo dignitasque declarantur, quo & in ordinatione sua ab Episcopis donati sunt, & in omni officio Ecclesiastico constitutos indui oportere, Ecclesiastica institutione sacrisque Canonibus est præstitutum? Hoc enim Concilium Moguntinum I. sub Leone III. an. 813. in can. 28. sic præscribit: *Presbyteri sine intermissione utantur orariis, propter differentiam sacerdotij dignitatis.* Hoc Karoli Magni & Ludovici Pij Imperatorum Capitularia, lib. 5. cap. 81. in quo præfata Concilij Moguntini vocabula replicantur. Hoc Concilium Romanum VII. an. 865. in Epistola Nicolai I. ad universos Galliæ Episcopos, ubi ait: *Per Stolam quid aliud quàm*

ſacerdotij declarantur inſignia? Hoc denique Concilium Triburienſe in cap. 26. apud Burchardum lib. 6. decreti cap. 10. Juonem Carnotenſem part. 10. decreti cap. 139. & Gratianum 17. quæſt. 4. cap. *ut Preſbyteri,* his vocibus: *Vt Preſbyteri non vadant niſi Stola vel orario induti. Quando ſcilicet miniſteria ſui ordinis obeunt,* inquit Eminentiſſimus Cardinalis Bona in lib. 1. *Rerum Liturgicarum* cap. 24. num. 6. An verò *miniſteria ſui ordinis* non *obeunt* Parœci quando Archidiaconis viſitantibus unâ cumEccleſiarum ſuarum Clero (ſi quem habent) quaſi ad ſolemnem ſupplicationem procedunt obviam; quando eis ſanctiſſimæ Euchariſtiæ tabernaculum aperiunt; quando divinum illud ſacramentum è tabernaculo extrahunt; quando Sanctorum ipſis Reliquias recludunt & oſtendunt; quando baptiſmatis fontes reſerant, oleique Catechumenorum ac ſacri chriſmatis vaſa oſtentant? Quam itaque conſuetudinem producunt Archidiaconi, veram eſſe *corruptelam* pronunciemus, ut *quæ profectò ſacris ſit inimica Canonibus,* neque multùm ab iis diverſa quas olim aut à Conciliis, aut à Romanis Pontificibus antiquatas obſervamus. Ejuſmodi erat de qua Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. ſic loquitur in cap. 63. *Sicut pro certo didicimus in pleriſque locis & à plurimis perſonis quaſi columbas in tẽplo vendentibus, fiunt exactiones & extorſiones turpes*

&

& pravæ pro consecrationibus Episcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus Clericorum, est que taxatum quantum sit isti vel illi, quantumve alteri vel alij persolvendum: Et ad cumulum damnationis majoris, quidam turpitudinem & pravitatem hujusmodi nituntur defendere PER CONSUETUDINEM LONGO TEMPORE OBSERVATAM. *Tantum igitur abolere volentes abusum, consuetudinem hujusmodi, quæ magis dicenda est corruptela, penitus reprobamus: firmiter statuentes ut pro iis, sive conferendis, sive collatis, nemo aliquid quocumque prætextu exigere ac extorquere præsumat. Alioquin & qui receperit, & qui dederit hujusmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi & Simone condemnetur.*

Non dissimilis quoque generis fuerit quæ Pij IV. tempore funditus est abrogata. Rem totam heic recensere non erit à proposito alienum. Diuturno multorum annorum usu receptum olim erat Romæ, ut in Consiliis quæ coram Romanis Pontificibus habentur, Cardinales tecto capite sederent, Archiepiscopi autem & Episcopi starent nudo capite. Uni hujusmodi Consiliorum cùm interfuisset aliquando Illustrissimus Bracarensis Archiepiscopus, Bartholomæus à Martyribus (uti memorat clarissimus ejus vitæ Scriptor in lib. 2. cap. 22.) & tam fœdam Episcopali ordini labem ea agendi ratione inuri graviter ac molestè ferret: Primò apud Cardinalem Lotha-

ringum, cui cum Tridentino Concilio adfuerat, deinde apud Cardinalem Alexandrinum, vehementer expostulavit; addens sibi in animo esse Summum Pontificem ea de injuria convenire. Lotharingus quidem Cardinalis hoc contumelioso more acriter offensum se, Episcopos autem Gallicanos, quos Tridento Romam secum adduxerat, longe acriùs offensos, ingenuè confessus est: verùm privatis quibusdam studiis potiùs quàm Episcoporum honori atque amplitudini consulens, Romanum Pontificem adire noluit unquam, cum eo de ejusmodi contumelia acturus. Quid autem Cardinalis Alexandrinus, qui postea ad Summum Pontificatum, assumpto Pij V. nomine, evectus est? Confirmatam multis ab annis consuetudinem causatus, *Dices* (inquit ad Archiepiscopum Bracarensem; *sed nihil proficies*. Non ideò tamen à proposito destitit Bartholomæus à Martyribus. Pium IV. paucis post diebus invisit. Quàm indignè in prædictis conventibus Archiepiscopi & Episcopi tractarentur, animosè exponit atque intrepidè. Ita jam à longo tempore consuetudinem obtinere affert Romanus Pontifex. Etsi veterem, pravam tamen consuetudinem reponit Bracarensis Archiepiscopus, ut pote quæ *Ecclesiasticis legibus esset contraria*. Ejus denique rationum pondere fractus ac victus Pius IV. corrruptelam & *abusum* palàm ac publicè agnovit, Episcoposque jussit

præter antiquum morem in concionibus illis confidere. Sic nimirum injuriosam in Episcopos consuetudinem, multis licèt firmatam sæculis, abolevit sapientissimus Pontifex. Sic etiam ceteræ omnes consuetudines exstirpandæ ac tollendæ omnino, ubi rationi rectæ, Ecclesiasticis institutis, ac sacris Canonibus adversæ reperiuntur, quemadmodum habent cap. *Vsus*, & cap. *Consuetudinis*, Dist. 11. qualem esse illam patet in qua se constitutos tradunt Archidiaconi ut soli in Ecclesiarum Parochialium Visitationibus Stolati appareant.

CAPUT III.

Eandem præterea consuetudinem rationabilem *non esse ostenditur*, *neque* legitimè præscriptam, *atque idcirco antiquandam. Quod quidem minùs mirum videri debet Archidiaconis, cùm multa eorum dignitati accesserint contra receptum morem, multa præter usum veterem sint detracta.*

VErùm aliis quoque ex causis consuetudinem ejusmodi minimè *rationabilem* esse demonstratur. *Consuetudo rationabilis* (inquit Silvester Prieras in Summa, Verbo *consuetudo*) *secundùm communiorem opinionem Innocentii, Archidiaconi & Canonistarum, est quam non improbant jura sed sustinent: Irra-*

tionabilis verò, quæ nullo jure ſuſtinetur. Atqui conſuetudo quam excutimus, tantùm abeſt ut aliquo jure fulciatur, ut potiùs Conciliorum Canonibus & Chriſtianiſſimorum Principum Capitularibus adverſetur, quibus nimirum jubentur Presbyteri & *ſine intermiſſione uti orariis*, & *non vadere niſi Stola vel orario induti*, ſicut in proximo capite ex Concilio I. Moguntino, ex lib. 5. Capitularium Karoli Magni & Ludovici Pii, atque ex Concilio Triburienſi diſſerebam. Sed hæc nondum ſatis.

Conſuetudo in tantum eſt rationabilis (inquit Angelus de Clavaſio in Summa, V. *conſuetudo*) *in quantum participat de fine Iuris: finis Iuris Canonici eſt felicitas animæ; finis Iuris Civilis eſt bonum publicum. Et ideo conſuetudo debet convenire Religioni, diſciplinæ & ſaluti. Si ergo iſtis eſt contraria, de ſe eſt irrationabilis.* Quis verò Archidiaconorum conſuetudinem diſciplinæ Eccleſiaſticæ (ut heic Religionem ac ſalutem miſſas faciam) convenire imaginetur, quam gravi ignominia afficit, quia ejus miniſtros neceſſariis ornamentis, ac dignitatis ſuæ præcipuis inſignibus ſpoliat; & cujus denique ordinem perturbat & evertit, Conciliorum Canones, Stolam Parœcis in functionibus omnibus ſuis aſſignantes, dum contemnit ac nihili ducit. Quî itaque *rationabilis* eſſe poſſit conſuetudo quam *jura improbant*, quæ *nullo jure ſuſtinetur*, & quæ *diſci-*

plinæ Ecclesiasticæ non *convenit?* Sed neque etiam *legitimè præscripta* est, quod nobis secundò loco demonstrandum.

Nam I. cùm ex tertia Juris regula, in Sexto, *Sine possessione præscriptio non procedat*; ut suam consuetudinem eorum esse quæ præscribi possunt, Archidiaconi probent, ejus possessionem (si fas ita loqui) in primis probare necesse habent. At quam possessionem probabunt, nisi agitatam ac fluctuantem, uti jam in capite 1. notavimus?

II. Regula Juris secunda est, *Possessorem malæ fidei ullo tempore non præscribere.* Unde bonam fidem *per totum præscriptionis tempus necessariam esse* ex hujusmodi Reg. cap. *Quoniam*, Tit. *De præscriptionibus*, docet Arnoldus Coruinus à Belderen J. V. Doctor, in *Iuris Canonici per aphorismos strictim explicati*, lib. 2. Tit. 33. Atqui hodiernis Archidiaconis malæ fidei suspicio obijci nonne potest, qui quod sibi ex urbanitate conceditur, ex debito reddendum profitentur? Nonne etiam eadem malæ fidei suspicio plerisque eorum decessoribus obiici potest, qui (ut antea quasi in transcursu dictum est, & fusius postmodo dicetur) contra rationem rectam, contra Ecclesiasticas institutiones, contra sacros Canones ausi sunt Parœcos suis in Visitationibus Stola exuere?

III. Sed & si bonam fidem adhibuissent Archidiaconorum primi qui ea injuria Parœcos affecere, bonam fidem solam non sufficere

ad præſcriptionem,ex cap. *Si diligenti*, Tit. *De præſcriptionibus*, & cap. *Dudum*, Tit. *De decimis,primitiis & oblationibus*,atque etiam ex L. *Obligationum*, 44. ff. *De obligationibus & actionibus*, innoteſcit: ſed *juſtum* præterea *titulum* requiri,qui *juſta eſt poßidendi quod noſtrum eſt cauſa*, ut Gloſſa & Canonici Juris interpretes in memoratum caput *Si diligenti*, obſervavere.Sicut enim nullo temporis tractu tollitur jus aliquod, ita neque conſtituitur. Quem verò ſuæ præſcriptionis titulum exhibere valent Archidiaconi, niſi exſcripta Viſitationum ſuarum Acta? At cujus momenti apud ſobrios cordatóſque viros eſſe poſſunt Acta quæ ab Archidiaconorum libellionibus ſeu Actuariis, ipſiſmet Archidiaconis dictantibus, adornata ſunt, & à Parœcis maximam partem abſque ullo examine ſubſcripta, nec prævisâ ſatis ejuſmodi ſubſcriptionum gravitate?

In antiquis porrò Viſitationum actis haberi non arbitror Archidiaconos unos & ſolos Stolatos Parœciales Eccleſias perluſtraſſe; qui ſciam antiquitus eo ſolemni ritu, quo nunc fiunt in pleriſque Galliarum diœceſibus præſertim, minimè peractas Viſitationes. Eccleſias enim aliquando abſentibus Parœcis, aliquando iis ſacra facientibus, aut aliud quidpiam Eccleſiaſticum munus obeuntibus, atque ideo ſacerdotales veſtes indutis, aliquando iiſdem ne ſuperpellicco quidem veſtitis, inviſebant Archidiaconi,vulgari habitu potiùs quàm

Clericali, minúsque honoris ac reverentiæ quàm pecuniæ, solemnium Epularum & exquisiti vini appetentes; unde natum atq; apud omnes Gallos pervulgatum proverbium, quod heic in seria scriptione nolim percensere. Imò verò proposita quacumque sponsione certaverim, non posse Archidiaconos Visitationum suarum Acta producere ante annos quinquaginta aut sexaginta ad summum descripta, ex quibus constet eos unos Stolatos in Visitationibus exstitisse.

Id tamen ita quandoque factum non infitior. Neque enim dubito quin Parœci plerique officiosa honestate aut amicitia singulari, Stolam suam Archidiaconis Visitantibus obtulerint; quemadmodum Parœcis collegis nostris, aliisque Sacerdotibus, aliquod Ecclesiasticum Officium nostris in Ecclesiis fungentibus, eumdem passim honorem habemus. At quæ ipsis honestatis aut amicitiæ titulo defertur reverentia, Parœcis damno esse non debuit, ab iisque (uti nunc fieri videmus) tanquam ex debito atque obligatione ab Archidiaconis exigi, ita ut Stolam in eorum Visitationibus ferendi vel non ferendi, facultate careant. Quare Parœcis omnibus magnopere auctor & consiliarius sum, ne plus honoris & reverentiæ Archidiaconis visitantibus impendant, quàm par sit. *Est enim* (inquit Siracides in cap. 19. Ecclesiastici) *qui se nimiùm submittit à nimia humilitate*; & fortasse futurum aliquando est,

ut quæ ipsis à nobis redduntur ex urbanitate; ex debitione postea à nobis vel saltem à successoribus nostris velint extorquere. In quo quidem Pittaci Mitylenæi consilium istud sequendum videtur: Μηδὲν ἄγαν *Ne quid nimis.*

IV. Denique ad præscriptionem legitimam possessio dum exigitur tertia Juris Regula, in Sexto, eáque per tempus lege definitum, L. *continuata* 25. ff. *de usurpationibus*, sanè pacata & quieta intelligenda est; qua minimè potiri Archidiaconos in cap. 1. superiùs jam demonstravi. Deinde cùm ex L. *Mora* 26. C. *de rei vendicatione*, duobus modis interrumpatur præscriptio, vel *naturaliter*, quia possidere possessor desiit, vel *civiliter*, nempe per citationem solemnem, denunciationem aut litis contestationem; & multæ variis temporibus & locis de Stola in Archidiaconorum Visitationibus ferenda lites exortæ sint, multæ citationes institutæ, multæ denunciationes factæ, Archidiaconorum consuetudinem veræ præscriptionis nomine nequaquam insigniri posse clarum est.

Apageto itaque mihi tantopere jactatam illam consuetudinem, quæ neque *rationabilis* sit, neque *legitimè præscripta*. De ea certè, quod olim aliud argumentum tractans Tertullianus ferè initio libri *de velandis Virginibus* aiebat, jure possèt heic affirmari: *Veritati nemo præscribere potest, non spatium temporum, non patrocinia personarum, non privilegium regionum.*

regionum. Ex his enim fere consuetudo initium ab aliqua ignorantia vel simplicitate sortita, in usum per successionem corroboratur, & ita adversus veritatem vindicatur. Sed Dominus noster Christus veritatem *se, non* consuetudinem *cognominavit. Si semper Christus & prior omnibus: aequè veritas sempiterna & antiqua res. Viderint ergo quibus novum est quod sibi vetus est. Hæreses non tam novitas quàm veritas revincit. Quodcumque adversus veritatem sapit, hoc erit hæresis, etiam vetus consuetudo.* Unde meritissimò Stolam sibi in Archidiaconorum Visitationibus assumunt Parœci, reclamante licet multis in locis mala consuetudine, acclamante autem in Ecclesiæ Conciliis Christo, cujus *veritas manet in æternum*, ex Psalmo 116.

Nihil verò miræ rei videri debet Archidiaconis, quòd in eorum negotio usurpatæ diu consuetudines abrogentur, ac novæ surrogentur; quandoquidem multa eorum ordini & dignitati contra usum accrevisse planum fit, multáque ipsis ablata fuisse, quæ longa consuetudine & possessione longa, fuerant confirmata, ut vel ex Senatus-consulto Parisiensi adversus Parisienses Archidiaconos dato Januarii die 19. an. 1619. intelligitur. Ideo enim, exempli causâ, primùm instituti sunt, ut *mensis ministrarent*, quemadmodum habetur in cap. 6. *Actorum Apostolicorum*; postea verò multis & magnis honoribus sunt exornati. Olim Ec-

clesiasticorum bonorum curam gerebant,unde magnum sibi fecere in Ecclesia nomen, magnámque auctoritatem comparavere; at jamdiu est quòd ea cura exempti sunt. Quondam Archipresbyteris &Presbyteris subiiciebantur; nunc iis præsunt ex corrupto S. Isidori Hispalensis Episcopi testimonio apud Gratianum, dist. 25. cap. *perlectis*, & falso Concilii Toletani Canone, in Tit. *De officio Archipresbyteri*, cap. *ut Archipresbyter*. atque etiam ex quorumdam Episcoporum facto, qui Presbyteros Archidiaconos elegerunt. Olim erant Episcoporum Vicarii; modò non sunt. Quondam Officiales habebant; nunc non habent, nisi quidam eorum tantummodo; idque contra fas; Qui verò nunc habent, pauciores habent quàm initio. Criminales ac conjugiales causas aliquando disceptabant; verùm id ipsis est à pluribus Conciliis & à Senatu Parisiensi interdictum, uti postea notabimus accuratè. Civiles quoque controversias graviores cognoscebant olim; jam de levioribus tantùm judicant, ex mox citato Parisiensi Senatusconsulto. Quondam in contrahendis matrimoniis *dispensationes* elargiebantur, *absolutiones* dabant, *monitiones* decernebant, propalandarum *indulgentiarum* facultates concedebant, sodalitates seu *confraternitates* probabant & confirmabant, alia denique multa præstabant Episcoporum injussu, quæ nunc vel attingere nefas ipsis fuerit.

Non ergo eſſet cur ſtomacharentur cum Parœcis, quòd in eorum Viſitationibus Stolati præter conſuetudinem apparerent, etiamſi aliæ rationes nullæ Parœcis patrocinarentur. Verùm aliæ plures auctoritatis non contemnendæ poſtea adducentur. Oſtendendum interea non hanc unam conſuetudinem apud Archidiaconos vigere, quæ *ſacris ſit inimica canonibus*, & *Eccleſiaſticis obviet inſtitutis*. Prolixior fortaſſe videbitur diſſertatio, ſed rerum tractandarum varietate pariter ac gravitate eruditis lectoribus, ſpero, non erit injucunda. Multa enim ad Archidiaconorum munus ac juriſdictionem attinentia curioſè & enucleatè explicabit, quæ ad omnium notitiam non pervenere, quæque alibi non reperientur.

CAPUT IV.

Archidiaconi quidam eorumque Officiales nonnullas conjugiales controverſias & criminoſas ex conſuetudine cognoſcunt. Sed utroque ipſis eſt pluribus Conciliis ac Senatus-conſultis interdictum.

I. TRita conſuetudine receptum eſt, ut Archidiaconi Carnotenſes, aliique nonnulli, & eorum Officiales cauſas ad matrimonium pertinentes cognoſcant. Quod

quàm ſit à Conciliorum mente alienum, levi negotio colligitur.

Ex Concilio apud Vallem-Guidonis an. 1242. ſub Juello ſeu Juhello Mathefelonenſi, Archiepiſcopo Turonenſi, qui poſtmodo fuit Remenſis Antiſtes, Can. IV. ubi habes: *Quia nonnulli quos Eccleſiaſticus ordo ad relevamen & ad ſubſidium Epiſcoporum elegit, & ſanctorum Patrum canones decreverunt, ut quod per ſe ipſos non poſſent, faciliùs cognoſcentes, per alios explicarent, falcem ſuam in meſſem alienam mittentes, & ad illicita manus ſuas & prohibita mittere non verentur: Statuimus ut Archidiaconi & alij, de cauſis matrimonialibus, ſimoniæ, vel aliis, quæ degradationem vel amiſſionem beneficij, vel depoſitionem exigunt, niſi de ſpeciali mandato ſui Pontificis, nullatenus cognoſcere, vel definire præſumant.* Confirmatus eſt Canon ille quartus Canone VIII. Concilij Salmurienſis an. 1243. & Canone VIII. alterius Salmurienſis Concilij Provincialis an. 1253.

Ex Concil. Provinciali Marciacenſi in Auſcitana diœceſi, an. 1326. die Lunæ 8. Decembris, ſub Guillelmo Flavacurtio Auſcitano Archiepiſcopo, c. 4. in quo legitur: *Statuimus ut nullus Archidiaconus de cauſis matrimoniorum vel ſponſaliorum cognoſcere, vel cenſura Eccleſiaſtica uti valeat, ſine mandato ſui Epiſcopi ſpeciali: Et ſi aliter*

præsumptum fuerit, viribus careat ipso facto. Nec de præscripta legitima consuetudine aliud sibi competat in hoc casu.

Et ex Concilio Tridentino sess. 24. Decret. *De reformatione*, cap. 20. cujus hæc sunt verba: *Adhæc causæ matrimoniales & criminales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed Episcopi tantùm examini & jurisdictioni relinquantur: etiamsi in præsenti inter Episcopum & Decanum seu Archidiaconum aut alios inferiores, super causarum istarum cognitione lis aliqua in quacumque instantia pendeat* &c. *Non obstantibus quod ad omnia supra scripta, privilegiis, indultis, concordiis, quæ suos tantùm teneant auctores, & aliis quibuscumque consuetudinibus.* Quo conficitur Episcoporum esse tantummodo de conjugialibus controversiis judicare, non verò Archidiaconorum ipsorúmve Officialium, quamquam hac in re ipsis initi conventus faveant, longáque consuetudo patrocinetur.

Conciliis accedunt Parisiensis Curiæ placita quatuor; Primum in causa Henrici Gondij Cardinalis Retzij Episcopi Parisiensis contra Parisienses Archidiaconos an. 1619. die Januarij 19. latum[a], quod *in Archidia-*

[a] Dit a esté que ladite Cour faisant droit sur les demandes respectivement faites par les parties, a fait & fait inhibitions & deffenses ausdits Archidiacres de Paris, de Josas & de Brie, & leurs Officiaux, de prendre aucune connoissance des causes matrimoniales, circonstances & dependances.

conorum jurisdictione regulæ loco esse testatur Carolus Fevretus J. C. in Tractatu *de abusu & vera causa appellationum eo nomine donatarum*, lib. 4. cap. 3. num. 21. edit. 2. ac tria alia an. 1613. diebus 16. Januarij, 22. Februarij, & 13. Martij, pronunciata, quæ Antonius Furnius Ambianus, Canonicus & Officialis Parisiensis refert integra in *Ordinariæ Episcopalis jurisdictionis contentiosæ fasciculo, è Pontificum decretis, canonicis sanctionibus, Regiis edictis & Senatus-consultis deprompto.*

Accedit denique Redonensis Senatus decretum cujus meminit Tornetus litera A. num. 134. pro Johanne Ambasiano Episcopo Trecorensi datum adversus Johannem Fleuriotum Abbatem Begariensem & in Ecclesia Trecorensi Archidiaconum Majorem, ut Fevretus memorat in citato mox loco.

II. Iisdem Carnotensibus Archidiaconis, aliisque quibusdam, eorúmque Officialibus in consuetudinem incidit, criminosas causas judicare. Verùm huic consuetudini adversantur laudata superiùs Concilia apud Vallem-Guidonis, duo Salmuriensia, & Tridentinum: adversatur & Parisiense

Il y a un Arrest du Parlement de Paris le 19. Janvier 1619. qui sert de reglement pour la jurisdiction des Archidiacres, donné entre l'Official de Paris & l'Evesque prenant en main pour luy contre les Archidiacres de Paris & de Brie, par lequel deffences furent faites ausdits Archidiacres de prendre connoissance des causes de mariage.

Senatus-consultum an. 1619. Januar. 19.[a]

Causarum autem criminosarum nomine cùm illæ omnes ab ejusmodi Conciliis & à Senatus-consulto Parisiensi intelligantur, quæ criminis suspicionem movent & afferunt; mirum profectò videtur cur iis judicandis contra tanti momenti testimonia se se inferant atque intrudant Archidiaconi eorúmque Officiales. Mirum præterea cur id agant cursim, sive (ut vocant) in cursu Visitationum suarum; quo tempore vel consilio destituti quid facto opus sit non bene perspiciunt; vel quæ forma judicij tenenda nesciunt, vel aliis negotiis distenti, aliò vocati, aliò exspectati, aliò properantes, vix ac ne vix quidem necessariam tam arduis tantique ponderis rebus diligentiam ac sollicitudinem possunt adhibere. Quo fit ut qui criminibus obnoxij putantur, eóque nomine postulantur Clerici, pagatim ac vicatim eos quasi triumphantes, & aliquando etiam pedibus, sequi compellantur. Jo triumphe! Sic illorum culpæ, quas, vitandæ offensionis ergo, occultari longè æquiùs fuerit, publicæ evadunt, vel iis in regionibus in quibus erant antea penitùs inauditæ. Sic *monstrantur di-*

[a] Pour le regard des causes criminelles, ladite Cour a pareillement fait deffenses ausdits Archidiacres & leurs Officiaux d'en prendre aucune cour ne jurisdiction: Si ce n'est qu'en faisant leurs visitations & au cours d'icelles, se presentent quelques causes de riottes & chaleur pour injures ou excez, qui se puissent juger promptement par quelque amende ou peine pecuniaire, reprehension ou legere correction.

gito prætereuntium, ac per omnium ora infames volitant, quandoquidem ita Archidiaconis placitum.

Egregiam verò laudem & ſpolia ampla reportant!

Id, inquam, mirum videtur. At illud magis mirum, quòd ita fieri ab Archidiaconis ipſorúmque Officialibus, ſcientes & prudentes patiantur Epiſcopi, quorum maximè intereſt prohibere ne fiat, cùm Tridentina Synodus (ut obſervatum eſt antea) in Seſſionis 24. cap. 20. addat: *Non obſtantibus privilegiis, indultis, concordiis & aliis quibuſcumque conſuetudinibus.*

Quod autem de capitalibus criminoſiſque controverſiis generatim à Tridentina Synodo edicitur, de Clericorum in impudicitiæ ſordibus, immundóque concubinatu ſeſe volutantium animadverſione ſtatuitur his verbis, in Seſſion. 25. Decret. *de reformatione* cap. 14. *Supradictorum omnium cognitio non ad Archidiaconos, nec Decanos aut alios inferiores, ſed ad Epiſcopos ipſos pertineat, qui ſine ſtrepitu & figura judicij, & ſola facti veritate inſpecta procedere poſſint.* Quibus conſentanea habet Concilium Provinciale Rotomagenſe an. 1581. Tit. *De Curatorum & aliorum Preſbyterorum & Parœcianorum officiis,* num. 8.

Et ſanè quis Archidiaconum ferat huc & illuc, ultro citróque per Parœcias curſitan-

tem, de Parœcorum, Presbyterorum, Diaconorum, ceterorúmque Clericorum in iis commorantium fama, honore, & facultatibus, pro arbitrio pronunciare ac decernere? Solus (inquiet fortasse aliquis) non pronunciat, solus non decernit; ubi enim difficile aliquid suboritur, unum aut duos Presbyteros secum assumit, qui in proximo occurrunt. Assumi vulgò, equidem non diffiteor, sed potius ut aliqua judicij figura servetur, quàm ut, de quibus agitur, negotia meliùs & accuratiùs examinentur; sed homines ἀμύσους & sacrorum Canonum imperitos, quales plurimos in rusticanis præsertim parochiis invenire est; sed homines ita sibi addictos ac mancipatos, ut ab ejus sententia vel transversum unguem discedere piaculo duxerint. Quo fit ut solus pronunciare, solus decernere censendus sit, & solus revera pronunciet, solus que decernat, si seriò loqui velimus.

An porrò Canonica sunt ejusmodi judicia? Ita ne judicandos Clericos statuerunt Ecclesiæ Concilia? Si Concilium Carthaginense IV. in can. 23. statuit, *ut Episcopus nullius causam audiat absque præsentia Clericorum suorum; alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentia confirmetur*; cujus ordinis erit sententia ab Archidiacono currente, in Parœcos, Presbyteros, Diaconos, aliosve Clericos lata? Nonne irritam meritò licet appellare? Si congruenter ad il-

lum canonem, Concilium Hiſpalenſe II. an. 619. Preſbyteros ac Diaconos de ſuo gradu ab unis Epiſcopis pelli non poſſe, ſed à Synodo tantùm, ita conſtituit in can. 6. *Decrevimus ut, juxta priſcorum Patrum Synodalem ſententiam, nullus noſtrum ſine Concilij examine dejiciendum quemlibet Preſbyterum vel Diaconum audeat*; Cujus ponderis fuerit Archidiaconi adverſus Preſbyteros & Diaconos judicium in Viſitationis curſu prolatum? An *juxta priſcorum Patrum Synodalem ſententiam?* Imò verò adverſus *priſcorum Patrum Synodalem ſententiam* pugnat ex diametro. Hanc nobis Canonici & Eccleſiaſtici judicij formam ex citato Concilio Carthaginenſi IV. propoſuit Triburienſe Concilium an. 895. *pro reformanda diſciplina Eccleſiaſtica* celebratum, in can. 10. *Statutum eſt* (inquit) *in hac ſancta & univerſali Synodo ut nullus Epiſcopus deponatur niſi à duodecim Epiſcopis, preſbyter à ſex, Diaconus à tribus. In Concilio Cathaginenſi can. 12. Felix Epiſcopus dixit:* Si quis »Epiſcopus in reatum aliquem incurrerit, » & non poteſt plurimos congregare Epiſcopos, ne in crimine remaneat, à duodecim » Epiſcopis audiatur, & Preſbyter à ſex, cum » proprio ſuo Epiſcopo, & Diaconus à tribus » Epiſcopis audiatur. *Et in eodem Concilio » can. 20.* Ut Preſbyter à ſex, Diaconus à » tribus diſcutiatur Epiſcopis. Reliquorum

Clericorum causas etiam solus Episcopus « loci cognoscat & definiat.

Ad hanc regulam si Archidiaconorum nostrorum judicia conferantur, quid illis fiet? Ætatis nostræ disciplinam scio temporûmque iniquitatem antiquorum Conciliorum canonibus non posse omnino convenire. Sed si ab iis recedendum, certè leviter esse recedendum sapiens nemo infitiabitur. At quàm recedant volaticis judiciis Archidiaconi quis non intelligit?

CAPUT V.

Nonnulli Archidiaconi & eorum Officiales majora disceptant negotia, cùm tamen hoc ipsis Canonico jure illiúsque interpretibus, Santonensi & Exoniensi Synodis, Illustrissimi Carnutum Episcopi Statuto, & Senatus Parisiensis decreto prohibitum fuerit, sintque dumtaxat judices pedanei, *quorum est de levioribus tantummodo judicare. Cùm neque conjugiales, neque criminosas, neque majores causas judicare possint Archidiaconi, opus non habent Officialibus.*

III. NEque modo conjugialium criminaliumque negotiorum cognitione Archidiaconis Carnotensibus, eorúmque

Officialibus interdicitur, ſed civilium etiam majorum (quæ tamen ex conſuetudine judicant) & universè omnium, quæ *adeo fuerint ardua* (quemadmodum ait Innocentius III. in cap. *Adhac*. Tit. De Officio Archidiaconi) *ut abſque majoris ſui præſentia nequeant terminari*. Ejuſmodi verò ſunt *depoſitio Clericorum* (inquit Johannes Baptiſta Bartholinus, Peruſinus, nobilis Jure-conſultus, in Annotationibus ad titulum 13. libri 1. Inſtitutionum Juris Canonici à Johanne Paulo Lancelotto conſcriptarum) *ut notatur in cap.* Suffraganeus, de Elect. *Etiamſi ſint in minoribus, ut 15. quæſt. 7. cap.* Epiſcopus. Item *ſuſpenſio perpetua vel diuturna, ut in cap. 1.* De exceſſibus Prælatorum; *alienatio rei Eccleſiaſticæ, & generaliter omnia quæ non poſſunt expediri per Epiſcopum ſine capitulo, ut in cap.* Novit, *& cap.* Quanto, de his quæ fiunt à Prælat. *& per Abbatem in cap.* Adhæc, *eo.*

Quod etiam ex capite *Perlectis*, Diſt. 25. intelligitur, ubi Archidiaconus majora negotia tenetur Epiſcopo renunciare, minora verò tantùm exequi. *Archidiaconus enim* (inquit in eo capite S. Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus) *imperat Subdiaconis & Levitis: ad quem iſta miniſteria pertinent, ordinatio veſtiendi altaris à Levitis, cura incenſi, & ſacrificij neceſſaria ſollicitudo; quis Levitarum Epiſtolam & Evangelium legat; quis preces di-*

rat seu responsoria in Dominicis diebus aut solemnitatibus decantet. Sollicitudo quoque parochiarum & ordinatio & jurgia ad ejus pertinent curam; Pro reparandis diœcesanis basilicis IPSE SUGGERIT SACERDOTI; *ipse inquirit Parochias* CUM IUSSIONE EPISCOPI, *& ornamenta vel res basilicarum Parochiarum; gesta libertatum Ecclesiasticarum* EPISCOPO IDEM REFERT; *collectam pecuniam de communione ipse accipit &* EPISCOPO DEFERT, *& Clericis proprias partes idem distribuit.* AB ARCHIDIACONO NUNCIANTUR EPISCOPO EXCESSUS DIACONORUM. *Ipse denunciat Sacerdoti in sacrario jejuniorum dies atque solemnitatum, & ab ipso publicè in Ecclesia prædicatur.*

Concordat Santonensis Synodus an. 1282. sub Gaufrido de sancto Bricio Episcopo Santonensi cap. 4. in quo habetur: *Archidiaconi & Archipresbyteri de causis minoribus cognoscere poterunt, dum Ecclesias visitabunt.*

Consentit Synodus Exoniensis an. 1287. habita sub Petro Quivil Episc. Exoniensi, cap. 40. his vocibus: *Sollicitè inquirant* Archidiaconi *de excessibus singulorum, quorum actus boni seu mali, de facili trahuntur à subditis in exemplum.* MAIORES EXCESSUS NOBIS REFERANT, *illos maximè super quibus criminosi nostra indigent dispensatione: ceteros corrigant, prout secundum sua discre-*

tionis arbitrium meliùs viderint expedire; Ita semper ut animarum lucrum quæstui anteponant.......... Et quamquam sollicitudinis cura per ipsos tanquam oculos nostros in quampluribus habeat relevari: Nolumus tamen quòd præsumptione quadam terminos transcendant, quos sibi statuerunt patres nostri: unde de sequestris nostris, Clericis non ordinatis, non residentibus, Religiosorum excessibus, & aliis ad nostram jurisdictionem immediatè spectantibus, ipsis interdicimus interponere partes suas: nisi saltem ut nobis vel Officiali nostro fideliter referant, quæ in hac parte sciverint corrigenda.

Idem quoque decernunt *Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Decani, Archidiaconi & alij status Ecclesiastici in Conventu Melodunensi, nomine totius Ecclesiæ Gallicanæ coacti an.* 1579. in Tit. *De Ecclesiarum Visitatione*. ubi legas: *Archidiaconi graviora, quæ eorum auctoritate emendari non poterunt*, AD ORDINARIUM REFERENT. *Operam autem dabunt ut ea quæ in Visitatione per Episcopum statuta ac præcepta sunt, perficiantur: ac de iis quæ vel observata, vel neglecta & omissa fuerint, caussisque ac excusationibus hominum pervicacium, statutis non obedientium*, EPISCOPUM CERTIOREM FACIANT. *In summa cùm Archidiaconi oculi sint Episcopi, juxta antiquos ac recenter editos canones constitu-*

tionésque, ita suum munus ac Officium obeant, ut fidelem, hac in re tam sancta, támque necessariâ, cùm Ecclesiæ, tùm Episcopo operam suam comprobent.

Denique idipsum sentit Illustrissimus Carnotensis Episcopus Ferdinandus Novavillæus in statuto singulari an. 1673. April. 17. ubi ait: [a] *Ad hoc maximè devolvitur Archidiaconorum munus, ut Episcopalium constitutionum observationi invigilent, ac Promotorum instar videant ne quis illis contraveniat. Majores autem causas ad Episcopos referant necesse est, eorúmque Pastoralem sollicitudinem excitent, ut occurrentibus malis medeantur. Quod semper est ita in Ecclesia ac diœcesi Carnotensi observatum.*

His accedit Senatus-consultum Parisiense an. 1619. die Januarii 19. datum, quo Parisiensis Ecclesiæ Archidiaconis, eorúmque Officialibus prohibetur causarum capitalium, civiliúmque controversiarum, quæ alicujus sint ponderis, cognitio [b].

[a] Le principal devoir & la plus grande obligation des Archidiacres dans l'Eglise, a esté seulement de veiller à l'observation des reglemens & ordonnances des Evesques, & d'estre comme les Promoteurs pour prendre garde qu'il n'y soit contrevenu, & dans les choses de consequence referer aux Evesques les defauts, & exciter leur sollicitude Pastorale pour y apporter le remede. Ce qui s'est toûjours pratiqué dans l'église & le Diocese de Chartres.

[b] Dit a esté que ladite Cour faisant droit sur les demandes respectivement faites par les parties, a fait & fait inhibitions & deffenses ausdits Archidiacres de Paris, de Josas & de Brie, & leurs Officiaux, de prendre aucune connoissance des causes matrimoniales, circonstances & dependances; decerner monitions

Quare dum in cap. *Archidiaconus*, Tit. *De Officio Archidiaconi*, dicitur *Archidiaconus post Episcopum esse Vicarius ejus in omnibus, & omnem curam in Clero, tam in urbe positorum, quàm eorum qui per Parœcias habitare noscuntur, ad se pertinere, sive de eorum conversatione, sive honore & restauratione Ecclesiarum, sive doctrina Ecclesiasticorum, vel ceterarum rerum studio:* Illa verba, *In omnibus*, &c. (ut in citato loco notat Bartolinus) *intelliguntur in omnibus præter graviora, cùm graviora sint Superiori reservata.* Ubi diligenter est animadvertendum, Archidiaconis minorum seu leviorum causarum cognitionem, aliáque multa gerendi facultatem, Jure Canonico tribui, quatenus sunt Episcoporum Vicarii. Adeòque ætatis nostræ Archidiaconos, quorum nulli prorsus eo nomine sunt Episcoporum Vicarii, ne de minoribus quidem controversiis judicare posse, ac plurima obire munia quæ toto Titulo *De Officio Archidiaconi*, in libro I. Decretalium Gregorii IX. & citato cap. *Perlectis* concluduntur, nisi vel ex peculiari aliqua Episcoporum facultate, vel eos in levioribus tantummodo negotiis, quæ ad ipsorum Visitationem attinent, Episcoporum Vicarios fateamur. Unde Carolus Fevretus in

ou absolutions, sans permission expresse dudit Evesque de Paris, ne mesme connoistre des causes qui seront de consequence: Ains leur a permis connoistre seulement des causes civiles qui seront pour choses legeres, & dont la connoissance peut appartenir aux Juges Ecclesiastiques.

Tractatu

Tractatu *de abusu & vera causa appellationum eo nomine donatarum*, lib. 4. cap. 3. num. 20. admonet [a] *diligenter esse distinguenda quæ nudè ad Archidiaconi, ut Archidiaconus est, officium pertinent, & quæ exercere potest non jure suo ac tanquam Archidiaconus, sed tanquam Vicarius aut Officialis Episcopi. Tanquam Archidiaconus* (inquit in num. 21.) *ex juris Canonici præscripto, levem solùm ac volaticam habet jurisdictionem. Cùm enim Officialis Episcopi legitimus sit gravium controversiarum Iudex, earúmque omnium quæ causæ cognitionem postulant & ab Ecclesiastica jurisdictione pendent, iniquum profectò videretur duos judices diversos, duoque diversa tribunalia in una eademque diœcesi, reperiri. Idcirco Archidiaconorum jurisdictio ad levia tantùm negotia revocatur, quæ obiter in transitu, in cursu Visitationis expediri possunt.*

Sed & si revera Vicarii Episcoporum essent Archidiaconi Visitationis Officium dum exercent, certum nihilominus est alio ex capite tunc

[a] Il faut prendre garde à bien distinguer ce qui dépend nuëment de l'Office d'Archidiacre entant qu'Archidiacre, & de ce qui luy peut appartenir & qu'il a droit d'exercer, non pas *jure suo* & comme Archidiacre; mais en qualité de Vicaire ou Official de l'Evesque. Entant qu'Archidiacre, il n'a regulierement & par disposition du droict Canonique qu'une Jurisdiction legere & momentanée. Car l'Official de l'Evesque estant le vray Juge des causes graves & importantes, & de toutes celles qui requierent connoissance de causes & qui dependent de la Jurisdiction Ecclesiastique, il ne seroit pas juste qu'il y eust deux divers Juges ni deux Tribunaux établis en un Diocese. C'est pourquoy la connoissance des Archidiacres est réduite aux affaires legeres; *quæ obiter in transitu, in cursu Visitationis expediri possunt.*

non posse nisi de levioribus causis decernere, cùm sint tantùm *Iudices pedanei*, ut appellat Johannes Andreas Bononiensis, doctissimus Juris-consultus, in cap. *Officium*, Tit. eodem, ubi postquam Archidiaconum dixit *de parvis tantùm cognoscere, majora referre*, statim subjungit: *Per quod patet quòd* Archidiaconus *est pedaneus parvus, aut nullus Iudex, aut delegatus.* Judices enim *pedanei*, seu *pedacii* potiùs (ut Latinè loquendum scribit A. Gellius lib. 3. *Noctium Atticarum*, cap. 18.) à *pedibus* dicti (seu quòd humi sederent ubi magistratus subsellia pedum habebant, seu quòd pede plano judicarent, non pro tribunali, quemadmodum V. Cl. Jacobo Cujacio placet in Novellam 82. scribenti) suum dumtaxat de minimis negotiis judicium interponebant. Hinc Silvester Prieras sacri Palatii Magister in Summa, V. *Archidiaconus* hæc habet: *Intellige quod Iudices pedanei dicuntur, quorum Officium est de minimis causis & infimis cognoscere, licèt sint Ordinarii. Majores verò causas tenentur majoribus referre, cùm ipsi per se terminare non poßint. Cod. de pedan. judicib. lib. 2.* Hinc Johannes Bellonus in *Expositionibus etymologiarum, definitionum & divisionum Iuris universi*, ait: *Pedanei Iudices sunt qui negotia humiliora disceptant, L. ulti. C. de Pedan. Judicib.* Hinc etiam Johannes Calvinus I. V. in Academia Heidelbergensi Professor, *Pedaneos Iudices dictos esse credit* in Lexico juri-

dico, *qui de levibus & minutis causis cognoscebant, & humiliora negotia disceptabant.* Hinc denique Petrus Gregorius Tolosanus I.V.Doctor in lib.47. *Syntagmatis Iuris universi*, cap. 12. num. 9. ita scribit: *Minimi porro judices erunt, qui humiliora & viliora judicant, parvíque momenti & qualitatis, quales* Pedarii, *qui in Iure appellantur* Pedanei judices, *qui à Græcis dicuntur habere cognitionem κατὰ σχέδον μικρὸν, prope vel ferè parvam. Pedarii dicti per metaphoram, à pedibus, quod quemadmodum pedes inferiores sint corporis partes: ita isti inter judices minimi & ultimi.*

Idcirco si quid magnum & arduum Archidiaconis in Visitationum cursu sese offerat judicandum, cùm nec judicare illud possint nec debeant (uti ex ante dictis conficitur,) ad Episcopos eorúmq; Officiales oportet referant, qui de eo pronuncient, de paruis ipsi ac minutis rebus *de plano* tantùm (sicut vulgò loquuntur) laturi sententiam. Quo sanè à temporariis Visitatoribus discrepant, quos aliquando Episcopi suis in Visitationibus præcursores habent & emissarios. Illi enim (nisi ex singulari aliquo Episcoporum permissu) tantùm abest ut de gravioribus cognoscant, ut ne minima quidem, quæ Archidiaconorum judicio relinquuntur, dijudicare possint; sed universa omnino, cujuscumque tandem generis & ordinis illa sint, ad Episcopos renunciare ac deferre opus habeant. Quod etiam de Archipresbyteris seu

Decanis ruralibus est pronunciandum. At enim hi, juxta atque Visitatores illi temporarii, testium instar Synodalium sunt, de quibus ita statuit Innocentius III. in Concilio IV. Lateranensi can. 6. quemadmodum legitur in cap. *6. Sicut olim*, Tit. *De accusationibus, inquisitionibus & denunciationibus*, lib 5. Decretalium. *Vt autem* (inquit summus ille Pontifex) *id valeat efficaciùs adimpleri* (id est, *ut excessus corrigi & mores præsertim in Clero poßint reformari*) *Metropolitani singulis annis, cum suis Suffraganeis, per singulas diœceses statuant personas idoneas, providas videlicet & honestas, quæ per totum annum simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione sollicitè investigent quæ correctione vel reformatione sunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & Suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti; ut super his & aliis (prout utilitati & honestati congruerit) provida deliberatione procedant, & quæ statuerint, faciant observari.*

Exploratum igitur est in Archidiaconorum ipsorúmque Officialium potestate positum non esse ut Clericos suo gradu ac ordine depellant, suis muneribus ac Sacerdotiis spolient, ipsisque alias id genus pœnas aut multas irrogent: quandoquidem ista omnia majorem jurisdictionem, superioremque postulant auctoritatem.

IV. Cùm igitur neque conjugia'es, neque

criminoſas, neque majores controverſias judicare poſſint Carnotenſes Archidiaconi (quas tamen tum ipſi, cùm eorum Officiales ex conſuetudine judicant) cumque nullam niſi in Viſitationum ſuarum curriculo juriſdictionem obtineant, conſtat eos Officialibus, extra Epiſcopalium urbium pomeria, non indigere, contra ſtante licet conſuetudine longęva. Ex quo enim tempore, Pariſienſis Curiæ decreto, an. 1619. Januar. 19. Pariſienſibus Archidiaconis controverſiarum ejuſmodi cognitio, quam ipſis diuturna conſuetudo tribuerat, ablata eſt, nullos Officiales habuere ſibi parentes ac ſubjectos, quos tamen habere conſueverant antea. Quod autem Archidiaconis nulli debeant eſſe Officiales, variis Turonicæ Provinciæ Conciliis vetitum legimus, quæ rejecta ſunt ad calcem libri cui titulus eſt, *Sancta Metropolitana Eccleſia Turonenſis, ſacrorum Pontificum ſuorum ornata virtutibus, auctore Iohanne Maan Cenomanenſi, Theologo Pariſienſi, Eccleſiæ Turonenſis Canonico & Præcentore.*

Concilio I. Provinciali apud Caſtrum-Gonterii an. 1321. ſub Juello Matheſelonenſi, Archiepiſcopo Turonenſi, can. 12. quo ſtatuitur, *Ne Archidiaconi, Archipreſbyteri & alii Juriſdictionem Eccleſiaſticam habentes extra civitatem Officiales habeant. Sed extra civitatem in perſonis propriis Officium ſuum fideliter expleant. Et ſi aliquis proceſſus fuerit co-*

ram talibus Officialibus habitus (quod fieri prohibemus) illum decrevimus non tenere.

Concilio Provinciali apud Vallem-Guidonis sub eodem Præsule an. 1242. can.4.ubi Archidiaconis præcipitur ne *Officiales habere præsumant excepto civitatis Archidiacono, qui aliàs Officiales habere consuevit*; *cui permittuntur Officiales in civitate solummodo, & non extra, antiquo statuto, abusu eorumdem minimè custodito super hoc renovato.* Ubi nota Carnoti Archidiaconum civitatis esse Prodecanum, qui nullum Officialem habet.

Duplici Concilio Salmuriensi, altero an. 1243. can. 8. altero, quod provinciale est, sub Petro Lamballensi Turonensi Archiepiscopo, an. 1253. can.8. Concilio Turonensi 6.an.1239. sub præfato Juello Pontifice, can. 8. Concilio 2. Langesiensi sub Johanne Monteforellensi Turonensi Antistite, an. 1270. can. 2. ac demum alio Concilio Langesiensi sub eodem Archiepiscopo, an. 1278. can. 8. in quibus omnibus prolati modò Conciliorum apud Castrum-Gonterii & Vallem-Guidonis canones instaurantur ac confirmantur.

Atque hæc ad provinciam Turonensem maximè pertinent. Ceterarum verò omnium quas novi, usus est haud absimilis. Aut enim (quæ maxima turba est) nullos unquam Officiales Archidiaconis permisere illarum Pontifices; aut si qui à primo permisere, tandem aliquando, compertis eorum injuriis, de suis finibus

sustulerunt, quia fortasse *Officiales* ejusmodi *non ab* Officio *nomine*, *sed ab* Officio *verbo mutuaverant originem*, ut in Epist.25.ad Officialem Episcopi Carnotensis loquitur Petrus Blesensis, Archidiaconus Bathoniensis, in qua etiam Officialium sui temporis mores candidè describit in hunc modum: *Officium Officialium* (inquit) *hodie est jura confundere, suscitare lites, transactiones rescindere, innectere dilationes, supprimere veritatem, fovere mendacium, quæstum sequi, æquitatem vendere, inhiare exactionibus, versutias concinnare. Isti sunt qui hospites suos gravant superflua evectione & multitudine clientelæ, quærunt delicatos & superfluos cibos . . . . de alieno enim prodigi, de proprio sunt avari: verborum insidiatores & aucupes syllabarum tendunt laqueos & pedicas in capturam pecuniæ. Iura interpretantur ad libitum, & ea pro voluntate sua nunc abdicant, nunc admittunt: bene dicta depravant, prudenter allegata pervertunt, rumpunt fœdera, nutriunt simultates, fornicationes dissimulant, matrimonia distrahunt, adulteria fovent, penetrant domos, & mulierculas oneratas peccatis captivas ducunt, diffamant innoxios, & nocentes absolvunt. Et (ut multa sub verborum paucitate concludam) dum omnia venaliter agunt, filii avaritiæ, servi mammonæ, se diabolo venales exponunt.*

CAPUT VI.

Carnotenses Archidiaconi, ad Officiales causarúmque conjugalium, criminosarum & graviorum civilium cognitionem quod attinet, Convento quodam cum Episcopo Carnotensi inito, ac duplici Magni Consilii decreto se tuentur. Verùm id firmamenti non multum habere virium evincitur. Conventum enim illud Simoniæ labe conspurcatum esse ostenditur.

VErùm quæ hactenus de abolendis Archidiaconorum Officialibus, & utrisque abroganda conjugalium, aliarúmque civilium (si tamen arduæ sint & difficiles) ac criminosarum controversiarum cognitione, à nobis dicta sunt, quanquam apud æquos rerum æstimatores satis habeant firmitatis, ut convelli à quoquam vix possint, duplici tamen ariete concussuros se, ac sursum deorsum eversuros opinantur Archidiaconi Carnotenses. Nimirum duplex Magni (ut appellant) Consilii decretum proponunt; ac alterum, an. 1631. die 11. Februarii latum inter Carnotensem Episcopum Leonorium Stampensem, & Blasium Feronium, Dunensem, Johannem Edelinum, Pisciacensem, Johannem Girardotum, Drocensem, ac Aurelium Paggium, Vindocinensem, in

in Carnotensi Ecclesia Archidiaconos : quo decreto pactum inter eos percussum die 27. Maii an. 1630. confirmatur; Alterum die 8. Julii an. 1633. pronunciatum inter eundem Episcopum Carnotensem, ac Paulum Prevotium, Majorem, & Johannem Amelotum Blesensem, in præfata Ecclesia Archidiaconos; eóque duplici decreto sibi & Officiales habere, & de conjugialibus alijsque civilibus ac criminosis causis penè omnibus judicare, & Visitationum suarum Acta ad duos post absolutas illas menses servare, fas esse contestantur. [a] Hæc

[a] Lesdits Sieurs Archidiacres de Dunois & Vendosme, de Pinserais & de Dreux sont demeurez d'accord, que bien que quelques-uns d'entre eux ayent eu cy-devant plus d'un Official dans le détroit de leurs Archidiaconez pour l'exercice de leur justice à l'avenir, ils n'en auront plus qu'un seul en chacun de leurs Archidiaconez, lesquels auront connoissance des promesses de mariages quand ils seront à contracter.. Ne pourront connoistre des causes grandes & criminelles ausquelles sera besoin que le Juge Royal soit ou doive estre appellé... Ne connoistront des personnes & choses qui ne sont de la jurisdiction desd. Sieurs Archidiacres, comme d'Abbayes, Religieux & Religieuses, Chapitres & Chanoines d'iceux.... sinon que lesdits Religieux ou Chanoines fussent pourveus de Cures ou autres Benefices sujets à leur visitation ; auquel cas ils pourront connoistre des deffauts par iceux commis en l'administration des Sacrements, ou manquements de leurs charges seulement, ou autres crimes & delits commis en l'estenduë de leurs Cures, ou autres Benefices sujets ausdits Sieurs Archidiacres, & non autrement..... Accordent aussi lesdirs Sieurs Archidiacres, que deux mois apres qu'ils auront achevé leurs visites dans le détroit de leurs Archidiaconez, ils seront tenus rapporter audit Seigneur Evesque tous les Procez verbaux d'icelles, pour estre mis en son Greffe ou tresor. *Transaction entre 4. Archidiacres & l'Evesque de Chartres, du 27. May 1630 omologuée au Grand Conseil le 11. Fevrier 1631.* Ordonne nostredit Conseil, que lesdits Archidiacres....dresseront leurs Procez verbaux de ce qu'ils auront reconnu pendant le cours de leurs visites, & envoyeront deux mois apres

ſacra Carnotenſium Archidiaconorum anchora: Ad quam etſi confugiant, nolim tamen de ſuæ cauſæ bonitate ſecuros præſtare.

Enimvero ſi tota res attentè perpendatur, non alio fundamento niti duplex illud magni Conſilii placitum videbimus, quàm ſupra memorato conventu. Hic enim tranſactus legitur à Petro Thoreto libellione Carnotenſi, die 27. Maii, an. 1630. At prius magni Conſilii placitum datum eſt die 11. Februarii, an. 1631. Poſterius autem die Julii 8. an. 1633. ut jam obſervatum fuit. Prius quidem conventum hunc probat, ſive (ut Barbarè loquuntur Jure-conſulti) *homologat* [a]. Poſterius quoque eundem ratum habet [b]. Quare in Epiſcopi Carnotenſis

leurſdites viſites leurſdits Procez verbaux, & ceux des Doyens ruraux, au Greffe dudit Eveſque, en la ville de Chartres. Aura ledit Grand Archidiacre deux Sieges pour l'exercice de ſa juriſdiction, & deux Officiaux ſeulement, & ledit Archidiacre de Blois un ſeul Official en la ville de Blois. Leſquels Archidiacres & leurs Officiaux auront juriſdiction, & prendront connoiſſance de toutes cauſes civiles de la juriſdiction Eccleſiaſtique, fors des cauſes de Mariages qui ſeront contractez..... Ordonne noſtredit Conſeil que leſdits Archidiacres ou leurs Officiaux auront connoiſſance de toutes les cauſes criminelles en leurſdits Archidiaconez, s'ils ne ſont prevenus par l'Official ou les Vicaires dudit Eveſque de Chartres, fors des crimes d'hereſie & ſortilege, deſquels la connoiſſance appartiendra audit Eveſque ſeul, ou à ſon Official, ou Vicaires. *Arreſt du Grand Conſeil entre Meßire Leonor d'Eſtampes Eveſque de Chartres, & Maiſtre Paul le Prevoſt grand Archidiacre de Chartres, & Me Iean Amelotte Archidiacre de Blois, du* 8. *Iuillet* 1633.

a Noſtre Grand Conſeil a homologué & homologue ledit Contract & tranſaction; a ordonné & ordonne qu'il ſera enregiſtré és Regiſtres de noſtredit Conſeil, & a condamné & condamne leſdites parties iceluy entretenir de point en point, ſelon ſa forme & teneur.

b Iceluy noſtredit Grand Conſeil a ordonné & ordonne que la

& Carnotensium Archidiaconorum causa nihil à magno Consilio judicatum fuit, nisi ad ejusmodi conventus verba, ipsiusque auctorum sententiam. Ubi autem semel inter litigantes convenit, non nisi ex eorum arbitrio lis finitur, quemadmodum apud omnes est in confesso, & ratio recta persuadet.

Atque aliam non fuisse magni Consili mentem ex eo manifestè liquet, quòd jam ab anno 1613. Martii 30. die, causarum conjugialium, ceterarúmque omnium ad ipsas pertinentium cognitione interdixerat Johanni Fleurioto Abbati Begariensi & Ecclesiæ Trecorensis Archidiacono majori [a]. An verò Carnotensibus Archidiaconis causarum hujusmodi cognitionem postea adscripsisset, quam Trecorensi Archidiacono majori abstulerat, nisi quia illam singulari pacto & convento Carnotensibus Archidiaconis concesserat Carnotensis Episcopus? Quæ autem de conjugialibus controversiis adversus Johannem Fleuriotum in Adriani Ambosiani Trecorensis Episcopi gratiam à magno Consilio statuta sunt, quominus etiam

Transaction faite entre l'Evesque de Chartres & les Archidiacres de Dunois, Pinserais, Dreux, & Vendosme, sera entretenuë & gardée entre ledit Evesque & lesdits quatre Archidiacres de point en point selon sa forme & teneur.

[a] Iceluy nostredit Grand Conseil a fait & fait inhibitions & deffenses audit Fleuriot, audit nom, de prendre aucune Cour, Jurisdiction, ny connoissance des matieres és causes matrimoniales, circonstances & dépendances d'icelles, *Arrest du Grand Conseil entre Messire Adrien d'Amboise Evesque de Treguier, & Messire Iean Fleuriot Abbé de Begar, & grand Archidiacre de Treguier, du 30. Mars 1613.*

ad alias controverſias trahantur, nihil obſtat. Modò examinandum eſt diligenter quale conventum illud ſit quod Carnotenſis Epiſcopus & quatuor Carnotenſis Eccleſiæ Archidiaconi feriere; quò deinde faciliùs de duplicis magni Conſilii decreti auctoritate ac pondere judicetur.

Equidem ego pacti hujus verba rationéſque quò attentiùs conſidero, eò magis Simoniaca labe aſperſum mihi videtur. *Simonia* enim (quemadmodum ex S. Thoma conficitur 2. 2. quæſt. 100. art. 1.) *ſtudioſa voluntas eſt emendi vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum.* Hoc autem pacto *aliquid ſpirituale vel ſpirituali annexum emitur & venditur.* Nempe jam ab anno 1619. die Januarii 4. Paulus Prevotius, Major, Ludovicus Cicoynellus, Dunenſis, Johannes Amelotus Bleſenſis, & Guillelmus Hoycius, Vindocinenſis in Carnotenſi Eccleſia Archidiaconi, Philippo Huralto Carnotenſi Epiſcopo litem eo fine intentarant, ut illorum unicuique quadringentas (ut aiunt) pecuniæ libras quotannis ſolveret [a].

[a] Comme dés le 4. jour de Janvier 1619. Maiſtres Paul le Prevoſt, Loüis Chicogneau, Jean Amelotte & Guillaume le Houye, Archidiacres de Chartres, de Dunois, Blois, & Vendoſme, euſſent preſenté Requeſte à noſtre Cour de Parlement de Paris, & en icelle fait aſſigner feu Meſſire Philippes Hurault Eveſque de Chartres, à ce que ledit Sieur Eveſque fût condamné leur bailler & aſſigner à chacun d'eux la ſomme de 400 livres pour leur portion congruë, ſoit par union de Benefices à leurs Archidiaconez, ou autrement. *Arreſt du Grand Conſeil du 11. Fevrier 1631. & Tranſaction du 27. May 1630. entre l'Eveſque & 4. Archidiacres de Chartres.*

Telum iſtud ut declinet repellátque Carnotenſis Epiſcopus, quid agit rerum? Archidiaconos Carnotenſes quatuor in ſuam ipſius juriſdictionem involare, apud Senatum Pariſienſem eodem anno, die 11. Februarii expoſtulat [a]. Sed eo ante diremptam litem mortuo, idem expoſtulat ipſius ſucceſſor Leonorius Stampenſis. Cauſa utrinque magna animorum contentione agitata, demum Carnotenſis Epiſcopus, & Archidiaconi Carnotenſes quatuor, Blaſius Feronius, Johannes Edelinus, Aurelius Poggius, Ludovici Cicoynelli & Guillelmi Hoycii ſucceſſores, ac Johannes Girardotus, homines Leonorii Stampenſis rebus ac ſtudiis omnino devoti, ſuiſque (quod maximè notandum velim) ab eo Archidiaconatibus donati, inter ſeſe conveniunt, ſcripto de quo agitur convento. Sic Carnotenſis Epiſcopus pecunia ſibi quotannis repræſentenda Carnotenſibus Archidiaconis quatuor liberatur: & Archidiaconi Carnotenſes quatuor ſuam, Epiſcopo Carnotenſi concedente, vel augent juriſdictionem, vel ſaltem dubiam ac fluctuantem firmant. Sic mavult Carnotenſis Epiſcopus ſuam imminui autoritatem, quàm proventus annuos: Et Archidiaconi Carnotenſes malunt proventibus annuis carere, quàm auctoritate. Sic denique, Epiſcopo Carnotenſi deſerente, Carnotenſes Archidiaconi juriſdictionem (cui profectò *ſpi-*

[a] Et que ledit Sieur Eveſque par ſa Requeſte du 11. Fevrier, ſe fuſt audit an incidemment conſtitué demandeur contre leſdits Archidiacres, pour l'entrepriſe qu'ils faiſoient ſur ſa juſtice & juriſdiction. *Le meſme Arreſt & la meſme Tranſaction.*

rituale aliquid annexum est) conservant, relicto quod poscebant quadringentarum pecuniæ librarum pretio singulos in annos numerando. Theologos vidi qui sic vendi tacitè emique jurisdictionem dicerent. Verùm durior hic sermo. Ut ut sit, nefas esse Ecclesiastica munia, Ecclesiasticamque jurisdictionem emere vel vendere, multis Conciliorum canonibus, Summorumque Pontificum Decretis est sancitum.

Concilio Chalcedonensi, an. 451. can. 2. *Si quis Episcopus per pecunias fecerit ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam, quæ non potest vendi, ordinaveritque per pecunias Episcopum aut Chorepiscopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur in Clero, aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel mansionarium, vel quempiam omnino, qui subjectus est regulæ, pro suo turpissimo lucri commodo; is qui hoc attentasse probatus fuerit, proprii gradus periculo subjacebit: & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione vel promotione per negotiationem facta, proficiat, sed sit alienus à dignitate vel solicitudine quam pecuniis acquisivit. Si quis verò mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extiterit; & ipse, siquidem Clericus fuerit, proprio gradu decidat: si verò Laïcus aut Monachus anathematizetur.*

Concilio Remensi, an. 1049. can. 2. *Ne quis sacros ordines aut ministeria Ecclesiasticã, vel altaria emeret aut venderet. Et si quis*

Clericorum quidlibet eorum emisset, id cum digna satisfactione suo Episcopo redderet.

Concilio Turonensi, an. 1060. can. 1. *Sancti Spiritus auctoritate, ut credimus, in Calchedonensi Synodo sententia de Simoniacis prolata, sic ab omnibus observetur: quatinus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua inconveniente conventione sæculari, aut quolibet modo contra Canonicam censuram, Episcopatum aut Abbatiam, aut Archidiaconatum seu Archipresbyteratum, aut aliquam dignitatem Ecclesiasticam, sive aliquem gradum aut ministerium, vel beneficium, quod nonnisi Clericis habere sanctorum Patrum sancivit auctoritas, dare vel accipere quolibet modo canonibus contrario tentaverit: & dans à proprio decidat gradu & dignitate; & accipiens ministerium seu beneficium malè usurpatum, nunquam recuperaturus, amittat.*

Canone *Salvator*, qui est Urbani 2. & habetur 1. quæst. 3. *Quisquis res Ecclesiasticas (quæ dona Dei sunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & Deo gratis dari debent) propter sua lucra vendit vel emit, cum eodem Simone donum Dei possideri pecunia existimat. Ideo qui easdem res non ad quod institutæ sunt, sed ad propria lucra, munere linguæ vel indebiti obsequij, vel pecuniæ largitur, vel adipiscitur, Simonia-*

cus est, cùm principalis intentio Simonis fuerit sola pecuniæ avaritia, idest idololatria, ut ait Apostolus Paulus. Alioquin cur sancta Synodus Calchedonensis 630. Episcoporum, Procuratorem vel defensorem Ecclesiæ, vel quemquam regulæ subjectum adeo per pecuniam ordinari prohibet, ut interventores quoque tanti sceleris anathematizet, nisi quòd eosdem Simoniacos judicet. . . . . Sed & beatus prædecessor noster Paschalis 2. de consecratione affirmat, quòd quisquis eorum alterum vendiderit, sine quo alterum non provenit, neutrum invenditum derelinquit: ac per hoc eum qui rem Ecclesiæ vendit vel emit, Simoniacum esse intelligitur. Nomine verò Procuratoris intelligit præfata Synodus quemlibet Ecclesiasticarum rerum administratorem, ut, verbi gratia, Præpositum, Oeconomum, Vicedominum: Defensoris nomine Advocatum, sive Castaldum, judicem: in subjecto verò regulæ Archipresbyterum, Archidiaconum, Canonicum, Monachum, vel quemlibet Ecclesiastico mancipatum officio.

Concilio Londoniensi, seu Vvestmonasteriensi, an. 1127. can. 1. *Ecclesiastica beneficia, seu quoslibet Ecclesiasticos honores, vendi vel emi, autoritate beati Petri Apostolorum principis, & nostra omnino prohibemus. Qui verò hoc præceptum violasse convictus fuerit, Clericus quidem, etiamsi Canonicus*

regularis sit vel monachus, ab ordine deponatur; laïcus verò, exlex & excommunicatus habeatur, & ejusdem Ecclesiæ vel beneficij potestate privetur.

Concilio Remensi, an. 1131. can. 1. *Statuimus ut si quis præbendas aut honorem vel promotionem aliquam Ecclesiasticam, interveniente execrabili ardore avaritiæ, per pecuniam acquisivit, honore malè acquisito careat, & emptor ac venditor & interventor, nota infamiæ percellantur.*

Concilio Lateranensi sub Innocentio II. an. 1139. can. 2. *Si quis præbendam, vel prioratum, seu Decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam Ecclesiasticam; seu quodlibet sacramentum Ecclesiasticum, ut pote chrisma, vel oleum sanctum, consecrationes altarium, vel Ecclesiarum, interveniente execrabili ardore avaritiæ per pecuniam acquisivit, honore malè acquisito careat, & emptor atque venditor & interventor, notæ infamiæ percellantur. Et nec pro pastu, nec sub obtentu alicujus consuetudinis, ante vel post à quoquam aliquid exigatur, vel ipse dare præsumat, quoniam Simoniacum est: sed liberè & absque imminutione aliqua, collata sibi dignitate atque beneficio perfruatur.*

Concilio Turonensi, an. 1163. can. 7. *Quoniam in quibusdam Episcopatibus, Decani quidam vel Archipresbyteri, ad agendas vices Episcoporum, seu Archidiaconorum,*

& terminandas causas Ecclesiasticas, constituuntur sub annuo pretio, quod ad sacerdotum gravamen, & subversionem judiciorum, non est dubium redundare: id ulterius fieri districtiùs prohibemus. Quod si facere præsumpserit quisquam, removeatur à Clero. Episcopus quoque, qui hoc in sua diœcesi sustinuerit, & Ecclesiastica judicia patitur sua dissimulatione perverti, Canonica districtione plectatur.

Concilio Lateranensi, sub Alexandro III. an. 1179. aut 1180. ut recensetur cap. *Præterea*, Tit. *Ne Prælati vices suas vel Ecclesias sub annuo concedant*, lib. 5. Decretal. *Præterea quoniam quidam in quibusdam partibus sub pretio statuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Episcopalem jurisdictionem exercent: præsenti decreto statuimus, ut qui de cetero hoc præsumpserit, officio suo privetur, & Episcopus conferendi hoc officium potestatem amittat.*

Capite *Ad nostram*, quod est Alexandri III. legitúrque in Tit. *De Simonia*, lib. 5. Decretal. *Mandamus quatenus pro ministerio Ecclesiastico exercendo, sive pro Vicariis assignandis, seu pro chrismate nullatenus pecuniam exigatis.*

Concilio Provinciali Nicosiensi, sub Raphaële Nicosiensi Archiepiscopo, in *Constitutionis instrumentis Græcos & alios*, cap. 17.

quemadmodum habetur Tom. 11. novæ Conciliorum Editionis, part. 1. *Volumus etiam & præcipimus, quòd ordines, beneficia, sepulturæ, officia, atque alia sacramenta Ecclesiastica, omnino liberè conferantur, nullis pactionibus vel conventibus interjectis.*

Conventu Melodunensi, nomine totius Ecclesiæ Gallicanæ coacto, an. 1579. Tit. *De his quæ ad forensem jurisdictionem pertinent*, cujus hæc sunt verba: *Tam nefas putet Episcopus si cuï ex his, in Ecclesiastica jurisdictionis exercitio, venale videri possit commercium. Et quod laïcis detestabili vitio datur, in Ecclesiastica politia non patiatur ne in suspicionem quidem, adduci.*

Et Concilio Provinciali Tolosano, an. 1590. part. 4. cap. 5. num. 6. *Qui dignitatem Ecclesiasticam sacrilega illa nundinatione adeptus fuerit, hac ipsa dignitate jure ipso privetur, & ad eam aut alias quascumque deinceps obtinendas inhabilis judicetur. Qui beneficium aut Officium Ecclesiasticum, eo privatus, fructus juris actione restituat: nec umquam aut illud, aut quæcumque alia retinere possit.*

CAPUT VII.

Idem Conventum ex alio capite Simoniacum videtur, multisque Conciliorum canonibus, ac Pontificum Romanorum Decretis contrarium.

PRÆTEREA convento illo Archidiaconis Carnotensibus pollicetur Carnotensis Episcopus, se postulatæ pecuniæ loco sacerdotia quædam ab ipsis eo nomine conferenda, illorum Archidiaconatibus uniturum; vel saltem proventuum ejusmodi sacerdotiorum partem aliquam assignaturum. [a] Hoc autem fieri sine Simonia non posse, ex iis apparet quæ S. Thomas scribit in 2. 2. quæst. 100. art. 4. His verbis: *Circa collationem beneficiorum sciendum est, quod si Episcopus, ab eo cui beneficium confert requirat aliquid sibi exhiberi de fructibus illius beneficij, idem est ac si aliquod munus ab eo exigeret; & non caret vitio Simoniæ.* Atqui Carnotenses Archidiaconi quatuor cùm *beneficia conferant* quorum è *fructibus aliqui exhiberi sibi*

[a] En ce faisant ledit Seigneur *Evesque de Chartres* a promis & s'est obligé envers lesdits Sieurs Archidiacres, qu'arrivant vacation des Cures ou benefices dependans d'eux, & qui seront de revenu competant, de les reunir, en partie d'iceux, ausdits Archidiacres, au lieu de la portion congruë par eux demandée, les solemnitez en tel cas requises observées. *Transaction cy-dessus citée.*

requirere debent, ut præfato conventui stetur, *hoc non caret vitio Simoniæ.* Unde Carnotensis Curiæ Episcopalis Promotor Menartus, vir pius & sui muneris dignissimus, nostra ætate Philippo Mario, Pisciacensi in Carnotensi Ecclesia Archidiacono fortiter obstitit, partem aliquam proventuum Villanovani sacerdotij Archidiaconatui suo (cui jam alterius sacerdotij fructuum pars non minima addicta est) adjungere volenti: consultisque ea de re Parisiensibus quibusdam Theologis integerrimis illis & doctissimis, qui hoc illicitum esse ac Simoniacum scripto contestati sunt, adduci numquam potuit ut huic facto assentiretur. Quare ejus pietati & fortitudini debet Villanovanum sacerdotium, quòd ab hujusmodi censu ac tributo liberum sit, quo illud Philippus Marius onerare tentavit. Videant alij Carnotenses Archidiaconi qui similes proventus ex sibi subjectis sacerdotiis percipiunt, utrum à Simoniæ labe sint immunes.

Et verò id genus uniones (ut aiunt) qui passim & nullo discrimine fieri posse existimant, hallucinantur turpiter. Nisi enim *evidens necessitas vel utilitas subsit*, institui non posse liquet ex cap. *Dudum*, Tit. *De rebus Ecclesiæ non alienandis*, in 6. ubi ita ad rem nostram appositè loquitur Innocentius IV. *Dictus Archidiaconus ex adverso respondit illas decimas illi Ecclesiæ restitui non debe-*

re: proferens in medium ordinationem quamdam Episcopi Dulmensis, de consensu capituli sui factam, inter alia continentem, quòd idem Episcopus attendens proventus Archidiaconatus Dulmensis adeo fore tenues & exiles, quòd non sufficiebant ad ejus onera supportanda: præfatus decimas Archidiaconatui memorato concessit...... Quia verò in concessione hujusmodi prædicta Ecclesia (cùm vacaret) legitimo caruit Defensore, qui sibi prius ab eodem Episcopo debuerat deputari; Quia etiam Tractatus solemnis diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis, & alienationibus rerum Ecclesiasticarum exigitur, non habitus in eadem: ordinationem & concessionem ipsam (præsertim cùm evidens necessitas, quare fieri deberet, vel utilitas non subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere: Dictas Decimas ipsi Ecclesiæ tanquam pertinentes ad eam sententialiter adjudicare curantes.

Quæ verò *necessitas evidens*, quæ *utilitas subest* Carnotensibus Archidiaconatibus sacerdotiorum quorumdam proventus unire? *Vbi necessitas urget* (inquit S. Bernardus in lib. 3. *de consideratione*, cap. 4.) *excusabilis dispensatio est: ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. Vtilitas dico communis non propria. Nam cùm nihil horum est, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.* Ad hanc amussim uniones suas si

exigant Carnotenſes Archidiaconi, illicitas & nullas, quantumvis ex ſtylo Romanæ Curiæ adornatas, fateantur neceſſe eſt. Quæ enim, amabo, earum eſt *neceſſitas evidens?* Quæ *communis utilitas?* Neutram ab iis aſſignari poſſe conſtat. Verùm (inquient) cùm toti Eccleſiæ Carnotenſi inſerviant Archidiaconi, de ejuſdem Eccleſiæ bonis convenit ſuſtineri. Id quidem conceſſerim ultro. Sed numquid alia ſunt Carnotenſis Eccleſiæ bona, quàm ſacerdotiorum ejuſmodi, ex quibus Carnotenſes Archidiaconi valeant ſuſtentari? Numquid illi revera ex Carnotenſis Eccleſiæ bonis ſuſtentantur, cùm nullus eorum ſit noſtra ætate qui ſimul & Canonicus & Archidiaconus non ſit? Numquid ex parœcorum *inthronizationibus* (ut appellant) percepta ab iis, jure an injuria, pecunia agendæ clericalem in modum vitæ ſatis eſſe poteſt? Numquid dum parentes ſibi Eccleſias & parœcias viſitant, ab iis procurationem ſatis amplam accipiunt? Poſtremò numquid inter viſitandum ex ejuſmodi procuratione ſuſtentari poſſunt? Eorum heic fidem appello qui peracto viſitationum ſuarum curriculo, uberes pecuniæ ſummas, deductis impenſis omnibus, habere dignoſcuntur, quas quidem ſummas vel exornandis domibus, vel pretioſis ſupellectilibus comparandis, vel prædiis vineis, ac hortis acquirendis, potiùs quam nutriendis pauperibus, impendunt.

His adde Sacerdotiorum uniones prædicto convento memoratas, illis vocibus à Concilio Tridentino damnatas fuisse in sess. 24. *de reformatione*, cap. 13. *In unionibus quibuslibet, sive ex supradictis, seu aliis causis faciendis, Ecclesiæ parochiales monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis, seu dignitatibus, sive prœbendis, Ecclesiæ Cathedralis vel collegiatæ sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militiisve, non uniantur.* Carnotenses autem Archidiaconatus Carnotensis *Ecclesiæ Cathedralis dignitates* sunt.

Nullos porrò sacerdotiorum fructus in ea conferentis utilitatem cedere posse, nullisque novis censibus onerari sacerdotia, apertis verbis declarant Concilia multa.

Lateranense 3. an. 1179. seu 1180. sub Alexandro III. can. 7. *Prohibemus insuper, ne novi census ab Episcopis vel Abbatibus aliisve Prælatis imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem redituum suis usibus appropriare præsumant, sed libertates quas sibi majores desiderant conservari, minoribus quoque suis bona voluntate conservent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit habeatur.* Ad hujus Concilij mentem ita ad Archiepiscopum Mediolanensem scribit Innocentius III. Tit. unico: *Ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. Non licuit ea pactione vel conventione quacumque sub modo vel tenore præscripto*

præscripto concedere nudum Officium & tibi retinere proventus: cùm in Lateranensi Concilio prohibitum sit, nequis conferendo Ecclesiasticum beneficium, partem proventuum suis usibus retinere præsumat, & alibi cautum reperiatur in canone, Quod Ecclesiastica beneficia sine diminutione debent conferri.

Oxoniense, an. 1222. cap. 3. *Adhæc statuimus, ne Prælatus aliquis, cùm Ecclesiam contulerit aut præbendam, fructus ejusdem Ecclesiæ sive præbendæ nondum collectos sibi præsumat aliquatenus usurpare: vel pro institutione, vel missione in possessionem, vel charta super hoc facienda, aliquid audeat extorquere, nec ab Officiariis suis, Archidiaconis suis, vel Decanis, sustineat extorqueri.*

Albiense, an. 1254. capit. 56. *Sanè cùm in collatione bonorum Ecclesiasticorum haberi debeat principaliter ante oculos solus Deus: districtè præcipimus & mandamus, ut omnia Ecclesiastica bona personis idoneis, & statuto à Canonibus tempore conferantur, nullo præcepto vel promisso, remotis omni conditione & pacto, absque omni diminutione, nova pensione in eisdem ad opus conferentis, vel alterius non injecta, prout Canonicæ statuunt sanctiones: circa quæ fraudem quamlibet evitari prorsus volumus, & districtè mandamus: firmiter inhibentes, ne reditus Ecclesiarum vacantium præsumat quisquam, præ-*

terquam ipsius Ecclesiæ, quæ vacat, usibus applicare, aut easdem bonis suis aliquibus spoliare. Si autem aliquis scienter contra fecerit, ipsorum beneficiorum, aliter quàm supradictum est collatorum, in pœnam ipsius conferentis & ejus qui recepit; sic collata ad superiorum collationem ea vice, tanquam vacantia, per statutum hujusmodi devolvantur.

Et Avenionense, à trium Provinciarum Præsulibus in monasterio S. Rufi celebratum 18. Junij ann. Dom. 1326. cap. 28. *Item, quòd prioratus, seu alterius beneficij Ecclesiastici, facta cum novi census impositione vel pensionis antiquæ augmentatione collatio, non valeat ipso jure, & per proximum Superiorem, illa vice, personæ idoneæ sine dicti oneris vitio conferatur, ac si ad eum propter negligentiam fuisset aliàs collatio dicti beneficij devoluta.* Eadem verba replicat aliud Avenionense Concilium ibidem à trium quoque Provinciarum Episcopis habitum an. 1337. cap. 33.

Vos jam Carnotenses Archidiaconi convenio. Quo jure quibusdam Archidiaconatuum vestrorum sacerdotiis impositos novos census retinetis, quos tam multa Ecclesiæ Concilia condemnant? *Pensiones* vocatis census illos; sed numquid mutato nomine crimen excusatur? *Pensiones* appellentur si vultis. Verùm quo præterea jure *pensiones* ex ejus-

modi ſacerdotiis poſſunt vobis aſſignari? Si quæ vobis antea fuerunt aſſignatæ, non potuiſſe niſi per *abuſum magnum* aſſignari, diſcite tandem aliquando ex *Concilio delecto-rum Cardinalium & aliorum Prælatorum, de emendanda Eccleſia, S. D. N. D. Paulo 3. ipſo jubente conſcriptum & exhibitum, anno 1538.* ubi legitur: *Alius abuſus cum beneficia conferuntur, ſeu cum ceduntur aliis, irrepſit in conſtituendis ſuper eorum fructibus, penſionibus. Imò quandoque cedens beneficio omnes ſibi fructus reſervat. Qua in re illud eſt animadvertendum, nulla alia de cauſa, nulloque alio jure penſiones conſtitui poſſe, niſi ut quaſdam eleemoſynas, quæ in pios uſus & indigentibus concedi debent. Nam reditus ſunt annexi beneficio ut corpus animæ: ideo ſuâ naturâ pertinent ad eum qui beneficium habet, ut poſſit ex eis vivere honeſtè pro ſuo ordine, ſimulque queat ſuſtinere impenſas pro divino cultu & templi, ſacrarumque ædium reparatione, ut, quod reliquum eſt, impendat in pios uſus. Hæc eſt enim natura eorum redituum. Verùm ſicut in rerum naturæ adminiſtratione, nonnulla fiunt à natura particulari præter inclinationem univerſalis naturæ: Sic in Pontifice, quoniam eſt univerſalis diſpenſator bonorum Eccleſiæ; ſi viderit eam fructuum portionem, quæ in pios uſus expendi debet, aut ejus partem in pium quempiam alium uſum ut expendatur*

magis expedire, poteſt procul dubio id facere. Ideo jure merito penſionem ponere poteſt ut ſubveniat egeno, præſertim Clerico, ut honeſtè queat vitam ducere pro ejuſdem ordine. Ideo omnes fructus reſervari, adimiq; id omne quod divino cultui ſuſtentationique habentis Beneficiũ tribui debet, magnus eſt abuſus. Itemq; penſiones dari Clericis divitibus, qui commodè & honeſtè vivere queunt ex reditibus quos habent, magnus certè abuſus, tollendus uterque.

Ex iis autem omnibus quæ tum in præſenti, cùm in proximè antecedenti capite à nobis commemorata ſunt; intelligitur, quænam conventi Carnotenſem inter Epiſcopum & Carnotenſes Archidiaconos initi, capita Simoniam redoleant, Conciliorúmque Canonibus ac Summorum Pontificum ſtatutis contraveniant. Duo quidem Carnotenſes Archidiaconi, Paulus Prevotius Major, & Johannes Amelotus Bleſenſis, privatis quibuſdam ex cauſis, neque Carnotenſi Epiſcopo, neque aliis quatuor collegis ſuis conſenſere. At cùm eorum controverſia anno tantùm 1633. Magni Conſilii decreto compoſita ſit: cæterorum verò Archidiaconorum Carnotenſium conventus alio ejuſdem Magni Conſilii decreto ſtabilitus fuerit anno 1631. quandoquidem par erat omnium res, idémque jus, aliud in illorum favorem judicare anno 1633. noluerunt Magni Conſilii Senatores ampliſſimi, quàm quòd in horum gratiam anno 1631. pronunciaverant, ne

ſecum pugnare viderentur, rémque judicatam antea contrario judicio reſcindere.

CAPUT VIII.

Eidem convento multiplicem abuſum eſſe probatur; atque ideo quibus confirmatur magni Conſilii decreta duo ſubreptitia eſſe. Tridentini Concilii autoritas adverſus Archidiaconos Carnotenſes vindicatur.

SEd ut ad conventum noſtrum revertamur, multiplicem illi abuſum ineſſe liquidò patet. Tunc enim abuſum eſſe nos Galli dicimus; cùm vel in Conciliorum canones ac ſanctorum Patrum decreta, vel in ſupremorum Tribunalium (quæ *Parlamenta* vulgò nominamus) ſtatuta, quidquam profertur. Ita quippe Carolus de Graſſaliis in lib. 2. *de jure liliorum*, cap. 7. ſcribit: *Quod attentatur in Francia contra Regis jura, ordinationes regias, decreta ſanctorum Patrum, privilegia & libertates Regni & regnicolarum, hoc vocatur in Francia abuſus notorius.* Ita Ægidius Burdinus in ſupremo Pariſienſi Senatu Regius & publicus cognitor, *Paraphraſi in conſtitutiones regias, de litibus brevi compendio decidendis, an. Domini* 1539. *promulgatas*, in artic. 6. 7. & 8. *Tribus potiſſimum formis appellatio* ab uſu *interponitur: puta ſi lis coram judice laïco*

pendeat, & judex Ecclesiasticus in prajudicium illius quidquam moliatur tunc abusus appellatur. Secunda species & forma est si contra leges & constitutiones regias & formã præscriptam judex Ecclesiasticus quidquam attentet. Tertiò si contra sanctorum Canonum decreta, si contra Arresta Curiæ judicium feratur, & prohibitiones in eis contentas & conclusas. His enim formis & speciebus appellari ab abusu certum est. Cùm itaque appellans causa vincit tunc malè & per abusum pronunciatum ferunt. Ita Johannes Imbertus rerum capitalium apud Fontenaiense in Pictonibus tribunal Quæsitor & Judex, in Enchiridii cap. 1. *Abusum definimus cùm Præsules vel judices Ecclesiastici quidquam in perniciem Regiæ, vel laïcæ jurisdictionis, vel priscam Franciæ immunitatem, aut libertatem, vel cùm laïci judices in Ecclesiasticos aliquid moliuntur, vel ubi adversus sancta Conciliorum decreta aut Constitutiones regias, aut supremarum Curiarum placita, delinquitur..* Ita Philippus Probus Bituricus in *Additionibus ad Pragmaticam Sanctionem*. Tit. *De causis*, parag. *Si verò*, V. *In partibus. Quòd si aliter fiat, ab ea commissione in Gallia appellatur tanquam ab abusu: quia commissio est facta contra Decreta, quod est medium unum appellandi tanquam ab abusu. Secundum, ut aliis placet, si contra judicata Parlamentorum. Tertium si contra leges Principum procedatur*

tur ; & in plerisque aliis modis solet eo appellari modo, & ferè in omnibus his quæ per judices Ecclesiasticos etiam omnes Ecclesiæ Prælatos fiunt. Ita Paulus Foxius Archiepiscopus Tolosanus & Henrici III. ad Gregorium XIII. Legatus, in Epistola 36. ad eundem Regem data annò 1582. die 2. Aprilis [a]. Ita Laurentius Bochellus in *Bibliotheca* seu *Thesauro Iuris Gallici*, lit. A. V. *Abusus* [b]. Ita Ludovicus Rambergensis in Auctuario ad laudatam antea Ægidii Burdini Paraphrasim. Ita denique Carolus Fevretus I. C. in Tractatus *De abusu & vera causa appellationum eo nomine causa donatarum*, libro 1. cap. 6. num 1. editionis secundæ [c].

a Et à ce propos je luy disois (*à Gregoire XIII.*) que les appellations comme d'abus n'estoient point receuës & pratiquées en France comme choses desirables, ni agreables : ains comme une medecine necessaire, pour remedier aux abus qui se commettoient quelquefois contre l'autorité des Roys, de leurs Ordonnances, & de leur Justice ; & contre les saints Decrets, dont les Reis de France sont protecteurs.

b Abus est entendu quand les Prelats ou Juges Ecclesiastiques ordonnent ou entreprennent aucune chose contre & au prejudice de la jurisdiction du Roi, ou autre jurisdiction laye ; ou contre les anciennes franchises, droicts, & libertez de l'Eglise Gallicane ; ou contre les SS. Decrets & Conciles, desquels le Roy est protecteur & garde ; ou contre les Ordonnances Royaux, & Arrests de la Cour. Et pareillement quand les Juges Royaux ordonnent ou entreprennent aucune chose contre & au prejudice de la jurisdiction ou ordre Ecclesiastique, s'en doivent relever les appellations en la Cour, & non ailleurs.

c L'abus en general s'étend à 3. ou 4. points principaux. Le 1. est quand il y a contravention aux SS. Conciles & anciens Canons. Le 2. quand il y a entreprise sur les droicts du Roy & de sa Couronne, & sur la temporalité de son Royaume, liberté, paix, & tranquillité de l'Eglise Gallicane, bien public dudit Royaume, & subjets d'iceluy. Le 3, quand il y a derogation aux

Episcopi verò Carnotensis & quatuor Carnotensium Archidiaconorum conventum multa, non modò Conciliorum Canonibus sanctorúmque Patrum decretis, sed & Parisiensis Curiæ placitis, adversa complectitur.

Nam primò, conventum Carnotensibus Archidiaconis quatuor, Officiales habendi potestatem impertitur: quod citatis supra in cap. 5. septem Turonensis provinciæ Conciliis damnatur, & contrario omnium ferè Gallicanæ Ecclesiæ diœcesєon usu improbatur.

Secundò, conventum Carnotensium quatuor Archidiaconorum Officialibus causarum quarumdam ad matrimonium spectantium cognitionem permittit. Atqui vetant hoc Concilium Turonense apud Vallem-Guidonis actum an. 1242. can. 4. Concilium Salmuriense duplex, unum an. 1243. can. 8. aliud Provinciale an. 1253. can. 8. Concilium Provinciale Marciacense in Auscitana diœcesi, an 1326. & Concilium Tridentinum in Sessione 24. Decreto *de Reformatione*, cap. 20. quemadmodum in capite 4. disseruimus. Vetant etiam Parisiensis Curiæ placita quatuor ibidem recensita, una cum Redonensis Senatus decre-

Concordats, Edicts & Ordonnances de nos Rois, & Arrests des Cours Souveraines. Et finalement quand il y a entreprise de la jurisdiction Ecclesiastique sur la seculiere, ou de la seculiere sur l'Ecclesiastique . . . . . En un mot l'appel qualifié comme d'abus a lieu quand il y a entreprise de jurisdiction, attentat contre les statuts anciens receus au Royaume, droicts, libertez, & immunitez de l'Eglise Gallicane, Concordats, Edicts, & Ordonnances Royaux, & Arrests des Cours de Parlements.

to, cujus Tornetus meminit in litera A. num. 134.

Tertiò, conventum Archidiaconis Carnotensibus quatuor, aut eorum Officialibus licere innuit graves causas civiles disceptare. Non licere autem constat ex cap. *Ad hæc*, Tit. *De Officio Archidiaconi*, ex cap. *Perlectis*, Dist. 25. ex Synodi Santonensis an. 1282. cap. 4. ex Synodi Exoniensis an. 1287. cap. 40. ex conventus Melodunensis Constitutionibus, Tit. *de Ecclesiarum Visitatione*, ex Statuto Ferdinandi Novavillæi Carnutum Episcopi, April. 17. an. 1673. & ex Senatus-consulto Parisiensi adversus Parisienses Archidiaconos edito, uti jam animadvertimus in cap. 5. Neque verò id pedaneorum judicum appellatio patitur, cujusmodi tamen sunt Archidiaconi apud Canonici Juris interpretes.

Quartò, conventum Archidiaconis Carnotensibus quatuor fas esse ait criminales causas judicare. Verùm reclamant Concilium apud Vallem-Guidonis can. 4. Concilium Salmuriense an. 1243. can. 8. Concilium aliud Salmuriense Provinciale, an. 1253. can. 8. & Concilium Tridentinum, ut & citatum modò Parisiense Senatus-consultum.

Quintò, conventum Carnotenses Archidiaconos quatuor non vult, nisi post menses duos à peractis Visitationibus suis, earum acta, quæ Barbari *processus verbales* vocant, ad Episcopum Carnotensem referre. Hoc autem

& Senatus-consulto Parisiensi sæpius jam laudato contravenit, & Concilio Tridentino in Sess. 24. Decreto *de Reformatione*, cap. 3. & Concilio Provinciali Remensi an 1564. Statut. 18. & Conventui Melodunensi an 1579. Tit. *de Ecclesiarum Visitatione*; & Concilio Provinciali Rotomagensi an. 1581. Tit. *de Episcopis & Capitulis*, num. 27. ac Tit. *de Episcoporum officiis*, num. 28. Et Concilio Provinciali Turonensi an 1583. in Sessionis apud Andes, Tit. *de jurisdictione & Visitatione*; & Concilio Provinciali Bituricensi an. 1584. Tit. 33. *De Visitatione, procuratione & personis quibus tradita est potestas visitandi*, can. 5. & Concilio Provinciali Tolosano an. 1590. part. 4. cap. 8. *De Visitatione*, num. 20. his enim vel statim atque completæ Visitationes sunt, vel uno saltem pòst mense, præcipitur Archidiaconis ut Visitationum suarum acta Episcopis dent in manus. Integra ejusmodi Conciliorum testimonia postmodo repræsentabimus.

Interea loci facillimum observatu est, referto tot abusionibus convento innixa Magni Consilii Decreta duo subreptitia esse. Id enim subreptitium conficitur ex S. Leone Epist. 62. ad Maximum Antiochenum Episcopum cap. 4. ex Symmacho Papa in Epist. 2. ad Æonium Arelatensem Episcopum, atque ex aliis bene multis Romanis Pontificibus, quod sacris Canonibus & Ecclesiasticis institutis adversatur. Cujus profectò generis esse quæ expendimus Ma-

gni Consilii placita liquet ex modò disputatis, cùm Conciliorum & Juris Canonici effata apertissimè reclament. *Constitutiones* (inquit Hadrianus I. in Collectionis Canonum quam ad Angilramum Metensem Episcopum misit, cap. 36.) *contra Canones & Decreta Præsulum Romanorum, vel bonos mores, nullius sunt momenti.* Et S. Gregorius Magnus in Epist. 7. ad Januarium Caralitanum Episcopum, lib. 7. Indict. 2. scribit, *Imperiali constitutione apertè sancitum esse, ut ea quæ contra leges fiunt, non solùm inutilia, sed etiam pro infectis habenda esse.* Quo conficitur amplissimorum, sapientissimorúmque Magni Consilii Judicum pietati ac religioni, ejusmodi placitis egregiè fuisse impositum.

Jam amabo vos potuit-ne aliquo jure Carnotensis Episcopus cum quatuor Carnotensis Ecclesiæ Archidiaconis in id consentire, ut conjugiales criminosásque controversias, tam ipsi, cùm ipsorum Officiales disceptarent, contrastantibus Conciliis ac Parisiensibus Senatusconsultis pluribus, contrastante etiam Concilio Tridentino in Sess. 24. Decreto *de Reformatione*, cap. 20. his verbis : *Non obstantibus quòd ad omnia supradicta Privilegiis, Indultis,* CONCORDIIS, *quæ suos tantùm teneant Auctores, & aliis quibuscunque consuetudinibus ?* Potuit præterea in id consentire ut civiles causas majores iidem Archidiaconi eorúmque Officiales judicarent, nec nisi

duobus post expletas Visitationes mensibus, Visitationum suarum acta sibi exhiberent, contrastantibus Tridentino aliisque multis Conciliis, contrastantibus denique variis Parisiensis Curiæ decretis? Sanè si consentire potuit, successores suos obligare non potuit, quandoquidem ejusmodi *Concordiis suos tantùm teneri Auctores* explicatè & distinctè declarat Concilium Tridentinum.

Quis ergo verè pius & Christianus Tridentino potiùs Concilio conjugialium criminosarúmque litium judicio Archidiaconis omnibus interdicenti, auctoritatem non adjunget, quàm laudato sæpius conventui, & duobus etiam Magni Consilii sanctionibus? Conventus & sanctiones hujusmodi quo denique numero esse possunt præ Concilii Tridentini (aliorum enim Conciliorum ac Senatus Parisiensis decreta lubens hic omitto) statutis, sive contra Gallicanæ Ecclesiæ quas appellant *Libertates*, sive contra Christianissimi Regis ipsiúsve regni jura, nihil quidquam adstruentibus? Ejus porrò ordinis sunt quæ Archidiaconis conjugialium ac criminosarum causarum cognitionem abjudicant. Quotquot enim è nostratibus Concilii Tridentini constitutiones, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, scriptis suis exagitarunt, ne verbum quidem de iis habuere, quæ Archidiaconos ejusmodi controversiarum cognitione abigunt. Cujus quidem rei fidem facit haud dubiam impius ille ac te-

merarius Caroli Molinæi *De non recipiendo Concilio Tridentino* libellus in centum articulos distributus. Facit Guidonis Coquillii Romeneii Tractatus ita inscriptus vernaculè, *Du Concile de Trente, & de la reception & publication diceluy*; ac tomo primo ejus operum publicæ luci datus Parisiis an. 1665. facit scriptio edita anno 1615. sub hoc titulo: *Discours sur la reception du Concile de Trente.* Facit Commentariolus hac inscriptione donatus; *Extrait de plusieurs articles du Concile de Trente, contraires aux droits des Rois de France, libertez de l'Eglise Gallicane, Privileges & Exemptions des Chapitres, Monasteres & Communautez*; & eodem anno 1615. in lucem emissus. Faciunt denique cetera omnia similis argumenti scripta quæ in ingentibus *Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ*, earumque *Probationum* voluminibus legere est.

Sed ista dum percenseo nefas fuerit non dixisse, tantum abesse ut quæ à Concilio Tridentino de Archidiaconis ipsorúmque jurisdictione sunt præstituta, Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, ac Christianissimi Regis, ipsiúsque imperii juribus aliquo pacto obsistant, ut contrà idem propemodum omnino à Senatu Parisiensi, acerrimo illo Gallicanæ Ecclesiæ libertatum ac Gallicani regni jurium vindice, sæpenumero judicatum sit, uti superiùs citata demonstrant Decreta.

Ergo cùm omnibus, præsertimque Parisiensi

Senatui probata fuerint hactenus quæ in Concilii Tridentini Sess. 24. cap. 20. & Sess. 25. cap. 14. de Archidiaconorum circa criminosas ac conjugiales causas auctoritate statuuntur, quâ æquitatis specie convento Simoniæ leprâ infecto, & abusibus pleno, ac duplici Magni Consilii placito huic innixo, tectis Carnotensibus Archidiaconis minimè probantur, nisi quia spectabilior est apud eos belli hujus conventi & Magni Consilii, quàm Tridentinæ Synodi vis, fides, existimatio? Bona verba! Qui sic sentiunt, an sapienter & Christianè sentiunt?

Sed (inquient) ita possidemus: ita decessoribus nostris ab Episcopo Carnotensi concessum fuit: ita jussit Magnum Concilium. Jussit, fateor. At quo firmamento jussit? Nimirum quia sic ab anno 1630. inter se se pacti fuerant Carnotensis Episcopus & quatuor Carnotensis Ecclesiæ Archidiaconi. Verùm quàm perperam pacti sint inter sese, fusiùs jam expositum est, per abusum videlicet & Simoniam.

Unum fortean erit adhuc quod ad Tridentini Concilii auctoritatem respondeatur; illud nempe in Galliis non fuisse promulgatum. At meliora de Archidiaconis cogito quàm ut eos putem huic responsionis generi assensum daturos suum; cùm nescire non debeant in Generalibus Cleri Gallicani conventibus Lutetiæ Parisiorum habitis an. 1615. nonis Iuliis, procurante præ ceteris Eminentissimo Cardinali

Francisco Rupifucaldo, communi Gallicanæ Ecclesiæ Pontificum confirmatione receptum fuisse atque approbatum [a]. Illud autem quamvis apertè non confirmarint Reges Christianissimi, ipsorúmque Judices ac Magistratus, pleráque tamen illius decreta, quæ ad Ecclesiasticum regimen attinent, cùm Carolus IX. ante completum omnino Concilium, & post finitum illud omnino, Henricus III. suas in

a Les Cardinaux, Archevesques, Evesques & autres Ecclesiastiques sous-signez, representans le Clergé general de France assemblé par la permission du Roy au Convent des Augustins à Paris; Apres avoir meurement deliberé sur le sujet de la publication du S. Concile de Trente, ont unanimement reconnu & declaré, reconnoissent & declarent estre obligez par leur devoir & conscience à recevoir, comme de fait ils ont receu & reçoivent ledit Concile, & promettent l'observer entant qu'ils le peuvent par leurs fonctions & autorité spirituelle & pastorale. Et pour en faire une plus ample, plus solemnelle & particuliere reception, sont d'avis que les Conciles Provinciaux & toutes les Provinces Metropolitaines de ce Royaume doivent estre convoquez & assemblez en chacune Province dans six mois au plus tard; & que Messieurs les Archevesques & Evesques absens en doivent estre suppliez par lettres de la presente Assemblée, conjointes aux copies du present Acte: pour en iceux Conciles Provinciaux estre ledit Concile de Trente receu, avec injonction de le recevoir cy-apres aux Synodes de tous les Dioceses particuliers, suivant la deliberation des Estats Generaux du Royaume, dont l'article est inseré au pied du present Acte. Et que au cas que quelque empeschement retarde l'Assemblée desdits Conciles Provinciaux dans le temps susdit, ledit Concile sera neantmoins receu ausdits Synodes diocesains premiers suivans, & observé par lesdits Dioceses. Ce que lesdits Prelats & autres Ecclesiastiques soussignez ont promis & juré de procurer & faire effectuer à leur possible Fait en l'Assemblée generale dudit Clergé tenuë aux Augustins à Paris, le 7 jour du mois de Juillet l'an 1615. *Resolution de l'Assemblée du Clergé de France, Elle est rapportée par Loüis Odespun dans sa Collection des derniers Conciles de France, & souscrite par 53. tant Cardinaux, qu'Archevesques & Evesques, & par 30. autres Ecclesiastiques du 2. Ordre.*

conſtitutiones tranſtulerint, ille in Aurelianenſibus, hic in Bleſenſibus comitiis, quemadmodum ex mutua earum conſtitutionum, cum Concilii Tridentini decretis collatione planum fit, tacitè confirmaſſe cenſendi ſunt.

Huc poſtremo loco accedit, Concilii Tridentini, de quibus agitur, ſtatuta nihil Chriſtianiſſimi Regis, aut Chriſtianiſſimi regni juribus, nihil Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus contrarium habere, ſicut antea obſervatum eſt; ideoque non eſſe cur reiiciantur, etiam ſi quædam alia viderentur reiicienda. Sed hæc hactenus. Nunc ad reliquas Archidiaconorum injurias redeo, quas conſuetudinis pallio obvelant.

CAPUT IX.

Archidiaconi quidam Archipreſbyteros ſeu Decanos rurales ſoli inſtituunt & abdicant ſoli; ſed hoc ipſis niſi ex Epiſcoporum conſenſu non licet, ſine quorum præterea auctoritate nihil eos agere oportet. Carnotenſes Archidiaconi ſacerdotiorum quorumdam proventus jure caduci *ſeu* deportus, *percipiunt, nulla æquitatis ſpecie.*

V. NONNULLIS Archidiaconis in more poſitum eſt, ut Archipreſbyteros ſive Decanos rurales ſoli deligant, ac ſoli ſuo mu-

nere depellant; Et tamen in cap. *Adhac*, Tit. *De officio Archidiaconi* Innocentius III. Romanus Pontifex, neutrum ab ipsis præstari posse, nisi consentientibus Episcopis, ita tradit: *Subsequenter postea quæsivisti, utrum Decani rurales qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solum, vel Archidiaconi, vel etiam utriusque, institui debeant vel destitui, si fuerint amovendi? Ad hoc breviter respondemus, quòd cùm ab omnibus, quod omnes tangit, approbari debeat, & commune eorum Decanus officium exerceat: communiter est eligendus, vel etiam amovendus.* Multo ante Innocentium III. tempore præceperat Archidiaconis suis Hincmarus Remensis Antistes, ut si fortè Decanum aliquem eligerent, ejus electionem ad se referrent, quò vel confirmaretur, vel immutaretur. *Si Decanus* (inquit Capitulis datis an. 877. 5. Idus Jul. Gunthario & Odelhardo Archidiaconibus Presbyteris, Capitul. 13.) *in ministerio vestro aut negligens, aut inutilis & incorrigibilis fuerit, vel aliquis eorum obierit, non inconsideratè Decanum eligite. Et si ego in longinquo sim, Decanum illum qui electus est interim constituite, donec ad meam notitiam electio illa referatur, ut mea constitutione aut confirmetur, aut immutetur.*

Sed neque quidquam aliud, saltem quod alicujus sit ponderis ac momenti, absque

Episcoporum auctoritate Archidiaconi præstare possunt. Idcirco enim in cap. *Adhæc*, Tit. *De Officio Archidiaconi*, in cap. *Perlectis* 25. Dist. in Synodo Exoniensi an. 1287. cap. 40. & in Conventus Melodunensis constitutionibus, Tit. *De Ecclesiarum Visitatione*, graviora negotia jubentur ad *Ordinarium* seu Episcopum referre. Et in Concilij apud Vallem Guidonis can. 4. dicuntur *ab Ecclesiastico ordine ad relevamen & ad subsidium Episcoporum electi*. Ac dum in Concilij Cabilonensis II. canone 15. decernitur, ut *quod ab Episcopis eis injungitur, hoc per parochias suas exercere studeant, nil per cupiditatem & avaritiam præsumentes*: ipsorum munus ad id unum videtur devolvi ut Synodorum ac Episcoporum Statuta curent observari, quod optimè est ab Illustrissimo Ferdinando Novavillæo, Carnotensi Episcopo observatum, in decreto an. 1673. April. 17. ubi *in hoc maximè positum Archidiaconorum Officium* testatur, *ut Episcopalium constitutionum observationi invigilent, ac Promotorum instar videant ne quis illis contraveniat*. Eóque sensu Petrus de Alliaco Cardinalis & Episcopus Cameracensis in consideratione 5. libelli *de Reformatione Ecclesiæ*, ipsos ait, *ab Ecclesia institutos esse ut serviant Episcopis*. Quò etiam videntur respexisse Conventus Melodunensis Patres, ubi in citato mox loco Archidiaconorum esse

constituerunt, *operam dare ut ea quæ in Visitatione per Episcopum statuta ac præcepta sunt, perficiantur: ac de iis quæ vel observata, vel neglecta & omissa fuerint, causisque ac excusationibus hominum pervicacium, statutis non obedientium, Episcopum certiorem faciant.*

Quare si quid præterea sanciant Archidiaconi, extra potestatis suæ cancellos fieri, in alieno choro (ut proverbio dicimus) pedem ponere, hoc est, aliorum sibi vendicare partes, sacri canones profitentur. Cui malo mederi volens Synodus Cicestrensis, an. 1289. sub Gilberto Episcopo Cicestrensi, statutum illud in cap. 26. edidit: *Volentes ut unicuique quod suum est, conservetur legitimè statuimus ut Archidiaconi & alij qui alicui jurisdictioni præesse videntur, taliter suis finibus sint contenti, ne quid in præjudicium Episcopalis dignitatis nostræ, aut possessionis, seu consuetudinis Cicestrensis Ecclesiæ diu obtentæ & approbatæ, temerè audeant attentare.* Fas fuerit Judæos *dura cervice & incircumcisis cordibus & auribus*, (quemadmodum eos appellat S. Stephanus in cap. 7. Actorum Apostolicorum) gravi variorum præceptorum mole onerasse. Christianis verò & quidem sacerdotibus ac Parœcis Mosaïcæ Legis servitute liberatis, & Christi *suave jugum onusque leve* amplexis, quid opus est tot leges figere, cùm vel apud Ethnicos, legum multi-

tudini incommodationis ac vitiositatis aliquid inesse, in confesso sit. Unde non minùs verè quàm sapienter à Cor. Tacito pronunciatum videtur in lib. 3. Annalium cap. 5. *Ut ante hac flagitiis, ita tunc legibus laborabatur. Iamque non modò in commune, sed in singulos homines latæ quæstiones: Et corruptissima republica plurimæ leges.* Quod facili negotio ad quorumdam Archidiaconorum rogatiunculas deflecti potest ac detorqueri.

Itaque si constitutiones à Synodalibus ac Episcopalibus diversas Archidiaconi promulgent, sui ipsorum muneris obliviscuntur, & in Episcoporum jurisdictionem irruunt, quorum in Visitationibus suis vices gerunt tantùm, quorum unas proponere debent sanctiones, earumque observantiæ invigilare, & à quibus unis suam omnem auctoritatem mutuantur, sicut Ecclesiæ Canonibus est deliberatum. Hinc in Tit. *De Officio Archidiaconi*, cap. *Ut Archidiaconus*, legitur: *Archidiaconus post Episcopum sciat se Vicarium esse ejus in omnibus, & cuncta quæ emendatione indigent ad vicem sui Episcopi corrigat & emendet.* Et in cap. *Ad hæc: In Epistola B. Clementis Papæ prædecessoris nostri*, Oculus Episcopi *Archidiaconus appellatur, ut loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quæ corrigenda viderit corrigat & emendet.* Hinc etiam in Concilio apud Vallem-Guidonis can. 4. Archidiaconi di-

cuntur ab *Ecclesiastico ordine ad relevamen & subsidium Episcoporum electi, & sanctorum Patrum Canonibus decreti, ut quod per seipsos non possent* Episcopi, *facilius cognoscentes, per alios explicarent.*

Quo igitur jure novas constitutiones edere possunt Archidiaconi, insciis ac contradicentibus Episcopis, sine quibus nihil ardui agere, nihil alicujus momenti moliri omnino debent, & ad quos omnia referant? S. Clemens Romanus, seu alius quispiam antiquus Scriptor, in lib. 2. *Constitut. Apost.* cap. 35. decrevit his verbis: *Nihil agat Diaconus sine Episcopo, nec cuiquam quidquam det, nisi de illius sententia.* Et cap. 48. *Omnia quidem Diaconus ad Episcopum referat, ut Christus ad Patrem refert: sed quæ potest ipse, per se gubernet, accepta ab Episcopo potestate, ut Dominus à Patre & creandi & providendi potestatem accepit. Graviora Episcopus judicet. Verùm esto Diaconus Episcopi auditus, oculus, os, cor, anima. Ne sit in multis Episcopus sollicitus, sed tantùm in præcipuis.* Quòd si Archidiaconos nihil posse constat nisi fautrix adjutrixque accedat Episcoporum auctoritas; cujus denique roboris esse valent instituta ejusmodi auctoritate carentia? Si præterea contingat instituta illa Episcoporum præceptis esse contraria, an non altare adversus altare erigi videbitur,

Infestisque obvia signis
Signa, pares aquilæ, pilisque minantia pila.

Ut Lucani verbis utar in libro 1. Pharsaliæ? Illud verò est quod Milo Ilerensis, Episcopus Carnotensis vetat in præceptis Synodalibus annò 1489. rubrica 9. *de excommunicatis*, ubi ait: *Item cùm ad nos & prædecessores nostros Episcopos Carnotenses solùm & in solidum de jure & consuetudine in nostris civitate & diœcesi Carnotensi pertinuerit & pertineat Statuta condere, hinc est quòd omnibus & singulis personis Ecclesiasticis nobis subditis ac eorum loca tenentibus inhibemus, ne ipsi aliqua Statuta, nisi auctoritate nostra vel prædecessorum vel superiorum nostrorum quorum & prout jure competit, fuerint condita, recipiant vel observent.*

VI. Subjectorum sibi sacerdotiorum (quamdiu de iis pacificè possidendis lites sunt sub judice) *jus caduci* ac *deportus*, seu *justa caducaria*, ut Renatus Chopinus vocat in lib. 1. *de sacra politia* Tit. 8. ex consuetudine percipiunt Archidiaconi Carnotenses, nullo per se sacerdotiis ejusmodi ministerio exhibito, sed per sacerdotes tantùm mercenarios ac conductitios, quibus, quam minimam possunt, annuorum proventuum portionem dimittunt, quod reliquum est, sibi retento. Verùm qua ratione *caducaria* illæ *sacrorum redituum perceptiones* otiosis Ar-

chidiaconis debeantur, non rectè intelligo. Cùm enim ut quis sacerdotij alicujus fructibus legitimè potiri queat, ad *residentiam*, quemadmodum nominant, tot Conciliorum Canonibus commendatam, totque Pontificum decretis imperatam, jure divino teneatur, qua fide Carnotenses Archidiaconi Carnoti commorantes ac residentes, longè positorum sacerdotiorum proventus possunt sibi contra Conciliorum Pontificumque præscripta vendicare? Numquid videntur iisdem vocibus posse compellari, quibus S. Bernardus in Epistola 387. Odonem Majoris Monasterij Abbatem, ejusque Monachos alloquitur? *Qua audacia, ô* Archidiaconi *præsumitis seu vinum de vinea quam non plantastis, seu lac de grege quem non pascitis? Quo pacto ibi exigitis, ubi nihil exhibetis? Certè si ita vultis, baptizate nascentes, sepelite morientes, visitate jacentes, copulate merentes, instruite rudes, corripite delinquentes, excommunicate contemnentes, absolvite resipiscentes, reconciliate pænitentes. .... Sic fortasse dignum se probabit mercenarius mercede sua. Alio quin invidiosum admodum est velle metere ubi non seminaveris, sed & colligere quod alius sparserit, etiam injuriosum.*

CAPUT X.

Synodos, seu potiùs supplicationes solemnes, diebus festis indicunt per consuetudinem Archidiaconi quidam, ac præ ceteris Carnotensis Archidiaconus major. Vnde duo maxima consequuntur incommoda.

VII. ARCHIDIACONI quidam ex consuetudine solemnes supplicationes, quas corruptè Synodos nominant, diebus festis indicunt alios quandoque festos dies proximè sequentibus: illisque supplicationibus subjectos sibi Parœcos, quantumvis locorum intervallo maximè disjunctos, interesse compellunt, etiam propositâ multâ. Sic Carnotensis Ecclesiæ Major Archidiaconus supplicationem suam, seu Synodum, habet feria 3. post festum Pentecostes.

Hinc autem duo gravissima mala eveniunt. Alterum quòd Parœciæ complures, ac præsertim procul ab Episcopalibus urbibus positæ, sine ullis sacerdotibus biduum vel triduum maneant: possintque idcirco Christiani populi absque necessariis Sacramentis ex hac vita migrare. Alterum, quòd in iis Ecclesiis, quibus administrandis unicus Presbyter præficitur (quarum longè major est numerus) sacrum hisce diebus nullum celebretur; in

illis

illis verò, ubi duo Presbyteri commorantur, unum quidem sacrum peragatur, sed cui dimidia tantummodo Parœcianorum pars adsit; sicque plebs fidelis divino & Ecclesiastico audiendæ feriaticis temporibus missæ præcepto satisfacere nequeat, & uberrimo tremendi sacrificij fructu privetur, ut Parœcos ad supplicationes suas vocantibus Archidiaconis fiat satis.

Ita porrò ferre consuetudinem causantur Archidiaconi. Ego verò non consuetudinem, sed abusum potiùs & corruptelam puto; nec injuriâ Parœcos Archidiaconis ea in re posse respondere, quod Principi Sacerdotum Petrus & Apostoli in cap. 5. act. Apostolic. ita dixerunt: *Obedire oportet Deo magis quàm hominibus.*

Diœcesanis Synodis Parœcos adesse præcipiunt Ecclesiæ Pontifices, alij semel, alij bis in anno, rariùs alij: sed festis diebus adesse non præcipiunt.

Rotomagi, *si festum omnium Sanctorum evenerit in die Sabbati, vel in die Dominica, aut die Lunæ, celebratur Synodus Hiemalis die Iovis immediatè sequenti. Si alio die evenerit, celebratur die Martis subsequenti*, ut habet antiquum Rotomagensis Ecclesiæ Rituale, in Synodo autumnali Rotomagensi an. 1631. sub Francisco Harlæo Campo-valonio Rotomagensi Archiepiscopo, laudatum, mandato 1.

Cœnomani *Synodus æstivalis* (ut legitur in *libro Synodali Episcopatus & diœcesis Cœnomanensis correcto an. Domini 1489.) habet celebrari die Iovis quæ proximè sequitur Pentecosten; Et similiter hiemalis die Iovis post festum beati Lucæ Evangelistæ.*

Sanctæ sedis Bisuntinensis Archiepiscopi (inquit Claudius à Bauma & ipse Bisuntinensis Archiepiscopus in Statutis Synodalibus Lugduni editis an. 1575. Tit. *De Synodo*, statuto 1.) *celebrare duas synodos singulis annis consueverunt; primam quidem in septima & ultima hebdomada Paschalis solemnitatis, in die videlicet Martis ante festum Pentecostes: alteram verò in mense Octobri, die mercurij post festum beati Lucæ Evangelistæ.*

Burdigalæ Synodum diœcesanam haberi statuit in Synodo Burdigalensi an. 1608. diebus 22. & 23. Aprilis, Cardinalis Surdiacus, Burdigalensis Archiepiscopus, [a] *diebus Martis post Dominicam 2. post Pascha, & festum S. Lucæ; Blaviæ verò diebus Martis post Dominicam 2. post Pascha & festum S. Lucæ proximè sequentibus*, quemadmodum ex ejus-

[a] Ordonnons que desormais le Synode diocesain se tiendra le Mardy apres le Dimanche de l'Evangile, *Ego sum Pastor bonus*, en la presente ville comme de coutume. . . . Et le Mardy ensuivant le Synode se tiendra à Blaye comme à l'accoutumé... Comme aussi nous ordonnons que desormais ledit Synode se tiendra en la presente ville, le Mardy d'apres la feste de saint Luc, & le Mardy ensuivant audit Blaye, le tout en la sudite forme & maniere.

dem Cardinalis constitutionibus Gallicè evulgatis intelligitur, Tit. 27.

Cameraci *ex antiqua & laudabili consuetudine* (inquiunt decreta Synodi diœcesanæ Cameracensis an. 1604. Tit. 24.) *Synodus & congregatio Decanorum Christianitatis ad diem S. Remigij in capite Octobris quotannis haberi solet*; quem diem Cameraci profestum esse ex citatę Syn. Tit. 4. cap. 5. & 6. constat.

Apud S. Briocum[a] *Synodus Episcopalis ab omni ævo* (ut ait Melchior Marconnæus Briocensis Episcopus in Statutis Synodalibus an. 1606. stat. 1.) *in Episcopali Briocensis civitatis Ecclesia frequentatur bis in anno, nempe die Iovis proxima post Pentecosten, & feria quinta quæ festum S. Lucæ in mense Octobri antecedit.*

Nanneti Synodus peragitur die Jovis proxima post Pentecosten, uti notat Gabriel Bellovellus Nannetensis Episcopus in Decretis & statutis Synodalibus diœcesis Nannetensis an. 1642.[b]

[a] Le Synode Episcopal se celebre de toute antiquité en nostre Eglise Episcopale en la ville de S. Brieu deux fois par chacun an, sçavoir le Jeudy des feries de Pentecoste & le Jeudy precedent la feste de S. Luc au mois d'Octobre.

[b] Nous ordonnons que tous nos Archidiacres, Promoteur & deputez des Chapitres, Recteurs, Prieurs-Curez, Vicaires perpetuels & autres de nostre Diocese qui sont tenus de comparoistre à nostre Synode, se rendront le Jeudy matin d'apres la Pentecoste en nostre Eglise Cathedrale, ou telle autre que nous designerons, selon que nous le jugerons estre expedient; pour assister à la procession, grande messe & autres ceremonies ordinaires dudit Synode.

Grassæ Synodus cogitur die Martis hebdomadæ secundæ post Pascha, ut auctor est Antonius Godellus Grassensis & Venciensis Episcopus, Tit. 2. *Ordinationum & institutionum Synodalium*, num. 1.[a]

Senonis Synodus *singulis annis die Martis ante Pentecosten celebratur*, ex Synodalibus statutis diœcesis Senonensis, an. 1524. sub Stephano Poncherio Senonensi Archiepiscopo, & an. 1554. sub Ludovico Episcopo Prænestino, Cardinali à Borbonio & Archiepiscopo Senonensi.

Parisiis indicebatur olim Synodus *bis in anno videlicet* die *Iovis post Dominicam* de misericordia, & die *Iovis post festum S. Lucæ*, ut ait idem Stephanus Poncherius Parisiensis Episcopus, in statutis Synodalibus Parisiensis diœcesis, an. 1515. rubrica 1. Nunc autem semel tantùm, ex statuto 9.[b] Synodi Parisiensis anni 1673. & *Ordine Cæremoniarum in Synodo Parisiensi servandarum.*[c] Nempe die Jovis post primam mensis Julij Dominicam, ad quam diem, ut pote nullo solemni festo impeditam, ab Illustrissimo Parisiensium Archiepiscopo Francisco Harlæo

a Le jour destiné pour tenir le Synode du Diocese de Grasse est le Mardy de la seconde semaine d'apres Pasques.

b Tous les Curez & autres Beneficiers, . . . se trouveront avec tous les Curez de la ville & banlieuë à nostre Synode general que nous tiendrons toûjours à l'avenir le Jeudy d'apres le premier Dimanche du mois de Juillet.

c Le Synode se doit tenir le Jeudy d'apres le premier Dimanche du mois de Juillet.

Campo-valonio revocata est.

Aureliæ *quotannis ad feriam tertiam ante festum Pentecostes Synodum ineundam celebrandámque decrevit* in Codice statutorum Synodalium diœcesis Aurelianensis Alphonsus Delbenes Aurelianensis Episcopus, an. 1664. Tit. 1. *De Synodo diœcesana*, statuto 1. Quamquam *die Mercurii post festum Pentecostes celebrandam* illam sanxerit Germanus Valens Guellius, itidem Episcopus Aurelianensis in statutis Synodalibus an. 1587. Tit. 1. *De Synodali evocatione*.

Meldis ad *diem Iovis intra jejunia Quatuor Temporum mensis Septembris*, quondam indicebatur Synodus, ut habent statuta Synodalia Johannis Olearii Meldensis Episcopi, an. 1493. evulgata. Nunc autem die Jovis prima Septembris agitur, modò tres occurrant dies profestæ.

Carnotensis Episcopus Synodum evocabat olim *singulis annis feria 4. post festum S. Lucæ*, quemadmodum tres Episcopi Carnotenses contestantur, Millo Ilerensis *in Constitutionibus & Ordinationibus Synodaticis, an.* 1489. Ludovicus Guillardus in *Constitutionibus Synodalibus* an. 1550. Tit. 2. & Nicolaus Thuanus initio *Normæ piè vivendi præscriptæ Parochis Carnotensibus in Synodo diœcesana* 1575. & in statutis Synodi an. 1587. Tit. *Ordo observandus in celebratione Synodi Carnotensis*.

Carnotensis Ecclesiæ Capitulum obnoxios

ſibi Parœcos quotannis ad Synodum invitat feria 4. poſt feſtum Pentecoſtes.

Promptum eſſet diœceſes alias recenſere, quæ Synodos ſuas habent diebus profeſtis, niſi in re tam perſpicua lectoris otio ac patientia abuti metueremus. Pauca quæ in hanc rem adduximus liquidò commonſtrant, Archidiaconorum Synodos ſeu ſupplicationes, Epiſcopalibus Synodis nullomodo comparabiles, feſtis temporibus depravatè frequentari. Quare culpâ vacare apud Deum non mihi videntur Archidiaconi, qui perſpectis hujuſmodi ſupplicationum detrimentis, has alios in dies aptiores & commodiores transferri non curant. Multóque minùs excuſandi videntur qui Parœcos, quòd ejuſmodi ſupplicationibus non adſint, pecuniâ multant. Quaſi verò qui bene agit multandus. Quaſi verò ea agendi ratione latiſſimam abuſionibus feneſtram non aperiant Archidiaconi. Quaſi verò damnari jure ac merito poſſint Parœci, quòd totius Eccleſiæ præceptis potius quàm Archidiaconorum mandatis, obſequentes ſe præbuerint. Si enim Chriſtianos populos ſingulis diebus feſtis (niſi legitima accedat excuſatio) ſacro intereſſe præcipit univerſa quacumque ſe ſe diffundit Eccleſia, quomodo poterunt intereſſe ſacro quorum Parœci (qui uni & ſoli Parœcias regunt) feſtis diebus Archidiaconorum ſupplicationibus præſentes ſe ſiſtent? Faceſſat igitur conſuetudo illa Eccleſiæ præceptis animarúmque ſaluti contraria.

CAPUT XI.

Archidiaconi Parœcos ex consuetudine suis in Visitationibus stare jubent aperto capite, operto capite sedentes ipsi. Sed consuetudinem illam variis Conciliis adversam esse probatur, & in Sacerdotalem ordinem injuriosam. Unde orta apud Latinos Archidiaconorum in Presbyteros jurisdictio, quæ apud Græcos nulla est.

VIII. ORIGINIS suæ parum memores, adeo inconcinnè atque inurbanè se gerunt Archidiaconorum plerique, ut Parœcos & Presbyteros, etiam virtute, famâ, doctrinâ & canitie venerabiles, in Visitationibus suis stare jubeant aperto capite, operto capite sedentes ipsi. Fecit hoc Adrianus Behottus Rotomagensis Ecclesiæ major Archidiaconus [a]; hoc etiam ætatis nostræ Archidiaconi complures, quos nominare promptum esset, facere consueverunt, nullo nisi consuetudinis fundamento nixi.

[a] Maistre Adrien Behotte Grand Archidiacre de Roüen, visitant au mois de Decembre 1625. les Eglises de S. Pierre l'honoré & de S. Laurent, de la ville de Roüen, commanda publiquement à Maistre Nicolas Dehors & à Maistre René Dehors freres, Curés de ces deux Eglises, de quitter l'Estole & de demeurer debout, la teste nuë, pendant sa visite. *Monsieur Chrestian le jeune Advocat au Parlement de Roüen, dans son plaidoyé contre le Sieur Behotte, imprimé à Roüen en 1626. au mois de Ianvier.*

Nempe non heri aut nudiustertius Achidiaconi, qui Diaconorum in Ecclesia locum occupant, & plerisque scriptoribus antiquis Diaconi breviter simpliciterque appellantur in Presbyterorum jura invasere, ac multa sibi arrogavere præter fas & æquum. Anni jam sunt mille trecenti & sexaginta cùm plurima nutu proprio atque inconsultis Presbyteris agere non dubitabant. Quod à Concilio Arelatensi I. an. 314. ita damnatum est in can. 18. *De Diaconibus urbicis, ut non sibi tantum præsumant, sed honorem Presbyteris reservent, ut sine conscientia ipsorum nihil tale faciant.* An. 813. eorum *dominatio tyrannisque, cupiditas & avaritia*, adeo intolerabiles visæ sunt Concilio Cabilonensi 2. ut necesse habuerit eas can. 15. coercere, qui apud Ivonem Carnotensem in 3. parte Decreti, cap. 134. & Gratianum in cap. *Dictum est*, Dist. 94. sic refertur: *Dictum est quod in plerisque locis Archidiaconi super Presbyteros Parochianos quamdam exercent dominationem, & ab eis censum exigunt; quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis pertinet ordinem. Si enim juxta Apostoli sententiam* [a] *Episcopi* non *debent* « *esse* Dominantes in Clero, sed forma facti « gregis ex animo: *multominus facere isti hoc debent; sed contenti sint regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram; Et quod ab Episcopis eis injungitur, hoc per Parochias*

[a] 1. Petr. 5.

suas

suas exercere studeant, nil per cupiditatem & avaritiam præsumentes.

Olim etiam ausi sunt, contra veteris Ecclesiæ morem, unà cum presbyteris assidere. Verùm hoc vetuit Concilium Nicænum 1. an. 325. in can. 18. *Sed nec sedere in medio Presbyterorum Diaconis liceat. Quod si hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur existere. Si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.* Vetuit & Concilium Arelatense 2. circa an. 452. in can. 15. *In Secretario Diacono inter Presbyteros sedere non liceat .... Quod si fecerit, ab officio Diaconatus abscedat.* Vetuit denique Concilium Laodicenum in can. 20. ne Diaconi coram Presbyteris sederent. *Quod non oportet* (inquit) *Diaconum ante Presbyterum sedere, sed sedere cum jussu Presbyteri.* Idem statuit Concilium Carthaginense 4. an. 398. in can. 39. *Ut Diaconus quolibet loco, jubente Presbytero sedeat.*

Romæ aliter observatum sibi ita narrat in Epistola 85. ad Evagrium S. Hieronymus: *Cæterum etiam in Ecclesia Romæ Presbyteri sedent, & stant Diaconi: licèt paulatim increbrescentibus vitiis inter Presbyteros, absente Episcopo, sedere Diaconum viderim, & in domesticis conviviis benedictionem coram Presbyteris dare.* Sed hoc veluti depravatè & corruptè factum in eadem Epistola sic accusat: *Discant qui hoc faciunt, non se rectè facere,*

& audiant Apoſtolos[a]: Non eſt dignum ut relinquentes verbum Dei, miniſtremus menſis. *Sciant quare Diaconi conſtituti ſunt; legant Acta Apoſtolorum; recordentur conditionis ſuæ.* Eandem conſuetudinem ſic exagitat S. Bernardus ad Eugenium III. Romanum Pontificem verba faciens in lib. 4. de Conſiderat. cap. 5. num. 16. *Unum dico quod in facie eſt. Ridiculè miniſtri veſtri veſtris ſe compresbyteris anteferre conantur. Non hoc ratio habet, non antiquitas habuit, non conſentit auctoritas. Et ſi de ſua conſuetudine calumnia ſtruitur, meliùs profectò illa quàm ſummus ordo contemnitur. Frivolum tamen ſatis unde maximè obtinere id volunt. Nos ſumus* (inquiunt) *qui in omni celebritate Domino Papæ conjunctiores aſſiſtimus, ſedenti propiores aſſidemus, & priores ſequimur præcedentem. Hoc totum non dignitatis privilegium, ſed ſedulitatis debitum eſt, Diaconi nomen ſolemni ipſa adminiſtratione interpretans. Denique Preſbyteris ordinata conſeſſione ambientibus majeſtatem, vos ad pedes ſedetis. Propiores aſſiſtitis, ut habeat paratiores.*

Nihil itaque miræ rei eſt quòd alibi quàm Romæ Diaconi ſeſe Preſbyteris præpoſuerint, & ante eos in primo Eccleſiæ Choro conſederint. At huic arrogantiæ obicem poſuit Concilium Toletanum 4. an. 633. in can. 39. *Nonnulli Diacones in tantam erumpunt ſu-*

[a] Actor. 6. c.

perbiam, ut se Presbyteris anteponant, atque in primo choro ipsi priores stare præsumant, Presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo ut sublimiores sibi Presbyteros agnoscant, tam hi, quàm illi in utroque choro consistant. Et S. Hieronymus in citata superiùs ad Evagrium Epistola sic scribit: *Legimus in Isaia*[a]: « Fatuus fatua loquetur. *Audio quemdam in tantam erupisse vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, id est Episcopis, anteferret. Nam cùm Apostolus perspicuè doceat eosdem esse Presbyteros quos Episcopos, quid patitur mensarum & viduarum minister ut supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi Corpus sanguisque conficitur . . . Sed dicis, quomodo Romæ ad testimonium Diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi præfers unius urbis consuetudinem? Quid paucitatem de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vindicas? Omne quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est. Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit.... Qui provehitur, de majori ad majus provehitur. Aut igitur ex Presbytero ordinetur Diaconus, ut Presbyter minor Diacono comprobetur, in quem crescit ex parvo: aut si ex Diacono ordinatur Presbyter, noverit se laïcis majorem, sacerdotibus esse minorem.* Quò etiam pertinent ista ejusdem S. Hieronymi

a Cap. 32.

vocabula in caput ultimum Ezechielis: *Levitarum multitudinem intelligere se à sacerdotali gradu esse disjunctam, & ad decutiendam superbiam ministrorum, qui ignorantes humilitatem status sui, ultra sacerdotes, hoc est Presbyteros, intumescunt, & dignitatem non merito, sed divitiis æstimant.* Ac denique S. Augustinus, seu Autor *Quæstionum in utrumque Testamentum*, paulò antiquior Augustino, quæst. 101. ubi ait: *Quidam qui nomen habet Falcidii, duce stultitia & civitatis Romanæ jactantia, Levitas Sacerdotibus & Diaconos Presbyteris coæquare contendit: non dicam præferre, quia stultius est, & fortè incredibile videtur, ut nos non emendatores, sed calumniatores habeamur.*

Quandoquidem igitur Diaconis sedere cum Presbyteris nefas est, neque Diaconi inter Presbyteros, nisi Presbyterorum jussu consisidere olim ausi fuissent, quo colore Archidiaconi Diaconorum successores, Parœcos volunt suis in Visitationibus stare aperto capite? An quia tunc ipsis præficiuntur? At volatica omnino currénsque cùm sit ejusmodi præfectura, quæ nisi in Visitationum cursu non consistit, cur inde tantum sibi sumunt, ut Parœcorum dignitatem tractent indignius? An quia id temporis eorum judices constituuntur? At cùm de levioribus tantummodo suum possint interponere judicium, quemadmodum Conciliis, Pontificum decretis, & Senatus-consul-

tis definitum legimus, cur idcirco par fuerit coram ipsis sedentibus Parœcos vitâ, moribúsque spectabiles, & eruditione claros, supplicum more rectos manere? An quia Episcoporum vices agunt, eorúmque personam in Visitationibus suis gerunt? Major quidem eo nomine exhibenda est ipsis reverentia. Tunc enim ante Presbyteros sedere debent, ut Concilium Quini-sextum in Trullo an. 692. statuit can.7. his verbis: *Quoniam in nonnullis Ecclesiis Diaconos Officia Ecclesiastica habere didicimus, & ex hoc nonnullos eorum arrogantia & licentia fretos ante Presbyteros sedere: statuimus ut Diaconus, etiamsi in dignitate, id est, in quovis sit Officio Ecclesiastico, ante Presbyterum ne sedeat, præterquam si proprii Patriarchæ, vel Metropolitani Vicem-gerens adsit in alia civitate super aliquo capite: tunc enim ut locum illius implens honorabitur. Si quis autem tyrannica adductus audacia, tale quid efficere ausus fuerit, is ex proprio gradu dejectus, sit omnium ultimus ejus ordinis, in cujus est catalogo in sua Ecclesia, Domino nostro admonente, ne in primis sedibus delectemur.* Sed coram Archidiaconis stare Parœcos Concilium illud non statuit. An denique quia inter visitandum Parœcis, Presbyteris, & etiam Archipresbyteris eminentiorem locum obtinent? Verùm *ab initio non fuit sic*, ut Diaconi Presbyteris essent superiores, Archipresbyteris Archidiaconi. Ubi autem poste-

rioribus temporibus Presbyterorum & Archipresbyterorum ignaviâ id contigit, contra rectum Ecclesiæ ordinem contigisse autor est Petrus Blesensis, Bathoniensis Archidiaconus in Epist. 123. ad Richardum Londonensem Episcopum, ubi scribit: *Porrò dignitatis turbato ordine, Archidiaconi hodiè Sacerdotibus præeminent, & in eos vim & potestatem suæ jurisdictionis exercent.* Unde verò sic *turbatus dignitatis ordo*?

Duplex occurrit istius rei causa, quam in cap. 3. jam antea attigi. Prima ex his vocibus quæ S. Isidoro Episcopo Hispalensi in Epistola ad Ludefredum Cordubensem Episcopum tribuuntur apud Gratianum, can. *Perlectis*, dist. 25. *Archipresbyter verò se esse sub Archidiacono, ejúsque præceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire: Et (quod specialiter ad ejus ministerium pertinet) supra omnes Presbyteros in ordine positos curam agere, & assiduè in Ecclesia stare; & quando Episcopi sui absentia contigerit, ipse vice ejus Missarum solemnia celebret, & collectas dicat, vel cui ipse injunxerit.* Atqui universam periodum illam S. Isidoro Hispalensi suppositam fuisse constat. 1. Quia Archidiaconi officio quod paulò antè enarraverat S. Isidorus, adversatur. Illi enim imperium dumtaxat tribuitur in ceteros Diaconos & inferiores Clericos, nulla Presbyterorum mentione facta. Ubi verò Archidiaconus cum Sacerdote componitur, Archi-

diaconus, velut ejus minister numquam verò velut Dominus memoratur, quemadmodum legenti cuique obvium esse potest. 2. Quia Burchardus in lib. 3. Decreti, cap. 50. & Autor Pannormiæ ex Ivonis Carnotensis Decreto excerptæ lib. 3. cap. 41. præfatam S. Isidori Epistolam recensentes, de ejusmodi additamento ne *gry* quidem habent aut *my*. 3. Quia qui Ivonis Carnotensis Decretum edidit, ad hanc periodum annotavit ista in margine: *Hæc non habentur in Codice regio, suspectáque mihi perpetuò visa sunt, quòd Archipresbyter subdatur Archidiaconis; quod vetustum non esse in canonibus Conciliorum vel mediocriter versatus nemo ignorat.* 4. Quia in Gratiani Decreto seu emendato cum Glossis, seu Lugduni edito an. 1661. citato can. *Perlectis*, ad vocem *Archipresbyter*, legitur: *Hinc usque ad versum* ad Primicerium, *non sunt in ipsa Epistola Isidori, neque in Pannormia, neque apud Burchardum, & extra cap.* 1. De Officio Archipresbyteri, *citatur ex Concilio Toletano.* 5. Denique quia Garcias Loaysa, & ipse Archidiaconus, Conciliorum Hispaniæ collector, ac Philippi II. Hispaniarum Regis institutor, integram S. Isidori ad Ludefredum Epistolam, in notis ad Concilium Toletanum 8. an. 653. edidit *ex codice M S. Bibliothecæ* Regiæ *Divi Laurentii* Scorialensis *perantiquo, dicto Vigilans*, in qua tamen nullum citatæ periodi verbum comparet. Ex Concilio

Toletano præterea laudatur ſpurium illud additamentum in lib. I. Decretal. Tit. *De officio Archipresbyteri*, cap. *Vt Archipresbyter*; ſed non magis in Conciliis Toletanis, quàm in Epiſtola ſancti Iſidori ad Ludefredum deprehenditur. Hæc autem quanquam ita ſe habeant, juſtum exiſtimatum fuit quod ſive S. Iſidori, ſive Concilii Toletani teſtimonio in ſpeciem confirmabatur. Tandem enim ubique fraus obtinuit, & ſecundùm illam jure judicatum eſt. Hoc fonte primùm derivatam reor Archidiaconorum in Presbyteros & Archipresbyteros juriſdictionem.

Altera verò uſurpatæ juriſdictionis illius cauſa inde profecta eſt, quòd Pontifices plerique Archidiaconos Presbyteros inſtituerunt, cùm tamen unum in Archidiaconis Diaconatus ordinem Conciliorum canones requirant; ad quos proinde Archidiaconos autoritatem in Sacerdotes deferebant: quemadmodum videre eſt apud Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum qui *anno Incarnationis Dominicæ* 874. vel 877. (ut emendavit Jacobus Sirmondus in Tom. I. ejus operum) *quinto Idus Iulias dedit comminiſtris Capitula, Gunthario & Odelhardo, Archidiaconibus Presbyteris.* Quo factum eſt ut juriſdictio Presbyteris, qui Archidiaconi erant, conceſſa, facilè poſtea in Archidiaconos, qui Diaconi tantùm erant, potuerit prorogari, & revera prorogata ſit.

Atque illud duplex eſt præpoſteræ Archi-

diaconorum in Presbyteros autoritatis firmamentum, alterum falsum, alterum tenue admodum. Quæ quidem autoritas viget apud Latinos tantummodo, quamquam non ubique. Veronæ enim, ut testatur Annibal Rochus in *Tractatu Visitationum*, V. *Archidiaconus*, Archipresbytero subiicitur Archidiaconus, qui *neque curam habet animarum, neque jurisdictionem, neque administrationem.* Et in Ecclesia Parmensi (quemadmodum notat Innocentius III. ad cap. *De multis*, Tit. *De præbendis & dignitatibus*) Archidiaonus nullum exercet officium, (licèt dignitatem habeat) Græcorum namque, saltem posteriorum, Archidiaconi autoritate nulla pollent extra sanctuarium divináque officia: sed tota illa ad Cartophylacem aliósque Exocatacælos revocata est. Unde Archidiaconatus dignitatem, principatum non vocant. Cujus rei fidem facit luculentissimam Johannes Episcopus Citri in Responsis ad Constantinum Cabasilam Dyrrachii Archiepiscopum, quæ referuntur ab Enimundo Bonefidio in lib. 3. Juris Orientalis. Ubi enim quæsitum est: *Archidiaconicum officium cujus est Ordinis & quis gradus, & an præest omnibus Diaconis, quasi ipse Archidiaconus sit ex Officiis Ecclesiasticis, & an præfertur omnibus in divinorum Sacramentorum assumptione*, &c. Ita respondetur: Τὸ Ἀρχιδιακονικὸν ὀφφίκιον οὐκ ἔστιν ἀρχοντίκιον, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιερατικῆς ὥσπερ τὰ ἀρχοντίκια. *Ar-*

chidiaconicum officium non eſt magiſteriale; nec ex liberalitate Pontificali, ut magiſterialia.

Utcumque res habeat etſi apud Latinos Archidiaconis autoritatem aliquam ineſſe nequaquam diffiteamur, ex ea tamen inferri meritò non poteſt Parœcis coram Archidiaconis viſitantibus ſtandum eſſe aperto capite. Si enim (quemadmodum Eccleſiæ Concilia decernunt) Archidiaconis, quia ab origine Diaconi ſunt, cum Preſbyteris ſedere nefas olim fuit: quid illis jam, quia vulgò Preſbyteri ſunt, per eadem Concilia fas eſſe exiſtimabimus, niſi ad ſummum cum Preſbyteris ſedere? Sedere ergo Parœcis potiùs cum Archidiaconis, quàm Archidiaconis cum Parœcis licet, ſi tota res ex Conciliorum canonibus æſtimetur. Sic itaque ſtudioſos ſe Canonum vindices non probant Archidiaconi qui Parœcos ſuis in Viſitationibus ſtare jubent. Sic contraquam prohibet Apoſtolorum Princeps in Epiſtolæ 1. cap. 5. *Dominantur in Cleris*. Sic Parœcorum dignitatem nimium infra ſe ducunt. Sic cum illis agunt intolerantiùs. Sic *ſuper Presbyteros Parœchianos*, (ut loquitur Concilium Cabilonenſe 2. in can. 15.) *quamdam exercent dominationem*, *quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis pertinet ordinem*. Denique ſic eorum quæ in Concilio Carthaginenſi 4. cui Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus, ac totius Africæ primas præ-

fuit, ac S. Augustinus interfuit, sancita sunt, vel inscios, vel immemores, vel minùs observantes se produnt. Præcipit enim in canone 34. *Vt Episcopus quolibet loco sedens stare Presbyterum non patiatur.* Et in can. 35. *Vt Episcopus in Ecclesia & consessu Presbyterorum sublimior sedeat. Intra verò domum, Presbyterorum collegam se esse fateatur.* Quòd si Presbyteris coram Episcopis sedendi *quolibet loco* facultas conceditur à Concilio Carthaginensi 4. quòd si Parœci in Conciliis Patriarchis, Primatibus, Metropolis, aliisque Pontificibus præsentibus & inspectantibus operto capite considere olim licitum fuit, hodie quoque licitum est; multò magis oportet ipsis coram Archidiaconis inter Visitandum tecto capite considentibus, etiam tecto capite considendi libertatem impertiri, ut sua canonibus Concilii Carthaginensis 4. quod ducentorum quatuordecim Episcoporum fuit, & *universale* appellatur in proloquio, reverentia conservetur, nulláque in Sacerdotalem ordinem ab Archidiaconis fiat aut immittatur injuria.

Ego quidem Parœcos illos jurium suorum non satis tenaces, ac sui muneris indignissimos judicavi semper, qui ita serviliter, abjectè & timidè Archidiaconis Visitantibus subsunt, obliti penitus & originis suæ, quæ (ut postea patebit, divina est) & Archidiaconorum gradus, qui ab hominibus solùm vi-

detur institutus, quemadmodum ex Actorum Apostolicorum cap. 6. conficitur. Quantò viriliùs, quantò animosiùs, Vir numquam satis laudandus D. Bartholomæus à Martyribus, Bracarensis Archiepiscopus, qui (ut jam antea observatum fuit) Episcopos, quorum Ordinem ab ipsomet Christo Domino institutum liquet, Romæ in conventibus, qui præsente summo Pontifice agebantur, aperto capite stare coram Cardinalibus, quorum dignitas hominum inventum est, tecto capite sedentibus, ferre non potuit; sed non audente Cardinali Lotharingo, & dissuadente Cardinali Alexandrino, qui postmodum fuit Pius V. ea de re cum Pio IV. conquestus est: à quo tandem præter spem omnium obtinuit, ut Cardinalibus in ejusmodi Consiliis tecto capite sedentibus, tecto quoque capite sederent Episcopi. Historiam hanc omnem fusè & eleganter pro suo more narrat Clarissimus Scriptor *Vitæ* prædicti *Archiepiscopi Bracarensis*, in cap. 22. lib. 2.

CAPUT XII.

Archidiaconi quidam ſubjectas ſibi parœcias viſitare conſueverunt, nulla adventus ſui admonitione prævia. Quod & contra Viſitationum finem præcipuum, & contra Conciliorum decreta, & contra Autorum qui de Viſitationibus ſcripſere ſententiam eſſe demonſtratur.

IX. ARCHIDIACONOS quoſdam videre licet, qui non exſpectati, nullàque adventus ſui admonitione prævia, *ſicut fures in nocte* (verbo abſit injuria) ad Eccleſiarum ſibi ſubjectarum viſitationem aggredi conſueverunt. Hoc agunt alij ut Parœcos imparatos & alicujus culpæ obnoxios inveniant, quò faciliùs poſtea lites ipſis intentent vel de lana caprina; Alij verò, quia certo, fixo, ac ſtato itinere nolunt in viſitationibus ſuis adſtringi. Qua quidem in re utrique & Eccleſiaſtico Ordini adverſantur, & rationibus quæ utiles ac neceſſarias viſitationes efficiunt.

Cùm enim (ut præclarè docet Concilium Tridentinum in ſeſſ. 24. *De reformatione*, cap. 3.) *Viſitationum omnium præcipuus ſit ſcopus, ſanam orthodoxamque doctrinam expulſis hæreſibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus*

ad religionem, pacem, innocentiámque accendere; cetera prout locus, tempus & occasio feret, ex visitantium prudentia, ad fidelium fructum constituere: quomodonam clandestini illi visitatores ista omnia præstabunt? Quomodo *sanam orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducent?* Quomodo *bonos mores tuebuntur, pravos corrigent?* Quomodo *populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendent?* Denique quomodo *cetera prout locus, tempus & occasio feret ad fidelium fructum constituent?* Si (quod vulgò evenit, repentinis eorum visitationibus *nemo hercule nemo, vel duo, vel nemo*, interfit. *Turpe & miserabile!* Monet eodem in loco Concilium Tridentinum *omnes & singulos ad quos Visitatio spectat ut paterna caritate, christianoque zelo omnes amplectantur.* Quis porrò magis *paternam* ab occultis ejusmodi Visitatoribus *caritatem*, magisque *Christianum zelum* non desideraret modò, sed etiam postularet & flagitaret erga Parœcos, quos ita ex improviso adoriuntur rixandi causa? An his institutis Ecclesia regitur? *Absit ab illa dedecus hoc*. Qui visitandi sunt, vel scripto vel alia quavis ratione præmoneri jubet à Visitatoribus, ac de ipsa visitationis die antea certiores fieri, ut quorum (interest autem omnium) ad hanc diem Visitatoribus se sistant, verbum Dei ac salutaria monita ex eorum ore percepturi.

De Archidiaconis illud ſatis evidenter oſtendit vulgò receptus Archidiaconalium mandatorum uſus, cui non ſpernendum teſtimonium accedere poteſt ex *Stilo generali Notariorum Apoſtolicorum* Rotomagi edito an. 1640. ubi in pagg. 188. & 189. *Mandatum D. majoris Archidiaconi Pariſienſis pro viſitatione ſua facienda*, legitur; & ex *Perfecto Clerico* Claudij à Cruce Preſbyteri è Seminario S. Nicolai Carduelini Pariſienſis, part. 4. cap. 1. Tit. 11. num. 1.[a] *Viſitaturus Archidiaconus literas præmittit, ut viſitationis diem indicet, quam Populo Parœcus ſignificabit, ejuſmodi literas Dominica viſitationem proximè antecedenti, in Preno denuncians.*

De Prælatis verò idem conficitur ex Tractatu Johannis Gerſonij Cancellarij Pariſienſis *De Viſitatione Prælatorum*, vel De *Cura Curatorum*, non longè ab initio. *Primò* (inquit, *viſitaturus Prælatus aliquam parochiam perſonaliter, adventum ſuum prænunciet per dies aliquot, priùs indicans per ſchedulam, ut ſi quis indigeat conſilio vel remedio ſalubri pro facto conſcientiæ ſuæ, ſive in commutatione votorum, ſive in caſibus reſervatis, ſive in aliis quibuſcumque, ſit paratus tali die, tali hora, & tunc confidenter adveniat.*

a Quand l'Archidiacre determine de faire ſa viſite, il envoye ſes lettres pour avertir du jour qu'il la fera. Ce que le Curé ſera ſçavoir à ſon peuple en le publiant au proſne le Dimanche qui precede le jour de la viſite.

Ex Petro Suberti, Episcopo S. Papuli, in lib. *De cultu vineæ Domini*, part. 1. cap. 3. *In quibuscumque Ecclesiis & locis visitandis Prælatus visitans debet prænunciare per tempus congruum adventum suæ visitationis, ut visitandi se præparent ad recipiendum Christi Legatum cum solemnitate processionali. Cùm visitantur Clerus & populus, Curati populis debent in parochiis denunciare, ut Clerus populusque sub pœna excommunicationis conveniat. Christus*[a] *volens visitare templum Judæorum, duos ex discipulis suis misit ad denunciandum tempus visitationis suæ, qui mandato Christi solverunt & adduxerunt ei asinam & pullum.*

Ex Concilio Provinciali Rotomagensi, an. 1581. Tit. *De Episcoporum Officiis*, num. 27. *Ante suum accessum Episcopi* visitantes *curabunt omnes moneri de sacramento Confirmationis suscipiendo; omnes ad pœnitentiam cohortabuntur* &c. Quomodo autem *monebuntur omnes, nisi Episcopalis visitationis dies & tempus indicetur priùs?*

Ex *Sacerdotali seu Sacerdotum thesauro juxta consuetudinem S. R. E. sacrique Concilij Tridentini sanctiones, autore Francisco Samarino Beneficiato Lateranensi, industria Angeli Roccæ à Camerino, expurgato & edito Venetiis an. 1583.* part. 2. *Pro Episcopis & Prælatis, Tractatu Visitationum*, fol.

a Matth. 21.

5. verso,

5. verso, Tit. *Visitatio facienda est praenuncianda : In quibuscumque Ecclesiis & locis visitandis Praelatus visitans debet praenunciare per tempus congruum adventum suae Visitationis, ut visitandi se praeparent ad recipiendum Christi Legatum cum solemnitate processionali.*

Ex Concilio Provinciali Aquensi, an. 1585. Tit. *De Visitatione : Id porrò omne ut fideles diligenter promptoque animo praestent, frequentissimique in Episcopali visitatione adsint, Parochorum & aliorum, quorum interest, Sacerdotum sit crebrò, prout usus venerit, intra missarum solemnia illos docere, cùm eas officij partes quas Episcopo visitanti ab ipsis praestari conveniat, tum visitationis imprimis utilitates.* Non poterunt *fideles in Episcopali visitatione frequentissime adesse* nisi, quo die instituenda sit, antea comperiant.

Ex Rituali Romano Pauli 5. Tit. *De Visitatione Ecclesiae Parochialis per Episcopum facienda : Vt cum fructu spirituali fiat Visitatio Ecclesiae Parochialis, Parochus accepto Visitationis mandato debet illud Parochianis infra missarum solemnia significare, deque proxima Visitatione & illius fine illos monere.*

Ex Constitutionibus & Institutionibus Synodalibus Antonij Godelli Episcopi Venciensi & Grassensis, Tit. 2. *De Visitatione*, num.

3.[a] *Præcipimus Prioribus & Parœcis nostris populum moneant tempus quo eorum parœciis visitaturi aderimus, ut quilibet necessarias Nobis gratias à Domino petat, quò medeamur omnibus, & Dei gloriam ac Ecclesiæ honorem magis ac magis promoveamus.*

Ex *Perfecto Clerico* Claudij à Cruce part. 4. cap. 1. Tit. 4. num. 1.[b] *Aliquem diœcesis suæ locum ingressurus aut primò Visitaturus Episcopus, mandatum quibusdam antea diebus mittit, ut Parœci populos moneant, populique ad dignè recipienda Confirmationis, pœnitentiæ ac Eucharistiæ sacramenta, instituantur.*

Ex Rituali Romano ad usum Diœcesis Alectensis; à Nicolao Pavillonio Episcopo Alectensi in lucem emisso, 2. part. institut. 6. Tit. *Ordo ad Visitationem Episcopi in Ecclesiis suæ diœcesis:* [c] *Acceptum Visitationis mandatum Parœcus in Prono denunciabit Do-*

[a] Nous ordonnons à nos Prieurs & Curez d'avertir le peuple du temps où nous devons nous trouver à leurs Paroisses, afin que chacun demande à nostre Seigneur les graces qui nous sont necessaires pour remedier à toutes choses, & avancer de plus en plus la gloire de Dieu & l'honneur de l'Eglise.

[b] Quand l'Evesque veut faire son entrée ou visite pour la premiere fois en quelques lieux de son Diocese, quelques jours auparavant, il envoye son mandement, afin que les Curez avertissent les peuples & mesme qu'ils soient instruits pour recevoir le sacrement de la Confirmation dignement, avec celuy de Penitence & d'Euchar stie.

[c] Le Curé ayant receu le mandement de Visite, il le publiera au prosne, le Dimanche immediatement suivant, ou (s'il y a une feste dans la semaine) il en fera la lecture apres l'Evangile de la messe Paroissiale de cette feste.

minica die proximè ſequenti, aut (ſi quod in eam hebdomadam feſtum incidat) poſt recitatum in miſſa parœciali hujuſce feſti Evangelium.

Ex Conſtitutionibus & inſtitutionibus Synodalibus S. Franciſci Saleſij Epiſcopi & Principis Genevenſis, à Johanne Arantonio Alexio ejus ſucceſſore digeſtis & auctis, 2. part. Tit. 4. *De Epiſcopi Viſitatione generali*, cap. 1. num. 1.[a] *Parœci Parœcianos ſuos certiores faciant in Prono de tempore quo eorum Parœcias viſitaturi ſumus, ſignificatumque Viſitationis noſtræ mandatum ad Eccleſiarum ſuarum valvas affigi curent, ut ea ratione omnibus quorum intererit innoteſcat.*

De Archipreſbyteris quoque id conſtat ex Synodo diœceſana Mechlinienſi, an. 1609. ſub Matthia Hovio Archiepiſcopo Mechlinienſi, Tit. 16. cap. 5. *Archipreſbyteri Eccleſias Decanatus ſui viſitaturi, tempus viſitationi deſignatum Paſtori tempeſtivè præſignificent, caveantque ne occaſione Viſitationum comeſſationes ullæ fiant.*

De quibuſlibet denique Viſitatoribus illud patet ex Concilio Provinciali Colonienſi, an. 1538. ſub Hermanno Colonienſi Archiepiſ-

[a] Nous ordonnons *aux Curez* d'avertir leurs paroiſſiens en faiſant le Profne, du temps auquel nous devons nous trouver dans leur Paroiſſe, & d'afficher à la porte de leur Egliſe les lettres Patentes de noſtre viſite, apres les avoir publiées; afin de citer par ce moyen tous ceux qui auront intereſt de s'y trouver.

copo, qui postea in hæresim incidit, Tit. *De Visitatione ac Synodis Episcopalibus Archidiaconalibusque*, cap. 7. *Ubi ad Parochias ibitur, debebit Parocho ac populo paucis antè diebus adventus Visitatorum significari, quò tum omnes expediti adsint ac publicæ saluti intendant; denique ea sacramenta ac munera, quæ per solum Episcopum administrantur, expurgati & præparati recipiant.*

Ex Johanne Francisco de Pavinis *I. V. & Sacræ Theologiæ Doctore ac causarum sacri Palatij Apostolici Auditore*, in *Baculo pastorali* seu *Tractatu Visitationum*, part. 1. quæst. 5. *De præparatoriis visitationis: Plura sunt præparatoria facienda. Et primò quòd quilibet Visitator per suas literas significet adventum suum subjectis quos intendit visitare, & non invadat eos ex improviso; exemplo Christi qui perituri mundi mala denunciavit. .... Quapropter redarguendi sunt Prælati qui contrarium faciunt secundùm Speculatorem qui dicit quòd cùm Prælati aliquid sinistri audiunt de aliquo Ecclesiastico, priùs debent eum monere & instruere, nec debent re incognita se accendere contra eum, quia facilis est qui de facili credit. Non enim debet delectare infamia subditorum, sicut quidam faciunt dicentes populo publicè dum » visitant:* Si aliquis sciat de Rectore vel Cle» ricis dicat mihi, & ego sic & sic faciam & puniam. *Nam sunt laici Clericis semper*

infesti. Imò eorum diffamatio vel accusatio audiri non debet. Nam secretè cum aliquibus de Parochia fide dignis inquirere debet. Nec debet passim recipere chartulas, quas frequenter rustici contra suos Rectores clanculò offerunt, de quo Speculator, qui videtur tenere quod non liceat recipere nisi contra publicè infamatum. Quæ præclarè Scriptor ille ex Guillelmo Duranto, Carnotensis Ecclesiæ Decano & Episcopo Mimatensi (cui Speculatoris cognomen inditum est,) admonet, si Visitatores observarent, apud fideles populos curæ suæ traditos meliùs auderent Parœci ac Sacerdotes plerique, quibus vel nullâ, vel levi saltem ex causa, quam dissimulare præstitisset aliquando, infamiæ labes sæpissimè inuritur per totam vitam duratura. Quod heic eo animo à me non profertur, ut criminosè ac suspiciosè agentes Parœcos ac Sacerdotes puniri nolim, cùm eos potius omni accuratione disquirendos suadeam, quo castigentur pro meritis; sed ut in eorum animadversione & pœna conveniens aliquis modus adhibeatur, qui *sine offensione sit Iudæis & Gentibus & Ecclesiæ Dei*, quemadmodum habet S. Paulus in Epistolæ primæ ad Corinthios cap. 10. Plura in eam rem scribere animus esset, sed, quod proverbio dicitur, vereor ut *ferrer extra oleas.*

Ex Luca Antonio Resta, Episcopo Andriensi & Apostolico Visitatore, in *Directo-*

rij Visitatorum parte 1. editionis Romanæ an. 1593. cap. 2. ubi denunciandum visitandis ait Visitatoris adventum *generali proposito edicto, quod legendum inter publica missarum solemnia.* Et part. 2. cap. 1. *Adventum Visitatoris* testatur *indicendum scripto & voce.*

Ex Annibale Rocho in *Tractatu Visitationum*, in quo *Visitatores qui non significant per literas adventum suum illis quos intendunt visitare, redarguendos esse* dicit.

Denique ex Bartholomæo Gavanto Præposito Provinciali Romano Congregationis Clericorum Regularium S. Pauli, & sanctæ Romanæ Rituum Congregationis Consultore, in *Praxi compendiaria visitandæ civitatis & Diœcesis ab Episcopo*, parag. 4. Tit. *Index præparandorum à Visitatore pro Visitatione*, num. 2. *Præmonitiones fiunt per literas ad Parochos.* Et parag. 5. Tit. *Index præparandorum à visitandis.* num. 2. *Monitio populo fiat de proxima visitatione, causis, effectibus & ritu, intra missas lectis Pastoralibus literis, si data sunt, & moneatur populus ad revelandum ea quæ correctione egent.*

Videant nunc qui clam & quasi furtivè, nec præmonitis Parœcis, Parœcias lustrant Archidiaconi, aliique Visitatores omnes, utrum S. Paulo Gentium Apostolo audientes se præbeant, *Omnia honestè & secundùm ordinem fieri*, in Epist. 1. ad Corinth. cap. 14. præcipienti.

CAPUT XIII.

Nonnulli Archidiaconi Ecclesias sibi subjectas, aliis lustrandas committere solent, qui & procurationem exigunt: cùm eas per se ipsi visitare teneantur, nec nisi per se visitantibus debeatur procuratio, ut variis est Conciliis Statutum. Solis Episcopis Ecclesias per alios visitare concessum.

X. QUIBUSDAM in locis Archidiaconi non ipsi coràm obnoxias sibi Ecclesias lustrare solent, sed aliis lustrandas committere, quibus *procuratio*, seu *circada* (ut vocant Episcopi Carnotenses Fulbertus in Epist. 110. & Ivo in Epist. 186.) quasi ipsismet Archidiaconis pensitatur. Qua quidem in re Archidiaconi tum sacris Canonibus & Episcoporum sanctionibus, cùm Regiis constitutionibus ac Parisiensis Curiæ placitis contraveniunt; quibus omnibus apertè decernitur ut ipsi Parœcias visitent, non verò alios ad id muneris obeundum delegent. Id enim colligere est ex cap. *ut Archidiaconus*, ex cap. *Mandamus* Tit. *De Officio Archidiaconi*: Et ex his verbis Concilij Provincialis Rotomagensis an. 1445. sub Radulpho Roussëlio Archiepiscopo Rotomagensi, cap. 19. *Item monet eadem Synodus Archidiaconos suos*

Archidiaconatus personaliter visitare. Id etiam expresse docet Concilium Tridentinum in Sess. 24. Decreto *De reformatione*, cap. 3. ubi legitur: *Archidiaconi autem, Decani & alij inferiores, in iis Ecclesiis ubi hactenus Visitationem exercere legitimè consueverunt, debeant quidem assumpto notario de consensu Episcopi deinceps per se ipsos tantùm ibidem visitare*. Consentit Provinciale Concilium Remense an. 1564. sub Carolo Cardinale Lotharingo Archiepiscopo Remensi, stat. 18. ubi ait: *Archidiaconi Visitationem suam statutò tempore exequantur diligentissimè per se ipsos*. Et Concilium Provinciale Turonense an. 1583. sub Simone Mallæo Archiepiscopo Turonensi, in Sessionis apud Andes Tit. *De jurisdictione & Visitatione*, in quo legas: *Archidiaconis annis singulis per se suas Ecclesias visitare districte præcipimus*. Concordant denique Parisiensis Senatus & Magnum Consilium. Ille dum Decreto an. 1551. Archidiaconis Carnotensibus; hoc autem dum Placito an. 1613. Johanni Fleurioto Abbati Begariensi & in Trecorensi Ecclesia Archidiacono Majori, constitutâ juris pœnâ mandat, ut Ecclesias ipsi per se visitent. Unde constat contra Conciliorum Canones, SS. Patrum decreta, & supremarum Galliæ curiarum sanctiones peccasse olim Parisienses Archidiaconos, qui se subjectas jurisdictioni suæ Ecclesias *per Vicarios* visitare posse existimabant,

bant, in *Stylo generali Notariorum Apostolicorum*, Rotomagi in lucem emisso an. 1648. pagg. 188. & 189. Ac peccare etiam nunc Sagienses Archidiaconos dum suis in Mandatis Parœcos ita alloquuntur: *Notum facimus quòd pro implendo nostra dignitatis munere die... ..... vestram Ecclesiam per nos seu Vicarium nostrum visitare intendimus.* Quæ verba sunt Mandatorium Nicolai Regnoti Bellismensis in Sagiensi Ecclesia Archidiaconi an. 1663.

Solis quippe Episcopis diœceses suas per alios visitare concessum fuit, modò tamen ipsi sint legitimè præpediti. *Patriarcha* (inquit eodem in loco Concilium Tridentinum) *Primates, Metropolitani & Episcopi, propriam diœcesim per seipsos, aut (si legitimè impediti fuerint) per suum Generalem Vicarium aut Visitatorem (si quotannis totam propter ejus latitudinem visitare non poterunt, saltem majorem ejus partem, ita tamen ut tota biennio per se, vel Visitatores suos compleatur) visitare non prætermittant.*

Hoc ipsum constituit Provincialis Synodus Rotomagensis an. 1581. sub Cardinali Carolo Borbonio, Archiepiscopo Rotomagensi, Tit. *De Episcoporum officiis*, num. 27. his vocibus: *Archidiaconi & Decani, & si qui alij habuerint jus visitandi eadem præstabunt, nec propter eos Episcopus, vel, eo impedito, ejus Visitator easdem Ecclesias seorsum ab his*

visitare prohibeatur. Et clariùs adhuc in Tit. *De Episcopis & Capitulis*, num. 27. *Archidiaconi quotannis per se visitent, & diarium suæ Visitationis ad Episcopum referant. Quod si neglexerint, aut alia de causa per Episcopum dijudicanda fuerint impediti, per Episcopum aliquis Doctor in Theologia, aut alius idoneus repertus, & ab ipso approbatus ad visitandum deputetur.* Quæ verba propemodum eadem replicantur in mandato 1. Synodi Autumnalis Rotomagi celebratæ an. 1631. sub Francisco Campo-valonio Archiepiscopo Rotomagensi. Accedit Concilium Provinciale Aquense an. 1585. sub Alexandro Canigiano, Archiepiscopo Aquensi, Tit. *De Visitatione*, dum ait: *Hoc ita necessarium planè debitum visitandi munus Provinciæ nostræ Episcopi ita sollicitè exequantur, ut suæ quisque urbis ac diœcesis Visitationem singulis annis, aut si impediti, biennio ad summum ipsi per se conficiant. Si verò, legitima occupatione causave impediti, id muneris aliquando per seipsos obire nequeant, Vicarios Generales Visitatoresque alios hujus rei usu peritos atque idoneos adhibeant, qui Visitationis officium sedulò (ut par est) præscripto tempore exequantur.*

Atque ejusmodi constitutiones Canoni 36. Concilij Toletani 4. an. 633. consentaneæ sunt omnino. Sic enim loquitur: *Episcopum per cunctas diœceses Parochiasque suas, per*

singulos annos ire oportet, ut exquirat quo unaquæque basilica in reparatione sui indigeat. Quòd si ipse aut languore detentus aut aliis occupationibus implicatus id explere nequierit, Presbyteros probabiles aut Diaconos mittat, qui & reditus basilicarum, & reparationes, & ministrantium vitam inquirant. In eamdem sententiam abeunt Innocentius III. cap. *Inter cetera*, Tit. *De officio judicis ordinarij*, & Henricus III. Gallorum Rex in Comitiis Blesensibus, cap. *De Statu Ecclesiastico*, art. 32.[a] cujus verbis abrogatus videtur (ad Archiepiscopos & Episcopos quod attinet) articulus 6. capitis 1. Constitutionum in Consiliis Aurelianensibus promulgatarum, ubi Karolus 9. jubet *Archiepiscopos, Episcopos & Archidiaconos suarum diœceseon Ecclesias coram perlustrare.*[b]

Denique id ipsum docet Johannes Gersonius in Tractatu *de Visitatione Prælatorum* vel *De cura Curatorum*, ferè initio, ubi ait: *Pastor juxta Canonicas sanctiones visitet diligenter, & crebrò suum gregem, aut per ipsum, aut per Vicarios doctos, habentes plenariam ab eo potestatem, in negotiis præsertim spiritualibus ordinandis & expediendis, præ-*

[a] Les Archevesques & Evesques seront tenus de visiter en personnes, ou, s'ils sont empeschez legitimement, leurs Vicaires generaux les lieux de leurs Diocesestous les ans.

[b] Visiteront les Archevesques, Evesques & Archidiacres en personne les Eglises & Cures de leurs Dioceses, & taxeront leur pretendu droit de Visitation si moderement, que l'on n'ait occasion de s'en plaindre.

cipuè circa materiam pœnitentiæ, prout eis visum fuerit expedire, & cum moderato stipendio eis ordinando per Prælatum.

Quòd autem Archidiaconis nulla procuratio debeatur, nisi per se ipsi Ecclesias invisant, apertè colligitur.

Ex Concilio Parisiensi, sub Roberto de Corceone Cardinale Legato, an. 1212. part. 1. cap. 15. *Firmiter inhibemus, juxta Concilium Toletanum, ne quis Archidiaconus exigat procurationem, aut pretium pro redemptione procurationum ab Ecclesiis quas personaliter non visitat, & quibus debitum Visitationis Officium non impendit. Si quis autem contra hoc venire tentaverit, si monitus non destiterit, prædictas procurationes sibi subtrahi præcipimus, ut in eo puniatur in quo deliquerit. Si verò nec per hoc correctus fuerit, excommunicetur.*

Ex Constitutionibus Richardi Pooresarum Episcopi, circa an. D. 1217. cap. 77. *Certum est quòd procurationes Archidiaconorum, aut officium exercẽtes non debent quærere quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, prædicationi, exhortationi, correctioni & reformationi insistentes, ut fructum referant qui non perit. Quapropter Sacrosancti Concilij vestigiis inhærentes præcipimus, quòd procurationes nullatenus dentur, nisi personis Visitationis officium exercentibus.*

Ex Concilio Oxoniensi an. 1222. sub Ste-

phano Langtonio Cantuariensi Archiepiscopo, can. 21. *Vt singula Ecclesiastica Officia in Ecclesia rite procedant secundùm Canonicas sanctiones, ... Archidiaconis districtiùs inhibemus ne aliquo modo procurationem recipiant sine causa rationabili, nisi illo die quo personaliter visitant Ecclesiam procurantem; nec redemptionem pro visitatione extorquere præsumant.*

Ex Concilio Londinensi an 1268. sub Othobono Cardinale S. A. Legato, can. 19. *Naturalis dispositionis effectus semen serenti reddi, & semen laboris multiplicabit operanti. Absurdum verò simulque iniquum nemo dubitat, ibi quemquam, ubi non seminat, metere: & ex iis colligere quæ non spargit. Ex iis sacrorum Canonum provisio æquitate ponderata decrevit, ut Ecclesia, quæ Visitationem recipit, temporalibus & spiritualibus Ecclesiarum bonis salubriter institutam procurationem exhibeat visitanti. Cùm autem ratione visitationis procuratio debeatur: si quid exigitur vel recipitur, hujusmodi ratione cessante jam malè accepti & indebiti nomen subit. Cùm igitur intellexerimus, quòd plerique Prælati procurationes à subditis exigunt, licet Visitationis officium non impendant: Nos tam indemnitati Ecclesiarum, quàm Prælatorum saluti consultiùs providentes, districtius inhibemus, ne quis eorum procurationem, quæ ratione Visita-*

tionis debetur, ab Ecclesia quacumque recipiat, nisi cùm eidem officium impendit Visitationis. Qui verò aliter receperit: donec restituerit, ab ingressu Ecclesiæ sit suspensus.

Ex Concilio Provinciali Langesiensi, an. circiter 1274. sub Johanne Monte Sorellensi Archiepiscopo Turonensi, can. 1. *Quia cautum est in jure, procurationem ratione Visitationis deberi in victualibus, non in pecunia numerata; ac nonnulli Ecclesiarum Prælati non visitantes Ecclesias, ab eis etiam in pecunia recipere procurationes præsumunt: inhibemus ne pecuniam pro procurationibus, sed expensas tantummodo in victualibus à locis quæ visitaverunt, recipiant moderatas: nisi à locis in quibus taxatæ sunt procurationes ab antiquo in pecuniis, vel quæ inhabilia sunt ad sustentationem Prælati; adeo quòd in eis Prælatus honestè procurari non posset: quæ tamen loca, ante procurationis susceptionem, Prælatos statuimus visitare teneri.*

Ex Synodo Exoniensi, an. 1287. sub Petro Quivil, Exoniensi Episcopo, cap. 40. *Æterni largitor præmij laborantibus panem manducare concessit, quem otiosis omnibus interdixit. Idemque Dominus omnium solis operariis in vinea sua laborantibus, retributionis dona est largitus: Idemque ipse in sacro Evangelio austeritati imputat dominantis, si tollat quod non posuit, & metat quod minimè seminavit. Ex his sancti Patres provin-*

dè informati in ſuis Canonibus decreverunt, ne quiſquam Prælatorum, cui Viſitationis incumbit officium, procurationem ea ratione reciperet, niſi quando perſonaliter viſitaverit, ut procuratio aliud non ſit niſi ſuſtentatio Viſitantis. Alioquin duplici infamia, negligentiæ ſcilicet & avaritiæ notaretur. Hinc eſt quod ſingulis Archidiaconis præcipimus, ut ab Eccleſiis, quando perſonaliter non viſitant, procurationes exigere, vel percipere non præſumant: alioquin, quod receperunt, velut indebitum & non ſuum reſtituant.

Ex Concilio Provinciali Londinenſi, an. 1321. ſub Vvaltero Reynaud Cantuarienſi Archiepiſcopo, can. 2. *Nos diſtrictiùs inhibemus præſentis autoritate Concilij, ne quis procurationem, ratione Viſitationis ſolvendam, ab aliqua præſumat recipere Eccleſia, niſi viſitationis officium eidem diligens impenderit, ſcrutatis perſonaliter & inſpectis per ipſum cum effectu quæ fuerint indaganda.*

Ex alio Concilio Provinciali Londinenſi, an. 1342. ſub Johanne Stretford Cantuarienſi Archiepiſcopo, can. 7. ubi laudata mox verba replicantur.

Ex Concilio Provinciali Andegavenſi, an. 1448. ſub Johanne Bernardi Archiepiſcopo Turonenſi, can. 9. *Autoritate præſentis Concilij diſtrictè prohibemus, ne de cetero diſpenſatione legitima ſuper hoc ceſſante Archidiaconi, Archipreſbyteri, Decani: aliaque*

personæ ultra unam procurationem recipere una die, sive unum locum visitatum, sive plura etiam loca visitare sufficeret, ad procurationem integram persolvendam quoquomodo præsumant: nec non etiam, si non debitè visitabunt, quidquam percipiant; Cùm ferendum minimè sit, ut temporalia metat, qui spiritualia non seminat.

Ac demum ex Concilio provinciali Burdigalensi an. 1624. sub Francisco Cardinali Surdiaco, Archiepiscopo Burdigalensi, can. 21. num. 2. *Archidiaconi & alij, de consensu Episcopi dumtaxat visitantes, & quicumque id munus exequentes, jus procurationis, nisi personaliter visitent, exigere non possunt.*

CAPUT XIV.

Ita sordidi & desides sunt Archidiaconi quidam, ut equo insidentes ad visitandas Ecclesias non descendant, & tamen procurationem efflagitent. Quamvis Ecclesias non perlustrent, exigunt procurationem, quæ unius Visitationis titulo pensitatur. Plures uno die Ecclesias invisunt, pluresque procurationes accipiunt, cùm unam uno die Ecclesiam invisere, unamque proinde procurationem accipere debeant.

XI. ADEO imperitè, avarè & negligenter in Visitationibus suis se gerere consueverunt Archidiaconorum nonnulli, ut in equo hærentes ad perlustrandas Ecclesias nequidem descendant, & à Parœcis tamen ac Parochiarum procuratoribus, etiam pauperum ac miserarum, procurationem extorqueant in pecunia, si possint; si verò non possint, Ecclesiarum missales libros (ut mihi à viris fide dignis nunciatum est) & Parœcorum pilea (quis credat?) per pedissequos auferri mandent. Quod quàm turpe sit ac flagitiosum nemo non intelligit.

Decrevit in Concilio Lateransi 3. can. 4. Alexander III. & memoratur in capite *Cùm Apostolus*, Tit. *De censibus, exactionibus &*

procurationibus, lib. 3. Decretalium, ut *Parœcias visitantes ita procedant, ut non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærere videantur.* Innocentius III. in cap. *Procurationes*, eodem Tit. ait: *Visitationis officium exercentes, non quærant quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, prædicationi & cohortationi, correctioni & reformationi vacando, ut fructum referant qui non perit.* Tridentini Concilii in idem argumentum verba sunt ista, ex Seſſ.24. Decreto *de reformatione*, cap.3. repetita: *Visitationum omnium præcipuus sit scopus, sanam orthodoxámque doctrinam expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiámque accendere, cetera prout locus, tempus & occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere.*

An verò de quibus agitur id præstant Archidiaconi, quorum præcipuus Visitandi scopus videtur esse *sua quærere non quæ Iesu Christi*, curando cuticulã, & Ecclesiarum ac Parœcorum crumenas emungendo? Audiant illi quæ post verba mox laudata proximè subjungit Innocentius III. *Qui autem contravenire tentaverit* (hoc est, *Qui quæsiverit quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, qui prædicationi & cohortationi, correctioni & reformationi non vacaverit, ut fructum referat qui non perit*) *& quod accepit reddat, & Ecclesiæ quam taliter ag-*

gravavit tantumdem impendat. Audiant (inquam) & ad meliorem vitæ frugem reversi, quod ita per avaritiam exegere, restituant ocyus, si saluti suæ consultum velint. Eorum quoque recordentur quæ in Constitutionibus Melodunensis conventus, Tit. *De Ecclesiarum Visitatione*, decreta sunt: *Cavendum hac tempestate ne Visitatio fiat onus intolerabile, & offensio detur Evangelio: sed Visitatores visitandos tractent ut filios, ac pro sua decentia, comitatu ac victu mediocri sint contenti: & si Parœciæ sint tenues, benignè & gratis visitentur*, Et longè ante Melodunensem conventum, in Concilio provinciali Rotomagensi an. 1186. 3. Idus Februarias, sub Vualtero de Constantiis ex Lincolniensi Episcopo, Archiepiscopo Rotomagensi, tempore Clementis III. capitulo 12. *Sicut* (inquit) *in Lateranensi Concilio cautum est, statuimus & firmiter observari præcipimus ne Archidiaconi per Archidiaconatus suos incedentes subditis onerosi existant; nec ab aliquo Clerico procurationem recipiant, nisi competentes reditus habuerit. Statuimus etiam ut à nullo Clericorum, penes quos honestè & sine magno gravamine hospitare non valent, nonnisi tres solidos usualis monetæ in recompensationem hospitii sui recipiant. Si verò apud pauperes Clericos hospitari decreverint, vel forsan propter loci amoditatem, vel propter negotiorum quæ tractant commoditatem, statuimus ut quinque vel qua-*

tuor ad minus de vicinioribus Clericis beneficia habentibus, onera ipsius hospitii communiter supportent. Unde meritò *Sacerdotale, juxta consuetudinem S. R. E. sacrique Concilii Tridentini Sanctiones, Autore Francisco Samarino Beneficiato Lateranensi*, part. 2. agens *Archidiaconi de quibus debent per Visitatores interrogari*, tradit ista : *Visitantes autem Archidiaconos interrogent an faciant tallias in Presbyteros ? Item si volunt habere vaccam albam, vel aliud certum temporale pro facienda investitura? Item si vendunt jurisdictionem & vices suas? Item si opponunt se contra Episcopos indebitè, quorum oculi sunt ; unde vellent aliqui Episcopi amisisse oculos ? Propter quod talis Archidiaconus tamquam membrum putridum ab Ecclesia est meritò removendus. Item si sunt circa suum Officium negligentes?*

Ejusmodi porro avarorum negligentiúmque Archidiaconorum agendi ratio prudentissimis regulis consentanea non est, quas Visitatoribus ita præscribit Johannes Gersonius Serm. habito in Concilio Remensi, an. 1408. 3. partitione generali, provisione 11. ubi scribit: *Fiat frequentior utiliorque Visitatio per totam diœcesim vel provinciam, spargendo ubique bonum semen verbi Dei, etiam (si fieri commodè potest) præsente Prælato principali, prout jura volunt ut circumeat Parochiam. Hic est cardo totius Reformationis Ecclesia-*

ſtica.... Quemadmodum enim vetere proverbio dicitur, Oculus Domini impinguat equum: ſic præſentis Paſtoris autoritas nutrit & paſcit gregem ſuum. Ita tamen ſi providus & compoſitus in ſe & familia ſua paſtor fuerit & ſagax, non latro vorax.... Concernit quoque ſic Viſitationis modus Archidiaconos, ne plus ad quæſtum & ſubverſionem, quàm ad pietatem & ædificationem ſua viſitatio judicetur executa; Et ne ſint velut cattus abigens quidem mures à caſeis, ipſos verò plus devorans. Quam heic pius Academiæ Pariſienſis Cancellarius inſtituit comparationem, avidorum Archidiaconorum mores graphicè exprimit, qui cùm avaritiam Deo pariter ac hominibus inviſam à Parœcorum ceterorúmque Clericorum animis amandare debeant, ſtudiosè illam conſectantur, ſecuri malorum quæ olim collegis ſuis Lucio Peluſiotæ, Lampadio Lingonenſi, Lyſiardo & Theobaldo Noterio Pariſienſibus Archidiaconis intentata ſunt ac contigere. Lucium ita affatur S. Iſidorus Peluſiota in lib. 4. Epiſtolarum, Epiſt.188. *Oculi ſunt Epiſcopi venerandi altaris Diaconi. Tu verò cùm horum ſis permiſſione divina princeps, totus oculus eſſe debes, perinde ut illa multis oculis prædita animalia, quæ propinquo ad Deum acceſſu imitaris, non vita, ut audio, ſed ſola ſacri muneris functione. Neque divinum altare avaritiæ iniquitate contaminare, neque electiones quæſtui habere, ut ex*

illarum pretio opes ac reditus tibi compares. Nam eos qui columbas vendebant Christus flagellatos ex templo proturbavit. Quare ne tu quoque unâ cum illis expellare, desine tales divitias colligere, & materiam ac pabulum futuro igni sempiterno præparare. Lampadium Autor est S. Gregorius Turonensis in lib. 5. Histor. Francor. cap. 5. *quòd multùm de rebus fraudasset Ecclesiæ, ac de spoliis pauperum agros vineásque vel mancipia congregasset*, à Mummolo Lingonensi Episcopo *omni re nudatum à præsentia* ejus *jussum abigi.* Quis fuerit Lysiardus, his exponunt Leuthericus Senonensium Archiepiscopus & Fulbertus Carnotensium Episcopus, in Epistola *Clero sanctæ Parisiensis Ecclesiæ* scripta, quæ inter Fulbertinas numero 34. reperitur: *Inter adversarios* Pastoris vestri Parisiensis Episcopi *unus est nomine Lysiardus, olim quidem Archidiaconus: qui cùm esse deberet oculus Episcopi sui, dispensator pauperum, catechisator insipientium, apostatavit ab omnibus his, & factus est Episcopo suo quasi clavus in oculum, prædo pauperibus, dux erroris insipientibus: quia superba & contumeliosa maledicta in Episcopum suum jaculans, serenitatem speculationis ejus turbat, decimas & oblationes altarium, stipem videlicet pauperum, suo Episcopo inconsulto, sæculari militiæ tradit. Et cùm talia facit, dat insipientibus erroris & perditionis exemplum, quibus impendere*

debuerat veræ ſcientiæ Catechiſmum. . . . . . Quapropter & nos à Sanctorum Patrum ſententia diſcrepare nolentes, conſequenter illum à communione ſeparamus, quantum noſtræ poteſtati conceditur, donec reſipiſcat & Epiſcopo ſuo dignè humiliatus ſatisfaciat : Et niſi citò reſipiſcens ad ſatisfactionem venerit in plenaria Synodo perpetuo anathemate ferietur. Nota denique omnibus eſt Theobaldi Noterii hiſtoria, qui nepotum ſuorum miniſterio clariſſimum Martyrem Magiſtrum Thomam S. Victoris ad Pariſios Priorem, prope Calam monaſterium occidit, quòd publicis illius exactionibus extremæque rapacitati vehementer obſiſteret. Cujus mortis causâ coactum eſt Jotrenſe Concilium an. 1130. Scriptæque literæ Stephani Pariſienſis Epiſcopi ad F.R.E.H. Archipreſbyteros & Gaufridum Carnotenſem Epiſcopum ac S. A. Legatum, Innocentii II. & Hugonis Gratianopolitani Epiſcopi ad Concilii Jotrenſis Patres S. Bernardi 158. ſuo, & 159. Stephani Pariſienſis nomine ad Innocentium II. ac poſtremò Petri Venerabilis, Abbatis Cluniacenſis 17. lib. 3. ad eundem Summum Pontificem. De quibus omnibus mentionem facit Philippus Gorrellus S. Victoris Prior in *Vita & Martyrio* prædicti *Magiſtri Thomæ.*

Ceterùm heic non videtur omittendum, quod de Archidiaconorum avaritia ſic tradit Concilium Pariſienſe 6. an. 829. lib. 1. cap. 25.

Non solùm *rumore, sed etiam evidentibus factis comperimus, quorumdam Episcoporum ministros, non solùm in Presbyteris, sed etiam in plebibus Parochiæ suæ, avaritiam potius exercere, quàm utilitati Ecclesiasticæ dignitatis inservire, populique saluti consulere. Quam negligentiã, imò & execrabile ac damnabile cupiditatis vitium, omnibus in commune deinceps vitandum statuimus. Pertimescenda porrò & vigilanter cavenda est Domini sacerdotibus Heli sacerdotis ruina, qui filios suos indignè agentes, Dominúmque in suis pravis actibus ad iracundiam provocantes, sacrificióque Domini, injuriam irrogantes, quia verbis tantùm & non verberibus corripuit, eis divina, justáque ultione ruentibus ruit. At si fortè, quod absit, ullus Episcoporum deinceps sectatores avaritiæ ministros in Parochia sua constituerit, & eorum cognitam pravitatem autoritate Pastorali acriter ferire detrectaverit, exemplum negligentes Heli sacerdotis imitari se cognoscat, sciátque quia quidquid pravitatis vel avaritiæ hujusmodi subjecti in plebibus Christi egerint, si eos corrigere juxta facti qualitatem neglexerit, in eum procul dubio à quo constituti sunt, ea quæ admiserint redundabunt, & Synodali correptioni modis omnibus subiiciendum. Nam & in communi consensu statuimus, ut unusquisque Episcoporum super Archidiaconis suis deinceps vigilantiorem Curam adhibeat, quoniam*

niam propter eorum avaritiam & morum improbitatem. multi scandalizantur, & ministerium sacerdotale vituperatur, & in Ecclesiis à sacerdotibus multa propter eos negliguntur. Eadem ferè verba replicat Concilium Aquisgranense 2. an. 836. Tit. *De vita & doctrina inferiorum ordinum, can.* 4.

XII. Archidiaconi sunt qui procurationem flagitent & extorqueant ex consuetudine, quamvis Visitationem nullam, sive per se ipsi, sive per alios exerceant; cùm tamen unicâ Visitationis causâ (uti jam in cap. 13. probavimus) Visitantibus Ecclesias procuratio debeatur, quemadmodum Gregorius IX. in capitibus *Cùm nuper*, & *Auctoritate*, lib. 3. Decretalium, Tit. *De censibus, exactionibus, & procurationibus*, declaravit, ac cum eo Innocentius III. ibidem, cap. *Procurationes*, in quo ait: *Procurationes, quæ ratione Visitationis debentur Episcopis vel Archidiaconis, vel quibuslibet aliis, etiam Apostolicæ Sedis Legatis aut Nuntiis, absque manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando personaliter officium Visitationis impendunt.* Quibus conformia sunt quæ Concilium Provinciale Salmuriense, an. 1253. sub Petro Lamballensi Archiepiscopo Turonensi habitum, ita sancivit in cap. 9. *Non sine radice cupiditatis procedit quòd nonnulli Prælati provinciæ Turonensis in Prioratibus & Ecclesiis, procurationem, aut aliquid nomine procurationis, re-*

cipiunt in pecunia numerata; & nihilominus subditos ad eos in eisdem locis procurandos compellunt, sic ab eis procurationem duplicem exigendo. Quod fieri districtius prohibemus. Cùm ratione Visitationis debeatur procuratio: inhibemus districtè præcipientes, ut nullus procurationem recipiat nisi à locis dumtaxat Visitatis. Unde meritò Parisiensis Senatus Decreto an. 1566. in gratiam Prioris Ferto-Galceriani prolato vetuit procurationem Meldensi Episcopo pensitari, nisi per se ipse visitaret.

Id verò est quod ipsum procurationis nomen enucleatè indicat. Unde enim *procuratio* dicitur, nisi vel quia datur *pro Cura Visitatorum*, seu *pro curando eorum corpore*, seu *pro cura* quam Parœcis, Parœcianis & Parœcialibus Ecclesiis impendunt: seu denique quia Visitatores Parœcorum, Parœcianorum & Parœcialium Ecclesiarum rationes ac negotia *procurant* in bonum? *Vt procuratio aliud non sit* (quemadmodum loquitur Synodus Exoniensis, an. 1287. cap. 40.) *Nisi sustentatio visitantis.* At quomodo talia *procurare* possunt non visitantes Archidiaconi?

Denique Innocentius IV. Tit. *De censibus, exactionibus & procurationibus*, in Sexto, cap. *Romana*, ait *universos visitantes* debere *procurationes à locis tantùm recipere visitatis.* Et Gregorius X. in Concilio generali Lugdunensi, cujus mentio fit in cap. *Exi-*

git, Tit. eodem, Innocentii IV. Constitutionem, unde citata modò vocabula depromuntur, instaurans, præcipit *ut universi & singuli qui ob procurationem sibi ratione Visitationis debitam, exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, vel aliàs, Constitutionem ipsam* Innocentii IV. *recipiendo munera, sive, Visitationis officio non impenso, procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione, violare præsumpserint, duplum ejus quod receperint, Ecclesiæ à qua id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur. Alioquin* (inquit) *ex tunc Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum ultra prædictum tempus restituere differentes, ingressum sibi Ecclesiæ sentiant interdictum. Inferiores verò ab officio & beneficio noverint se suspensos, quousque de duplo ejusmodi gravatis Ecclesiis plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate, seu gratiâ valiturâ.* Quæ voces à Bonifacio VIII. confirmantur ibidem in cap. *Felicis*, & à Concilio Tridentino Sess. 24. Decreto *de Reformatione*, cap. 3. quantum ad *dupli restitutionem* attinet *intra mensem faciendam.*

XIII. Plerique (ne dicam omnes) Archidiaconi multas una eadémque die Ecclesias invisere solent, multásque proinde una eadémque procurationes recipere. Atqui procurationem unicam, etiamsi multas una eadémque

die lustrent Ecclesias, quibuscumque Visitatoribus deberi, in mox laudato, cap. *Felicis*, ita tradit Bonifacius VIII. *Felicis recordationis Gregorius Papa X. prædecessor noster prohibuit in Concilio Lugdunensi, ne aliqui ob procurationem sibi ratione Visitationis debitam, exigere pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à volente. Verùm, quoniam rerum experientia nos instruxit ex hoc tam personis visitantibus, quàm locis & Ecclesiis visitatis multa incommodorum dispendia provenire, concedimus ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi & alii quibus ex officio competit visitare, à volentibus Ecclesiarum & locorum visitatorum Rectoribus seu personis, pecuniam licitè recipere valeant pro sumptibus moderatè faciendis in victualibus, diebus quibus Visitationis officium personaliter exercebunt. Adjicientes quòd* NON LICEAT VISITANTI NISI UNAM PROCURATIONEM RECIPERE UNA DIE, SIVE UNUM LOCUM SOLUM VISITAVERIT, SIVE PLURA, ETIAMSI LOCUS QUILIBET VISITATUS AB ILLO SUFFICERET AD PROCURATIONEM INTEGRAM PERSOLVENDAM, *cùm eidem sufficere debeat ut temporalia metat à locis personaliter visitatis, pro diebus quibus eis spiritalia subministrat.* Eadem legas in provinciali Londinensi, an. 1321. sub Vualtero Reynaud Archiepiscopo Cantuariensi, cap. 2. his vocibus: *Si quis plures Ecclesias visitare voluerit uno*

die, procuratione unica in victualibus, vel pecunia, ad quam omnes & singulas, sic unico die visitatas, proportionaliter faciat contribuere, prout tradunt Canones, sit contentus.

Quæ in alio provinciali Concilio Londinensi, an. 1342. sub Johanne Stretford Cantuariensi Archiepiscopo, repetuntur cap. 7. consonat Concilium provinciale Andegavense, an. 1448. sub Johanne Bernardi Archiepiscopo Turonensi, cap. 9. ubi dicitur: *Autoritate præsentis Concilii districtius prohibemus ne de cetero dispensatione legitima super hoc cessante Archidiaconi, Archipresbyteri, Decani, aliæque personæ ultra unam procurationem recipere una die, sive unum locum visitatum, sive plura etiam loca visitare sufficeret, ad procurationem integram persolvendam quoquomodo præsumant: nec etiam, si non debitè visitabunt, quicquam percipiant.... Si autem quis prædictorum contra præmissa quicquam agere præsumpserit, Ecclesiæ à qua receptum fuerit, infra mensem reddere teneatur. Quod si non fecerit, se noverit jure ab officio & beneficio fore suspensum, quousque de duplo hujusmodi gravatis Ecclesiis plenariam impenderit satisfactionem, in illa & in hac dantium remissione, liberatione, seu gratia valitura.*

Atque hæc decreta Ecclesiæ menti & rationi naturali apprimè convenientia videntur. Neque enim rectè & ut oportet duabus,

tribus, quatuor aut pluribus una eadémque die visitationibus instituendis pares sunt Archidiaconi. Satis quippe est unica, modò res tota serio peragatur. Ceteroquin indiligentiæ arguentur ac socordiæ, eorúmque malorum conscij habebuntur, quibus, cùm potuerint & debuerint afferre, opportunum non attulerint remedium.

Adde his *in optione eorum* esse *qui visitantur* (ut ait Concilium Tridentinum in Sess. 24. decreto *De Reformatione*, cap. 3.) *si malint soluere id quod erat ab ipsis antea solui, certâ pecuniâ taxatâ, consuetum: an verò victualia subministrare, quæ sibi ac suis frugaliter moderatéque, pro temporis tantùm necessitate & non ultra sunt ministranda.* Quod etiam est à Benedicto 8. in lib. 3. *Extravagantium Communium*, tit. 10. cap. unico, De Archiepiscopis & Episcopis, & à Senatu Parisiensi 8. Aprilis, an. 1556. de Archidiaconis coram visitantibus, constitutum. At pro una die unius diei alimentum cùm sufficiat, unam quoque procurationem sufficere fatendum est, qualis ubique ferè Archidiaconis à singulis Parœcis & Ecclesiis penditur. Quare si ea ipsis ab Ecclesiarum quas invisunt Rectoribus sive in pecunia, sive in victualibus erogetur, ab earumdem Ecclesiarum Provisoribus eadem die aliam non debent accipere; alioquin adversus Conciliorum Canones, & Romanorum Pontifi-

cum decreta oppidò committunt.

Huic doctrinæ adſtipulantur uno quaſi ore Scriptores illi quos vulgus *Summiſtas* vocat, Angelus de Clavaſio, Silveſter Prieras, Johannes de Tabia & alii id genus complures, qui Caſuitarum inſtar ſeſe exſcribunt. In Summis enim, ad V. *Viſitatio* ſic aiunt: *Poteſt Viſitator recipere procurationem. Et nota quòd oportet quòd primò procurationem recipiat ſolùm. Secundo quòd ſolùm à locis Viſitatis & non ab aliis. Tertiò quòd ſolùm ſit pro victu illius diei, ſive ſit in victualibus, ſive in pecunia. Quartò quòd tantùm una die unam procurationem recipiat, ſive unam, ſive plures viſitet Eccleſias.* Quibus utique vocabulis ea quoque ſtabiliuntur quæ à nobis ſunt hactenus de procurationibus Viſitatorum conſcripta. Unde etiam conficitur Archidiaconos acceptâ, ſeu à Parœcis, ſeu à Viſitatarum Eccleſiarum proviſoribus, unâ unius diei *in victualibus aut in pecunia procuratione*, alias eadem die ab aliis, ſeu Parœcis, ſeu Viſitatarum Eccleſiarum proviſoribus, recipere nec poſſe, nec debere. Quas ſi accipiant, (ut revera omnes accipiunt) ad reſtitutionem quin teneantur, nemo eſt qui ambigere meritò valeat. Quod idem eſt de Archipreſbyteris, ſeu Decanis ruralibus, ceteriſque omnibus Viſitatoribus exiſtimandum.

Ceterùm Archidiaconi ſi verentur ut non

habeant unde solidam diem in unius Parœcialis Ecclesiæ Visitatione transigant, Hincmari Remensis Archiepiscopi *Capitula quibus de rebus Magistri & Decani per singulas Ecclesias inquirere & Episcopo renunciare debeant*; *Inquisitiones per Archidiaconatus Episcopatus Lincolniensis à singulis Archidiaconis faciendas*, quæ in 1. part. tomi 2. Conciliorum novæ editionis Parisiensis habentur; Reginaldi Poli Cardinalis *Reformationem Angliæ*, anno 1556. editam, decreto 12; partem 4. Actorum Ecclesiæ Mediolanensis; Pauli Fusci Episcopi Sarsimensis *de Visitatione* libros duos; *Formulam Visitationis diœcesis Coloniensis* quæ habetur ad calcem *Enchiridii Christianæ institutionis* in Concilio Provinciali Coloniensi ab Hermanno Coloniensi Archiepiscopo editi; Constitutiones Conventus Melodunensis an. 1579. Tit. *De Ecclesiarum Visitatione*; Concilium Provinciale Burdigalense an. 1583. sub Antonio Prenotio Sansaco Archiepiscopo Burdigalensi, Tit. 32. *de Visitatione*; Concilium Provinciale Aquense an. 1585. sub Alexandro Canigiano Archiepiscopo Aquensi, Tit. *De Visitatione*; F. Feliciani Comensis Episcopi *Manuale Visitatorum*; Annibalis Rochi Tractatum *de Visitatione*; Lucæ Antonii Restæ, Episcopi Andriensis & Apostolici Visitatoris, *Directorium Visitatorum*; Michaelis Timothei *instructionem*

compendiosam

compendiosam visitandi Ecclesias; Pauli Salodij *Praxim de Visitatione*, Johannis Francisci de Pavinis *Baculum pastoralem ad dirigendos in viam pacis pedes visitantium & visitatorum*, seu *Tractatum Visitationum*; Petri Suberti Episcopi S. Papuli *De cultu vineæ Domini librum*; Synodum Bituntinam sub Cornelio Musso Episcopo Bituntino an. 1579. celebratam Sermon. 1. Bartholomæi Gavanti, *Enchiridij* seu *Manualis Episcoporum* partem 2. ac denique, ut ceteros omittam, Claudij à Cruce Presbyteri *Perfectum Clericum*, part. 4. cap. 2. legant attentiùs; & si, quæ ejusmodi libris præscribuntur, accuratè velint exequi, tot ac tantis (aut vehementer fallor) in unius Ecclesiæ Parœcialis Visitatione occupationibus impeditos se sentient, ut iis una die vix se possint relaxare.

Sed de pravis Archidiaconorum consuetudinibus jam satis fusè disputatum licèt non inutiliter, aut παρέργως, nisi me fallit animus. Cùm enim sibi unis gestandam in Visitationibus Stolam idcirco putent Archidiaconi, quòd ita ferat consuetudo; ideóque in consuetudine tanquam in præcipuo ac propè unico firmamento, nitatur eorum causa, necesse visum est consuetudinem illam multis refellere, iisque accensendam demonstrare, quæ quamquam ab Archidiaconis vulgò usurpatæ, penitùs tamen reiiciendæ veniunt, quia *sacris sunt inimicæ Canonibus*, & *Ecclesia-*

ſticis obviant inſtitutis. Quàm veró ab Eccleſiæ, Conciliorum, Scriptorum Eccleſiaſticorum, ac Senatus Pariſienſis mente atque à recta ratione alienum ſit Parœcos Archidiaconorum viſitationibus Stolatos non intereſſe, vel cæco & puero (quemadmodum proverbio dicitur) perſpicuum fiet in ſequentibus, ubi de variis Stolæ nominibus & notationibus aliqua diſſeruero.

CAPUT XV.

Stola unde dicta? Pro veſte quavis accipitur. Propriè tamen muliebrem innuit. Heic pro veſte Eccleſiaſtica tantùm uſurpatur. Quo tempore geſtari cœperit in Eccleſia? Cur hoc illi nomen inditum? Vocatur aliquando palla linoſtima: *aliquando* orarium *&* orarius. *Quid ſignificet* orarium, *tum apud profanos, cùm apud ſacros Scriptores? Vnde originem habeat: ſive Gracam, ſive Latinam? Stola etiam dicta Græcis ἐπιτραχήλιον, hoc eſt* cervicale *ſeu* collarium. *ἐπιτραχήλιον unis Preſbyteris, ὠράριον verò Preſbyteris juxta atque diaconis convenit.*

OMNE veſtimenti genus quo ſeu viri, ſeu mulieres utuntur, στολὴ Græcis ſcriptoribus eſt appellatum; vel à στέλλειν, quod

eſt *ornare* ſive *honeſtare* : *vel à* στέλλεσθαι, quod inter alia ἐνδύειν ac περιβάλλειν, hoc eſt *veſtire* atque *inducere*, ſignificat.

Ejuſdem omnino ſignificationis eſt *Stola* apud Latinos Auctores, tum ſacros, cùm profanos. Hinc Nonius Marcellus in libri *De proprietate ſermonum* cap. 14. obſervavit, *Stolam veteres* nominaſſe, *non honeſtam veſtem ſolùm, ſed etiam omnem quæ corpus tegeret*. Hinc etiam Vulgatus noſter ſacrorum Bibliorum interpres, ſive S. Hieronymus, ſive quiſpiam alius, multis in locis, ſed maximè Geneſ. cap. 41. 45. & 49. Judith cap. 16. Eſther cap. 6. Eccli. cap. 6. 45 & 50. Baruc cap. 4. lib. 1. Machab. cap. 6. & 14. lib. 2. Machab. cap. 3. & 5. Marc. cap. 12. & Luc. cap. 15. ac 20. *Stolam* generatim accipit pro quocumque tum Regum, tum Patriarcharum, tum Sacerdotum, tum etiam privatorum hominum privatarúmque mulierum indumento; quod & alij ſcriptores propemodum innumeri factitarunt.

Propriè tamen *Stola* muliebrem veſtem innuit, ſi Lazaro Bayſio fides in cap. 17. libri *De re veſtiaria*, & Octavio Ferrario in lib. 3. de eodem argumento, cap. itidem 17. *Ad matronarum veſtem* (inquit Bayſius) *hoc vocabulum tranſlatum eſt, quæ demiſſa erat ad imos uſque pedes, & cujus extremam partem ambibat inſtita aſſuta, quæ erat faſciola quædam ſive limbus. Patrum noſtrorum me-*

moria[a] *matronæ illustriores instita utebantur, quos* Goddetos *vulgò dicebant.* Quò fit ut à *S.* Isidoro Hispalensi Episcopo in lib. 19. originum, cap. 25. Stola inter feminarum pallia recenseatur, his verbis: *Stola matronale operimentum, quod cooperto capite & scapula à dextro latere in lævum humerum mittitur.* Stola *autem Græcè vocatur, quòd superemittatur. Eadem &* Ricinium *Latino nomine appellatum, eo quòd dimidia ejus pars retro eiicitur, quod vulgò* Mavortem *dicunt. Vocatam autem dicunt* Mavortem, *quasi Martem. Signum enim maritalis dignitatis & potestatis in eo est. Caput enim mulieris vir est. Inde & super caput mulieris est.* Ubi animadvertendum in transcursu, *S.* Isidorum *Stolam* quidem à στέλλειν deducere, non ut *ornare* aut *honestare* notat, sed *mittere*, quòd *cooperto capite & scapula* (ut ait) *à dextro latere in lævum humerum mittatur.*

Stolam quoque femineum esse vestimentum satis apertè testatur Tullius in 2. oratione Philippica, dum effeminatos M. Antonii, qui se Curioni prostituerat, mores carpens, ipsum ita per jocationem alloquitur: *Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem Stolam reddidisti.* Eodem sensu usurpant Ulpianus L. 23. ff. *de auro, argento* &c. *sta-*

[a] Baysius florebat sub Francisco 1. Galliarum Rege, ex lib. 1. *Elogiorum Gallorum doctrina illustrium.* Scævolæ Sammarthani.

tuis legatis, & Valerius Maximus lib. 6. cap. 1. qui *matronalem stolam* vocat, quòd sine mollitiei aut infamiæ notâ, feminarum indumenta viri non possent assumere. Atque id quidem Flavius Josephus lib. 19. Antiquitatum Judaïcarum in vitio ponit Caligulæ Imperatori quòd *Stolam* gestaret.

Heic autem *Stolam* usurpamus non pro indumento quolibet, sed Ecclesiastico solùm. Atqui hoc duplicis generis esse invenio. Alterum quod totum corpus tegebat & ad pedes usque protendebatur; de quo nobis in præsenti scriptione sermo non instituitur. Alterum vero quod fasciæ instar *à collo per anteriora descendens* (ut Ivo Carnotensis habet in sermone de significationibus indumentorum sacerdotalium) *dextrum latus ornat & sinistrum.*

Prius quidem ita describit S. Germanus Constantinopolitanus Patriarcha, in *Theoria rerum sacrarum: Stola sacerdotalis* (inquit) *est ad exemplum talaris Aaron, idest vestimentum quod sacerdotale est indumentũ, ad pedes usque honorabilissimum. Est autem ignea specie, secundum Prophetam dicentem:* [a] Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem ardentem. Ac de eo exponendus sanè est Theodoretus, dum in libri 2. historiæ Eccles. cap. 27. narrat Machario Hierosolymitano Pontifici datam fuisse à

a Psal. 103.

Constantino Magno Stolam aureis filis contextam, ut ea indutus sacri baptismatis ministerium obiret, & à Cyrillo Hierosolymitano Episcopo venditam, quemadmodum ipsi fuit ab adversariis objectum.

Posterius autem, commune antea vestimentis Ecclesiasticis, proprium sibi ac peculiare nomen retinuit. Adeout nunc Ecclesiasticum indumentum *Stola* nomine insignitum aliud ab eo apud nos non sit, quàm quod modò ex Ivone Carnotensi designavimus.

Quo tempore camisia, sive alba gestari cœpit in Ecclesia, eodem ferè ipso delatam fuisse Stolam, Guillelmus Durandus, ex Decano Carnotensis Ecclesiæ Mimatensis Episcopus, affirmat his vocibus: *Antiquitus* (ait ille in lib. 3. *Rationalis divinorum Officiorum*, cap. 5. num. 6.) *Stola erat vestis candida, pertingens usque ad vestigia, quâ Patriarchæ utebantur ante legem: quam primogeniti, cùm benedictionem patris acciperent, induebant, & Domino victimas, ut pontifices, offerebant. Sed postquam alba cœpit portari, mutata est in torquem.*

Plausibilis utcunque foret illa Durandi conjectura, si quandonam albæ usus primùm viguerit in Ecclesia, certò constaret. Verùm hoc neque ipse, neque alij, quod sciam, Ecclesiastici Scriptores in aperto posuerunt. Cur autem huic sacro vestimento *Stolæ* nomen inditum fuerit, ita investigat doctissimus juxtà

atque eminentissimus Cardinalis Bona, in lib. I. *Rerum Liturgicarum* cap. 24. num. 6. *Unde* (inquit) *nomen Stolæ huic ornamento? An quia successit veteri Stolæ, ut innuit Durandus? An potiùs deducta est nomenclatura à fascia, quæ in limbo ejus vestis assuta erat, quæ olim Stola dicebatur, retento totius vestis nomine in parte quadam illius? Ita coniicit, & mea quidem sententia probabiliter, Vincentius Riccardus in* Commentariis *ad orationem 6. sancti Procli. In extrema namque parte antiquæ Stolæ, ut observat Baysius* de re vestiaria cap. 17. *assuta erat fasciola seu limbus ipsam vestem ambiens, cui cùm sit valde similis hodierna Stola, hinc fieri potuit ut hoc illi nomen tributum sit.* Ac postea ex actis S. Silvestri, quæ Damaso adscribuntur, & canonibus 22. ac 23. Laodiceni Concilij, infert, *ante annos mille & trecentos usum Stolæ in Ecclesia invaluisse.* Baysij porrò observationem confirmat Adrianus Turnebus in lib. 29. *Adversariorum*, cap. 31.

Stola etiam, præcipuè vero diaconalis, minùs usitato vocabulo, *palla linostima*, seu potius (ut scribit S. Isidorus in lib. 19. *Originum*, cap. 22.) *linostema* nuncupatur, in præfatis S. Silvestri Actis, hoc est, *ex lana linoque contexta*, quòd *in stramine linum, in trama lanam haberet.* Atque hujùs nomenclaturæ meminit S. Carolus Borromæus 4. parte Actorum Ecclesiæ Mediolanensis, in *Instru-*

ctione supellectilis Ecclesiasticæ, lib. 2. ubi *de Stola* universim agit.

Alio præterea satis vulgato nomine Stola dicitur *Orarium* in genere neutro, ut frequentiùs accipitur, & *Orarius* in masculino, quemadmodum loquitur Ordinis Romani scriptor antiquus (etsi Bonifacius S. Livini Episcopi & martyris Vitæ Auctor num. 14. apud eruditissimos Dacherium & Mabillonium, in Sæculo 2. *Actorum SS. Ordinis S. Benedicti*, aliquid discriminis *Stolam* inter & *Orarium* constituere videatur.) Quæ profectò vox & profana est & Ecclesiastica.

Profana *strophium*, *linteolum* ac *sudarium* denotat, quo nasum, os & faciem abstergimus, uti conficitur ex Flavio Vopisco in *Vita Aureliani Augusti*; ex S. Ambrosii Epist. 54. *De miraculis SS. Gervasii & Protasii*, & oratione *in obitu fratris Satyri*; ex S. Augustini lib. 22. *de civitate Dei* cap. 8. ex Pontio Diacono in *vita S. Cypriani*; ex Gregorii Turonensis lib. 3. *Histor. Francor.* cap. 5. ex S. Isidori *Regulæ monachorum*, cap. 12. & ex cap. *Monacho* 27. quæst. 1. Quibus consentiunt omnino *Veteris Etymologici* Auctor ita loquens: φάσων, σίνδων, φασώνιον, λινοῦντι ἤτοι σινδόνιον, κ. τ. λ. λέγεται δὲ οὕτω καὶ ὁ παρὰ Ρωμάιοις καλεῖται ὠράριον; Cyrillus in *Glossis*, & Glossarii Latino-Græci architectus, ubi ὠράρια exponunt φακεώλια, hoc est, ut Barbari dicunt, *faciales*, quos vulgò *mouchoirs* appellamus.

Ecclesiastica verò talarem vestem aliquando designat, quam supra ex S. Germano Constantinopolitano expressimus, & qua Græci Pontifices & sacerdotes hodie quoque in sacris peragendis utuntur. Aliquando *velum cui Romanus Pontifex & Archiepiscopi pallium super humeros imponunt*, ut putat Onuphrius Panuinus in *interpretatione vocum Ecclesiasticarum quæ obscura vel Barbara videntur*, quo sensu etiam *Orale* vocatur à Durando in lib. 3. Rationalis divin. Offic. cap. 9. num. 1. Sæpiùs autem sacerdotale illud indumentum designat, quod veluti torquis à collo per humeros sacerdotis ad pectus pendet, & *ad genua tendit*, quemadmodum loquitur Amalarius Fortunatus in lib. 2. *De Ecclesiasticis officiis*, cap. 20. quodque Diaconi in humero lævo gerunt à dextris pendens.

Erat autem orarium (inquit in citato mox loco Cardinalis Bona) *magis longum quàm latum, instar fasciæ, ut ex Ambrosii oratione* de Satyro fratre *ostendit Casaubonus in notis ad Vopiscum. Favet Gregorius Turonensis lib. 3. Historiæ, cap. 5. ubi refert Sigismundum Burgundionum Regem filium suum dormientem jussisse occidi.* Dormienti, « *ait*, orarium sub collo positum ac sub mento « ligatum, trahentibus ad se invicem duobus « pueris suffocatus est. *Ex hac autem* orarii *forma oblonga suspicor translatum hoc vocabulũ*

in Ecclesiam, & sacra Stola tributum. Cui suspicioni robur aliquod addit suprà relatum Silvestri decretum de palla linostima, *ex lino, sicut & sudarium, contexta.* Favet etiam S. Augustinus in lib. 22. *De civitate Dei*; cap. 8. ubi ait: *Oculum lapsum atque pendentem* (tenui venula) *loco suo revocatum ligavit orario.*

Apud profanos originem fortasse sumpsit ab *ora* seu extremitate vestis, qua antiquos, priusquam in usu essent sudaria, faciem detergere solitos Plautus indicat in *Mercatore*, act. 1. scen. 2. ubi ait:

At tu edepol sume laciniam, atque absterge sudorem tibi.

Quo quidem loco *laciniam*, extremam & laxiorem vestimenti partem interpretari par est. Verosimiliùs tamen ab *ore* deductum *orarium* autumat Cardinalis Bona: *Quia* (inquit) *orario os tergitur: quam notationem sequi videtur Prudentius Hymno 1.* de Corona, *hoc versu.*

Hic sui dat pignus oris, ut ferunt, orarium.

Eadem quoque sententia est Johanni Meursio in *Glossario Græco-Barbaro*, ubi ait: *Orarium Diaconi erat & sacerdotis:* ab ore *deducta appellatione* id est ἐκμαγεῖον τοῦ προσώπου; *quod quia etiam* χειρόμακτρον *dicunt Græci, Isidorus quoque vertit* Manuale; *sic enim in* Glossis *ejus legitur*, Manuale, orarium.

Apud Ecclesiasticos autem Scriptores notationem habet Latinam & Græcam, quamquam Suidas in *Lexico*, & *Etymologici veteris* Auctor Latinum vocabulum contestentur.

Græcorum nonnulli, atque inter eos Theodorus Balsamon in can. 22. Concilii Laodiceni, ac Matthæus Blastares in *Nomocanone*, seu *canonum Synopsi*, litera E can. 9. qui est *De vestimentis viris sacris accommodatis*, ab ὠρέω ὁρῶ, id est, *video*, *observo*, petitum asserunt: quòd Presbyteri *orarium* induti diligenter *videre* debeant & *observare* quæ in mysteriis sacris agenda sunt, eáque *Orario* significare Diaconis qui sunt in ambone. Ἐκλήθη ὠράριον (inquit Balsamon) ἐκ τοῦ ὁρῶ, τὸ φυλάσσω καὶ ἐπιτηρῶ.

Alii (ut Simeon Thessalonicensis in libro *de septem Sacramentis*) derivant ab ὥρα, quæ vox *pulchritudinem*, *speciem* & *venustatem* denotat; quia *orarium* gratiæ venustate diaconum ornat, & divina pulcritudine illustrem facit.

Alii, quorum est Petrus Arcudius in lib. 6. *De concordia Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis in septem Sacramentorum administratione*, cap. 20. trahunt ab eodem vocabulo ὥρα, ut *horam* & *tempus* significat: Ὅτι δείκνυσιν ὁ διάκονος τῇ τοιαύτῃ στολῇ τὰς ὥρας καὶ τὸν καιρὸν τοῦ ψάλλειν, τοῦ προσεύχεσθαι, τοῦ ἐναίρχεσθαι τῆς λειτουργίας: *Quòd Diaconus* (inquit) *accepta extremitate Stolæ tribus digi-*

tis invitat populum ad orandum, cantores ad psallendum, Pontificem ad incipiendum sacrum; & in summâ ostendit horas atque indicat tempus quo aliquid est faciendum. Idque etiam nunc à Græcis observatur in Liturgiis solemnibus quæ Romæ ab iis celebrantur in Basilica S. Athanasii, quemadmodum testatur oculatus testis Johannes Cabassutius, Aquisextiensis, Presbyter Congregationis Oratorii Domini Jesu, *in Notitia Conciliorum sanctæ Ecclesiæ*, ubi *veterum Ecclesiarum situm, partes & formam* explicat.

Non incongruè etiam deduci potest ab ὤρα, id est, *cura* & *custodia*: quia qui *orarium* ferunt sive Pontifices, sive Sacerdotes, sive Diaconi, fideles populos curare eosque custodire debent, sicut & sacra ac mysteria quæ suæ sollicitudini ac fidei commissa sunt. Tuncque scribendum erit *orarium* sine aspiratione; contra verò per aspiratam H, si vel ab ὁράω ὁρῶ, vel ab ὤρα derivetur.

Latini omnes quos legerim Ecclesiastici scriptores ab *oro* profectum putant. At verbum illud cùm duo præ ceteris significet, nimirum *rogo* seu *precor*, & *concionor* seu *sermonem habeo*, duplicem, si fas ita loqui, ex hoc unico fonte rivulum, hoc est duplicem ἐτυμολογίαν ducunt.

Alii enim ab *oro*, quod est *precor*, dictum censent, quia in publicis Ecclesiæ precibus, atque in Sacramentorum administratione adhi-

betur *orarium*, veluti auctores sunt Durandus in laudato superius Capite, Nicolaus Thuanus Carnotensis Episcopus, tum in vernaculo Diœcesis suæ Rituali an. 1580. pag. 109. in expositione *Sacramenti ordinis*, cùm in Gallica *collectione & explicatione Missæ*, pag. 13. Ludovicus Richeomus S. J. Presbyter in Tomo 2. *De Missa*, lib. 4. cap. 26. ac Gilbertus Grimaldus in Facultate Theologiæ Parisiensi Doctor, & Metropolitanæ Ecclesiæ Burdigalensis Canonicus Theologus, in parte 1. *Liturgiæ sacræ*, cap. 6. parag. 5. num. 4.

Alii ab *oro*, quod est *concionor*, vocatum arbitrantur, quia *oratoribus* sacris, seu *concionatoribus* dabatur; quæ sententia est Concilii Toletani 4. in can. 39. Venerabilis Bedæ in Collectaneis, cap. *de septem Ordinibus*, Alcuini in libro *de divinis Officiis*, Tit. *Quid significent indumenta*, Rabani Mauri in lib. 2. *de institutione Clericorum*, cap. 19. & ejusdem Nicolai Thuani in citata pagina 13. Unde non nisi Episcopis, Presbyteris & Diaconis traditur, quibus unis in Ecclesia concionandi, & sermonem habendi ad populum, munus convenit. Hinc Vualafridus Strabo in capite 10. *De rebus Ecclesiasticis* ait. *Cum Domus Dei* oratorium *dicatur, potest & à deprecationibus in ea faciendis, & à locutione doctrinæ ita dicta putari, quia* oratio, *id est* oris ratio, *& non tantùm humilis postulatio, verùm & rationabilis intelligitur hoc nomine locutio. In-*

de est quòd primi ordines in Ecclesia utantur orariis, *quia ad ipsos pertinet docendi officium; & publici declamatores ac sapientes dictionum compositores*, oratores *appellantur*.

Denique Græci *Stolam* nominant ἐπιτραχήλιον, id est (ut Erasmus in Expositione Liturgiæ S. Johannis Chrysostomi vertit) *cervicale*, sive *collarium*, uti Meursius in *Glossario Græco-Barbaro* explicat: quia ἐπὶ τῷ τραχήλῳ in *cervice* seu *collo* gestatur à Sacerdotibus, non item à Diaconis. Nam etsi ὠράριον, *orarium*, Diaconis æquè ac Presbyteris commune sit; illud tamen Diaconis propriè tribuunt Græci, Presbyteris autem ἐπιτραχήλιον seu *cervicale* aut *collarium*, quod orario latius est, nullisque literarum notis insignitum; Diaconorum autem *orario* vocabulum ἅγιος, id est, *sanctus*, ter inscriptum sit, ut in citato antea libro Eminentissimus Cardinalis Bona annotavit.

His ista constitutis, jam ad alias rationes aggrediendum est, quæ Parœcis Stolæ in Archidiaconorum visitationibus ferendæ jus concedunt.

CAPUT XVI.

Bifariam accipitur Iurisdictio, propriè & minùs propriè. Vtraque quid significet? Alia jurisdictio interni, alia externi fori. Quodnam utriusque munus? Neque propriè, neque minùs propriè sumptæ jurisdictionis signum est Stola. *Archidiaconis eo nomine nulla est interni externivè fori jurisdictio. Ecclesiarum visitandarum jus, ad externam jurisdictionem attinet, quæ etiam à non Sacerdote potest exerceri. Archidiaconis nulla competit jurisdictio interior. Nec exterioris, nec interioris jurisdictionis insigne est* Stola. *Turpis Archidiaconorum error de* Stola. *Parœcorum jurisdictio cùm ad visitantes Archidiaconos non transferatur, neque potest, neque debet* Stola *in Archidiaconorum visitationibus à Parœcis exui.*

IN eo sunt errore Archidiaconorum plerique ut Stolatos ideo visitationibus suis adesse Parœcos nolint, quòd Stolam jurisdictionis signum esse, omnémque Parœcorum jurisdictionem, quanta quanta est, coram se evanescere debere, imaginentur. Quo conficiunt Stolam suis in ipsorum visitationibus esse deponendam. Hoc autem quàm perperam ac

præposterè dicatur, exposito Jurisdictionis vocabulo patebit manifestè.

Bifariam usurpatur Jurisdictio, propriè & minùs propriè. Minùs propriè sumpta Jurisdictio, quomodo nunc multi utuntur, locum & regionem, hoc est ditionem, potestatem, aut regnum significat. Propriè verò sumpta Ciceroni aliisque optimæ notæ Scriptoribus Latinis, ipsius est juris administratio, qua decernitur aut à principe, aut à magistratu, quid cuique jure debeatur, & non. Ita sumptam Accursius in L. 1. ff. *De Iurisdictione omnium Iudicum & de foro competenti*, Johannes Bellonus in *Expositionibus etymologiarum, definitionum & divisionum Iuris universi*, Petrus Gregorius Tolosanus in lib. 47. *Syntagmatis Iuris universi*, cap. 21. num. 8. aliique propemodum omnes Jureconsulti, definiunt, *Potestatem de publico introductam cum necessitate juris dicendi & æquitatis statuendæ.*

At cùm duplex sit jurisdicendi & æquitatis statuendæ ratio, una exterioris, alia interioris fori, duplex quoque jurisdictio distinguitur; alia fori exterioris, interioris alia. Hæc ad Christianum populum in interno conscientiæ foro dirigendum refertur; illa autem ad eundem in foro externo gubernandum revocatur.

Jurisdictionem minùs propriè si sumimus, Stolam jurisdictionis esse signum nemo assevera-

veraverit, cùm neque ad locum aut regionem, neque ad ditionem, poteſtatem aut regnum, rationem habeat. Si verò propriè intelligimus, neque juriſdictionis exterioris, neque interioris fori argumentum erit in Diacono, qui nullam Chriſtianum populum in interno externovè foro regendi poteſtatem in ordinatione ſua accepit, ſed tantùm *legendi Evangelium in Eccleſia Dei tam pro vivis, quam pro defunctis in nomine Domini*, ut habet Pontificale Romanum Clementis VIII. & Urbani VIII. *De Ordinatione Diaconi.* Quibus ſanè verbis exponendi publicè in Eccleſia Evangelii auctoritatem Diacono conceſſam in ordinatione nolim accipias. *Cùm enim Diaconus* (inquit Gabr. Biel lect. 3. in Canonem Miſſæ, lit. *g.*) *accipit textum Evangelii de manu Epiſcopi, non dicitur ei*, » Accipe poteſtatem docendi & prædicandi » Evangelium: *Sed*, accipe poteſtatem legen- » di Evangelium in Eccleſia Dei, tam pro vi- » vis, quàm pro defunctis in nomine Domini. *Ex quo magis inſinuatur eos tunc recipere orandi officium, quàm prædicandi vel docendi; & quòd iſta recitatio Evangelicæ lectionis magis ſit oratio ad aliquid impetrandum pro vivis & mortuis, quàm populi ædificatio. Abſurdum enim intellectu & dictu eſt, ut docens vel prædicans Evangelium, docere aut prædicare intelligatur pro vivis & mortuis.*

Quare ſi Diaconi jam ab ipſis naſcentis Ec-

clesiæ incunabulis (uti patet ex Actorum Apostol. cap. 7. & 21.) & subsequutis postea temporibus, publicas ad Christianam plebem in Ecclesia conciones habuere, ac habent hodie quoque; id non ex ordinationis suæ potestate, sed ex peculiari Apostolorum, Episcoporum ac Sacerdotum permissu atque licentia consequuti sunt. Huic doctrinæ illustrandæ non parum conferunt quæ Guillelmus Estius sacræ Theologiæ Doctor & Duacensis Academiæ Cancellarius, Commentariis in lib. 4. Sentent. dist. 24. paragr. 16. ita scribit: *Quia & Diaconorum est prædicare Evangelium: Non quod ad id munus propriè ordinati sint, sed ut summaria quadam Evangelii expositione plebem præparent ad solidiorem & exactiorem verbi Dei explicationem, quæ fit per Sacerdotem. Nec verò hoc ipsum eis permittitur, nisi in absentia Sacerdotis, vel Episcopi, vel certè iis jubentibus, & id quidem è loco humiliore, quemadmodum Catechismus Parochorum admonet. Nimirum ut intelligant munus illud sibi non jure ordinis, sed sola Superioris delegatione competere. Sic legimus. Act. 8. Philippum Diaconum sua prædicatione Samaritanorum animos præparasse, ut apti fierent capiendis majoribus fidei mysteriis, quæ audituri erant prædicatione Petri & Iohannis. Simili exemplo Ephrem Diaconus ad plebem in Ecclesia Edessena conciones habuit, & S. Vincentius (ut testatur Breviarium*

Romanum) supplebat in prædicatione Verbi Dei vices Episcopi sui.

Quo conficitur Archidiaconos, ut qui Diaconis successerint, eo nomine nullam prorsus jurisdictionem in Ecclesia obtinere, seu in interno, seu in externo foro, nulláque eo titulo Evangelii prædicandi potestate donatos esse. *Quòd autem dignitatis turbato ordine* (ut ait Petrus Blesensis Archidiaconus Bathoniensis in Epist. 123. ad Richardum Londonensem Episcopum) *Archidiaconi hodie Sacerdotibus præeminent, & in eos vim & potestatem suæ jurisdictionis exercent*, levioribus nimirum in causis & ad tempus tantùm, id est in Visitationum suarum cursu, qualescumque sunt veteris auctoritatis reliquiæ, quam ipsis olim ut Vicariis & Officialibus suis Episcopi concesserunt, postquam nimirum spurio additamento corrupta fuit S. Isidori ad Ludefredum Cordubensem Episcopum epistola, & Archidiaconi Presbyteri sunt instituti, ut in cap. 11. superius nobis observatum est. Unde quòd modò visitandarum Ecclesiarum jus obtinent, nec obtinebant antiquitus nisi ex peculiari Episcoporum concessu, ad externam jurisdictionem pertinet, quæ vel ab homine sacris Ordinibus minimè initiato potest administrari, ut optimè annotavit Johannes Baptista Bartholinus in Tit. 13. libri 1. Institutionum Juris Canonici à Johanne Paulo Lancelotto conscriptarum, his verbis: *Nota 2. visitare*

esse actum jurisdictionis exterioris. Ideo etiam non sacerdoti competit. Atque ideo nullum munus, quod interioris jurisdictionis sit, in Visitationibus suis obire possunt Archidiaconi, nisi ex singulari Episcoporum concessu, cùm illorum sollicitudo cogitationésque in iis solùm evigilare debeant, *quæ concernunt jurisdictionem & forum contentiosum*, ut in sequenti Titulo idem Bartholinus loquitur; ubi præterea observat Archidiaconos & Archipresbyteros *esse Episcoporum juris Vicarios: Illos in his quæ concernunt jurisdictionem & forum contentiosum*; *hos verò in his quæ concernunt ordinem & forum Pœnitentiarium.* Sed ut è diverticulo in viam redeam

Stola præterea jurisdictionis in exteriori foro insigne non est, à quocumque tandem, sive Diacono, sive Presbytero, sive Episcopo deferatur. Cùm enim in divinis & Ecclesiasticis tantùm functionibus adhibeatur, quæ ad fidelis populi salutem, ejusque institutionem conducunt, ad eumdem in externo foro gubernandum revocari nulla ex parte potest.

Neque etiam, accuratè loqui si velimus, jurisdictionis in interiori foro signum est. Nam licet ex Guillelmo Parisiensi Episcopo, seu alio potiùs Scriptore, in libello *De septem Sacramentis*, cap. 8. & S. Thoma in *Supplemento*, quæst. 40. art. 7. in corp. *Sacerdoti in utroque humero ponatur stola,*

ut ostendatur quòd ei plena potestas dispensandi sacramenta datur: Quibus etiam consentandum est quod Rupertus Tuitiensis Abbas ait in lib. 8. *de operibus Spiritus sancti*, cap. 7. *Stolam esse cujuslibet ministerii quo ad sanctum altare Christo ministratur dignitatem;* quia tamen ferendæ *in utroque humero* stolæ facultas cuilibet Sacerdoti permittitur: neque ideo quilibet sacerdos potestatem habet jurisdictionis, sed ordinis tantùm, quæ *ad dispensanda Sacramenta* sufficit: jurisdictionem in interno conscientiæ foro stola non designat. Idem Sentit V. CL. Dionysius Talæus generalis in Senatu Parisiensi Advocatus actione forensi in causa Episcopi Ambianensis & Royensis Decani: [a]

Errant itaque toto cœlo Archidiaconi, ceterique omnes, qui stolam jurisdictionis

[a] Il est certain que jamais l'Estole n'a esté une marque de jurisdiction; la raison est qu'elle est accordée aux Diacres pour les distinguer d'avec les autres Clercs inferieurs, & non pas pour leur attribuer aucune preeminence. Nous voyons cette verité dans le Sacramentaire de S. Gregoire, où sont marquées les fonctions de chaque Ecclesiastique, leur pouvoir & leur vestement. Quand l'Evesque ordonne un Diacre, en luy donnant l'Estole il luy dit: *Per hoc signum vobis Diaconatus officium humiliter imponimus.* Dans l'ancien Pontifical de Cambray le Prelat prononce ces paroles en l'ordination du Diacre: *Accipe Stolam tuam, imple ministerium tuum, potens est enim Deus ut augeat tibi gratiam.* Le Pontifical Romain se sert presque des mesmes termes, & dans l'Euchologe Grec nous observons que l'Eglise Orientale pratiquoit la mesme chose. Il faut receüillir de tous ces passages que l'Estole est un simple ornement particulier au Diaconat, lequel n'emporte aucune jurisdiction; & que si le Prestre & l'Evesque la portent, on peut soûtenir que ce n'est qu'à cause qu'ils l'ont receuë lorsqu'ils ont esté faits Diacres.

notam esse opinantur. Errant etiam tota via iidem Archidiaconi dum eam idcirco jubent in Visitationibus suis à Parœcis abiici, quòd jurisdictionis esse putent argumentum, & Parœcos ideo velint suam omnem jurisdictionem coram se deponere. Quæ enim, amabo vos, Archidiaconorum inter & Parœcorum jurisdictionem collatio possit institui? Quæ inter utramque collata æqualitas? Archidiaconi, ob id ipsum quia Archidiaconi, nulla jurisdictione gaudent. Quia verò ad visitandas Ecclesias ab Episcopis allegantur: gaudent quidem jurisdictione, sed exterioris fori tantùm; Parœci verò interioris. Quæ porrò jurisdictionis externi fori, cum interni fori jurisdictione similitudo? Quæ paritas? Suam Archidiaconis jurisdictionem integram dimittunt Parœci: cur suam Parœcis intactam non relinquent Archidiaconi? Externam Archidiaconorum in Ecclesiarum Visitationibus jurisdictionem agnoscunt Parœci, suspiciunt, venerantur. Internam Parœcorum jurisdictionem in iisdem Visitationibus cur non profitebuntur Archidiaconi? Cur extinctam volent, deletam, in nihilum redactam? Diversa cùm sint utriúsque jurisdictionis munia, nec una obsit alteri: quid utramque in diversis personis stare prohibet? Quid divinis humanisve legibus, quid canonico civilive juri, quid Conciliorum decretis, quid Episcoporum constitutionibus, quid rationi,

quid æquitati, quid honeſtati, quid denique bonis moribus repugnat, obſiſtitque, interioris fori juriſdictionem, exterioris juriſdictioni ſubjacere? Quid ſtolam quæ neque Parœcialis, neque Archidiaconalis juriſdictionis ſignum eſt, Parœcis æque ac Archidiaconis in Viſitationibus geſtari vetat? Sed hunc locum anguſtiùs urgeamus.

Quo tempore Viſitatio ab Archidiaconis inſtituitur, ſi ſacris baptiſmi undis abluendus infans? Si tumulo mandandum cadaver? Si miniſtranda Euchariſtia? Si benedicendum mulieri poſt partum, aut alii cuipiam bene precandum? Si ſponſalia facienda? Si celebrandum matrimonium? Profectò Parœcorum erit ea omnia obire munia, videntibus etiam, & inſpectantibus, quamvis fortaſſe reclamantibus Archidiaconis, quibus ex officii ſui ratione illa exercere non licet, niſi aut ex conſenſu Parœcorum, aut ex peculiari Epiſcoporum mandato, quod (ſi ſapiunt) antequam ad viſitandas Eccleſias proficiſcantur, ab Epiſcopis, aut eorum Vicariis generalibus conſequuntur. Niſi enim horum alterutro ſint inſtructi, nulla Parœcorum officia tractare poſſunt (una fortè divini verbi concione dempta, quæ poteſt iis, *& quidem è loco humiliore* (ut Eſtius loquitur in lib. 4. Sentent. diſt. 24. Paräg. 16. non quia Archidiaconi, ſed quia Viſitatores, aliquo pacto convenire) & ſi quando alia tractare volue-

rint, non videntur à Parœcis ferendi. Nam cùm (ut jam ex Bartholino observatum fuit) *visitare sit actus jurisdictionis exterioris, qui ideo etiam non sacerdoti competit:* Visitantibus Archidiaconis nullam aliam jurisdictionem inesse liquet, quàm externam; cujus sanè non est sive baptismum conferre, sive fidelium populorum humare corpora, sive Eucharistiam distribuere, sive mulieri post partum aut aliis quibuslibet benedicere, sive matrimonium aut sponsalia frequentare; quandoquidem istaec omnia primò, verè, propriè & legitimè ad interiorem Episcoporum & Parœcorum jurisdictionem pertinent. Quapropter cùm ea jurisdictione in Archidiaconorum Visitationibus spoliari non possint Parœci, immeritò suam omnem in visitantes Archidiaconos jurisdictionem dicuntur transferre. Qua proinde retenta, Stolam, sine qua functiones multæ ad eam attinentes ritè præstari nequeunt, à Parœcis in eorum Visitationibus retineri convenientissimum est, atque æquissimum.

CAPUT XVII.

CAPUT XVII.

Stola sacerdotis & Diaconi cujuslibet Ecclesiasticum aliquod munus obeuntis, ornatus est ac insigne. A quibusdam Episcopis omni tempore gestabatur olim. Ea utitur Romanus Pontifex etiam extra sacramenta. Cum ea Pontifices, Sacerdotes & Diaconi sepeliuntur. In sacramentorum administratione & publicis orationibus semper ferenda est. Vnde ad Archidiaconorum nutum non potest Parœcis auferri, nisi per infamiam.

EX alio præterea capite Stolam in Archidiaconorum Visitationibus à Parœcis deferri, convenientissimum est atque æquissimum; quòd nempe sit cujuslibet sive Diaconi, sive Sacerdotis Ecclesiasticum aliquod officium fungentis ornatus (unde *Stola* à στέλλω id est orno) aut insigne seu χαρακτηρ, ut V. Cl. Dionysius Talæus in Senatu Parisiensi generalis advocatus, & Pharo Clericus Parisiensis Theologus ac Royensis Ecclesiæ Decanus, loquuntur; hic in actis excommunicationis adversum se ab Episcopo Ambianensi latæ, die 27. Januarii an. 1669. [a] Ille

[a] Ledit Sieur Doyen a répondu, qu'il n'avoit leu nulle part que l'Estole fust une marque de jurisdiction, mais bien le caractere du Prestre en Office,

verò in actione forensi de causa ejusdem Episcopi adversus præfatum Royensis Ecclesiæ Decanum. [b] Quod ante eos scripserat Ignatius Lopez de Salcedo I. C. Academiæ Complutensis Primarius Professor ac Decanus, in *Practica criminalis canonica*, cap. 38. his verbis: *Oraria, quæ frequentissimè Stolæ nuncupantur in antiquioribus Conciliis tanquam Presbyterorum & Diaconorum propria ornamenta constituuntur. Vtcumque sit, illud est asseverandum, hanc esse Apostolorum vel universalium Conciliorum antiquissimam traditionem.*

Hinc Concilium Toletanum 4. an. 633. in can. 28. Episcopo, Presbytero, ac Diacono, quorum tantummodò est Stolam induere, si injustè de suo ordine dejecti fuerint, orarium postea restitui decernit, cùm perspecta eorum innocentia pristino statui redduntur. *Episcopus* (inquit) *Presbyter, aut Diaconus, si à gradu suo injustè dejectus, in sancta Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altario de manu Episcoporum. Si Episcopus est, orarium, annulum, & baculum. Si Presbyter, orarium & planetam. Si Diaconus, orarium & albam. Si Subdiaconus, patenam & calicem. Sic & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant.*

[b] L'Estole est un simple ornement particulier au Diaconat, lequel n'emporte aucune jurisdiction.

quæ, cùm ordinarentur, perceperunt. Hinc Rupertus in lib. 8. *de operibus Spiritus ſancti*. cap. 7. *Stolam ſacerdotalem eſſe gloriam* teſtatur, *vel cujuslibet miniſterii, quo ad ſanctum altare Chriſto miniſtratur, dignitatem.* Hinc Concilii Moguntini 1. ſub Leone 3. an. 813. can. 28. & lib. 5. Capitularium Karoli Magni ac Ludovici Pii, cap. 81. Statutum eſt: *Ut Presbyteri ſine intermiſſione utantur orariis, propter differentiam ſacerdotii dignitatis:* Et Concilii Triburienſis can. 26. apud Burchardum lib. 6. decreti cap. 10. Ivonem Carnotenſem part. 10. Decreti cap. 139. & Gratianum cap. *Ut Presbyteri*, 17. quæſt. 4. *Ut Presbyteri non vadant niſi Stola vel orario induti.* Hinc denique Concilium Romanum 7. an. 865. in Epiſtola Nicolai 1. ad univerſos Epiſcopos Galliæ, ut *Rothadum* Sueſſionenſem Epiſcopum *à ſe reſtitutum benignè ſuſcipiant*, ita loquitur: *Itaque Rothadum Epiſcopum tandem à nobis, imò à Deo, priſtino gradui reſtitutum benignè ſuſcipite; quia ille Evangelicus filius rediens, non ſolùm ſuſcipi meruit, ſed & dignus paternis complexibus invenitur, & annulum fidei recipit, & Stola circumdatur*, PER QUAM QUID ALIUD QUAM SACERDOTII DECLARANTUR INSIGNIA?

Atque hos quidem Canones Conciliorum Moguntini & Triburienſis, ita ſtudioſe à quibuſdam Epiſcopis videmus obſervatos, ut

Stolam ſine ulla propemodum intermiſſione geſtaverint. De S. Thoma Cantuarienſi Archiepiſcopo narrat in ejus vita MS. Johannes Sareſberienſis Epiſcopus Carnotenſis, beatiſſimum illum martyrem *Stolam, jugum Chriſti ſuave, circa collum diebus ac noctibus habuiſſe.* Non abſimili fortean ratione S. Franciſcus Saleſius vulgò Stolatus depingitur, etiamſi ſacra non faciat; & Romanum Pontificem, vel *extra ſacramenta Stola uti* memorat Bartholomæus Gavantus *Commentariis in Rubricas Miſſalis Romani*, part. 2. Tit. 6. Quod etiam de Pio II. & Paulo II. tradit Chriſtophorus Marcellus Corcyrenſis Archiepiſcopus in *Rituum Eccleſiaſticorum*, lib. 1. ſect. 12. cap. 3. his vocibus: *Pium II. cui per annos quatuor ad minus in ſuo Pontificatu deſervivi, etiam per agros & nemora peragrantem cum Stola ſemper conſpeximus; Et Paulus, cùm per Vrbem vehebatur, etiam lectica clauſus, numquam erat ſine Stola.* Claudius quoque Vaurus Doctor Theologus, Regiique Sacelli & Oratorii Clericus in Tractatu *De Curia Romana ſancta*, pag. 182. auctor eſt Summum Pontificem ad urbem ſeu Eccleſiam aliquam, aut alio proficiſcentem, Stolatum eſſe. [a]

Extraordinarium quid ea de re ac rarum de S. Mauro recenſetur in ejus Vita à Fauſto Mo-

[a] Le Pape marche avec ſon capuchon, & Eſtole penduë au col, avec le manteau ou mante, & le chapeau rouge.

nacho ipsius discipulo scripta, & ab Odone Glannæ-foliensi Abbate interpolata; hunc nempe ex recepto sæculi sui more Diaconalem Stolam primo Ordinationis suæ anno extra rem sacram detulisse. Verba vitæ sunt ista, apud Cl. VV. Lucam Dacherium, & Johannem Mabillonum, in Sæculo I. *Actorum Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, pag. 281, num. 15. ubi de claudi & muti cujusdam sanatione legitur: *At* Maurus, *ut erat piissimus, lacrymis perfusus atque in oratione prostratus, postquam diutissimè oravit, Stolam cum qua eodem anno, jubente beato Magistro suo, ordinatus ad ministerium fuerat Leviticum, & quam juxta morem, sanctitatis gratia* PRIMO INDESINENTER FEREBAT ANNO, *de collo suo protulit, & super caput infirmi, Crucis signum faciens, posuit*, &c. Qui ritus si aliis Diaconis usurpabatur, certè non alio consilio, alióve fine, quàm ut ordinis sui dignitatem in oculis haberent semper, atque à Subdiaconis discriminarentur. Quo fortasse pertinet Concilii Bracarensis I. can. ille 27. *Placuit quia aliquanti hujus provinciæ Ecclesiæ Diacones absconsis infra tunicam utuntur Orariis, ita ut nihil differre à Subdiacono videantur, ut de cetero superposito scapulæ utantur orario.* Et hæc Ratherii Veronensis Episcopi verba in *Epistola Synodica ad Presbyteros & ordines ceteros forinsecus, id est per universam diœcesim constitutos*, quæ Tom. 2.

Spicilegii Dacheriani refertur : *Nullus sine Stola in itinere incedat.*

Neque solùm Pontifices, Presbyteri & Diaconi, dum in vivis agunt, Stolam ordinis sui insigne gestant, sed cum ea quoque sepeliuntur & humantur. Liquet hoc ex Christophoro Marcello lib. 1. *Rituum Ecclesiast.* sect. 15. cap. 1. *Ministri Cardinalis defuncti* (inquit) *ut corpus mundaverint, illud vestiant omnibus quotidianis indumentis usque ad rochetum inclusivè. Deinde ornent eum sacris vestibus, ac si Missam esset celebraturus. Si est Presbyter aut Episcopus Cardinalis, imponant sandalia, amictum, albam, cingulum,* STOLAM, *manipulum, tunicellam, dalmaticam, chirothecas, planetam, mitram simplicem & annulos. Si verò esset Diaconus, supra* STOLAM *transversam, dalmaticam tantùm imponerent, & mitram simplicem in capite, ea scilicet ornamenta quibus uteretur si Evangelium esset dicturus.* Et in cap. 2. ejusdem Sectionis : *Pœnitentiarii induant* Romanum Pontificem *communes vestes usque ad rochetum, deinde sacras, ac si esset celebraturus, incipiendo à sandaliis usque ad mitram simplicem*, &c.

Ex Claudio Vauro in Tractatu *de Romana Curia sancta*, pag. 18. ubi eadem de Summo Pontifice mortuo memorat [a], quæ modò Christophorus Marcellus.

[a] Les Penitenciers vestent le Pape de ses vestemens ordinai-

Ex Cæromonialis Episcoporum, lib. 2. cap. 38. *Loto & terso corpore* Episcopi defuncti, *Clerici familiares, seu alii Ecclesiastici viri cum Magistro Caremoniarum, induant illud primùm vestibus ordinariis, usque ad rochetum: deinde sacris vestibus quibus vivens induebatur dum solemniter erat celebraturus, hoc est caligis & sandaliis, amictu, alba, cingulo, STOLA, manipulo, Cruce pectorali, tunicella, dalmatica, chirothecis, planeta coloris violacei, annulo & mitra simplici.* Atque hic ritus mortuos Episcopos sacras vestes induendi antiquissimus est. Venerabilis enim Beda (referente Amalario Fortunato in lib. 4. *de Officiis Ecclesiasticis*, cap. 41.) de S. Cutberti Lindisfarnensium Episcopi sepultura scribens, eum ait *vestimento Sacerdotali fuisse indutum*. Frodoardus etiam Remensis Presbyter, in lib. 4. *Historia Remensis Ecclesia* cap. 48. inventum S. Merolitani Scoti *corpus integrum* refert *Sacerdotalibus infulis redimitum*. In vita S. Birini Episcopi Dorcestrensis, apud Surium, ad diem 3. Decembris recensita, habetur, *inventum ejus annulum, crucem plumbeam, calicem parvum, & particulas vestimentorum ejus*, quæ Pontificalia fuisse, evidenter innotescit ex adjunctis. Sanctum quoque Gebehardum Constantiensem Episco-

res jusqu'au rochet: Et apres comme s'il vouloit celebrer *in Pontificalibus*, l'habillent de tous ses ornemens Pontificaux de couleur rouge,

pum, in cap. 22. lib. 1. Vitæ illius apud Henricum Canisium tom. 6. *Antiquarum Lectionum*, videmus *lautum & sacerdotalibus, ut moris est, vestibus indutum, & feretro impositum ad Ecclesiam fuisse deportatum*. Quo præterea referendus videtur S. Gregorius Turonensis Episcopus, dum in libro *de vita Patrum*, cap. 3. memorat S. Gallum Aruernorum Episcopum *ablutum & vestitum in Ecclesiam delatum*; ac in cap. 4. de S. Gregorio Lingonensi Episcopo ita fatur: *Sed nec de ipso vestimento quod cum eo positum fuit, aliquid ostensum est diminutum.* Unde constat antiquitus Ecclesiæ Pontifices sacris vestibus, quæcumque tandem illæ essent, indutos humi fuisse mandatos. Quod tamen subsecutis postea temporibus videtur alicubi immutatum, & præsertim Romæ, quemadmodum ex iis discimus quæ Johannes Chenutus Bituricus, in Senatu Parisiensi patronus, de Guillelmo Totavillæo Rotomagensi Archiepiscopo, Cardinalitii Collegii Decano, S. R. E. Camerario & S. Mariæ Majoris Archipresbytero, in *Archiepiscoporum & Episcoporum Galliæ chronologica historia*, sic narrat: *Cùm ejus funus efferretur, ob sacras & aureas vestes quibus ejus corpus erat indutū, contentione inter canonicos S. Mariæ Majoris & fratres Augustinianos (quorum magnificum templum à fundamentis erexerat* & in quo humari voluerat) *exorta, cujus essent, annulis à digitis extractis, parum*

absfuit quin nudum ignominiosè relinqueretur.

Ex Sacerdotali *ad consuetudinem S. Romanæ Ecclesiæ aliarumq; Ecclesiarum, ex Apostolica Bibliotheca ac SS. PP. jurium sanctionibus & Ecclesiasticorum Doctorum scriptis collecto, Summorum Pontificum autoritate multoties approbato*, atque Venetiis edito an. 1579. Tit. *Ordo commendationis animæ in agone mortis: Tunc illi quibus injunctum fuerit lavent corpus, postea induant eum paramentis sui ordinis, & ponant eum in feretro.*

Ex Rituali Romano Pauli V. Tit *De Exequiis*: *Sacerdos aut cujusvis ordinis Clericus defunctus vestibus suis quotidianis communibus usque ad talarem vestem inclusivè; tum desuper sacro vestitu Sacerdotali, vel Clericali, quem ordinis sui ratio deposcit, indui debet. Sacerdos quidem super talarem vestem, amictu, alba, cingulo, manipulo,* Stola *& casula seu planeta violacea sit indutus. Diaconus verò induatur amictu, alba, cingulo, manipulo,* Stola, *super humerum sinistrũ, quæ sub axilla dextra annectatur & dalmatica violacea.*

Ex Rituali Romano Pauli V. ad usum Diœcesis Maclovienſis, jussu Guillelmi Gubernatoris Maclovienſis Episcopi an. 1617. Maclovii edito, Tit. *de Exequiis*: ubi eadem verba replicantur.

Ex Rituali Carnotensi Leonorii Stampensis Carnotensis Episcopi, Tit. *De Exequiis*: *Sacerdos sepeliendus vestibus suis quotidianis*

communibus usque ad talarem vestem inclusivè, tum desuper sacro vestitu sacerdotali indui debet; amictu videlicet, alba, cingulo, manipulo, STOLA & casula seu planeta.

Ex Ritualis Alectensis Nicolai Pavillonii Alectensis Episcopi, part. 1. Instit. 16. *De sepulturis*, ubi dicitur *Sacerdotes aliosque Clericos fato functos vestibus ordini suo convenientibus esse induendos: ut quibus ornari debent virtutes significentur, quò operum ac ministerii sui mercedem à Deo recipiant* [a].

Ex Manualis sacrarum cæremoniarum Michaëlis Baldrici Ecclesiæ Cathedralis & Regularis Malleacensis Magni Prioris, part. 5. edit. 2. pag. 721. num. 10. ubi superiùs citata Cæremonialis Episcoporum verba repetit.

Ex Praxis Cæremoniarum seu sacrorum Romanæ *Ecclesiæ rituum accurata tractatione* Andreæ Piscara Castaldi Neapolitani Congregationis Clericorum Regularium Presbyteri, lib. 1. sect. 9. cap. 9. *De obitu & exequiis Abbatis*, num. 1. *Abbas defunctus induitur Pontificalibus, eodem modo quo Episcopus, cum baculo & aliis insignibus.* Et sect. 10. cap. 12. *De infirmitate, obitu & exequiis Episcopi*, num. 8. *Loto ac terso corpore, cubicularii priùs vestibus communibus, quibus uti consue-*

a Pourquoy revest-on les Prestres & les Ecclesiastiques des habits propres à leur estat? Pour marquer les vertus dont ils doivent estre ornez, afin de recevoir de Dieu la recompense de leurs œuvres & de leur ministere.

vit, usque ad rochetum, ipsum induent: deinde Sacrista cum Clericis, adjuvante Magistro Cæremoniarum, Pontificalibus vestibus eum induent, videlicet caligis & sandaliis, amictu, alba, cingulo, STOLA, *manipulo, cruce pectorali, tunicella, dalmatica, chirothecis, planeta coloris violacei, annulo & mitra simplici, & (si uti debeat) pallio,* &c.

Ex Cæremonialis Monastici Congregationis S. Mauri Ordinis S. Benedicti, lib. 3. cap. 17. *De exequiis defunctorum*, num. 2. *Corpus lavabitur, saltem manus & facies ejus, tum ligabitur & obturabitur, ne humores defluant: postea vestiet eum infirmarius tunica, cingulo, scapulari, tibialibus, crepidis, & insuper (si fuerit Clericus professus) cucullâ, si Sacerdos, supra cucullam* STOLA *violacea hinc inde pendente.*

Ex *Perfecto Clerico* Claudii à Cruce Presbyteri, part. 4. cap. 9. art. 5. num. 6.[a] *Presbyteri mortui corpori indumentis communibus vestito imponitur manipulus in brachio sinistro, & stola in collo ante decussata, quemadmodum in Missa, postmodo casula, quam*

[a] Le corps du Prestre mort estant revestu de ses habits ordinaires & communs . . . . on luy met le manipule au bras gauche, & l'Estole au col, que l'on croise pardevant, comme l'on fait pour la sainte Messe, & apres la chasuble, qui ordinairement doit estre violette & benite. Si c'est un Diacre on luy donne tout ce qu'il doit avoir quand il sert à l'Autel avec la tunique. L'Evesque doit estre revestu de ses ornemens Pontificaux, & mesme enterré avec, comme il se pratiquoit il y a plusieurs centaines d'années.

vulgò violaceam & benedictam esse convenit. Et num. *Si Diaconus obierit, iis omnibus induetur, quibus dum ad altare ministrat, induitur, Episcopum oportet Pontificalibus vestibus exornari, & cum iis humari, quod à multis sæculis observatur.*

Ex Cæremonialis Ecclesiastici ad usum Fratrum Minorum, part. 2. cap. 27. *De exequiis defunctorum*, num. 2. *Corpus* fratris nostri *lavabitur, saltem manus, facies & pedes, tum ligabitur & obturabitur, ne humores defluant: postea vestiet eum infirmarius suis pannis: Si Sacerdos fuerit,* STOLA *violacea, ad ejus collum imponetur, hinc inde pendens.*

Ex Cæremonialis Parisiensis à Martino Soneto editi, part. 4. cap. 10. *De ægrotatione, Sacramentorum administratione, visitatione, morte, funere & exequiis alicujus dignitatis, Canonici, Parochi, & alterius sacerdotis, ac etiam Clerici non Sacerdotis*, num. 21. *Loto & terso corpore, Clerici aut alii Ecclesiastici induant illud primùm vestibus ordinariis, hoc est indusio, veste talari, zona: tum sacris vestibus quibus vivens induebatur dum Missam erat celebraturus, hoc est superpelliceo, amictu, alba, cingulo, manipulo,* STOLA *& planeta coloris violacei; detúrque ei parva crux ex ligno nigro cum Crucifixo, quam tenebit manibus junctis super pectus ligatis, si opus sit, mitra violacea: Caput ejus cooperietur bireto æstate, & involvetur amictu hyeme. Diaco-*

nus autem Diaconalibus, Subdiaconus Subdiaconalibus indumentis violacei coloris vestientur: Et promoti ad quatuor Minores atque Clerici, si clericaliter vivant, & alicui Ecclesiæ inservientes privilegio fori & canonis gaudeant, induentur super vestem talarem superpelliceo & bireto æstate, vel camali hyeme.

Denique ex Cæremonialis Ecclesiastici juxta ritum Ecclesiæ Romanæ ad usum Congregationis Gallicanæ FF. Tertii Ordinis S. Francisci, *de Pœnitentia* nuncupati, *strictæ observantiæ*, ex decreto Capituli generalis ejusdem Congregationis, editi part. 4. Tit. *Observationes generales circa exequias: Si frater defunctus aliquo sacrorum Ordinum, dum viveret fuit initiatus, violaceo ordinis sui paramento in lectulo doloris parabitur, ita ut Sacerdos* Stolam *à collo recta pendentem habeat, Diaconus ab humero sinistro sub dextrum latus ductam, & Subdiaconus manipulum in sinistro brachio.*

Ergo si Pontifices, Sacerdotes & Diaconi, vel post mortem, Stola induantur, Parœcos eadem Stola insigniri tunc maximè convenit cùm aliqua eorum ordinis & dignitatis munia tractanda sunt, uti jam ex Cardinali Bona lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, cap. 24. num. 6. observavimus. Unde in Sacramentorum administratione, in Christianorum exequiis, in supplicationibus, in benedictionibus ac de-

nium in publicis omnibus Ecclesiæ orationibus Stola adhibetur. Quare appositè ad rem nostram scribit Ludovicus Richeomus Societatis Jesu Presbyter, in Tomo 2. *De Missa*, lib. 4. cap. 26. *Sacerdotes olim Stolam semper gestare solitos, etiam concionando, aut Sacramenta ministrando*;[a] Et Gilbertus Grimaldus Burdigalensis Ecclesiæ Theologus, in parte 1. *Liturgiæ sacræ*, cap. 6. parag. 5. n. 4. ait. [b] *Qui præest Ecclesiæ jus habere Stolam gestandi, non ad altare tantùm, quemadmodum alii Presbyteri aut Diaconi, sed etiam in omnium Sacramentorum administratione, intra & extra Ecclesiam, & in omnibus publicis functionibus.*

Quæ igitur ratio esse potest Archidiaconis Parœcos Stola suis in Visitationibus exuendi? Nam cùm à Parœcis ubique fermè in Ecclesiasticis officiis feratur, & Ecclesiasticorum officiorum numero accenseri meritò possint pleraque illorum quæ suis in Visitationibus exercent Archidiaconi, cur iis Stolati non intererunt Parœci? *Dictum est orarium* (inquit Guillelmus Durandus in lib. 3. *Rationalis divinorum Officiorum*, cap. 5. num. 6.) *quia quamvis sine aliis indumentis Sacerdotibus baptizare, consignare, & alia plura*

a Les Prestres portoient anciennement toûjours *l'Estole*, mesme en preschant, ou administrant les Sacremens.
b Celuy qui preside dans l'Eglise a droit de porter l'Estole, non à l'Autel seulement, comme les autres Prestres ou les Diacres, mais en l'administration de tous les Sacremens, au dedans & au dehors de l'Eglise, & dans toutes ses fonctions publiques.

orando facere liceat, sine orario tamen, nisi magna necessitate cogente, nihil horum facere licet. Quæ verò *magna necessitas cogit* Parœcos in Archidiaconorum Visitationibus orarium exuere? nulla profectò nisi Archidiaconorum voluntas ac beneplacitum. Eadem cum Durando sentit Silvester Prieras, sacri Palatii Magister, in Summa, V. *Diaconus*, num. 6. ubi ait: Stola *utitur Sacerdos in celebratione & exhibitione Sacramentorum, & in omni oratione solemni: nec portare debet infirmis Eucharistiam, nisi ea circumseptus in pectore in modum crucis. Et similiter ea utitur Episcopus in conferendo Ordines, etiam primam tonsuram, quia sic habet Ecclesiæ consuetudo.* Concordat Nicolaus Thuanus Carnotensis Episcopus in Rituali vernaculo diœcesis Carnotensis, an. 1580. Tit. *De Sacramento ordinis*, pag. 109. *ubi Stolam* dicit *Latinis* orarium *appellari, quod in publicis Ecclesiæ orationibus deferatur.* [a] Et in *Brevi explicatione Missæ*, in qua sic loquitur, pag. 13. *Stola in sanctis Decretis vocatur* Orarium, *quia in Ecclesiasticis orationibus & in sacra concione gestari debet à Sacerdote. Sicut purpura Regibus & magistratibus supremis convenit, Monachis cucullus, toga & prætexta causidicis, chlamys, abolla, paludamentum & læna militibus, vestis civibus ac rusticis,*

[a] L'Estole est dite en Latin *Orarium*, parce qu'elle se porte és oraisons publiques de l'Eglise.

ita sacerdotibus Stola. [a] Adeout quemadmodum Rex aut Imperator sceptro & diademate, Conestabilis (ut vocat Vincentius Lupanus in lib. 1. Commentariorum *De magistratibus & præfecturis Francorum*) ense, Duces ac Pares Franciæ pallio, Cancellarius sigillis regiis, Tribuni seu Præfecti militum baculo, utriusque Ordinis Equites utroque torque, & infulatus Præses infula: Sic Stola Presbyteri dignoscuntur. Ea propter ut Regi aut Imperatori sceptro & diademate, Conestabili ense, Ducibus ac Paribus Franciæ pallio, Cancellario sigillis regiis, Tribunis militum baculo, utriusque Ordinis Equitibus utroque torque, & Infulato Præsidi infula exui contra voluntatem, injuriosum est: Ita nec Presbyteris, atque ideo Parœcis in Archidiaconorum Visitationibus, auferri Stola, nisi per infamiam & dedecus non potest.

a L'estole est par les Saints Decrets appellée *Orarium*, parce que le Prestre la doit porter en faisant les prieres de l'Eglise & la predication. Comme l'écarlate est propre au Roys & Magistrats Souverains, la cuculle aux Moines, la toge & robbe longue aux Advocats, la chlamyde, manteau court, hocqueton & vestement estroit aux gensdarmes, & l'habit aux citadins & rustiques, ainsi est l'étole aux Prestres,

CAPUT XVIII.

CAPUT XVIII.

Stola exuuntur Presbyteri & Diaconi cum ob scelus exauctorantur. In signum admissi criminis detracta olim S. Genebaldo primo Laudunensium Episcopo, Machario Antiocheno Patriarchæ, & Rothado Suessionensi Episcopo. Quare Parœcis nisi per summam ignominiam auferri non potest in Archidiaconorum Visitationibus.

ENIMVERO quando Diaconus aut Presbyter exauctoratur, seu (ut vulgò dicunt Barbari) *degradatur*, utrique Stolam à Pontifice detrahi fidem facit Pontificale Romanum Clementis VIII. & Vrbani VIII. auctoritate recognitum. Diacono quidem his additis: *Stolam candidam quam acceperas immaculatam in conspectu Domini perferendam, quia non sic cognito mysterio, exemplum conversationis tuæ fidelibus præbuisti, ut plebs dicata Christi nomine posset exinde imitationem acquirere, justè à te amovemus, omne Diaconatus officium tibi prohibentes.* Presbytero autem cum hac verborum formula: *Signum Domini per hanc Stolam turpiter abjecisti: ideoque ipsam à te amovemus, quem inhabilem reddimus ad omne sacerdotale officium exercendum.* Quamobrem qui ad Ar-

chidiaconorum Visitationes sine Stola præsentes adsunt Parœci, exauctoratis sacerdotibus similes mihi videntur: suóque ordini fœdam infamiæ labem aliquo modo inurere; cujus infamiæ manifestum esse argumentum Stolæ detractionem tribus antiquitatis sacræ monumentis ostendi potest.

Primũ à Frodoardo Remensis Ecclesiæ Canonico & Culmiciacensium Parœco in lib. 1. *Historiæ Remensis Ecclesiæ cap.* 14. sic refertur: *Genebaldus* primus Laudunensis Episcopus *de anteacta vita nimiùm, gradusque sublimitate confidens, ab uxore quam reliquerat, incautè quasi pro instruenda ea se crebriùs visitari permisit. Sed, ut divina testantur eloquia, lapides excavant aquæ, & alluvione terra consumitur, rupis transfertur de loco suo: Ita quoque huic contigit, ut frequentes mulieris visitationes, blandáque colloquia, durum validúmque contra libidinem pectus emollirent Episcopi, & quasi ad rupem de loco sanctitatis ad cœnum transferrent luxuriæ. Qui suasione diabolica in libidinis flammas exagitatus erupit, veterique se miscens sodali, filium ex eadem progenuit, quem velut in latrocinio procreatum, Latronem nominari præcepit. Et quia culpa pluribus ignota, ne in suspicionem hinc fortè procederet, si à solita se Præsulis visitatione femina submoveret, cœpit ut antea domum frequentare Pontificis. . . . . Qui velut oblitus quod plan-*

xerat, iteravit crimen quod defleverat. At ubi exortam de flagitio comperit filiam, nomen eidem mandat imponi Vulpeculam, ut pote fraudibus arguta matris generatam. Domino denuò, qui beatum Petrum respexerat, hunc quoque respiciente, compunctus mente Genebaldus S. Remigium petit ire Laudunum. Quo cum debita veneratione suscepto, postquam cubilis iniere secretum, magnum prorumpens in ejulatum, STOLAM *deponere nititur reus, sancti se Patroni prosternens pedibus. Quo doli tanti causam diligenter indagante, lacrymis singultuque præpediente, vix admissa transgressor narrat ex ordine* &c. Quibus utique verbis ad propositum nostrum colligitur, Et S. Remigium Archiepiscopum Remensem à S. Genebaldo Laudunensi Episcopo, ejus Suffraganeo, & quidem Stolato, *cum debita veneratione susceptum* fuisse; & S. Genebaldum in signum admissi sceleris coram beato Remigio *nixum Stolam deponere*, quasi ea se indignum reputaret. Hanc autem Stolam Sacerdotalem seu Pontificalem fuisse ita tradit Antonius Bellottus Laudunensis Ecclesiæ Decanus in *Observationibus ad Ritus Ecclesiæ Laudunensis redivivos*, pag. 251. col. 1. *Vnde datur intelligi Stolam* orarii, *seu* Aurarii *nomine dictam fuisse; non solùm quòd* orarium *seu* Aurarium *Oratoribus seu prædicatoribus Evangelii concessum fuerit: sed quia apparatus ipse sacer ornatus esset Sacer-*

dotum, quem idcirco S. Genebaldus Episcopus primus Laudunensis in signum pænitentiæ deposuit: quem & post exactum in pœnitentia septennium, tandem in cœnâ Domini, divino jussu recepit à beato Remigio; una cum plena officij Episcopalis potestate.

Secundum autem exemplum ab Anastasio Bibliothecario in Agathonis vita memoratur his vocibus: *Die 25. mensis Februarij residente Synodo 6.* generali, quæ est Constantinopolitana 3. *una cum pio principe* Constantino Pogonato, *simulque & Legatis Sedis Apostolicæ, Macarium* Antiochenum Patriarcham *adesse jusserunt; & data à Principe licentia ut se partes quis in quas vellet divideret: Georgius Patriarcha regiæ civitatis* Constantinopolitanæ *cum suis in partes Orthodoxorum stetit: Macarius verò cum suis in parte alia Hæreticorum. Et deducentes ad medium professionem Georgij Patriarchæ, quam fecerat, porrecta est principi & relecta est. Et commonitus supra scriptus Macarius quid sentiret vel crederet, respondit se in ea perfidia, quam ante proposuerat, perdurare, & nullatenus Orthodoxæ fidei acquiescere. Eâ horâ sancta Synodus unâ cum Principe,* EIUS ORARIUM AUFERRI IUSSERUNT A COLLO EIUS; *& exiliens Basilius Cretensis Ecclesiæ, ejus orarium abstulit, & anathematizantes projecerunt eum foris Synodum, simulque & thronum ejus.* Idem brevius narrat

hunc in modum Alphonſus Ciaconius Bajacenſis, Ordinis Prædicatorum, Penitentiarius Apoſtolicus, in ejuſdem Agathonis vita: *Macarius Patriarcha* (inquit) *quod ſui judicii eſſet* de Monotelitarum damnatione *rogatus, ſe cum ſuis in priſtino manere propoſito affirmavit, citiuſque millies moriturum, quàm de ſuſcepta ſententia decederet. Quam vocem ubi Imperator & Catholici audierunt, irâ perciti* ORARIUM COLLO DEMI IUSSERUNT, *eumque ex Concilio pulſum ſacro anathemate perſecuti ſunt.* Ex quo haud difficiliter noſcitur, & Macario Antiocheno Pontificij Orarium, ob Monothelitanæ hæreſeos crimen per maximam ignominiam fuiſſe in Synodo 3. Conſtantinopolitana ablatum; Et Stolatos Synodis interfuiſſe Pontifices. Ubi alienum à propoſito non erit heic annotare, non Pontifices tantùm, ſed & Abbates ac Preſbyteros alioſque Clericos veſtibus Eccleſiaſticis indutos adfuiſſe Synodis.

De Pontificibus & Abbatibus id intelligere eſt ex cap. 1. Concilij Provincialis Silvanectenſis, an. 1326. ſub Guillelmo de Tria Archiepiſcopo Remenſi, ubi habetur: *In hoc ſacro Provinciali Concilio ordinem procedendi cupientes ſtatuere Deo gratum, ut ſuavis & dulcior reddatur Paſtoralis ſolicitudinis labor in fructu, ordinamus pro futuris temporibus ut ingreſſu ſacri Provincialis Concilij miſſa de Spiritu ſancto per Nos Archiepiſco-*

pum & successores nostros Archiepiscopos Remenses, vel quibus committemus, in Pontificalibus celebrabitur solemniter, Suffraganeis secundùm suum ordinem in cappis & baculis Pastoralibus, una cum Abbatibus præsentibus secundum sui decentiam status ornatis: qua completa præponetur verbum Dei, & indulgentia concedetur, & statim decantabitur, Veni creator Spiritus. *Ita quòd totam spem nostram ad solam referentes summæ providentiam Trinitatis, procedamus confidenter ad tractatum & expeditionem in Concilio agendorum horis & diebus sequentibus opportunis, quibus peractis fiet diffinitio per Archiepiscopum seu ejus commissarium: & statuta, si quæ sunt ibidem facta, pronunciabuntur Suffraganeis cum mitris & baculis pastoralibus, ac præsentibus aliis in Concilio congregatis; & data benedictione recedere poterunt ad hujusmodi Concilium congregati.*

De Presbyteris autem aliisque Clericis hoc colligitur ex Aimoini Historiæ Francicæ continuatore, lib. 5. cap. 33. qui sequentia verba ex Annalibus Bertinianis descripsit ad an. 876. ubi de Synodo Pontigonensi: *Vndecimo Kalendas Iulij, indictione 11. Episcopis & ceteris quibusque Clericis, vestibus Ecclesiasticis indutis, & domo ac sedilibus palliis protensis, atque in gremio Synodi & prospectu imperialis sedis, lectorio superpositis Sacrosanctis Evangeliis, venit Dominus Imperator Ka-*

rolus in vestitu deaurato habitu Francico cum Legatis Apostolicæ Sedis in Synodum &c.

Tertium denique exemplum ex Historia Rothadi Suessionensium Episcopi repetitur. Illum *Metropolitanus Hincmarus* (ut ipse loquitur in *libello proclamationis quem* Nicolao Papæ I. in Concilio Romano 7. an. 865. obtulit) *sanctæ Remensis Ecclesiæ Antistes, quibusdam occasionibus exortis, acri infestatione certans, diu multis ac variis laboribus vexabat, & in Synodo, quasi omnium Dominus, præsidens ac prævalens, sententiam in eum damnationis violenter ac præcipitanter jaculatus erat.* Injustè damnatum se cùm intelligeret Rothadus, Apostolicam sedem appellavit, statimque Suessionem reversus est, ad iter necessaria paraturus. Interea loci Hincmarus missis ad eum tribus Episcopis *mandat ad Synodum ipsam ut sine mora veniret.* Quibus cùm sibi *non ita licere* sæpius *respondisset, obseratis ostiis in eadem* cum eis *est cella inclusus* non longè à Synodo, *neque egredi omnino potuit, donec de eo, sicut quibusdam tunc placuit, diffiniretur.* Ejus *enim Archiepiscopus voluntatis suæ propositum, quantum poterat, implere curavit, factusque est gratis ejus ipse accusator, ipse testis, ipseque judex; & sicut eum absentem, prout voluit, culpabat, sic & temerè judicare nec timuit nec retractavit.* Sic è sua sede dejectus est Rothadus. In ea autem dejectione Pontifi-

calibus indumentis, atque ideo stola exutum fuisse manifestò constat. Antè enim quàm damnationis in eum proferretur sententia, declarat in citato Proclamationis libello, se *ad locum, quo* eum *deducebant* præfati tres Episcopi, *transivisse sacerdotalibus vestitum indumentis, sanctum Evangelium & lignum sanctæ Crucis circa sua pectora gerentem.* Non exponit quidem quomodo *sacerdotalibus* ejusmodi *indumentis* fuerit exutus, sed tantùm quomodo detrusus in carcerem. *E vestigio* (inquit) *tanquam in latronem, more satellitum, homines in me manus injecerunt, méque rapaciter ad carceralem duxere custodiam.* Exutum tamen fuisse ex eo facilè colligitur, quòd postquam pristino honori redditus fuit, *Stola Episcopali indumento* ac *Episcopalibus infulis vestitus* dicatur à Nicolao I. in Concilio Romano 7. & ab Anastasio Bibliothecario in Nicolai I. vita. Ita namque Nicolaus I. in Epistola *ad universos Episcopos Galliæ, ut Rothadum à se restitutum benignè suscipiant*, loquitur: *Itaque Rothadum Episcopum, tandem à nobis, imò à Deo, pristino gradui restitutum, benignè suscipite, quia ille Evangelicus filius rediens non solùm suscipi meruit, sed & dignus paternis complexibus invenitur, & annulum fidei recipit, & Stola circumdatur, per quam quid aliud quàm sacerdotii declarantur insignia?* Hæc autem narrat Anastasius: *Consentiente* Nicolao

colao *Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum, omniúmque conventu decrevit ut dignus esset Rothadus indui Sacerdotalibus indumentis, qui à nemine per tot menses accusabatur, & ad Sedis Apostolicæ judicium proclamabat, ne honore privaretur. Ubi vestitus Episcopali Rothadus indumento, omni tempore se pollicitus est suis infestatoribus responsurum. ..... Et post omnium consensum in Ecclesia beatæ Constantiæ, decreto beatissimi hujus præsulis jam restitutus Episcopus, missarum solemnia solemniter celebravit. Sequenti verò die. .... in gradum pristinum est restitutus & ad propriam sedem cum Apostolicis sanctionibus remissus, quatenus vestitus Episcopalibus infulis, si provocatus fuisset de cetero, suis accusatoribus coram Sedis Apostolicæ Præsule responderet.*

Ea verò quantumvis ex sese clara sint, non minimum tamen lucis accipient si notaverimus Episcopos, ut Conciliis Stolatos se sistebant, quemadmodum mox dicebamus, ita qui in Conciliis dignitate depellebantur, exauctorari, ac proinde Stola exui consuevisse. Unde in Concilii Duziacensis 1. an. 871. parte 4. cap. 10. idem Hincmarus Remensis Archiepiscopus depulsionis sententiam in Hincmarum Laudunensem Episcopum nepotem suum ita pronunciat: *Hincmarum Ecclesiæ Laudunensis Episcopum Episcopali honore ac dignitate privatum judico, & omni sacer-*

dotali officio spoliatum decerno. Quæ verba exauctorationem designare testatur Ludovicus Cellotius S. I. Presbyter in Notis ad prædicti Concilii caput 10. num. 47. *Præter abrogationem Episcopalis officii & gradus, quam degradationem appellamus, deprimitur etiam* Hincmarus Laudunensis *ad laicam communionem, ut neque Missam cantare, neque cum Clericis in choro communicare possit.* Quis autem nescit Stolam in degradatione exui?

Baculus quoque Pastoralis, unum ex Episcopi insignibus, aliquando Episcopis detractus est ob gravem aliquam culpam; quod Photio Constantinopolitano Patriarchæ contigisse refert Concilium Constantinopolitanum 8. act. 7. Cùm enim baculo innixus ad Synodum venisset, hunc illi auferri jussit » *Macarius Vicarius Romanus dicens*, Baculus signum est dignitatis Pastoralis, quod » hic habere nullatenus debet qui lupus est, non Pastor. Verùm heic solùm de Stola agimus.

Ex his porrò exemplis liquet Archidiaconos dum Parœcos vetant Visitationibus suis Stolatos adesse, aut iis Stolam eripiunt si gestent, non aliter cum ipsis quàm cum sceleratis, infamibus, ac de suo gradu atque ordine depulsis sacerdotibus agere. Id verò citra apertam sacerdotalis ordinis ac Parœcialis dignitatis contemptionem, utrum fiat, aliis relinquo judicandum.

CAPUT XIX.

Inquiritur causa propter quam Parœcos tantopere despiciunt Archidiaconi, nec invenitur nisi injusta. Parœci dicti olim Presbyteri Cardinales, *sunt* Minores, *seu* inferiores Prelati. *Archidiaconi* Episcoporum ministri *appellantur; Parœci verò* Episcoporum Adjutores, fratres, Compresbyteri & cooperatores. *Unde Parœcorum Ordo Archidiaconali illustrior. Archidiaconi primis septem Diaconis succedunt; Parœci verò 72. Christi Discipulorum locum occupant. Archidiaconorum auctoritas mobilis & volatica, Parœcorum firma & constans. Quare Parœci non ita sunt ab Archidiaconis contemnendi, ut Stola in ipsorum visitationibus exuantur.*

INTEREA quid tandem causæ esse possit Archidiaconis ita Parœcos despicere, non video. An fortè quia cùm eorum nonnullos aliquando minùs idoneos *Christi ministros*, ipsiúsque *mysteriorum dispensatores*, ut ait Apostolus 1. Corinth. 4. cap. ac proinde nullius propemodum honoris dignos inveniant; ceteros omnes eodem cubito, eadémque mensura æstimandos arbitrantur? At

præterquam quòd hoc ipſum de quibuſdam Archidiaconis pari jure pronunciari poſſet, nec minùs fortaſſe vitioſitatis (habita numeri ad numerum proportione comparationeque) in Archidiaconis inveniretur, ſi viſitarentur à Parœcis, quàm in Parœcis inveniunt viſitantes Archidiaconi: Si ingloriæ ſunt Parœcorum aliquot perſonæ, ut & Archidiaconorum quorumdam, eorum ſaltem inhoneſta eſſe non debet dignitas, inhonoratus Sacerdotalis ordo. Jámque ſingulari Dei præpotentis beneficio ad ea tempora devenimus ubi neceſſe non eſt Archidiaconos *in ſua Viſitatione providere, quòd Sacerdotes ritè proferre noverint ſaltem verba Canonis & baptiſmatis, & quòd in hac parte ſanum habeant intellectum*, quemadmodum ſanxit in capitulo 23. Concilium Oxonienſe, ſub Stephano Langtonio Cantuarienſi Archiepiſcopo *pro reformatione Eccleſiæ Anglicanæ* anno 1222. celebratum; vel *ſollicitos eſſe frequenter intereſſe Capitulis per ſingulos Decanatus, in quibus diligenter inſtruant inter alia Sacerdotes, ut bene ſciant & ſanè intelligant verba Canonis & baptiſmi, quæ ſcilicet ſunt de ſubſtantia ſacramenti*, uti loquitur Concilium Londonienſe an. 1237. ſub Othone Sedis Apoſtolicæ Legato, Capitul. 20. Tam craſſam támque pudendam ignorantiam Parœci jampridem excuſſere. Sicut neque nunc opus eſſe arbitror ea Ar-

chidiaconos interrogare, de quibus ipſos interrogandos à Viſitatore memorat Lucas Antonius Reſta Viſitator Apoſtolicus & Epiſcopus Andrienſis, in Directorii Viſitatorum part. 1. cap. 75. Nimirum, *An bene legat? An literas Latinas calleat? An incedat in habitu & tonſura, & ſcribat?* Quî fit ergo ut ab Archidiaconis Viſitantibus tam injurioſè tractentur Parœci?

Nonne quia cùm intelligant Parœcorum dignitatem ordinis eſſe ſuo officio longè præſtantioris, conantur illam, quoad poſſunt, deprimere, ut inde ſe magis erigant atque extollant? Sed quàm diſſimiliter Chriſtiana humilitas, quæ ſuis partibus contenta, in aliorum jura nunquam involat: quæque tantùm abeſt ut quemquam, ne dum Chriſti Sacerdotes, debitis honoribus privet, ut potiùs, qui deferuntur, reſpuat omnino. An verò quibus honorificis nominibus indigitentur Parœci, ignorant Archidiaconi? Parœcos aliquando *Presbyteros Cardinales*, id eſt principales, multis oſtendit Johannes Fileſacus Theologus Pariſienſis in libri de *Parœcia ſive de Parœciarum & Parœcorum origine, nec non de miſſa Parœciali*, cap. 3. Quo ſenſu Vvallerius Aurelianenſis Epiſcopus in Capitulis an. 858. in Synodo promulgatis *apud Bullenſem fundum*, cap. 2. Statuit, *Vt per Archidiaconos vita, intellectus, & doctrina Cardinalium Presbytero-*

rum investigetur. Ad quas voces Ludovicus Cellotius S. I. Presbyter ista annotavit ad calcem Concilii Duziacensis primi : *Cardinales Presbyteri sunt addicti & incardinati Ecclesiis, in quibus moventur quidem ut omnibus provideant, sed ita tamen ut ab illis non moveantur. Et quia cardo rerum omnium præcipua pars dicitur, præcipui & primarii earum Ecclesiarum Presbyteri sunt quos Parochos sive Curatos appellamus.*

Dicuntur præterea Parœci *prælationis officio fungi*, in cap. *Tua*, Tit. *De Clerico ægrotante vel debilitato*; *dicuntur Ecclesiarum Prælati*, cap. *cùm ab Ecclesiarum*, Tit. *De officio judicis ordinarii*; *dicuntur Prælati minores*, in censura facultatis Theologiæ Parisiensis an. 1408. 2. Januar. adversus fratrem Johannem de Gorello, in Sermone Johannis Gersonii *contra Bullam Mendicantium*, & in ejusdem facultatis censura, 24. & 25. Maii an. 1664. contra librum fratris Jacobi Vernantii ; dicuntur denique *Prælati inferiores*, in prædictæ facultatis censura, 2. Martii an. 1429. adversus fratrem Johannem Sarazinum.

Varia quidem & insignia fuisse olim, ac esse nunc etiam Archidiaconorum munia, non me præterit, quorum pleraque S. Isidorus Hispalensis Episcopus in Epistola ad Ludefredum Episcopum Cordubensem, & Nicolaus Januarius in Carnotensi Ecclesia Du-

nensis Archidiaconus in libro *de Archidiacono, seu de ipsius jure & officio*, commemorant. Sed ea non gessisse Archidiaconos liquet nisi ut *Episcoporum ministros*. Quare Concilium Carthaginense 4. in can. 37. sic decernit: *Diaconus ita se Presbyteri, ut Episcopi ministrum esse cognoscat.* Atque ideo si *in omni celebritate* Episcopo *conjunctiores assistunt* (quemadmodum apud S. Bernardum loquuntur in lib. 4. de Considerat. cap. 5. num. 16.) si *sedenti propiores assident & priores sequuntur procedentem: hoc totum non dignitatis privilegium, sed sedulitatis debitum est, Diaconi nomen solemni ipsa administratione interpretans. Propiores assistunt, ut habeat paratiores.*

Verùm alia est Parœcorum ratio. Quas enim functiones obeunt, non ut *ministri*, sed ut *adjutores Episcoporum*, obeunt. Unde in Epistola Montani Episcopi Toletani *ad fratres territorii Palentini* legitur ipsos *adjutores suos Dominum* Episcopalis *laboris secundo dignitatis gradu esse voluisse.* Unde *fratres dilectissimi & Compresbyteri* Episcoporum vocantur à Theodulpho Aurelianensi Episcopo in Capitulari *ad Parochiæ suæ Sacerdotes*. Unde cum Episcopis *solicitudinem gregis Dominici percepisse, & in sacerdotali ministerio secundi ordinis & dignitatis locum obtinere* dicuntur à Riculpho Suessionum Episcopo in Constitutione an.

889. Unde etiam à Leone 4. & S. Udalrico Augustano Pontifice in *Sermone Synodali in singulis Synodis Parochianis Presbyteris enunciando*, qui sub *Admonitionis Synodalis* nomine, in Pontificali Romano antiquo, novo & novissimo, Tit. *Ordo ad Synodum*, reperitur, *Episcoporum fratres & cooperatores* Episcopalis *ordinis* appellantur.

Quantum igitur *Episcoporum Adjutores*, eorum *ministris*, quantum Presbyteri Diaconis præstant, tantum Archidiaconis Parœci. Archidiaconi enim septem Priorum Diaconorum locum occupant, quos ab Apostolis electos refert S. Lucas in Actorum Apostolicorum cap. 6. ubi & eos *ministrasse mensis ac constitutos super hoc opus* asseverat. Parœcos autem Septuaginta duorum Christi Discipulorum successores esse, & ab ipsomet Christo institutos, ex pluribus Ecclesiasticis monumentis demonstrari potest.

Ex modò citata Epistola Montani Episcopi Toletani *ad fratres territorii Palentini*, quæ habetur ad calcem Concilii Toletani 2. *Revolvatur manibus vestris, ô Presbyteri sacratissimus Numeri liber, in quo vestri officii in Septuaginta Seniorum personis auspicatus est honor; & invenietis quorum negotiorum vobis prarogativa concessa sit. Adjutores suos Dominus nostri laboris, secundo dignitatis gradu esse voluit, non temeratores sacrarum quarumdam rerum permisit.*

Ex Beda Venerabili lib. 3. Commentariorum in novum Teſtamentum, cap. 10. in hæc S. Lucæ verba: *Poſt hæc autem deſignavit Dominus & alios Septuaginta duos* &c. *Sicut* (inquit) *duodecim Apoſtolos formam Epiſcoporum exhibere ſimul & præmonſtrare nemo eſt qui dubitet: ſic & hos Septuaginta duos figuram Presbyterorum, id eſt ſecundi ordinis Sacerdotum, geſſiſſe ſciendum eſt: tametſi primis Eccleſiæ temporibus, ut Apoſtolica ſcriptura teſtis eſt, utrique Presbyteri, utrique vocabantur Epiſcopi.*

Ex lib. 7. Capitularium Karoli Magni & Ludovici Pij capitul. 329. *Nullum ex Septuaginta ex his aliquid umquam feciſſe legimus vel ſcimus, ad quorum exemplum & formam Presbyteros, vel Chorepiſcopos, antequam ipſi Chorepiſcopi prohibiti eſſent, fuiſſe agnovimus.*

Ex Theodulpho Aurelianenſi Epiſcopo, in capit. 1. Capitularis: *Scitote veſtrum gradum noſtro gradui ſecundum & penè conjunctum eſſe. Sicut enim Epiſcopi Apoſtolorum in Eccleſia, ita nimirum Presbyteri ceterorum Diſcipulorum Domini vicem tenent. Et illi tenent gradum ſummi Pontificis Aaron, iſti verò filiorum ejus. Vnde oportet nos ſemper memores eſſe tantæ dignitatis.* Ita vulgò ab Epiſcopis ſuis monebantur Preſbyteri ſeu Parœci, ut ſe 72. Chriſti Diſcipulorum ſucceſſores eſſe recordarentur. Quod ipſum

etiam ætate noſtra obſervatur in Synodis, in quibus *Admonitio Synodalis*, de qua poſtmodo, & Evangelium, *Deſignavit Dominus alios Septuaginta duos* &c. perleguntur.

Ex Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo, capitulo 8. eorum quæ Preſbyteris dedit anno Chriſti 832. Kalend. Novemb. *Homilias 40. Gregorii quiſque Presbyter ſtudiosè legat & intelligat. Et ut cognoſcat ſe ad formam Septuaginta duorum Diſcipulorum in miniſterio Eccleſiaſtico eſſe promotum, Sermonem prædicti Doctoris de 72. Diſcipulis à Domino ad prædicandum miſſis, pleniſſimè diſcat, ac memoriæ tradat.* Ceterùm ex univerſo hujuſmodi Capitulorum contextu clarum eſt *Presbyteros* Hincmaro nominari, quos nunc *Parœcos* dicimus. Quod idem de aliis Scriptoribus affirmandum, quos hactenus produximus, & eorum aliquot quos poſtea recenſebimus. Antiquis enim *Parœci*, vulgò *Presbyteri* ſeu *Sacerdotes* appellantur, ut in libro *de Parœcia ſive de Parœciarum & Parœcorum origine* cap. 3. probat Johannes Fileſacus Pariſienſis Theologus.

Ex Riculpho Sueſſionenſium Epiſcopo in Conſtitutione an. 889. *Attendite* ô Preſbyteri, *quia nobiſcum ſolicitudinem gregis Dominici percepiſtis, & in ſacerdotali miniſterio ſecundi ordinis & dignitatis locum poſſidetis. Et ſicut Nos, licet immeriti, Apoſtolorum vices in hac Eccleſia agere*

debemus : ita & vos quoque 72. Discipulorum nobiscum ministerium in hac plebe Dominica exercere oportet. Nam & in veteri Lege Moyses & Aaron locum Summi Pontificis tenuerunt, & filii quoque Aaron officium sacerdotale in secundo gradu sortiti sunt. Ex Sermone Synodali *in singulis Synodis, Parochianis Presbyteris enunciando,* quem in Tom. 9. Conciliorum novissimæ Editionis Parisiensis legere est: *Fratres Presbyteri & Sacerdotes Domini, cooperatores nostri ordinis estis. Nos quidem quamvis indigni, locum Aaron tenemus, vos locum Eleazari & Ithamaris. Nos vice 12. Apostolorum fungimur, vos ad formam 72. Discipulorum estis. Nos Pastores vestri sumus, vos Pastores animarum vobis commissarum. Nos de vobis rationem reddituri sumus summo Pastori Domino Iesu Christo, vos de plebibus vobis commissis.* Sermonem hunc, ex codice MS. Monasterii Neresheimensis in Augustana Diœcesi, scripto an. Christi 1009. hoc est 36. post mortem S. Udalrici Augustani Episcopi, à S. Udalrico fluere autumat Marcus Velserus Augustanæ Reipublicæ Duumvir, & post eum Severinus Binius, à quo primùm editus est. Reperitur etiam, nonnullis immutatis, in Pontificali Romano tum Augustini Episcopi Pientini, cùm Clementis 8. & Urbani 8. Tit. *Ordo ad Synodum*, & in Appendice librorum 2. Regino-

nis Abbatis Prumiensis *De Ecclesiasticis disciplinis & Religione Catholica*; à Cl. V. Stephano Balusio evulgatorum, ubi nomine *Admonitionis antiquæ, novæ & novissimæ* indigitatur: habetur denique in Tom. 8. eorumdem Conciliorum, sub nomine Leonis 4. quem an. 847. Pontificatum iniisse scribit Onuphrius in Chronico Ecclesiastico Unde si hujus Pontificis revera est, in nihilum abeunt Velseri & Binii, conjecturæ de S. Udalrico.

Ex Fulberto Carnotensi Episcopo in Epist. 2. ad Finardum: *Nosti populo Hebræorum sub Moyse & manna de cœlo per annos* 40. *subministratum: qui Moyses dux populi secundis adjutoribus, Septuaginta Viris videlicet de eodem populo sustentabatur: per quos forma Presbyterorum exprimitur, qui nunc in Ecclesia novitia Pontificale onus in se suscipientes, regendis populis invigilant. Porrò sumens de spiritu Moysi, illis Septuaginta Senioribus dedit, per quos populum sibi commissum per* 40. *annos judicavit: quia dux noster Dominus Iesus Christus Discipulis quos ad prædicationis officium missurus fuerat in mundum, spiritualium dona charismatum infudit.*

Ex Gratiano 21. Dist. in titulo: *Simpliciter majorum & minorum sacerdotum discretio in novo Testamento, ab ipso Christo sumpsit exordium, qui* 12. *Apostolos tam-*

quam majores sacerdotes, & 72. Discipulos quasi minores sacerdotes instituit.

Ex Ebehardo Ratisp. Archid. in Chron. ad an. 1287. ubi ex sententia *Magistrorum & Sapientum Parisiensium* ita loquitur: *De Parochialium Presbyterorum certa autoritate, nulli sacræ Scripturæ vel Canonum Sapientes dubitaverunt hactenus; qui in locum Septuaginta duorum Discipulorum, sicut Episcopi in locum Apostolorum, certissimè successerunt.*

Ex Censura Facultatis Theologiæ Parisiensis, lata an. Domini 1408. die 2. Januarii adversus Fr. Johannem de Gorello, in qua Minor iste, ita jubente facultate, id ait: *Domini Curati sunt in Ecclesia* MINORES PRÆLATI *& Hierarchæ ex primaria institutione Christi, quibus competit ex statu jus prædicandi, jus confessiones audiendi, jus sacramenta Ecclesiastica, secundùm exigentiam sui status & Parochianorum, ministrandi, jus sepulturas dandi, jus insuper decimas & alia jura Parochialia recipiendi.*

Ex censura ejusdem facultatis proposita die 2. Martii an. 1429. contra Fr. Johannem Sarazinum Ordinis Prædicatorum: *Dicere inferiorum Prælatorum potestatem jurisdictionis, sive sint Episcopi, sive Curati, esse immediatè à Deo, Evangelicæ & Apostolicæ consonat veritati.*

Ex Johanne Gersonio Parisiensis Aca-

demiæ Cancellario, in Sermone contra Bullam mendicantium: *Hic ordo est in Sancta Ecclesia, ut sit unus Papa Iesu Christi Vicarius, sint Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi Apostolorum successores, sicut Curati successores 72. Discipulorum* Et postea exponens revocationem fratris Johannis de Gorello, de quo antea: *Domini Curati in Ecclesia minores Prælati sunt Hierarchici, hoc est principales aut dominantes, per primam institutionem Iesu Christi. Hoc fundatur in Evangelio Luc.* 10. *cum glossis & in Iure Canonico 21. dist. & dist. 68. & 13. quæst. 1.* Evangelium est Bulla Curatorum. Et in Tractatu *De statibus Ecclesiasticis, De Curatorum statu*, considerat. 1. *Status Curatorum succedit statui 72. Discipulorum Christi, quoad legem novam, & figuratus est in antiqua Lege per Levitas. Ac proinde status Curatorum est de institutione Christi & Apostolorum suorum à principio fundationis Ecclesiæ. Quæ institutio per declarationes Summorum Pontificum & Synodorum tam generalium, quàm specialium magis ac magis innotuit.* Haud dissimilia tradit in Tractatu *De Consiliis Evangelicis & statu perfectionis*, parte 3. *Status Curatorum in ordine proximus est statui Episcoporum. Patet quia eadem opera Hierarchica eis incumbunt quæ & Episcopis, etsi non in tam excellenti gradu. Debent enim subditos purgare arguendo*

& increpando; illuminare docendo & prædicando; perficere sacramenta ministrando. Tenentur & in casu, sicut Episcopi, animas pro ovibus ponere. Unde & in missione 72. Discipulorum, quibus Curati succedunt, secundum Theologos & Iuristas, quasi eadem opera mandavit eis Christus, quæ Apostolis, Luc. 10. Hæc de Parœcorũ institutione Johannes Gersonius, qui (ut in Concilio Constantiensi, referente Johanne Cochlæo lib. 2. historiæ Hussitarum, loquitur Franciscus Zarabella Cardinalis Florentinus) *usque adeo superexcellens Doctor est, qualis in tota Christianitate vix reperiri queat*; quique Johanne Juvenali Ursino teste in historia Caroli VI. ad an. 1413. *Erat insignis Doctor in Theologia & vir magnæ existimationis.*

Ex Henrico Kalteisen Dominicano, in Academia Coloniensi Theologiæ professore, & hæreticæ pravitatis Inquisitore, oratione habita in Concilio Basileensi an. 1433. refutando 3. articulum Bohemorum *de libera prædicatione verbi Dei, quem proposuit per biduum Udalricus Presbyter Orphanorum. Sicut soli Pontifices* (inquit) *vel Episcopi sunt ordinarii successores Apostolorum, quanquam sunt multi Prælati in Ecclesia Dei: ita soli Presbyteri Curati succedunt 72. Discipulis Domini, quamquam sint multi alii Presbyteri & Diaconi. Istud patet originaliter ex » Glossa Lucæ* 10. *ubi dicitur sic*: Sicut in A-

» postolis præcessit forma Episcoporum : ita
» in 72. Discipulis figura relucet minorum
» Presbyterorum *Hoc secundariò claret, dist.*
» 21. In novo, *ubi sic dicitur :* Videntes Apo-
» stoli messem esse multam & operarios pau-
» cos, rogaverunt Dominum messis ut mittat
» operarios in messem. *Vnde ab eis electi sunt*
72. Discipuli, quorum typum gerunt Presby-
teri, atque in eorum loca sunt constituti in Ec-
clesia. De quibus Sacerdotibus hoc intelliga-
tur, quod ibidem exprimitur in Capitulo præ-
cedenti Decreti, ubi dicitur sic : Simpliciter
» verò majorum & minorum Sacerdotum
» discretio in Novo Testamento ab ipso Chri-
» sto sumpsit exordium, qui 12. Apostolos
» tanquam majores Sacerdotes, & 72. Dis-
» cipulos quasi minores Sacerdotes instituit.
Ita quòd veri Pastores sunt tantùm Episcopi, sed plebani sunt Pastores substituti ac cooperatores instituti. Idem dicit venerabilis Doctor Fr. Augustinus de Ancona in lib. de Ecclesiastica potestate, *cap.* 104 *art.* 1. *Quòd soli Curati, qui vocantur secundi ordinis Presbyteri succedunt 72. Discipulis Domini : non quò sit per omnia similitudo, sed inter multas differentias quatuor reperio eorum convenientias. Prima est in potestate dominii ; acceperunt enim Discipuli à Christo potestatis dominium, quando dictum est eis Lucæ 10.* Ecce dedi
» vobis potestatem calcandi super serpentes &
» scorpiones & super omnem virtutem ini-
mici,

» mici, & nihil vobis nocebit. *Ac si diceret: Dedi vobis potestatem ejiciendi omne genus immundorum spirituum ab obsessis corporibus, & hoc ne putaretur esse dictum de bestiis, ut exponit beatus Chrysostomus. Illud autem repræsentant Presbyteri Curati in Sacramentorum administratione, ubi & per quæ Dæmones seu serpentes, id est peccata expelluntur à pœnitentibus. Secunda, in administrationis officio, quod 72. Discipuli acceperunt quando* » *dictum est eis*: In quamcumque domum » intraveritis, primùm dicite: Pax huic domui. *Quia enim bonorum omnium pax mater est, sine qua cetera inania sunt, ideo Christus misit Discipulos pacem primò offerre, tamquam bonorum omnium initium, quorum ministros eos faciebat, ut dicit beatus Chrysostomus. Hoc autem repræsentant Curati Presbyteri in Evangelii sancti prædicatione, in qua primò numeranda est pax, juxta illud ad Rom.* 10. » Quàm speciosi pedes Evangelizantium pa- » cem, Evangelizantium bona. *Tertia, in caritatis vinculo quod 72. Discipuli receperunt, quando bini missi sunt in omnem civitatem & locum, in signum quòd qui Caritatem Dei & proximi non habent, officium prædicationis nullatenus assumere debent, ut beatus Gregorius exponit. Illud totum repræsentant Presbyteri in plebis cura receptione, pro qua ipsorum animam & vitam propriam tenentur exponere. Vltima, in honoris præconio, quod 72.*

Discipuli receperunt, dum reversi cum gau-
» *dio dixerunt Luc. 10.* Domine etiam Dæ-
»monia subjiciuntur nobis in nomine tuo. *Vbi*
» *dicit Glossa:* Gaudebant enim quód quasi
» sublimes effecti, terribiles dæmonibus & hominibus erant. *Hoc autem repræsentant Presbyteri in subditorum jurisdictione, à quibus, si bene præsunt eis,* digni duplici honore *debent haberi, ut dicit Apostolus* 1. *ad Timoth.* 5. *Repræsentant ergo Discipulos Christi Domini sacerdotes hoc modo, quamvis etiam sit dissimilitudo: quia isti non possunt facere miracula, sicut illi; nec habent determinatas Parochias, sicut isti: sed prædicabant in omni* loco quo erat Christus venturus. *Luc.* 10.

Ex Ægidio Carlierio Parisiensi Theologo & Cameracensis Ecclesiæ Decano, qui anno 1448. Vicariorum Tornacensis Episcopi rogatu, cujusdam Franciscani concionis articulos quinque confutans, postquam articulum 3. ita retulit: *Quod Cordigeri & omnes Mendicantes meliùs possent audire confessiones hominum, quàm Curati; Nam potestatem quam Curati habent, tantùm habent ab Episcopo, & ipsi habent potestatem à Papa:* hæc habet: *Tertius articulus est erroneus, malè sapiens in fide, puta contra divinam Scripturam Luc.* 10. *contra ordinem Hierarchicũ Ecclesiæ. Quia sicut Apostolis succedunt Episcopi, sic* 72. *Discipulis Sacerdotes Curati. Vnde sicut status Episcoporum à Christo est institutus in Apo-*

stolis, sic & Curatorum in 72. Discipulis.

Ex Gabriele Biel Tubingensi Gymnasiarcha in Canonem Missæ, Lect. 3. lit. G. *horum* Apostolorum & 72. Discipulorum *typum & figuram gerunt modò in Ecclesia Episcopi & Curati; Apostolorum, Episcopi; 72. Discipulorum, Curati ut in Canone* In novo, 21. *Dist.*

Ex Johanne Majore Parisiensi Theologo, quæst. 3. in Distinctionem 24. lib. 4. Sententiarum: *Reliquos Apostolos Episcopos factos à Christo diximus post Resurrectionem, & per consequens tam Episcopi quàm Curati sunt de jure divino, quemadmodum Romanus Pontifex; nec aliquis purus homo potest illud jus & illas potestates tollere ab Ecclesia, plusquam summum Pontificatum; licèt Petrus Paludanus & de Turrecremata teneant oppositum. Sed hoc quod ipsi tenent censuit in fide hæresim Facultas nostra, & hoc idem aliis rationibus munivimus.*

Denique ex Censura Facultatis Theologiæ Parisiensis, diebus 24. & 25. Maii an. 1664. evulgata in librum Jacobi Vernantii Metis editum an. 1658. Recensitis enim ex eo libro propositionibus sex de iis ita pronunciat: *hæ sex propositiones, quatenus asserunt » vel inferunt*, Potestatem jurisdictionis Cu» ratorum non esse immediatè à Christo, » quantùm ad institutionem primariam, *falsæ sunt, & decretis sacræ Facultatis contrariæ; salva semper immediata Episcoporum in*

PRÆLATOS MINORES *seu Curatos & plebem subditam auctoritate.*

Itaque cùm Parœci alium à Christo Domino institutionis suæ auctorem non agnoscant, necessariò conficitur eorum auctoritatem fixam esse, statam & permanentem, nec posse, quamvis Papali & Episcopali subjectam coram Papa aut Episcopis, ac multo minus coram Archidiaconis extingui delerive, ut Johannes Gersonius & Johannes Major in citatis mox locis contestantur. *Sequitur* (inquit Gersonius in Sermone contra Bullam Mendicantium) *quòd de ordinatione essentiali & stabili sanctæ Ecclesiæ æquè bene est status Curatorum, sicut ille Prælatorum, Cardinalium, Archiepiscoporum, imò sicut status ipsius Papæ, quamvis non sit adeo perfectus. Sequitur Papam hunc statum destruere aut annihilare non posse, cùm status ille non ex sua proveniat positiva ordinatione, sed sine medio ex Dei autoritate .. ... ad Curatos spectat ex statu eorum jure aut facultate concionari, in Clementinis, cap.* Dudum, paragr. Verùm ne Parœciales Ecclesiæ .... *sequitur Papam aut alium quemvis jus hoc Curatis auferre aut impedire non debere. Et ideo nullus in Ecclesia eorum concionari debet absque eorum facultate, quemadmodum dixit Decretalis* Super Cathedram .... *ad Curatos pertinet jus audiendi confessiones, aut providendi ut audiantur, & committendi, si Presbyter non*

est, aut si minùs sufficiens. Sequitur Papam aut alterum non debere auferre istam potestatem aut jus ipsis Curatis absque eorum placito & voluntate, saltem expediens non est. Sequitur nullum Privilegiatum confeßionem audire debere in loco Parochialis Ecclesiæ absque consensu & facultate Curati, sicut etiam dicit Decretalis. Sequitur Curatos obligari ad audiendas confessiones suorum Parochianorum, aut procurare ut audiantur. Et hanc obligationem non habent Mendici & Privilegiati . . . . Ius prædicandi & confessiones audiendi essentialiter & principaliter spectat ad Prælatos & Curatos. Sequitur expediens non esse ut jus hoc illis auferatur aut turbetur directè, sive indirectè, sicut Papa aut alius nollet sibi turbationem fieri in illo quod ad eum spectat. Videte hoc de omnibus Mendicantibus qui auferuntur Prælatis sæcularibus per exemptiones, & quomodo numquam confitentur alicui nisi sit sui ordinis. Et tamen cupiunt audire omnium confeßiones. Apparet quod ipsi judicant & existimant non esse bonum neque expediens, ut alii suas audiant confessiones, nec volunt alios facultatem hanc habere. Volunt ergo jus unum pro seipsis habere, & aliud pro vicino eorum . . . . Et si dicat aliquis Papam eos mittere, videndum est an sit neceßitas. Non enim dandus est Curator aut Coadjutor Prælato, aut alteri, ipso invito sine defectu ejus aut impotentia; alio-

quin gravatur; quod non vult, aut velle non debet facere Papa fratribus suis Prælatis. Eadem sentit *in Regulis Moralibus*, cap. *de Pœnitentia*, ubi ait: *Episcopus non minùs habet auctoritatem constituendi Coadjutores & Confessores in sua diœcesi, quàm Curatus in sua Parochia. Caveat tamen Episcopus perturbare Ecclesiasticam Hierarchiam, tollendo directè vel indirectè potestatem Curatorum absque culpa eorum, vel causa manifesta.* Quo conficitur Parœcorum dignitatem longè antecellere Archidiaconali, quam in insignioribus Christiani orbis partibus omnino extinctam constat. Factum id in Ecclesia Romana Gregorii VII. ætate memorat Onuphrius Panuinius in *interpretatione multarũ vocum Ecclesiasticarum, quæ obscuræ vel barbaræ videntur. Camerarius* (inquit) *à Camera vox est recens inventa. Archidiaconi enim S. Romanæ Ecclesiæ, Officio Gregorii VII. Papæ tempore extincto, in ejus locum successit Camerarius, qui quod pecuniarum Ecclesiasticarum, quæ in Cameris conservabantur, Curam gereret, ita appellatus est* Codinus quoque Europalata in libri *de Officialibus Palatii Constantinopolitani, & Officiis magnæ Ecclesiæ*, cap. 17. deletum suo ævo in Ecclesia Constantinopolitana Archidiaconi munus testatur his vocabulis: Καὶ εἰς μὲν τὸ παλαιὸν εἶχε καὶ ἡ Ἐκκλησία Ἀρχιδιάκονον, νῦν δὲ οὐδαμῶς. Ἀλλ' ἔχει τοῦτον ὁ Κλῆρος τοῦ Βασιλέως: *Olim quidem*

Ecclesia habebat suum Archidiaconum, nunc verò minimè, sed eum habet Imperatoris Clerus. Quod argumento est Ecclesiæ Dei non ita necessarios esse Archidiaconos, ut iis carere non posset citra grave Hierarchici ordinis incommodum; cùm & revera ipsos, utpote inutiles ministros, penitùs extirpandos suadeat Petrus Alliacensis Cardinalis & Episcopus Cameracensis in libello *de reformatione Ecclesiæ*, quem Patribus in Constantiensi Concilio congregatis an. 1415. ipsis Kalendis Novembribus obtulit, consideratione 5. quæ est, *de reformatione ceterorum Ecclesiastico-rum*, in qua scribit: *Item quia Archidiaconi ab Ecclesia instituti sunt ut serviant Episcopis, ut habetur originaliter Actuum 6. & specialiùs declarantur eorũ Officia 93. distinctione, quasi per totum, ideo providendum erit ut debita officia exereeant: vel, cùm sint Ecclesiæ onerosi, penitùs extirpentur, sicut supra de chorepiscopis dictum est.* Unde constantem, firmam & stabilem non esse constat Archidiaconorum auctoritatem, sed temporariam, mobilem ac volaticam dumtaxat, utpote quæ tolli omnino valeat, & qua uti extra visitationum suarum cursum non licet.

Quare ergo in lubrico illo visitationum suarum cursu Parœcos, multis titulis se majores illustrioresque, sic infra se ducunt, ut Stola exuant injuriosè, quæ ornamentum est ipsorum muneri maximè conveniens; & sine qua

nullum, aut ferè nullum Parœciale officium in Ecclesia obire possint, si suam Canonibus sacris & Ecclesiasticis institutis salvam esse velint reverentiam? Siccine divinum Christi Sacerdotium in Sacerdotibus honorant, quos vel ab Episcopis honorandos ita docet S. Hieronymus in Epist. ad Nepotianum, *de vita Clericorum & Sacerdotum: Illud dico quòd Episcopi sacerdotes se esse noverint, non Dominos: honorent Clericos, quasi Clericos, ut & ipsis à Clericis, quasi Episcopis, honor deferatur. Scitum illud est Oratoris Domitii:*
» Cur ego te, *inquit*, habeam ut principem,
» cùm tu me non habeas ut Senatorem? *Quod Aaron & filios ejus, hoc Episcopum & Presbyteros esse noverimus: Vnus Dominus, unum templum, unum sit etiam ministerium. Recordemur semper quid Apostolus Petrus praecipiat Sacerdotibus* [a]: Pascite eum, qui in vobis est, gregem Domini, providentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè; neque ut dominantes in Clerum, sed forma facti gregis ex animo: ut cùm apparuerit Princeps Pastorum, percipiatis immarcessibilem gloriæ coronam. Hæc verba si concoquere possint, devorent Archidiaconi honoris & auctoritatis plus æquo sibi arrogantes; nec mirentur se aliquando à Parœcis in honore magno non esse, quos & ipsi magno non habent in pretio.

[a] 1. Petr. 5.

CAPUT XX.

Quamvis Stola jurisdictionis signum diceretur, non ideo tamen esset à Parœcis in Archidiaconorum visitationibus deponenda. Nam neque deponitur à Presbyteris sacramenta aut sacramentalia exhibentibus, coram Romano Pontifice, Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Metropolis ac Episcopis; neque à Diaconis dum iisdem Pontificibus ministrant in solemni sacro. Stolati sacerdotes, si sacra non faciant, Eucharistiam à quibuslibet Presbyteris, etiam Ecclesiarum Præfectis, accipere debent semper, maximè verò in communione generali feria quinta in Cœna Domini, & in morbis quibus laborant. Non ergo dolendum Archidiaconis si Parœci eorum visitationibus Stolati intersint.

JAM verò ut fatear Stolam, dum à Parœcis in Archidiaconorum visitationibus fertur, certissimum esse jurisdictionis signum, ac Parœcos omni ex parte Archidiaconis subjici: Num idcirco Archidiaconis ita præcipientibus, eâ spoliandi sunt, quòd ipsis sint superiores Archidiaconi? Atqui Parœcos & Presbyteros, ac etiam Diaconos, in superiorum sibi Pontificum seu Sacerdotum oculis Stolatos esse posse ac debere, multis argumentis ex usu

Ecclesiastico de Stola repetitis, promptum est demonstrare.

I°. Enim quia Romano Pontifice, Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitis & Episcopis inferiores sunt Parœci: an idcirco eorum in cōspectu neque poterunt sacrum facere, neque baptizare, neque Eucharistiam fideli populo distribuere, neque sacram habere concionem, neque sponsalia aut matrimonium celebrare, neque Christianorum corpora humare, neque cineribus, aut ramis, aut aquæ, aut pani, aut mulieri post partum, aut alteri cuipiam rei benedicere, neque postremò quidlibet aliud agere ad quod necessariò requiritur Stola? At contrariam in partem quotidie fieri videmus in Ecclesia.

II°. Si res ita se haberet, Presbyteris abiicienda esset Stola quoties Eucharistiæ sacramentum Ecclesiæ Pontificibus, aliisque quibuslibet sibi præpositis, necesse haberent conferre; quod tamen ab iis sine Stola conferendum non esse omnium Ecclesiarum Rituales libri omnes contestantur.

III°. Nemini Christianorum latet sive Parœcos, sive Presbyteros, sive Diaconos, qui seu Romano Pontifici, seu Cardinalibus, seu Patriarchis, seu Primatibus, seu Metropolitis, seu Episcopis, seu demum aliis quibuscumque Ecclesiarum quarumcumque Præfectis, in solemnibus sacris ministrant, Stolatos esse ac Stolatis ministrare. Nam exempli causâ

Pontifice ſacrũ chriſma die Cœnæ Dominicæ conficienti, adeſſe debent Presbyteri duodecim & ſeptem Diaconi, congruentes ordinibus ſuis veſtes, atque ideo Stolas induti, ex Romani Pontificalis præſcripto; Et Avarici Biturigum ſexdecim Urbis Parœci unâ cum novem Archidiaconis, Archiepiſcopo Patriarchæ Bituricenſi ſolemnem hanc cœremoniam frequentanti aſſiſtunt. Parœcis autem, Presbyteris ſeu Diaconis coram Stolatis cjuſmodi Præſulibus & Archidiaconis Stolam geſtare ſi liceat, cur eamdem Parœcis coram Stolatis & viſitantibus Archidiaconis geſtare nequaquam licebit? Diaconos ſuo tunc officio fungi, ſicut & Parœcos ac Presbyteros dum Eccleſiæ ſacramenta tractant ac ſacramentalia, fortaſſe dicent Archidiaconi. Sed numquid etiam in Archidiaconorum viſitationibus Parœci ſuo funguntur officio? Numquid Archidiaconorum viſitationibus ex debito ſubiiciuntur? Numquid ubi ſupplicum libellorum Magiſter aliquis vel rei judiciariæ Pręfectus in fori Præſidialis tribunali ſedet, illius fori judices juriſdictione ſua carent, aut juriſdictionis ſuæ inſignia abiiciunt? Numquid ubi provincię preſes aut Adminiſtrator aliquis urbem ſuæ provinciæ luſtrat, illius urbis Rector ac Gubernator enſem diſcingit vel deponit? Variis Eccleſiaſticæ hiſtoriæ monumentis conſtat Apoſtolicæ Sedis Legatos, aut etiam judices quoſdam à Romanis Pontificibus delegatos, quan-

tumvis Diaconos vel Subdiaconos tantùm ſuis ipſorum facultatibus, Archiepiſcopis & Epiſcopis fuiſſe præpoſitos; at Archiepiſcopos & Epiſcopos quoque conſtat in eorum oculis Pontificalia indumenta, dignitatiſque ſuæ inſignia non exuiſſe. Quid igitur cauſæ eſt cur Stolam, *per quam Sacerdotij declarantur inſignia*, ut in Concilio Romano 7. an. 865. loquitur Nicolaus 1. Epiſt. *ad univerſos Galliæ Epiſcopos*, non induant Parœci in Archidiaconorum viſitantium conſpectu?

IV°. Sacerdotes, cujuſcumque ordinis & dignitatis fuerint, ſacra ſi non faciant, & Euchariſtiam velint percipere, Stola inſignitos eſſe oportet. Illud enim & communis Eccleſiæ uſus poſtulat, & cap. *Eccleſiaſtica*, Diſt. 23. propoſitâ excommunicationis pœnâ ſic ſtatuit: *Eccleſiaſtica & antiqua inſtitutione præfixum novimus, ut omnis ſacerdos cùm ordinatur, orario utroque humero ambiatur: ſcilicet ut qui imperturbatus præcipitur conſiſtere inter proſpera & adverſa, virtutum ſemper ornamento, utroque circumſeptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore ſacrificii non aſſumit, quod ſe in ſacramento accepiſſe non dubitat? Proinde modis omnibus convenit ut quod quiſque percepit in conſecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione ſuæ ſalutis; ſcilicet ut cùm Sacerdos ad ſolemnia miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut ſa-*

cramentum corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quàm orario utroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus; ita ut de uno eodemque orario cervicem pariter & utrumque humerum premens, signum in suo pectore præparet crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ subjaceat.

Eadem sentiunt Angelus de Clavasio, Silvester Prieras, & Johannes de Tabia, in Summis, V. *Sacerdos*, his vocibus: *Vtrum Sacerdos volens recipere Eucharistiæ sacramentum, putà quia infirmus, vel aliàs impeditus à celebratione, debeat habere orarium sive Stolam? Respondeo quòd sic, circa collum & super utrumque humerum, quòd signum Crucis præparet in suo pectore: sic etiam quando vult celebrare, 23. Dist.* Ecclesiastica.

Gabriel Biel Lect. 11. in Canonem Missæ, lit. B. *Congruit ut unusquisque, quod percepit in consecratione honoris, hoc retineat etiam in oblatione, seu perceptione suæ salutis, ut habetur 23. Dist.* Ecclesiastica: *Vbi suadetur quòd Sacerdos etiam solùm per se offerens, aut sacramentum percipiens, ut in infirmitate secundum Glossam, non aliter quàm orario, idest Stola, utroque humero circumseptus accedat, sicut tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus.*

Johannes Jacobs Brugensis Ecclesiæ Canonicus in *Compendio Cæremoniarum in celebratione divinorum officiorum observandarum*, cap. 5. num. 3. *Sacerdotes non induti paramentis, volentes accipere communionem de manu celebrantis, debent habere Stolam à collo pendentem, supra habitum quo in choro utuntur.*

Martinus Bonacina Theologiæ & utriusque Juris Doctor, Tom. 1. Disput. 4. quæst. 6. punct. 2. num. 1. & 2. *Verùm circa Sacerdotes advertendum est eos, quoties communicant, teneri ex præcepto Concilii Bracarensis induere Stolam in modum crucis ad pectus, sub pœna excommunicationis, cap.* Ecclesiastica, *Dist. 23.*

Bartholomæus Gavantus *Commentariis in Rubricas Missalis Romani*, part. 2. Tit 10. num. 9. *Sacerdotes cum Stola de collo pendente communicent, ex Concilio Bracarensi 3. can. 3.* Et in *Manuali Episcoporum*, V. *Eucharistia*, num. 34. *Sacerdotibus* communio detur *addita Stola in modum crucis.*

Michael Baldricus in *Manuali Sacrarum Cæremoniarum*, part. 3. cap. 11. art. 10. *De communione generali vel particulari in Missa solemni*, num. 7. *Si qui Prælati inferiores Episcopo, sacerdotali tamen charactere insigniti, sint communicandi, aut alii etiam Sacerdotes, accedunt post ministros sacros cum habitu chorali & Stola de collo pendente.*

Cæremoniale seu Rituale Fulientinum an. 1637. Parisiis editum, lib. 2. cap. 24. parag. 1. *De communione quæ fit extra missam*, num. 5. *Sacerdotes cum Stola à collo pendente communicent*. Et parag. 3. *De communione intra missam solemnem facienda*, num. 8. *Quòd si Prælati aliqui, Episcopo inferiores, vel alij sacerdotes sint communicandi, post ministros sacros accedant cum Stola à collo pendente.*

Cæremoniale Ecclesiasticum ad usum Fratrum Minorum, part. 2. cap. 27. *De communione generali*, parag. 12. *Si qui sacerdotes communicent, Stola utentur de collo pendente, coloris, quantum fieri poterit, tempori convenientis.*

Eundem ritum observare est in plerisque Ritualibus libris, ut Romano, Pauli 5. Carnotensi, Leonorij Stampensis Carnotensis Episcopi, Maclouiensi Guillelmi Gubernatoris Maclouiensis Episcopi, & aliis in *Ordine ministrandi sacram communionem*, ubi habent: *Sacerdotes cum Stola communicent.*

Neque profectò alia mens fuit Gallicanæ Ecclesiæ Præsulibus, cùm in actis Conventus sui ann. 1614. & 1615. pag. 38. constitutum ab iis est, ut *Prælati sacro interessent & communionem laicam instituerent cum vestibus violaceis, rochetis, camalibus & Stolis; alii minimè Prælati cum superpelliceis, aut roche-*

tis & mantellis, pro sua quisque dignitate; Presbyteri verò cum Stolis. [a]

Atque hæc universim dicta sint de Stola à sacerdotibus communionem sacram percipientibus gestanda. Nunc ad peculiares duas occasiones descendo in quibus idem ab ipsis præstandum Missales & Rituales libri decreverunt: nimirum in communione generali quæ fit in die Cœnæ Domini, & in communione Pontificum seu sacerdotum infirmorum.

Et quidem in die Cœnæ Domini à Presbyteris omnibus Stolatis de sacrum celebrantis manu accipiendam esse Eucharistiam sic tradit Cæremoniale Episcoporum in lib. 2. cap. 23. *Antequam se purificet Episcopus communicat primùm Diaconum & Subdiaconum, deinde omnes Canonicos paratos, & alios sacerdotes de Ecclesia, qui Stolam à collo pendentem super cottam habere debent.*

Sic Bartholomæus Gavantus *Commentariis in Rubricas Missalis Romani*, part. 4. Tit. 8. *De Feria 5. in Cœna Domini*, num. 7. *Sacra Rituum Congregatio 27. Septembris 1608 Communionem Cleri jubet in hac missa, in memoriam quòd Christus communicavit Apostolos; Et hoc est servandum. Communicent autem Presbyteri cum Stola de collo pen-*

a Que Messieurs les Prelats assisteroient à la messe & feroient la communion laïque avec habits violets, rochet & camail & estoles; les autres non Prelats avec surplis, ou rochets & mantelets, suivant leurs qualitez; & les Prestres avec estoles.

dente, ex Concilio Bracarensi 3. can 3.

Sic Michael Baldricus in Manuali sacrarum Cæremoniarum, part. 4. cap. 9. art. 2. num. 9. *Cùm Sacerdotes omnes, sive Dignitates, sive Canonici non debeant celebrare, sed communionem accipere de manu celebrantis, juxta morem universalis Ecclesiæ, in memoriam quod Christus Dominus hac die manu propria Apostolos communicavit, ex sacra Congregatione Rituum 27. Septemb. 1608. Ideo cantato* Agnus Dei *accedunt ad altare & alii de choro, incipiendo à dignioribus, ibique manent exspectantes communionem: & Stolas capiunt sacerdotes albas à collo pendentes si cotta tantùm utantur: vel transversas ante pectus, si albis sint parati*; Et num. 10. *Tum celebrans communicat primò Diaconum & Subdiaconum paratos, deinde Sacerdotes cum Stola, & alios secundum ordinem Dignitatis.*

Sic Cæremoniale Monasticum jussu & auctoritate Capituli generalis Congregationis S. Mauri, Ordinis S. Benedicti editum, lib. 4. cap. 8. parag. 2. num. 9. *Facta confessione accedet Diaconus & Subdiaconus ante omnes alios communicaturi; quos sequentur Cantores pluvialibus parati, desuper etiam Stola pendente, si sint sacerdotes; tum Acolythi albis induti; deinde succedent sacerdotes qui Stolas collo imponent, quando ad altare pervenerint, ac eas hinc inde pendentes*

gerent, non verò transversas ante pectus, quia non sunt in albis.

Sic Cæremoniale Romanum ad usum Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, Congregationis Gallicanæ, jussu & auctoritate Capituli generalis evulgatum, 4. part. cap. 9. parag. 1. num. 13. *Deinde celebrans communicat primò Diaconum & Subdiaconum, postea omnes sacerdotes de Ecclesia, qui Stolam à collo pendentem habere debent.*

Sic Cæremoniale Fulientinum lib. 4. cap. 12. parag. 1. num. 7. *Posthac fit generalis communio .... Ad eam omnes accedunt, primò Diaconus & Subdiaconus soli, etiamsi adsint alii Congregationis Prælati, deinde sacerdotes cum Stola hinc inde à collo pendente, & non in modum Crucis posita.*

Sic Cæremoniale Ecclesiasticum ad usum FF. Minorum, part. 3. cap. 7. parag. 2. num. 6. *Facta confessione accedunt* Diaconus & Subdiaconus *ante omnes alios communicaturi, quos sequuntur Cantores pluvialibus parati, desuper etiam Stola pendente, si sint sacerdotes; tum Acolythi albis induti; deinde succedunt sacerdotes, qui Stolas collo imponunt.*

Sic *Compendium variarum Rubricarum ex Decretis, Conciliis, gravibusque auctoribus depromptum, &* Sacerdotibus Seminarij S. Nicolai Carduelini Parisiensis dicatum:

Clerici omnes feria 5. in Cœna Domini, Euchariſtiam accipere debent, Preſbyteri Stolis induti. [a]

Sic denique Claudius à Cruce in *Perfecto Clerico*, 3. part. cap. 1. Tit. *De miſſis & multis aliis ritibus*, num. 10. *Clerici omnes Euchariſtiam recipere debent feria 5. in Cœna Domini, Preſbyteri ſuperpelliceo & Stola alba veſtiti.* [b]

Poſtremò Epiſcopos ac ſacerdotes ubi divina Euchariſtia in ægritudine donantur, Stolatos eſſe debere vulgò receptum videmus.

De Epiſcopis liquet illud ex Cæremonialis Epiſcoporum lib. 2. cap. 38. his vocabulis: *Epiſcopus ægrotans cùm extremum diem ſuum appropinquare cognoverit, primò peccata ſua Confeſſario diligentiſſimè confiteatur; deinde tempore congruo ſacrum petat viaticum, & antequàm communicet, indutus rocheto & Stola, præſente ſanctiſſimo Chriſti corpore profiteatur Catholicam fidem* &c.

De ſacerdotibus verò idem teſtatur Rituale Romanum Pauli 5. Tit. *Ritus conferendi ſacerdotibus infirmis ſacram Euchariſtiam:* ubi habet: *Sacerdos ſumpturus ſacrum Euchariſtiæ ſacramentum, paretur ſuperpelliceo & Stola à collo pendente.*

Rituale Sagienſe Jacobi Camuſii Pontcar-

a Tous les Eccleſiaſtiques communient le Jeudy Saint, les Preſtres avec l'eſtole.

b Tous les Eccleſiaſtiques doivent communier le Jeudy Saint, les Preſtres en ſurplis avec l'eſtole blanche.

ræi Epiſcopi Sagienſis an. 1634. Tit. *Ritus conferendi ſacerdotibus infirmis ſacram Euchariſtiam*, in quo legas: *Sacerdos ſumpturus ſacrum Euchariſtiæ ſacramentum paretur ſuperpelliceo & Stola à collo pendente.* Et Tit. *Ritus conferendi Euchariſtiam Diacono & Subdiacono infirmis*, idem de Diaconis ita teſtatur: *Diaconus communicaturus induatur ſuperpelliceo, pareturque ei Stola ad humero ſiniſtro ad latus dextrum.*

Andreas Piſcara Caſtaldus Neapolitanus Congregationis Clericorum Regularium Presbyter in *Praxi Cæremoniarum*, lib. 2. ſect. 14. cap. 8. *de communione infirmorum*, num. 7. *Si infirmus ſit Clericus, ubi commodè fieri poteſt, ſuperpelliceo induatur, & ſi fuerit ſacerdos, etiam Stolam habeat ab humero pendentem.*

Claudius à Cruce in *Perfecto Clerico*, part. 4. cap. 9. art. 2. ubi agit *de Presbyteri infirmi communione.* [a] Presbyter, *modo per morbum liceat, veſtietur ſuperpelliceo mundo rite extenſo ſupra cubili, & Stola alba pretioſa in modum crucis compoſita, aut, ex aliquot diœceſeon more, Stola rubra.* Et art. 3. *Nota conferendum Diaconis infirmis Viati-*

a Si la maladie le peut permettre il faudra luy mettre ſon ſurplis blanc étendu ſur ſon lit bien proprement avec une riche etole blanche, que l'on met en forme de Croix, ou, ſelon l'uſage de quelques Dioceſes on s'en ſert de rouge. Notez que la Communion en Viatique aux Diacres ſe doit faire comme aux Preſtres. On leur doit mettre l'étole blanche ſur le col, & par deſſous le bras gauche.

cum, ut Presbyteris. Alba Stola imponenda est eorum collo & infra sinistrum brachium demittenda.

Cæremoniale Parisiense à Martino Soneto Presbytero editum part. 4. cap. 10. num. 6. Infirmus *induatur superpelliceo, & Stola rubei coloris appendatur collo ejus & componatur ad instar crucis ante pectus, ut in celebratione missæ.*

Cæremoniale Monasticum Congregationis S. Mauri, lib. 3. cap. 15. parag. 4. num 2. *Si infirmus sit Clericus, seu choro deputatus, parabitur cuculla, vel etiam Stola alba, si fuerit sacerdos: nisi fortè non posset infirmus indui sine incommodo: tunc enim cuculla non induetur. Attamen Stola circumponetur super collo sacerdotis.*

Et Cæremoniale Ecclesiasticum ad usum Fratrum Minorum, part. 2. cap. 27. parag. 4. num. 2. *Infirmus interim, si possit sine notabili incommodo, de lecto exibit, & habitu Religionis indutu: prope lectum genuflectet. Si fuerit sacerdos Sola alba collo ipsius circumponetur.*

Ex his autem omnibus colligere est, cùm & Stolati Episcopi Stolatis sacerdotibus atque etiam aliquando jurisdictione nulla gaudentibus, Eucharistiam distribuant, & Stolati sacerdotes eam Stolatis Episcopis erogent, nihil esse cur Presbyteri, quantumvis ordine juxta atque dignitate inferiores, coram sibi

præpositis, qualescumque tandem illi sint, Stolam non gestent; Atque ideo non esse cur Archidiaconis doleat, si ea exornati in ipsorum visitationibus compareant Parœci.

CAPUT XXI.

Minores Presbyteri coram majoribus Stolam gestant, ut Cardinales atque etiam Monachi coram Romano Pontifice, & alii sacerdotes coram Ecclesiarum quibus addicti sunt Patriarchis, Primatibus, Metropolitis, Episcopis, aliisque Præpositis; Quod pluribus exemplis demonstratur. Quare nihil est cur eam in Archidiaconorum visitationibus non ferant Parœci.

VERUM alia tempora, aliæque occasiones sunt in quibus Presbyteri minores coram majoribus, veluti Romano Pontifice, Episcopis, ac ceteris Ecclesiarum præfectis, Stolam habent è collo pendentem. De Episcopis dicam in sequenti capite. De ceteris Ecclesiarum præfectis modò disserendum est, ac primùm de Romano Pontifice.

Coram eo Stolatus sit necesse est Prior Episcopus Cardinalis, sive alius quispiam à quo coronatur & consecratur: cùm ante augustum ejusmodi ritum Christophorus Marcellus Corcyrensis Archiepiscopus in lib. 1.

Sacrarum Caremoniarum, ſect. 2. cap. 3. teſtetur ipſum *capere ſandalia & paramenta omnia Pontificalia, ac ſi celebraturus eſſet.*

Eumdem quoque priorem Epiſcopum Cardinalem, & priorem Presbyterum Cardinalem in Imperatricis coronatione, Stolatos eſſe in facie ſummi Pontificis ita memorat idem ſcriptor in lib. 1. ſect. 5. cap. 6. *Pontifex ſtat, ubi ſolet capere paramenta..... Interim duo juniores Diaconi Cardinales cum ſuis cappis laneis ducunt Auguſtam ad Eccleſiam, & prior Epiſcopus Cardinalis cum pluviali, Stola & mitra, accedens in tempore exſpectat eam in porta Eccleſiæ principali..... ducitur deinde ad confeſſionem beati Petri..... Litaniâ finitâ prior Epiſcoporum Cardinalium cum ſuis paramentis* (quorum eſt utique *Stola*) *ad Confeſſionem deſcendens ſine mitra, dicit ſuper eam* Pater noſter *&c.*

Scribit præterea in lib. 2. ſect. 1. cap. 29. celebraturum miſſam die Cinerum Cardinalem, Romani Pontificis capiti cineres Stolatum imponere. *Celebraturus Cardinalis* (inquit) *jam omnibus ornamentis ſacris* (ideoque Stola) *pro miſſa dicenda indutus... accedit ad Papam* (quem ferè initio capitis Stolatum eſſe ait) *& ſine mitra ſolus detecto capite, facta Papæ reverentia, ſtans coram eo ſupra ſcabellum, nihil dicens imponit Papæ ſedenti Cineres ſupra caput in formam crucis.*

Denique in ejuſdem ſectionis cap. 47. narrat *conſueviſſe Romanos Pontifices die* Cœnæ Dominicæ *conficere ſanctum chriſma & oleum ſanctum & Catechumenorum in primo anno Pontificatus*. In ea autem ſancti chriſmatis, olei ſancti ac Catechumenorum confectione, duodecim Presbyteros & ſeptem Diaconos, convenientibus ordini ſuo ornamentis veſtitos Pontifici adeſſe ſtatuit Pontificale Romanum, ſicut in capite proximè ſequenti referemus.

Atqui ſi Cardinales Stolati ſummo Pontifici Stolato ſiſtunt ſe; Stolati Parœci Stolatis Archidiaconis in eorum viſitationibus cur ſe non ſiſtent, cùm Papalis dignitas Cardinalitiæ lōgè magis præſtet, quã Parœciali Archidiaconalis antecellit, vel apud ipſos Archidiaconos.

Sed non modò Cardinales, verùm etiam Monachos in oculis Romani Pontificis Stolatos eſſe poſſe indicant ea quæ referuntur ab Angelo Roccha Camerte, Apoſtolici Sacrarii Cuſtode, ſub Clemente VIII. in 3. parte Cōmentarii *de ſacro-ſancto Chriſti corpore Romanis Pontificibus iter conficientibus præferendo*, pag. 77. Ait enim Clementem VIII. anno 1598. die 7. Maii, antequam Ferrariam ingrederetur, ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum in Eccleſia S. Georgii adoraſſe, ibique oraſſe aliquantulùm: *Peracta* autem ejus *oratione* (inquit) *arcula ſanctiſſimi Sacramenti à quatuor S. Georgii Cœnobitis ſeu Monachis Stola inſignitis, ad Eccleſiæ uſque val-*

v,u

vas, ubi asturco foris paratus erat, delata fuit. Sequebantur deinde Romanus Pontifex *Stola indutus*, quem Cardinales 28. ac multi Episcopi comitabantur. Non alia autem ferendæ in conspectu Clementis VIII. Stolæ ratio fuit quatuor illis S. Georgii Monachis, nisi quia *arculam sanctissimi Sacramenti deferebant*, ideóque aliquod munus Ecclesiasticum peragebant. Eadem ex causa Stolam sibi in Archidiaconorum visitationibus gestandam profitentur Parœci, quia in ejusmodi visitationibus Ecclesiasticum munus obeunt. Atque hæc de Stola coram Summo Pontifice portanda sufficiant; nunc de ea coram majoribus Presbyteris à minoribus ferenda disputandum est. Id verò pluribus ostendi potest.

I. Enim si quando Eucharistia super altari suspensa demittenda est, à Stolato Sacerdote demittendam scribit Martinus Sonetus Presbyter in Cæremonialis Parisiensis, part.3. cap. 21. num. 5. *In die Festo Corporis Christi exponitur* SS. *Sacramentum hoc modo... Celebrans cum Stola & cappa rubra procedit ad altare .... osculatur illud in medio, & stans recipit* SS. *Sacramentum quod ex suspensione deprimitur. ... ab aliquo Sacerdote in Stola .... deinde idem Sacerdos in Stola elevat* SS. *Sacramentum in ciborio.* Et num. 23. *Celebrans accipit SS. Sacramentum .... surgit & accommodat & firmat adjuvante Sacrista cum Stola super baculum argenteum.*

Tum in 4. part. cap. 9. num. 21. agens de oratione serotina, quam salutem *Seu salutationem vespertinā* appellat, ita loquitur: *In salutationibus vespertinis de SS. Sacramento hac servanda erunt. Celebrans superpelliceum indutus Stola rubra & cappa simili ex Sacristia accedit ad majus altare .... osculatur illud in medio; statim exponit SS. Sacramentum in medio altaris ex ciborio suspenso (quod Sacerdos aliquis vel Sacrista Stola ornatus descendit, funem decenter & paulatim laxando.* Atqui *Celebrans* Ecclesiæ, in quo ejusmodi officia fiunt, vulgò præpositus est.

II. Sacerdoti quem *aßistentem* vocant Stolam in Missā solemni coram celebrante induendam, scribit Johannes Jacobs Brugensis Ecclesiæ Canonicus, in *Compendio Cæremoniarum in celebratione divinorum Officiorum observandarum*, cap. 19. his vocibus: *Si Celebrans habeat Capellanum aßistentem, is erit Sacerdos indutus superpelliceo cum Stola à collo pendente.* Idem etiam fieri aliquando posse sic statuit Cæremoniale Fulientinum lib. 1. cap. 10. num. 1. *Solis Superioribus in festis primæ claßis Missam celebrantibus, præter Diaconum & Subdiaconum, aderit Presbyter aßistens, pluviali coloris Officio convenientis supra superpelliceum vel albam sive Stola paratus: aut deficiente pluviali, indutus superpelliceo vel alba cum Stola desuper.*

III. Qui audiendis in Ecclesia fidelium po-

pulorum confessionibus vacant Sacerdotes Stolatos esse præcipit S. Carolus Borromæus lib. 2. *Actorum Ecclesiæ Mediolanensis*, Tit. *De Pœnitentiario ejúsque examine.* num. 12. *Episcopus, quò decentiùs atque adeo religiosiùs Sacramenti* Pœnitentiæ *administratio fiat, Presbyteros Confessarios, etiam qui alicujus Congregationis Clericorum Regularium alteriúsve Societatis Regularis sint, ad audienda confessionis officium ne admittat, néve illam audire, etiam in suis Ecclesiis, sine superpelliceo & Stola patiatur.*

Præcipit *Sacerdotale ad consuetudinem S. Romanæ Ecclesiæ aliarúmque Ecclesiarum ex Apostolicæ Bibliotheca ac SS. Patrum, jurium sanctionibus & Ecclesiasticorum Doctorum scriptis collectum, atque summorum Pontificum auctoritate multoties approbatum*, quod Venetiis an. 1579. prodiit in lucem, Tract. 3. 1. part. *De sacramento Pœnitentiæ*, cap. 15. *Sacerdos ad Ecclesiam, vel alium locum honestum accedens* ad audiendas Confessiones, *cum superpelliceo & Stola, juxta antiquos codices, sedeat.* Ubi observare est non novum aliquem ritum proponi, sed qui *juxta antiquos codices* sit frequentandus.

Idem decernit Stephanus Poncherius Parisiensis Episcopus in statutis Synodalibus an. 1515. Tit. *de vita, modo, gestu & habitu rerum & personarum Ecclesiasticarum*, ubi ait: *Dum Confessiones audiunt* Religiosi, Presby-

teri, Curati & non Curati, *aut alia Sacramenta ministrant, sint induti superliciis, & Stola, super veste talari.*

Præcipit quoque Cardinalis Perronius Ebroicensis Episcopus in *Enchiridio seu Manuali divinorum Officiorum ad usum diœceseos Ebroicensis*, Tit. *De sacramento Pœnitentiæ*, cap. 2. paragr. 2. num. 1. *Sacerdos indutus cotta & Stola modestè & decenter sedeat in Ecclesia eo in loco in quo & ipse & pœnitens facilè conspici possint.* Præcipit & Romanum Pauli V. Rituale, si tamen id tempus, aut locorum ferat consuetudo: *Superpelliceo* (inquit in *Ordine ministrandi sacramentum Pœnitentiæ*) *& Stola violacei coloris utatur* Sacerdos, *prout tempus vel locorum ferret consuetudo.* Qui autem Christianorum confessiones excipiunt Stolati Presbyteri, Stolam vel coram Episcopis, aliisque Ecclesiarum præpositis non abjiciunt, coram quibus ejusmodi confessiones excipiunt.

IV. Qui sacras ad populum conciones habent è suggestu, sive Sacerdotes sint, sive Diaconi, Stolatos esse statuit S. Carolus Borromæus *Actorum Ecclesiæ Mediolanensis*, part. 4. in *Institutione Prædicationis verbi Dei*, ubi ait: *Quod si Parochus, animarúmve Curator, aut alius sacerdos, aliquando intra Missarum solemnia, quæ alter sacerdos celebrat, aut alio tempore quàm in Missa, concionetur, ad ejus muneris functionem superpelliceo & Stola*

utetur. Diaconus si quando ex facultate aut permissu concionatur, superpelliceo etiam utetur & Stola in transversum ducta. Neque verò si Episcopus intersit concioni, oratori sacro deponenda est Stola. Unde in Vicariatus Pontœsiani Synodo, qui Synodalem orationem pronunciat, vel præsente Rotomagensi Archiepiscopo, Stolatus est.

V. Lutetiæ Parisiorum in die Cinerum, celebranti Stolato, quicumque ille sit, Stolatus sacerdos in sincipite cineres dat, teste Martino Soneto in Cæremonialis Parisiensis, part. 3. cap. 7. num. 12. *Prima Dignitas Chori post celebrantem, vel Vicarius in Ecclesiis Parochialibus, vel antiquior post Superiorem in aliis, accedit ad celebrantem, & accepta alia Stola nigri coloris à Cæremoniario, locum & vicem celebrantis subit. Celebrans autem ad pedes ejus flexis genibus, cum Stola sua nigra in collo pendente, cineres similiter recipit.* Idipsum Carnoti observandum tradit Missale Carnotense Ferdinandi Novavillæi Carnotensis Episcopi, an. 1669. pag. 66. *Distribuuntur cineres ita scilicet ut dignior ex Clero in habitu chorali cum Stola imponat cinerem celebranti, stanti cum Stola.* Tunc ergo Sacerdos inferior coram superiore Stolam gestat.

VI. Die Dominicæ Cœnæ Sacerdos qui hostias consecratas à majori Altari ad aliud portat in crastinum servandas, Stolatus esse debet ex Manuali sacrarum Cæremoniarum

Michaëlis Baldrici part. 4. cap. 9. art. 3. num. 24. ubi legitur : *Dum dicuntur vesperæ sacrista, vel alius Sacerdos cotta & Stola alba, ac velo etiam albo paratus, defert ex altari particulas reservatas pro infirmis .... ad locum ubi positus fuit calix, vel alium locum honestum ad id paratum decenter.*

Ex Cæremonialis Monastici Congregationis S. Mauri, lib. 4. cap. 8. paragr. 4. num. 1. *Facta processione, antequam denudentur Altaria, Sacrista vel alius Sacerdos, aut si commode non possunt, Diaconus Missæ, modo sit Sacerdos, paratus alba & Stola coloris albi transversa ante pectus ... accedet ad Altare SS. Sacramenti .... & aperto tabernaculo reverenter accipiens pyxidem SS. Sacramenti deferet illam ad locum paratum in quo jam est calix cum SS. Sacramento.*

Ex Cæremonialis Romani ad usum Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Congregationis Gallicanæ, part. 4. cap. 9. parag. 2. num. 7. *Postea in choro dicuntur vesperæ sine cantu. Interim sacerdos indutus cotta & Stola removet particulas consecratas de altari.... & reponit eas in sacello prope calicem deportatum,* &c.

Ex Cæremonialis Fulientini lib. 4. cap. 12. parag. 2. num. 20. *Dum dicuntur vesperæ, seu iis completis, antequam altaria denudentur, Sacrista vel alius Sacerdos superpelliceo paratus cum Stola coloris albi hinc inde à collo*

pendente, aut alba & Stola transversa indutus, & velo oblongo albo circa humeros apposito.... defert ab altari pyxidem sacram ad locum paratum, in quo paulo ante calix cum Sacramento repositus fuit.

Et ex Cæremonialis Ecclesiastici ad usum Fratrum Minorum, part. 3. cap. 7. paragr. 3. num. 10. *Postea in choro dicuntur vesperæ sine cantu. Interim Sacerdos indutus alba & Stola alba removet particulas consecratas de altari.... & reponit eas in capsulam prope calicem deportatum.* Dum autem id à Sacerdote Stolato peragitur, Ecclesiæ præfectus non abest.

VII. Ad Ecclesias *Fratrum Pœnitentium è tertio Ordine S. Francisci, strictæ Observantiæ*, ubi palàm expositum est sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, si quæ *Processio* (ut vocant) accedat, ei qui ejusmodi *Processioni* præficitur Episcopo seu Sacerdoti, modò *aliqua dignitate insignis fuerit*, cum thuribulo & incenso Stolatus occurrit Diaconus, ut habet eorum Cæremoniale part. 3. Tit. *Festum Corporis Christi cum Processione & publica ejusdem adoratione*, his verbis: *Externa processione Ecclesiam nostram, in qua publicè expositum est augustissimum Sacramentum, ingrediente, Celebranti ejusdem Processionis incensum cum thuribulo ab Acolytho parato præsentabitur ad incensand m SS. Christi corpus. Si tamen Celebrans aliqua dignitate insignis*

fuerit, Diaconus alba & Stola paratus, thuribulum & naviculam Thuriferario juvante ad eundem effectum ei præsentabit.

VIII. Feria 6. *in Parasceve* apud Fratres Minores qui Passionem cantant Diaconi seu Sacerdotes, Stolati sunt, ex illorum *Cæremonialis Ecclesiastici*, part. 3. cap. 8. paragr. 1. num. 5. *In Sacristia parabitur Crux processionalis .... præterea tres Stolæ nigræ & totidem manipuli pro cantoribus Passionis.* Atqui Generali ac Provinciali Ministro & *Guardiano* (ut aiunt) præsentibus cantatur Passio.

IX. Eadem die frequentior populi concursus si divino Officio intersit, Stolatus Sacerdos in alio quàm in majori Altari Crucem adorandam exhibet, ex Bartholomæo Gavanto, *Commentariis in Rubricas Missalis Romani*, part. 4. Tit. 9. num. 13. ex Michaële Baldrico, in *Manuali sacrarum Cæremoniarum*, part. 4. cap. 10. art. 3. num. 19. & 20. ex Cæremonialis Fulientini lib. 4. cap. 13. parag. 3. num. 11. & ex Cæremonialis Ecclesiastici ad usum Fratrum Minorum parte 3. cap. 8. parag. 3. num. 11. Integra ejusmodi scriptorum testimonia dabimus inferiùs in cap. 27. Quamquam verò Ecclesiis transpositi Pontifices seu Sacerdotes vulgò celebrent Officium ea die, Stolati tamen coram iis Presbyteri comparent.

X. Hac ipsa die, à Stolato Presbytero hostiæ consecratæ feruntur ad aliud altare quàm majus,

majus, ut habet Cæremoniale Monasticum Congregationis S. Mauri, lib. 4. cap. 9. parag. 4. num. 23. *Dum vesperæ dicuntur in choro, vel (in minori congregatione) iis finitis, Sacrista aut Diaconus Missæ paratus alba, Stola, & velo oblongo albi coloris. . . reportat pyxidem cum particulis consecratis ad aliud sacellum, seu aliquem locum secretiorem & remotiorem*, &c. Et Cæremoniale Fulientinum 4. part. cap. 13. parag. 5. n. 12. his verbis: *Dum dicuntur vesperæ, vel, si minor sit congregatio, iis finitis, Sacrista aut alius Sacerdos paratus ut hesterna die, etiam cum Stola & velo oblongo albi coloris . . . . . reportat pyxidem, cum particulis consecratis ad aliud sacellum, seu locum aliquem secretiorem, & remotiorem cum luminibus præparatum, non autem ad altare majus.* Abesse autem tunc temporis Ecclesiarum Præfectos quis putet?

X. Eadem die Venetiis, & aliis in Ecclesiis quæ Romano ritu Officia divina peragunt, supplicationi quæ ad recondendum sepulcro Christi corpus instituebatur, plures aderant Stolati Sacerdotes, vel corā Ecclesiarum Præpositis. Ita enim loquitur *Sacerdotale ad consuetudinem S. R. E. aliarúmque Ecclesiarum ex Apostolica Bibliotheca ac SS. Patrum, Jurium sanctionibus & Ecclesiasticorum Doctorum scriptis collectum, atque summorum Pontificum auct. ritate multoties ap-*

probatum, Tit. *De Processione in Feria VI. in Parasceve ad ponendum Corpus Domini in sepulcro: Feria 6. in Parasceve post Officium Missæ, vel etiam post prandium, ordinatur solemnis, sed lugubris processio. Paratur enim Sacerdos omnibus paramentis, & pluviali desuper cum Diacono & Subdiacono cum Dalmaticis nigri coloris. Parantur etiam 4. Sacerdotes vel duo ad minus induti camisiis nigris cum amictu & cingulo ejusdem coloris, si haberi possit, aliàs in albis. Parantur etiam duo alii Sacerdotes vel unus tantum, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Stola ....completo Responsorio duo Sacerdotes apparati cum Stolis ut supra, stantes ante Sacramentum cantent, &c.* Idem Venetiis observari patet ex sequentibus ejusdem *Sacerdotalis* vocabulis.

XI. Sabbato sancto, completa fontis baptismalis benedictione, alius Sacerdos à Celebrante qui sacra facit ea die, assumptâ Stolâ fidelem populum aqua benedicta aspergit, ex eodem Cæremoniali Fulientino, lib. 4. cap. 14. parag. 4. num. 6. ubi ait: *Sacerdos hebdomadarius vel alius designatus, Stola supra superpelliceum aut albam imposita, spargit de ipsa aqua super populum circumstantem.* Quod & alibi quàm apud Fulienses Monachos observatur, & quidem Ecclesiarum Præpositis inspectantibus.

XII. Die eadem, hostias consecratas quæ

Feria 5. *in Cœna Domini* à majori Altari ad aliud portatæ fuerant, ab eo Altari ad majus seu ad familiare tabernaculum reportat Stolatus Sacerdos, quemadmodum videre est in Manuali sacrarum Cæremoniarum Michaëlis Baldrici part. 4. cap. 11. art. 5. num. 1. *Post Missam celebrans, vel alius paratus Stola alba .... reportat pyxidem ubi sunt hostiæ consecratæ in tabernaculum solitum.*

In Cæremoniali Monastico Congregationis S. Mauri, lib. 4. cap. 10. parag. 5. num. 16. *Finita Missa solemni Sacrista vel Diaconus, si sit Sacerdos, cum alba & Stola transversa, imposito sibi oblongo velo, reportabit ad altare majus pyxidem cum particulis consecratis.*

In Cæremoniali Fulientino, lib. 4. cap. 14. parag. 5. num. 15. *Completa Missa solemni, Sacrista vel alius Sacerdos .... refert ad Altare majus pyxidem cum particulis consecratis.*

In Cæremoniali Ecclesiastico ad usum Fratrum Minorum, part. 3. cap. 9. parag. 4. num. 11. *Finita Missa solemni, vel citiùs, Sacrista vel alius Sacerdos indutus alba & Stola transversa, imposito sibi velo oblongo, reportabit ad Altare majus pyxidem, cum particulis consecratis.*

Et in Missali Carnotensi an. 1669. pag. 193. *hodie Sacerdos Sacrista, vel alius, in habitu chori, cum Stola rubri coloris, aßistente saltem ministro cum luminari, portat particulas*

consecratas ad majus Altare, postquàm tamen cereus Paschalis & lampades accensæ sunt.

Hoc autem præsentibus Ecclesiarum Præpositis fieri à Stolatis Sacerdotibus quis neget?

XIII. Ad Unctionis extremæ Sacramentum ægrotis conferendum, *Presbyteros septem esse vocandos* Græcorum *consuetudine traditum est* (inquit Simeon Thessalonicensis in libro de 7. Sacramentis) *nonnulli verò, ubi penuria est Sacerdotum, tres tantùm convocant.... Quidam autem plures etiam quàm septem convocant, ad declarandam majorem fidem, animique alacritatem.* Idipsum testatur Jacobus Goar in Notis *Euchologii* seu Ritualis Græcorum, ad *Officium Olei sancti.* Multos etiam Presbyteros in Ecclesia Latina ad conferendum infirmis supremæ unctionis Sacramentum vocatos fuisse, varii scriptores contestantur.

Hermoldus enim Presbyter in cap. 44. lib. 1. *Chronici Henetorum & Sclavorum* narrat *Ludolphum venerabilem Sacerdotem ætate decrepitum, vigore spiritus integrum, ubi ægritudine mortali decubuit, misisse ad accersendos Sacerdotes & Religiosos quosque, & impetrato sanctæ unctionis Officio con unctum esse*; &c. Sanctus Thomas ad finem capitis 73. lib. 4. contra Gentiles scribit; *Quia hoc Sacramentum perfectæ curationis effectum habet, & in eo requiritur copia gratiæ, compe-*

tere huic Sacramento ut multi Sacerdotes intersint, & ut oratio totius Ecclesiæ ad effectum hujus Sacramenti coadjuvet. Reinerus Ordinis Dominicani Theologus, qui an. 1254. florebat, contra Vvaldenses agens, eorúmque, sive *Pauperum de Lugduno*, errores enumerans, *Sacramentum unctionis* ab iis *reprobari* tradit, *quia tantùm divitibus datur, & propter plures Sacerdotes ibi necessarios.* Petrus Ledesma Societatis Jesu Presbyter, 2. p. quæst. 33. art. 1. dub. unico, ait *de necessitate Sacramenti* unctionis extremæ, *solùm unum sufficere, sed ex decentia debere esse plures Sacerdotes; & ita habere consuetudinem Ecclesiæ universalis, quòd plures Sacerdotes conveniant ad ministrandum hoc Sacramentum; & in hac sententia esse Glossam in cap.* Quæsivit, *De Verborum significatione.* Nicolaus Serrarius ejusdem Societatis scriptor in Opusculorum tomo 2. Opusc. *De extrema unctione* cap. 4. *Fuisse quibusdam in locis eam consuetudinem* testatur, *ut ad ægrotorum unctionem septem Sacerdotes accederent, & totos septem dies pro illis obsecratio fieret.* Matthæus Galenus in *Promptuario Theologico*, Catechesi 182. quæ est 4. *de extrema unctione*, docet antiquitus ad ministrandum Christianis extremæ unctionis Sacramentum, *quamplurimos advocatos Presbyteros; qui si deessent, adhibitos qui erant è Clericorum aliis Ordinibus; quorum si non fuisset copia, vocatos utriusque*

ſexus religioſiſſimos quoſque, & omnium fuiſſe eundem laborem, extorquere effectum Sacramenti. Denique, ut alios omittam, Hugo Menardus Benedictinus Monachus in Notis & obſervationibus ad librum Sacramentorum S. Gregorii, antiquos conferendæ unctionis extremæ ritus ex variis codicibus MSS. recenſens, *infirmos ait ungi à multis Sacerdotibus.*

Presbyteros autem illos, ſive ſeptem, ſive plures, ſive etiam pauciores, qui unâ omnes extremæ unctionis Sacramentum peragebant, veroſimiliùs eſt ſæpiſſime æqualis ordinis æqualiſque auctoritatis non exſtitiſſe, ſed eorum aliquem ceteris fuiſſe præpoſitum, putà Epiſcopum, aut alium alia quàvis dignitate conſpicuum; & tamen ceteros in ejus oculis Stolatos eſſe oportebat, ut id muneris ritè obire poſſent.

XIV. In publica 40. *horarum* Oratione, qui coram SS. Euchariſtiæ Sacramento publicè expoſito precantur Sacerdotes, Stolati eſſe debent ex libro Rituali Peruſino an. 1597. Tit. *Ordo ad communicandum infirmum*, num. 5. *Cum etiam propter Orationem 40. horarum vel conſimilem cauſam, in altari Sacramentum eſt collocandum, non in calice aut pyxide, ſed in tabernaculo conſpicuo velo ſericeo cooperto ponatur, corporali mundiſſimo ei ſubſtrato: & ſi Sacerdotum copia adſit, Sacerdos aliquis ſuperpellicco & Stola indutus ad ejus cuſtodiam continenter advigilet.* Et ex

Manuali ſacrarum Cæremoniarum Michaëlis Baldrici, part. 4. cap. 16. art. 11. num. 8. in quo legas : *In Oratione publica & ſolemni indicta pro re gravi, coram SS. Sacramentò, quæ dicitur* 40. horarum, *ſi Epiſcopus velit ibi orare, paretur ei genuflexorium conveniens; Presbyteri autem habeant præter cottam, Stolam albam è collo pendentem.* Ecce tibi Stolatos Presbyteros coram Epiſcopo orantes ex Baldrico.

XV. In Eccleſia Carnotenſi, *inferioris chori* (quemadmodum nominant) *Parœcus*, aliquando coram Epiſcopo Carnotenſi, vulgò autem coram Decano, Cantore, Archidiaconis & ceteris ejuſdem Eccleſiæ Canonicis, ſibi præfectis, ſolus Stolam geſtat in Capellanorum ac Cantorum exequiis. Quare autem Stolæ ab inferioris Eccleſiæ ſuæ Parœco latæ patientes erunt Archidiaconi Carnotenſes : ejuſdem verò ab aliis aliarum Eccleſiarum Parœcis, hoc longè nobilioribus conſtantioribúſque, geſtatæ impatientes erunt?

XVI. In illis denique ſtatis ſupplicationibus quæ Quadrageſimali tempore ab Eccleſia Carnotenſi fiunt ad S. Carauni, S. Petri, S. Saturnini, S. Aniani, & alias Eccleſias, Decano, Cantori, Archidiaconis, Canonicis, totique Capitulo Carnotenſi, Evangeliorum librum deoſculandum offert unus ex ejuſdem Eccleſiarum Presbyteris Stola veſtitus. Nemo contradicit, nemo re-

luctatur, nemo de sua auctoritate quidquam detractum putat, ne ipse quidem Episcopus Carnotensis, si adsit, ne Decanus, ne Cantor, ne Archidiaconi. Cur ergo suis in Visitationibus, quàm iis in supplicationibus delicatioris stomachi sunt Archidiaconi? Cur iis in supplicationibus Stola à Parœco, Presbytero, aut Monacho gestata non irritantur: suis autem in visitationibus irritantur? Cur eam demum in illis æquo ferunt animo, in his iniquo?

Ex his autem omnibus in aperto est ac propatulo minoribus Presbyteris coram majoribus ipsóque Romano Pontifice Stolam ferre licitum esse. Jam eamdem ipsis facultatem coram aliis Ecclesiæ Pontificibus concedi, demonstrandum venit.

CAPUT XXII.

Coram Patriarchis, Primatibus, Metropolitis, & Episcopis Solati cùm sint variis in Cæremoniis Archidiaconi, Presbyteri, & Diaconi etiam: quominus coram Archidiaconis visitantibus Stolati quoque sint Parœci, nihil vetat.

SANE quidem coram Patriarchis, Primatibus, Metropolitis & Episcopis, Stolatos sæpius esse posse ac debere Presbyteros, his rationum ponderibus evincitur.

I. Sacri chrismatis confectionem, ac olei Catechumenorum & infirmorum benedictionem à Pontifice unâ cum duodecim Presbyteris septemque Diaconis Stolatis, ipsi ad altare assistentibus, institui tradit Romanum Clementis VIII. & Urbani VIII. Pontificale, in Tit. *De officio in feria 5 Cœnæ Domini,* his vocabulis: *Hora competenti Pontifex venit ad Ecclesiam, ubi parat se ad missam omnibus Pontificalibus ornamentis pretiosis albi coloris: parant se etiam ministri Pontificis, & ultra illos duodecim Presbyteri, septem Diaconi, septem Subdiaconi.... Quibus omnibus paratis procedunt ad altare processionaliter* &c.

II. Patriarchæ, Primati, Metropolitæ, aut Episcopo, dum Abbati benedicit, adsunt

Abbates alij duo Stolis vestiti, ex Romani Pontificalis præscripto, in Tit. *De benedictione Abbatis*, ubi ait: *Adsint* Pontifici *duo Abbates assistentes, qui sint induti superpelliceo, Stola, pluviali & mitra simplici alba.* Et ipse Electus Abbas, aliique duo assistentes Abbates, coram eodem Pontifice Stolam habent, quemadmodum ibidem ita notatur: *Deinde electus vadit ad capellam suam, in qua paratur amictu, alba, cingulo & Stola in modum Presbyteri ac pluviali; & associatus medius inter duos Abbates indutos superpelliceo, Stola, pluviali & mitra simplici.... ducitur ad Pontificem in faldistorio ante altare sedentem.*

Tum in Tit. *De benedictione Abbatis auctoritate Apostolica*, in quo habet: *Electus vadit cum assistentibus. ... accipit crucem pectoralem & aptatur ei Stola, ut ab humeris dependeat....... Si non sit de mitra, deposito pluviali & retenta Stola in modum Presbyteri, accipit planetam tantùm.*

Ac demum in Tit. *De benedictione Abbatis auctoritate Ordinarij*, ubi legitur: *Pontifex accipit omnia Pontificalia paramenta..... Electus verò in sua capella indutus amictu, alba, cingulo, Stola, pluviali ac sandaliis..... ducitur medius inter duos Abbates assistentes superpelliceo, Stola, pluviali & mitra indutos..... coràm Pontifice.*

Hic autem Abbates Stola vestiendi ritus

antiquus esse ex eo probatur, quòd in cap. 1. lib. 3. *Antiquiorum consuetudinum Cluniacensis monasterij*, à S. Vdalrico Benedictino Monacho circa an. Domini 1109. collectarum, & à doctissimo Luca Dacherio in tom. 4. *Spicilegij* editarum, ita memoratur: *Tertia die, scilicet in Cathedra S. Petri, cùm Electus benedicendus esset, indutus est alba, Stola & cappa, & Archiepiscopus* Bisontiensis *similiter, & adhuc duo Abbates, qui Electum ad benedicendum in manibus deduxerunt.*

III. Peracta communione generali, quæ in Cathedralibus Ecclesiis frequentatur in missa solemni festi Paschalis, quam Episcopus celebrat, Cæremoniale Episcoporum observat sacras hostias in ciborio ad locum ubi sanctissima Eucharistia asservari solet, *à Presbytero parato cum Stola & cotta portari. Finita communione* (inquit in lib. 2. cap. 29.) *reportantur funalia..... & Diaconus reposito vase seu pyxide cum hostiis super altare, si quæ remanserunt, illam cooperit, & consignat alicui Presbytero parato cum Stola & cotta, seu pluviali, qui illam sub baldachino, si commodè fieri potest, praeuntibus Clericis cum funalibus, & aliquibus de Clero comitantibus, portat ad locum ubi asservatur sacramentum.*

IV. Metropolitanis ut majoribus sacerdotibus, aliquo titulo obnoxios esse Suffraga-

neos Episcopos, ut minores, Ecclesiasticus ordo & sacri Conciliorum Canones postulant; Et tamen Suffraganei Episcopi in Metropolinatorum oculis Stolam gerunt in Regis coronatione, quemadmodum ex Pontificali Romano discimus, in Tit. *De benedictione & coronatione Regis*, ubi dicitur: *Die Dominica, qua Rex benedicendus & coronandus est, omnes Episcopi conveniunt manè in Ecclesia in qua hoc fieri debet; & Metropolitanus, sive Pontifex ad quem spectat, parat se solemniter cum ministris, missam celebraturus, paramentis tempori convenientibus. Episcopi verò, induuntur supra rochetum (vel supra superpelliceum si sint Religiosi) amictu, Stola, pluviali albo, & mitra simplici. Quibus omnibus paratis Metropolitanus in faldistorio ante medium altaris posito, sedet cum mitra, & Episcopi parati hinc inde super sedibus pro eis paratis, quasi in modum coronæ, sedentes sibi assistunt.*

Stolati præterea Suffraganei Episcopi diœcesis Remensis in Synodo provinciali possunt sacram concionem habere coram Metropolita Remensi, uti constat ex *Cæremoniis & sacris precibus quibus in publica sessione Concilij provincialis Remensis solitum est uti*; & quæ à Ludovico Odespuno Presbytero Turonensi referuntur inter *Concilia Novissima Galliæ*. Ibi enim habetur: *Cùm ex laudabili consuetudine ante inchoationem missæ soleant*

haberi conciones è suggesto, commodior erit prædicatio divini verbi ante sacrum missæ, omissis interim supplicationibus. Quam si contingat à D. Archiepiscopo, aut aliquo ex Coëpiscopis fieri; indutus is rochetum cum superposita Stola orabit primum ante altare, deinde suggestum ascendens concionem ad finem usque perficiet.

Quamvis ergo Archidiaconis aliquomodo subsint Parœci, quid obstat, quominus coram ipsis visitantibus Stolati compareant?

Certum denique est aliquando Metropolitas posse Suffraganeorum sibi Episcoporum Ecclesias visitare, ut patet ex cap. *Sopita*, Tit. *De censibus, exactionibus & procurationibus*, capite *Romana*, parag. *Deinde*, Tit. eodem, in Sexto, & Concilio provinciali Turonensi an. 1583. in Sessione apud Andes, Tit. *De jurisdictione & visitatione*: modò id fiat *causa cognita & probata in Concilio provinciali*, ut loquitur Concilium Tridentinum, Sess. 24. Decreto *de reformatione*, cap. 3. At quis putet Episcopos Suffraganeos coram Metropolitis eorum Ecclesias visitantibus Stolas suas abjecturos? Has itaque si non abijciant coram Metropolitis Episcopi Suffraganei, quare Parœci coram Archidiaconis abjicient? Ac proinde quod Episcopis ea in re licet, Parœcis quoque cur non liceat?

V. In Purificationis beatæ Mariæ festo,

Senior Cathedralis Ecclesiæ *Dignitas*, seu *Canonicus* Stolatus, Episcopo præsente & sacra mox facturo, mulieribus cereas candelas distribuit, ex lib. 2. Cæremonialis Episcoporum cap. 16. his vocibus: *Mulieres à Seniore Dignitate vel Canonico cum cotta & Stola parato candelas* accipiunt. Canonicus si coram Episcopo Stolam habet, cur non habebit coram Archidiacono Parœcus?

VI. In publicè pœnitentium reconciliatione, quæ feria 5. *in Cœna Domini* fit, Archidiaconus coram Pontifice Stolatus est, ut legimus in Romano Pontificali; Tit. *De reconciliatione pœnitentium* &c. hunc in modum: *Pontifex paratus amictu, alba Stola, pluviali coloris violacei, mitra simplici & baculo Pastorali, ministris etiam paratis..... atque Archidiacono cum amictu, alba & Stola sine dalmatica, prosternit se super faldistorium, coram altari......dicens septem psalmos pœnitentiales .... Tunc Archidiaconus paratus ut præmissum est, stans in limine ostij* &c. Quod autem Archidiacono in publicè pœnitentium reconciliatione fas est coram Episcopo: quare Parœcis coram Archidiaconis visitantibus, nefas erit?

VII. Dum ordinantur Diaconus & Presbyter, utrique Stola ab Episcopo imponitur. De Diacono quidem id testatur Pontificale Romanum, Tit. *De ordinatione Diaconi*, ubi dicit: *Posthæc Pontifex sedens cum mitra*

cuilibet ordinando ante se genuflexo, Stolam quam singuli in manu habent imponit successivè super humerum sinistrum. De Presbytero autem Tit. *De ordinatione Presbyteri*, his vocibus: *Pontifex sedet accepta mitra & reflectit orarium sive Stolam ab humero sinistro cujuslibet* ordinandi, *capiens partem quæ retro pendet & imponens super dexterum humerum, aptat eam ante pectus in modum Crucis.* Quibus non absimilia legas in cap. *Presbyter.* Dist. 23. *Presbyter cùm ordinatur Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præsentes sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput illius teneant. Sicut autem in die suæ ordinationis sacerdos orario utroque humero ambitur: ita tempore consecrationis eodem orario debet uti instanter.* Quo tempore ordinantur Diaconus & Presbyter, si licet ipsis coram Episcopo Stolatis esse, unde hoc ipsum coram Archidiaconis visitantibus non licebit Parœcis?

VIII. In eadem Presbyteri ordinatione testatur idem Pontificale Romanum, tres aut etiam plures sacerdotes adstantes & Stolatos cujuslibet ordinandi capiti utramque manum imponere. *Pontifex* (inquit) *stans..... imponit simul utramque manum super caput cujuslibet successivè*, *nihil dicens. Idemque faciunt post eum omnes sacerdotes, qui adsunt, quorum tres, aut plures planetis, vel saltem*

cum Stolis parati, si commodè fieri potest, esse deberent. Presbyterorum ordinatio præcipua cùm sit Episcoporum functio, & in ea ordinatione sacerdotes coram Episcopo Stolam ferant: quare eam Parœcis in conspectu Archidiaconorum, qui tantummodo Episcoporum ministri sunt, gestare illicitum fuerit?

IX. Ea est Cathedralium Ecclesiarum vulgò recepta consuetudo, ut singuli suo ordine Canonici divinis præsint officiis, in quibus Stola aliquando est induenda, ut in Canonicorum, aliorumque nonnullorum exequiis fieri videmus. Eam verò cùm gestent, vel in facie Episcoporum suorum Canonici, quis umquam contradixit Episcopus? Qui fit igitur ut Archidiaconi visitantes contradicant si Stolatos animadverterint Parœcos?

X. Quot annis Dominica I. Quadragesimæ supplicabundi ad B. Mariæ Parisiensis Basilicam procedunt Parisiacæ urbis Parœci omnes Stolis induti, neque, quamdiu in ea morantur Basilica, Stolas abijciunt, etiamsi præsens adsit illustrissimus Parisiensis Archiepiscopus. Nemo gravatè fert, nemo irascitur. Parœci Archidiaconorum visitationibus si adsint Stolati, quare gravatè ferent, quare irascentur Archidiaconi?

XI. Regi Christianissimo Ecclesiam aliquam Parœcialem ingredienti, Stolam indutus occursare solet illius Ecclesiæ Parœcus: quantumvis Regem Cardinales, Archiepiscopi

copi & Episcopi comitentur, & ipsemet seu Archiepiscopus, seu Episcopus, cui Parœcus iste subijcitur. Hoc ego tum Lutetiæ Parisiorum, cùm Versaliis aliquando observavi. Et Archidiaconi nostri Stolatos suis in visitationibus Parœcos ferre nequeunt.

XII. In Moniti, quod nomine Cleri Gallicani editum est an. *1626*. art. II. pagg. 15. & *16*. sic statuitur: [a] *Ante inceptum Concilium, & priusquam quidquam vocetur in deliberationem, instituenda erit solemnis supplicatio unâ cum indulgentiarum denunciatione: Cui quidem supplicationi aderunt Episcopi Pontificales vestes induti, Abbates cum baculis Pastoralibus, & procuratores delegati, cùm superpelliceis & Stolis.* Delegatos procuratores, qui nihil aliud quàm sacerdotes sunt, solemni supplicationi secum interesse cum Stolis non dedignantur Gallicanæ Ecclesiæ Pontifices; & Paræcos suis visitationibus Stolatos interesse dedignantur Archidiaconi.

XIII. Dum suprema Cleri Gallicani comitia Pontœsiæ an. 1670. haberentur, qui illis præerat Rotomagensis, nunc autem Parisiensis Archiepiscopus Harlæus, Ecclesiam B. Virginis Mariæ Pontœsianæ cum septem Episcopis, Synodum in ea celebraturus intrâ-

a Auparavant l'ouverture du Concile & devant que d'entrer en aucune deliberation, il se fera une procession solemnelle en laquelle assisteront les Evesques en leurs habits Pontificaux, les Abbez avec leurs crosses, & les Procureurs deputez avec surplis & estoles.

vit, ipsique intranti illius Ecclesiæ Parœcus, aliique aliarum Pontœsiani Vicariatus Parœci, Stolas induti occurſarunt ; nec niſi post adoratam crucem, à Philippo Eleemoſynario Stolam prædictus Pontifex accepit.

XIV. *Supplicationi* quam *Magnæ confraternitatis* vocant, institutæ Pariſiis apud S. Mariam Magdalenam, Sacerdotes omnes, cujuscumque gradus ac dignitatis fuerint, Stolis & pluvialibus induti adſunt, vel ipſo Archiepiſcopo Pariſienſi præſente. Quod non multis abhinc annis eveniſſe vidimus ubi illi ſupplicationi interfuit Harduinus Perefixeus Pariſienſis Archiepiſcopus. Qui & cùm fermè eodem tempore Ludovici Meſſerii S. Landerici Lutetiæ Paſtoris, & Facultatis Theologiæ Pariſienſis Decani tumulo, Pontificali habitu daret inferias, Pariſienſes Parœcos Stolatos unâ ſecum mortuo juſta perſolvere, nullo pacto indignatus eſt. Longè aliter Archidiaconi qui Parœcis in ſuis Viſitationibus Stolâ veſtitis lites intentant.

XV. Denique Pariſienſes Parœcos conſtat mortuis collegis coram Archidiacono Pariſienſi Stolatos parentare, quod in funere Brotonni Paſtoris S. Petri *de Arſiciis*, Payeni S. Genovefæ *de Ardentibus* Parœci, & Pietræi S. Germani *vetuli* Rectoris, non ita pridem obſervatum accepi ab ipſo Archidiacono Pariſienſi Hamelino V. Cl. teſte omni exceptione majori. Unde in Pietræi *ſchedula* typis

evulgata, quam Lutetiæ *funeream* vocant, & cujus exemplar apud me habeo, ab Archidiacono Parisiensi rogati sunt Parisienses Parœci, Ecclesiæ S. Germani *vetuli* sepulturæ, *cum superpelliceis & Stolis interesse.* [a]

Sexcenta possem id genus argumenta recensere & congerere, quibus licitum esse probarem, inferioribus Presbyteris in Ecclesiæ Pontificum facie Stolam induere. Sed pauca quæ attuli opinor plus satis erunt. Deposito jam omni partium studio, si quid sit Episcopus, quid Abbas, quid Archidiaconus, quid Parœcus, & quid cuique auctoritatis, seriò expendatur: non ita ab Archidiaconis distare Parœcos inveniemus, ut ab Episcopis Abbates & Archidiaconi discrepant. Cùm ergo Abbates & Archidiaconi (uti ex antecedentibus liquet) coram Episcopis in plerisque Cæremoniis Ecclesiasticis Stolam ferant: eamdem Parœci coram Archidiaconis in ipsorum visitationibus quare non ferent?

[a] Messieurs les Curez de Paris sont priez de la part de Monsieur le grand-Archidiacre, de s'y trouver en surplis & Estole.

CAPUT XXIII.

Decanis Ruralibus, qui Parœci sunt, Stolam ferre in Synodis præcipiunt Statuta Synodalia diœcesis Remensis, circa an. 1328. *Lingonensis, an.* 1404. *Meldensis, an.* 1493. *Senonensis, an.* 1524. *Cameracensis, an.* 1550. *Carnotensis, an. eodem, & Senonensis, an.* 1554. *Idem Parœcis permittunt Constitutiones Synodales Simonis & Galonis, A. S. Legatorum, circiter an.* 1215. *Diœcesis Cenomanensis, an.* 1231. *Rotomagensis, an. incerto. Budensis an.* 1279. *Bajocensis, circa an.* 1300. *Pictaviensis, an.* 1367. *&* 1387. *Cenomanensis an.* 1489. *Sagiensis an.* 1532. *Turonensis, an.* 1537. *Sagiensis, an.* 1547. *Cameracensis, an.* 1550. *Suessionensis, an.*1561. *Acta Concilii Provincialis Cameracensis, an.* 1565. *Statuta Synodalia diœcesis Atrebatensis, circa an.* 1569. *Rotomagensis, an.* 1581. *Remensis, an.* 1583. *Lemovicensis, an.* 1619. *Vceticensis, an.* 1635. *Nannetensis, an.* 1642. *Rotomagensis, & Lexoviensis, an.* 1651. *Idipsum quoque Neapolitanis Parœcis conceditur.*

HEIC autem Presbyteros Stolam sæpius coram Pontificibus deferre solitos dum

ostendimus, nefas fuerit omisisse Parœcos Synodis Stolatos cum suis Episcopis interesse. Ac de Decanis quidem ruralibus seu Archipresbyteris, qui ut plurimum Parœci sunt, & in diœcesi nostra Carnotensi jam (quod norim) Parœci sunt omnes, illud ex multis Constitutionibus Statutisque Synodalibus, ac Ritualibus quibusdam perspicuè intelligitur.

Ex Constitutionibus Synodalibus diœcesis Remensis, quas Laurentius Bochellus laudat in lib. 5. *Decretorum Ecclesiæ Gallicanæ*, Tit. 19. *De Synodo Diœcesana*, cap. 82. Et in *Nomenclatura Synodorum & Auctorum* ad calcem operis sui rejecta, digestas scribit à Guillelmo de Tria Cardinali; Philippi Valesii Regis (quem Remis an. 1328. coronavit) avunculo, & Archiepiscopo Remensi: *Inprimis sciendum est quòd Abbates totius Remensis Diœcesis Albis induti & cappis sericis cum baculis pastoralibus & albis mitris non aurifrigiatis, in altis Cathedris Chori Ecclesiæ Remensis, Decani in secundis, in albis & stolis ac manipulis, sedere debent.*

Ex Statutis Synodalibus diœcesis Lingonensis, Ludovici De Barro Cardinalis & Episcopi Lingonensis, an. 1404. *Feria 4. post Dominicam qua cantatur pro introitu missæ*, Misericordia Domini: *Abbates induti albis, stola, manipulo, & desuper cappa*

ſerica cum baculis paſtoralibus, & illi quibus competit cum mitris albis non aurifrigiatis: Archidiaconi cum cappis ſericis: Decani verò cum albis, ſtolis & manipulis: Curati & alii cum ſuperpelliciis intrent ad miſſam Synodalem, & deinde ad Synodum jejuni.

Ex Statutis Synodalibus Meldenſis diœceſis à Johanne Oleario Sorbonæ Proviſore, Facultatis Theologiæ Pariſienſis Decano, Regi Ludovico II. à confeſſionibus & Eleemoſynis, ac Epiſcopo Meldenſi, propoſitis an. 1493. die Septembris 19. part. 1. Rubrica 2. *Sanctam Synodum jejuni omnes raſique coronam & barbam, nec non Decani albis & ſtolis, alii verò ſuperpelliciis induti, intrent.*

Ex Statutis Synodalibus diœceſis Senonenſis, Stephani Poncherii Senonenſis Archiepiſcopi, an. 1524. *Curati & alii qui noſtræ Synodo intereſſe perſonaliter tenentur, cùm dictam Synodum intrant, ſint raſi coronam & barbam, & quamdiu Synodus celebrabitur, ſint induti ſuperliciis aut albis. Decani noſtri ultra ſuperlicium aut albam, ſtolam habeant.*

Ex antiquis Statutis Synodalibus diœceſis Cameracenſis, auctoritate Synodi Epiſcopalis initio menſis Octobris an. Domini 1550. Cameraci celebratæ, *recognitis, correctis & innovatis* à Roberto Croyio Epiſcopo Ca-

meracensi, Tit. 1. *Præcipimus ut Prælati, Personæ sive Patroni Sacerdotes Parochialium Ecclesiarum, & Sacerdotes ad hoc electi, ad Synodum venientes, veniendo, morando, recedendo, honestè se habeant. Veniendo, non nimis citò iter arripiant; nec à Synodo sine licentia recedant; iejuni intrent Synodum; Presbyteri sint induti superpellicio cum stola, Decani cum alba & stola, Abbates in albis cum cappa Chori & baculo Pastorali.*

Ex Constitutionibus Synodalibus diœcesis Carnotensis, à Ludovico Guillardo Episcopo Carnotensi an. 1550. mense Octobri evulgatis, Tit. 2. *Omnibus & singulis qui ad Synodum nostram venire tam de jure, quàm de consuetudine tenentur, constituimus ut singulis annis feria 4 post festum S. Lucæ compareant hora 7. de mane in Ecclesia Carnotensi sponsâ nostra. Curati ante celebrationem Synodi coram Decano suo. Et deinde ad navem Ecclesiæ procedentes, conclave Synodi nostræ intrent. Abbates in habitu prælaturæ suæ assueto, Curati seu Vicecurati induti sint suppelliciis. Decani nostri ultra suppellicium stolam habeant quamdiù Synodus celebrabitur, omnes jejuni, barbis rasis & tonsura decenti.* Quam heic Parœcis Synodo Carnotensi assistentibus Stolam non permittit Ludovicus Guillardus, gestandam illis præceperat Millo Ilerensis Carnotensis

Episcopus in Statutis an. 1489. ac gestandam quoque præcepit Ludovici Guillardi nepos & successor Carolus Guillardus, itidem Carnotensis Episcopus in Statutis an. 1559. ut cap. sequenti ostendemus. Sicque injuriam Parœcis Carnotensibus à Patruo illatam resarcivit.

Et ex Ordinationibus Synodalibus Ludovici Episcopi Prænestini Cardinalis Borbonii, & Archiepiscopi Senonensis an. 1554. In quibus modò memorata Stephani Poncherii decessoris sui verba adoptavit.

Idem etiam de Parœcis generatim liquet. Ex Constitutionibus Synodi in Galliis habitæ anno circiter 1215. à Galone & Simone Sedis Apostolicæ Legatis, apud Laurentium Bochellum lib. 5. *Decretorum Ecclesiæ Gallicanæ*, Tit. 19. cap. 93. *Præcipitur Sacerdotibus ut jejuni & induti superliciis & stolis mane intrent Synodum.* Ubi locorum in Galliis coacta fuerit illa Synodus, non constat. Illi præfuisse constat Galonem & Simonem S. A. Legatos, unde *Galonis & Simonis Synodus* appellatur. Aliquando enim, & maximè initio tertiæ Regum nostrorum prosapiæ, Gallicanis Synodis aliisque, vulgò præsidebant Romanorum Pontificum Legati, *In detrimentum Metropolitanorum, Conciliorúmque Provincialium & generalium regni Gallicani*, inquit Petrus de Marca Parisiensis Archiepiscopus in lib. 6. *de Concordia*

Concordia Sacerdotii & imperii, cap. 30. num. 1.

Ex Synodo Cœnomanensi sub Mauritio (qui ex Episcopo Cœnomanensi Rotomagensis Archiepiscopus factus est an. 1231. secundùm Chronicum MS. Ecclesiæ Rotomagensis, cujus fragmentum in Tomo 2. *Spicilegii* sui edidit eruditissimus Dacherius Bibliothecæ S. Germani à Pratis Præpositus) Tit. 2. *Præcipitur Sacerdotibus ut jejuni superliciis & stola manè intrent Synodum. Ceteri autem personatum sive vicarias animarum habentes, induti sint superliciis tantùm.* Quænam essent Archidiaconorum jura optimè noverat Mauritius Pontifex, qui (ut ait Thomas Cantipratanus in lib. 1. *boni universalis de apibus*, cap. 1. num. 4.) *in Triensi Ecclesia Archidiaconus constitutus, circuibat diœcesim pedes, & eam in solo baculo prædicationis officio visitabat*; longè diversè à nostrorum temporum Archidiaconis, qui equorum multitudine & longo famulatu Parœcos gravant, & quorum plerique ne verbum quidem de Deo ad populum faciunt. Et tamen Mauritius ille Pontifex gestandæ in Synodis stolæ potestatem Sacerdotibus seu Parœcis concedebat, eamdem profectò Parœcis in Archidiaconorum Visitationibus concessurus. MS. ejusmodi Synodum habet in Bibliotheca sua Doctissimus Blasius Feronius Doctor ac Socius Sorboni-

cus & Carnotensis Ecclesiæ Canonicus. Porrò quàm studiosus fuerit jurium suorum cultor & custos Mauritius vel ex iis patere potest quæ in mox citato MS. Rotomagensis Ecclesiæ Chron. sic referuntur MCCXXXII. *Post decessum Æliciæ Abbatissæ monasterii Villarensis, celebrata fuit electio in eodem monasterio & fuerunt duæ electæ, & repræsentata fuit electio Mauritio Archiepiscopo, qui electionem examinavit prout debuit; & comperto quod non fuit forma servata Concilii in eligendo, electionem de utraque factam cassavit, & Capitulum jure eligendi ea vice privavit, assignavitque eidem Capitulo Abbatissam Leciam de Bonsemoncel; sed ipsa non obtinuit Abbatiam propter contradictionem Regis; & ipse Archiepiscopus excommunicavit omnes Moniales adhærentes Regi in hoc facto, & contradicentes prædictæ Abbatissæ.* Qui talia præstitit, sanè numquam Parœcos Stolam in Synodis gestare passus esset, si quid ex eo gestamine detrimenti cœpisset ipsius jurisdictio. Is autem ferendæ à Parœcis Cœnomanensibus in Synodis diœcesanis Stolæ mos hodie quoque servatur. Postremæ enim Synodo quam Cœnomani die Sept. 15. an. 1671. celebravit Illustrissimus Cœnomanensium Episcopus Ludovicus Tressanus Averneus, Parœci Stolas induti adfuere.

Ex antiquo Rotomagensis Ecclesiæ Ri-

tuali, incerti temporis: *Synodus hiemalis ita celebratur. A dextris & sinistris Archiepiscopi sint Abbates præsentes in cappis; & ante pulpitum sint super unam sedem omnes Domini Canonici Ecclesiæ, qui voluerint interesse; Et Dignitates sint in cappis sericis, & alii Canonici in cappis suis nigris; Et Curati civitatis Rotomagensis in albis cum stola & manipulo, sedentes retro Canonicos; Et omnes alii Curati sint in superpelliceis cum stola, & omnes ibi sic assistentes. Et ita celebretur Synodus æstivalis die Martis post Ascensionem Domini: excepto quod Domini Canonici non obtinentes dignitates sint in superpelliceis, & nullæ scedulæ tradentur à Domino Succentore.* Hunc celebrandæ Synodi Rotomagensis Ordinem peculiari constitutione *data Pontœsiæ an.* 1630. 3. nonas Octobres probavit, & in Synodo autumnali Rotomagensi an. 1631. confirmavit Franciscus Harlæus Campo-Valonius Rothomagensis Archiepiscopus, quemadmodum ex ejus Synodi Mandato 1. discimus.

Ex Concilio Budensi an. 1279. celebrato à Philippo Firmano Episcopo, in Hungaria, Polonia, Dalmatia, Croacia, Rama, Servia, Lodomeria, Gallicia ac Cumania, Sedis Apostolicæ Legato, Sub Nicolao 3. capitul. 19. *Præterea statuimus quod Archiepiscopi, Episcopi, Abbates & quilibet alii, qui ex*

privilegio mitris utuntur, mitrati cum superpelliciis, Stolis & cappis seu pluvialibus; Præpositi verò, priores, & alii inferiores Prælati, cum superpelliciis & stolis, si Diaconi saltem sint, &, si velint, pluvialibus seu cappis; Rectores verò & simplices Sacerdotes, cum cottis seu superpelliciis & stolis tantùm; inferioris verò status vel ordinis Clerici, cum cottis Synodum intrent, & in ea devotè & cum reverentia usque ad finem, nisi casus necessitatis emerserit, perseverent. Religiosos quoque, nullam Prælaturam vel administrationem habentes perpetuam, permittimus in habitu suo cum stolis in Synodo posse stare, etiam si administrationem habeant. Stolam jurisdictionis argumentum esse non putarunt illius Synodi Patres, qui eam *simplicibus Sacerdotibus & Religiosis nullam Prælaturam vel administrationem habentibus perpetuam*, in Synodo coram se ferendam concessere.

Ex Synodo Bajocensi, Tit. 3. *Præcipitur Sacerdotibus ut jejuni & induti superpelliciis & stola manè intrent Synodum. Ceteri autem personatus sive Vicarias Ecclesiarum habentes, superpelliciis tantùm.* Synodum illam circa an. 1300. coactam annotavit Gabriel Cossartius Societatis Jesu Presbyter in Tom. II. part. 2. novæ Conciliorum editionis, ubi recensetur; Quo tempore Antonius Monchiacenus Demochares in lib.

De divina missæ sacrificio, cap. 21. Claudius Robertus in *Gallia Christiana* & Johannes Chenetus in *Archiepiscoporum & Episcoporum Galliæ Chronologica Historia*, Episcopum Bajocensem fuisse testantur Guillelmum Bertrandi Bonnetum, Collegii Bajocensis apud Parisios Auctorem.

Ex Statutis Synodalibus diœcesis Pictaviensis Aymerici de Montibus Pictavorum Episcopi an. 1367. apud Laurentium Bochellum in lib. 3. *Decretorum Ecclesiæ Gallicanæ*, Tit. 19. cap. 97. *Cùm secundum Constitutiones alias per prædecessores nostros factas, & juramenta quæ à Curatis nostræ diœcesis præstantur, omnes personæ Ecclesiasticæ curam animarum habentes debeant venire ad Synodum, nisi de nostra licentia remanserint speciali, aut necessitate inevitabili sint detenti, quo casu debent mittere capellanos, seu idoneos clericos loco sui; qui interim intrant Synodum induti superliciis & stolis.* Constitutionem illam iisdem omnino verbis à Simone de Cramaudo Johannis Pictonum Comitis Cancellario, Pictavensi Episcopo ac demum Remensi Archiepiscopo, innovatam anno 1387. ibidem testatur Bochellus.

Ex *libro Synodali Episcopatus & diœcesis Cœnomanensis, correcto an. Domini* 1489. In Præfatione: *Præcipitur Sacerdotibus sub pœna suspensionis, quod à tempore pulsa-*

tionis Synodi, omni occasione postposita jejuni & induti suppelliciis & Stolis cum libro Synodali majorem Ecclesiam vel locum Synodi intrare festinent. Ceteri autem personatum habentes vel Vicariam, suppelliciis tantũ. Et Abbates Cappis sericeis sint induti.

Ex Synodo Sagiensi an. 1532. sub Jacobo Syllio Sagiensi Episcopo celebrata, tit. *De Statu & honestate Ecclesiasticorum: Item volumus & ordinamus ut de cetero Curati seu eorum Vicarii, Priores & ceteri qui in Synodis comparere tenentur, compareant superlicio & Stola induti (si Sacerdotes existant) sin autem cum solo superlicio. Negligentes & contemnentes volumus emenda quadraginta solidorum puniri.*

Ex Synodo Turonensi Antonii Barrei Archiepiscopi Turonensis an. 1537. cap. 1. *Qui Synodis nostris interesse tenentur conveniant, videlicet Abbates in habitu prælaturæ suæ assueto; ceteri verò barbam & coronam rasi in habitu decenti, nec nimia brevitate, nec longitudine notando, videlicet Priores Religiosi, cum alba & stola; ceteri verò cum suppellicio & stola.*

Ex *libro Synodali Episcopatus Sagiensis emendato an.* 1547. à Petro Valla Episcopo Sagiensi, ubi Jacobi Syllii decessoris ejus verba modò relata repetuntur ac confirmantur.

Ex antiquis Statutis Synodalibus Cameracensis diœcesis an. 1550. emendatis à Rober-

to Croyio Episcopo Cameracensi; Tit. 1. *Præcipimus ut ad Synodum venientes Presbyteri, sint induti superpellicio cum stola.*

Ex Statutis Synodalibus diœcesis Suessionensis Caroli Rucyensis Suessionum Episcopi an. 1561. Tit. *De modo celebrandæ Synodi : Sanctam Synodum jejuni intrent; sint corona apertè rasa & similiter barba habitûque sibi congruenti, videlicet & Curati suppellicio & stola ornati.* Comitiis, maximè Paschalibus, quæ vulgato nomine *Kalendas* appellant, coram Suessionensi Episcopo, ejus Vicariis Generalibus aut Archidiaconis, Stolati intersunt hodie quoque Parœci Suessionenses, quemadmodum intelligitur ex Statutis Synodalibus Caroli Borlonii Suessionum Episcopi, die 17. Maii an. 1673. in Synodo evulgatis, Tit. *De Decanis Ruralibus.*[a]

Ex Actis Concilii Provincialis Cameracensis an. 1565. Sub Maximiliano à Bergis Archiepiscopo Cameracensi, Antuerpiæ editis an. 1566. fol. 7. vers. *Die igitur 25. mensis Iunii Reverendissimus D. Archiepiscopus pallio, mitra, aliisque Pontificalibus insigniis amictus* &c. *à Reverendissimis D. D. Episcopis comprovincialibus, Reverendisque D. D. Abbatibus mitellatis & pedis seu baculis, ut vocant, Pastoralibus deco-*

[a] Tous Curés se trouveront revestus de surplis & couverts dû bonnet quarré, avec l'Estole de couleur blanche & iront en l'Eglise &c.

ratis, collegioque Metropolitano Cameracensi, Tornacensi, Atrebatensi, Namurcensi, & Audomarensi Ecclesiarum Cathedralium Delegatis &c. *Canonicis & Religiosis Chlamydibus, quas cappas vocant, insignitis, reliquisque collegiatarum Ecclesiarum deputatis, habitu Canonicali, Archipresbyteris verò, seu Decanis ruralibus & Curatis, absentiumque procuratoribus & legatis seu nunciis superpelliciis & stolis indutis, ac copiosa denique cleri & populi multitudine ad Ecclesiam Metropolitanam è palatio suo Archiepiscopali deductus fuit* &c.

Ex Statutis Synodalibus diœcesis Atrebatensis, rejectis ad calcem Statutorum ejusdem diœcesis editorum à Francisco Richardoto Episcopo Atrebatensi; qui anno 1569. Concilio Tridentino interfuit: *Sanctam Synodum omnes intrent jejuni. Curati cum superpelliciis & stolis pendentibus.*

Ex Synodo Provinciali Rotomagensi, an. 1581. Sub Carolo Cardinali Borbonio civitatis Avenionensis & Sedis Apostolicæ *de latere* Legato, ac Rotomagensi Archiepiscopo, Tit. *De Episcoporum officiis*, num. 32. Synodis Diœcesanis *Curati ne deinceps compareant sine superpellicio, Stola, ac toto habitu sacerdotali; aliàs durè increpentur & mulctentur.*

Ex Synodo Provinciali Remensi an. 1583. Sub Ludovico Lotharingo Cardinali & Ar-

chiepiſcopo Remenſi, capitul. 27. num. 3. *Aſſiſtere Synodo Parœci teneantur cum habitu & tonſura ſtatui congruentibus, nec non cum ſtola & ſuperpelliceo.*

Ex Statutis & ordinationibus diœceſis Lemovicenſis an. 1619. in Synodo promulgatis á Raimundo Marthonienſi Epiſcopo Lemovicenſi & á Franciſco Fayetano itidem Lemovicenſi Epiſcopo confirmatis, cap. 8. num. 5. [a] *Supplicationi, miſſæ, benedictioni & concioni Synodali, omnes jejuni ad finem uſque aderunt cum ſuperpelliceis & ſtolis: aliás abſentes declarabuntur. Et eodem habitu ſiſtent ſe pomeridianis horis ac quoties in aula Epiſcopali congregabuntur, acturi de Eccleſiaſticis rebus, propter quas indicuntur Synodi.*

Ex Statutis Synodalibus diœceſis Uceticenſis Nicolai Grilliæi Uceticenſis Epiſcopi, Nemauſi evulgatis an. 1635. pag. 60. [b] *Conſtituimus Priores & Vicarios Synodis intereſſe cum ſuperpelliceo & Stola, alias verò cum Stola tantùm.*

Ex Statutis & Ordinationibus diœceſanis

a Quant à la proceſſion, meſſe, benediction & predication du Synode, tous y viendront à jeun, & y aſſiſteront juſqu'à la fin avec leurs Surplis & Eſtoles, à peine d'eſtre declarez abſents; Et avec les meſmes habits comparoiſtront l'apreſdinée & toutes les fois qu'on s'aſſemblera en la Sale Epiſcopale pour traiter des affaires qui touchent à l'eſtat Eccleſiaſtique & par leſquelles les Synodes ſont aſſemblez.

b Nous ordonnons qu'ils aſſiſteront aux Synodes. Les Prieurs & Vicaires avec Surplis & Eſtole, & les autres avec le Surplis ſeulement.

Alani Solminiacensis Episcopi Cadurcensis, an. 1638. cap. 4. De Synodo: [a] *Ecclesiarum Rectores supplicationi, Sacro, Benedictioni & Orationi Synodali intererunt superpelliceum, biretum ac Stolam induti.*

Ex decretis & statutis Synodalibus diœcesis Nannetensis à Gabriële Bellovello Nannetensi Episcopo editis an. 1642. [b] *Decernimus ut nostri omnes Archidiaconi, Promotor, & à Capitulis allegati, Rectores, Priores-Curati, Vicarii perpetui, & alii nostræ diœcesis, qui nostræ Synodo comparere tenentur, matutinis horis die Iovis post festum Pentecostes, in Ecclesia nostra Cathedrali, aut alia quavis à Nobis, ut conveniens videbitur, designanda coeant, ac supplicationi, solemni sacro, aliisque consuetis præfatæ Synodi ritibus intersint, cum corona, toga, superpelliceo, bireto & Stola; ibique placatè, moderatè, ac graviter, ut oportet, se gerant.*

Ex 2. parte *Parochialis* seu *Sacerdotalis* Ecclesiæ Rotomagensis à Francisco Harlæo

a Les Recteurs assisteront à la Procession, Messe, Benediction, & Predication du Synode, avec le surplis, bonnet, & Etole.

b Nous ordonnons que tous nos Archidiacres, Promoteur, & Deputez des Chapitres, Recteurs, Prieurs-Curez, Vicaires perpetuels, & autres de nostre Diocese, qui sont tenus de comparoistre à nostre Synode, se rendront le Jeudy matin d'apres la Pentecoste, en nostre Eglise Cathedrale, ou telle autre que nous designerons, selon que nous le jugerons estre expedient, pour assister à la Procession, grande Messe, & autres Ceremonies ordinaires dudit Synode, avec la couronne, soutanne, surplis, bonnet carré & Etole, & s'y comporter avec la modestie, retenuë, & gravité convenable à leur dignité.

Campo-valonio in publicam lucem emissi an. 1651. Tit. *De Synodo diœcesana*, pag. 539. *Omnes sint vestimentis decentibus induti, videlicet Abbates cappis, Canonici Cathedralis Ecclesiæ qui intererunt, in Synodo quidem æstivali, superpelliciis, almutiis & biretis, in hiemali verò, cappis laneis hiemalibus: Parochi civitatis Rotomagensis ex veteri Regula & speciali prærogativa, albis, Stolis & manipulis, & alii Parochi superpelliciis & Stolis.*

Ex statutis Synodalibus diœcesis Lexoviensis an. 1651. à Leonorio Matignonio, Episcopo Lexoviensi editis, art. 1. [a] *Omnibus Parœcis nostris præcipimus ut superpelliceum, biretum & Stolam pro more induti, Missæ, Orationi Synodali, & aliis omnibus quæ in Synodo nostra fient aut dicentur, intersint, propositâ adversus singulos delinquentes sex librarum Turonensium mulctâ, hujus urbis Nosocomii pauperibus applicandâ.*

Postremo ex iis quæ observari Neapoli scribit Bartholomæus Gavantus in *Praxi exactissima Synodi diœcesanæ*, part. 1. cap. 13. *de habitu Cleri*, num. 5. his verbis: *Rectores Parochiarum* in Synodo *caputium gestant supra cottam multis in locis; Neapoli Stolam, ut dignoscantur ab aliis.*

a Enjoignons à tous nos Curés d'assister à la Messe avec leurs surplis, bônet carré & Etole suivant la coutume, à l'Oraison synodale, & à tout ce qui sera fait & dit en nostre Synode, à peine de six livres d'amende pour chacun des defaillans, applicable aux pauvres de l'Hostel-Dieu de cette ville.

Atque hæc omnia Parœcos universè probant coram Ecclesiæ Pontificibus Stolam in Synodis gestare. Nunc verò idem ab ipsis in diœceseos ac Provinciæ nostræ Synodis fieri demonstremus.

CAPUT XXIV.

Senonensis & Parisiensis provinciæ Parœcos Stolam in Synodis gestare jubent statuta Synodalia diœcesis Parisiensis an. circiter 1208. Aurelianensis, an. 1314. Carnotensis, an. 1489. Parisiensis, an. 1515. Aurelianensis, an. 1516. Parisiensis, an. 1557. Carnotensis an. 1559. Aurelianensis an. 1587. Parisiensis, circa an. 1596. Aurelianensis, an. 1664. ac Illustrissimus Parisiensis Archiepiscopus Franciscus Harlæus Campo-valonius peculiari mandato, & ordine Cæremoniarum in Synodo Parisiensi observandarum an. 1673.

ID autem facili negotio variis ex Synodis, Synodalibusque Sanctionibus, ac nonnullis Episcopalibus mandatis colligere est.

I. Quidem ex statutis Synodalibus Odonis de Soliaco Parisiensis Episcopi, quem anno 1208. die 13. Julii fato functum, ex ejus Epitaphio constat, quod in Ecclesiæ Parisiensis choro æri insculptum legitur: *Districtè præcipitur* (inquit in capitulo 2.) *ut induti albis & Stolis intrent Synodum illam quæ celebra-*

tur tempore Paschali; illam verò quæ fit Septembri, superpelliciis tantùm & Stolis.

II. Ex Statutis Synodalibus diœcesis Parisiensis circa an. 1311. *Omnes absentes qui ad Synodum venire tenentur, & non venerunt in decenti & consueto habitu, videlicet in superliciis & Stolis, nisi fuerint excusati legitimè, contumaces reputamus.*

III. Ex codice Præceptorum Synodalium Milonis Tallii Episcopi Aurelianensis, an. 1314. *Districtè præcipitur Sacerdotibus ut jejuni intrent Synodum (in jejunio enim debet fieri & oratione.) Districtè iterum præcipitur Sacerdotibus ut induti albis & Stolis intrent Synodum quæ celebrabitur tempore Paschali: illam verò quæ celebratur Octobri, superpelliceis tantùm & Stolis.*

IV. Ex Præceptis Synodalibus Milonis Isserensis Carnotensis Episcopi an. 1489. Rubrica I. *De præparatione ad Synodum & quomodo Sacerdotes ad eam debent venire & eam intrare. Presbyteri in Synodo existentes sint rasi & induti albis cum Stolis, exceptis Clericis de choro, qui in vestibus de choro poterunt interesse.* Fuit hic Pontifex jurium suorum tenacissimus, & injuriarum dignitati atque auctoritati suæ illatarũ persequentissimus, uti docent varia Carnotensis Ecclesiæ monumenta. Nec certè Stolatos Synodis interesse Presbyteros tulisset unquam, si suam inde jurisdictionem aliquo pacto putasset imminutam.

Duo autem heic nobis videntur refellenda, quæ in causa Philippi Marii Pisciacensis in Carnotensi Ecclesia Archidiaconi adversus Franciscum Arnulphum Campoburciacensem Priorem & Præjectum Cevallerium Orgevallensem Parœcum, contra Milonis nostri *Statuta* seu *præcepta Synodalia*, coram Officiali Carnotensi objecta sunt: alterum, non fuisse executioni demandata: alterum autem non exstare illa: Quæ duo perperam asseverantur.

Primò enim, ætatis nostræ homines, de his quæ exeunte quinto-decimo Ecclesiæ sæculo constituta sunt, & lapsu temporum ad nos usque propagata, quomodo ferre possunt testimonium? Unde habent ejusmodi *præcepta* minimè fuisse executioni tradita, minimè fuisse usu recepta? Si quos nacti sunt istius rei Auctores, quare tacent, quare dissimulant, quare non indicant, ut eorum dictis habeatur fides? At hoc inconsultè ab iis jactatum hinc colligitur, quòd multa Præceptis illis consentanea omninò in Episcoporum Carnotensium Milonis Isserensis successorum, Ludovici Guillardi & Caroli Guillardi *Constitutionibus Synodalibus*, ac Nicolai Thuani *Norma piè vivendi præscripta Parochis Carnotensibus*, *an.* 1575. & *Statutis sacræ Synodi Carnotensis, an.* 1587. reperiantur. Exemplum sit illud proposito nostro maximè congruens. Stolatos Synodis interesse Parœcos sancivit Milo; Idipsum quoque Carolus Guillardus statuit in articu-

lo ultimo Statutorum Synodalium, an. 1559. ut poſtea referemus.

Secundò, qua confidentia non exſtare aiunt ejuſmodi *Præcepta Synodalia?* An quia non viderunt, non exſtare opinantur? Sed numquid viderunt omnia quæ exſtant, homines rerum uſu non adeo periti? Illuſtriſſimi Carnotenſis Epiſcopi χαρτοφυλάκιον evolvant, ſi licet, & *Synodalium* de quibus agitur *Præceptorum* codicem, ſpero, invenient. Quòd ſi non vacat, ſciant illa an. 1489. Pariſiis fuiſſe edita, eorúmque exemplar unum in Bibliotheca Abbatiæ B. Mariæ Joſaphatenſis, Ordinis S. Benedicti, prope Carnotum aſſervari, ex quo exemplari quæ modò recenſuimus petita ſunt, ſicut & integra *De feſtorum ſolemnizatione* Rubrica, quam in cap. 23. noſtri *De feſtorum dierum imminutione* Libri an. 1668. *Lugduni apud Petrum Guilliminum in vico Bellæ-corderiæ*, editi, retulimus. Sciant hæc *Statuta* novem Rubricis concludi; hoc eſſe ipſorum initium: *In nomine & ad decus & honorem Summæ, ſanctiſſimæque Trinitatis divinæ, &c.* hunc eſſe finem: *Impreſſa & exarata finiunt feliciter, anno ſalutis milleſimo cccc. octuageſimo nono, die autem quindecima Martii:* Et poſtmodo qua ratione Carnotenſis diœceſis Parœcos Stolam in Synodis nunquam geſtaſſe profeſſi ſint, nobis exponant.

V. Ex ſtatutis Synodalibus diœceſis Pariſienſis, Stephani Poncherii ex Cancellario

Mediolanensi & Galliarum Pro-Cancellario Parisiensis Episcopi, ac demum Senonensis Archiepiscopi, an. 1515. propositis. Rubrica 1. *In primis statuimus & ordinamus ut accedant & personaliter compareant ad nostram Synodum sanctam bis in anno, Abbates, Decani, Curati & alii Ecclesiarum parochialium Rectores, quarum Ecclesiarum & dignitatum nomina in registris nostris scripta sunt: videlicet Iovis post Dominicam* de Misericordia, *& Iovis post Lucam. Et veniant jejuni inter septimam & octavam de mane in Ecclesia Parisiensi sponsa nostra, in qua devote & reverenter audiant Missam de* S. Spiritu, *quæ ad horam octavam celebrabitur in choro, & in navi. Antiphonam* Ave Regina; *& immediatè post assistant in aula superiori domus nostræ Episcopalis Parisiensis, Curati cum superliciis & Stolis, veste talari, camaliis aut almutiis*. Tum in Rubrica 2. *Omnes qui ad hanc Synodum venire tenentur, & non venerint in decenti & honesto habitu, videlicet superliciis & Stolis, nisi sint legitimè excusati, contumaces reputamus.*

VI. Ex statutis Synodalibus diœcesis Aurelianensis, Germani Ganaii primùm Senatoris Parisiensis, postea Episcopi Cadurcensis, ac deinde Aurelianensis Ecclesiæ Pontificis, an. 1516. die 14. Maii, Tit. 1. *Item quod* Curati *intrent Synodum quæ celebratur tempore æstivali, induti albis &* Stolis : *illam verò quæ celebratur*

lebratur hiemali tempore in mense Octobri, intrent induti superliciis & Stolis dumtaxat.

VII. Ex Satutis Synodalibus diœcesi s Parisiensis Eustachii Bellaii Parisiensis Episcopi, an. 1557. can. 1. *Qui jure huic Synodo interesse tenentur, decenti habitu, superliciis & Stolis, tonsura & barba rasi conveniant.*

VIII. Ex statutis Synodalibus *per Reverendum in Christo Patrem & Dominum Episcopũ Carnotensem editis an. Dom.* 1559. *die Synodi 25. Novembris,* articulo ultimo: *Omnibus & singulis Curatis nobis subditis mandamus & injungimus ut in habitu decenti cum superliciis & Stola compareant personaliter coram nobis aut Vicariis nostris generalibus singulis annis in nostra Synodo feria 4. post festum S. Lucæ in Ecclesia Carnotensi hora octava de mane, ac dictæ Synodi celebrationi reverenter intersint,* &c. Synodi illius (quæ à Carolo Güillardo Episcopo Carnotensi habita est) statuta typis edita non novi. Eorum tantùm exemplar MS. nactus sum in Bibliotheca C. V. Blasii Feronii Doctoris ac Socii Sorbonici & Carnotensis Ecclesiæ Canonici.

IX. Ex statutis Synodalibus Germani Valentis Guellii, Episcopi Aurelianensis an. 1587. Tit. 1. *Statuimus & sub gravi pœna præcipimus ut singuli compareant veste honesta & nigro colore induti, coma rasi & barba, tonsura apparente in capitis vertice, superpellicio mundo &*

Stola, qui modestè ac reverenter in omnibus se gerere curent. Et postea: *In Synodo quæ die Mercurii post festum Pentecostes celebratur immediatè, qui præsentes fuerint Ecclesiam ingressuri, alba induti esse debent & Stola. In hyemali verò, suppellicio & Stola.*

X. Ex Statutis Synodalibus Eminentissimi Cardinalis Petri Gondij Parisiensis Episcopi, quæ an. 1596. Commentariis illustrata publici juris fecit Johannes Broüetus in Parisiensi Senatu Advocatus & Episcopalis Curiæ Parisiensis Promotor, stat. 1. *Clerici Synodo adesse debent induti suppelliceis, Stolis, tonsura, barbaque rasa, sub pœna excommunicationis.*

XI. Ex Codice Statutorum Synodalium Alphonsi Delbennei Aurelianensis Episcopi, an. 1664. Tit. 1. num. 5. *Statuimus ut die Synodi hora septima matutina, solitis campanæ ictibus evocati omnes in loco constituto conveniant; coma & barba decenti; tonsura in vertice capitis apparente, veste talari & honesta, cum superpelliceo mundo, Stola & bireto Clericali.*

XII. Ex Mandato Francisci Harlæi Campo-valonij Archiepiscopi Parisiensis, *De convocatione Synodi*, dato Parisiis an. 1673. die Junij 16.[a] *Præcipimus vobis, ut die Iovis 6.*

[a] Nous vous ordonnons de vous trouver en nostre Palais Archiepiscopal le Jeudy 6. jour du mois de Juillet prochain, à 7

Iulij proximè sequenti, hora ipsa septima matutina, in Palatio nostro Archiepiscopali conveniatis, vestes induti decentes, modestas & hujus actionis sanctitati consentaneas: nimirum Decani, Abbates, Priores, cum iis vestibus quas vulgò gestant in choro, & Parœci cum superpelliceo & bireto; iisdem Parœcis mandantes Stolam rubram induant, ut eo vestitu nos ad Ecclesiam nostram Metropolitanam proficiscentes, Officium, ac consuetas preces ibi facturos, comitentur. Hoc vestitu Parisienses Parœci propemodum omnes celeberrimæ Synodo interfuerunt quam die Jovis 6. Julii anni 1673. præfatus Archiepiscopus Parisiensis Lutetiæ instituit, ut toti ferè Galliarum regno compertum est. Quod quidem tum ipsimet, cùm eorum decessores in præcedentibus Synodis Parisiensibus observarunt; & in ea maximè quam Harduinus Perefixeus paucis ab hinc annis celebravit, quemadmodum luculenter ostendi posset, si ejus Synodi Acta typis essent evulgata.

XIII. Denique ex *Ordine Cæremoniarum in Synodo Parisiensi observandarum*, qui ad

heures precises du matin, vestus d'habits decents, modestes, & conformes à la sainteté de cette action; c'est à sçavoir les Doyens, Abbez, Prieurs, avec les habits qu'ils portent ordinairement au Chœur, & les Curez en surplis & bonnet carré: ordonnant ausdits Curez de prendre l'Estole rouge, pour nous accompagner en cét habit, lorsque nous irons en nostre Eglise Metropolitaine pour y faire l'Office & Prieres accoûtumées.

calcem ſtatutorum ultimæ Synodi Pariſienſis modò laudatæ Pariſiis editus eſt eodem anno 1673. [a] *Die Synodi hora ſeptima matutina quicumque convocantur, in majori aula Archiepiſcopali ſiſtent ſe ſuperpelliceis induti Parœci Stola rubra & Canonici almutia.*

a Le jour du Synode au matin à 7. heures, tous ceux qui ſont convoquez ſe trouveront dans la grande Sale de l'Archeveſché en ſurplis; les Curez avec l'Eſtole rouge, & les Chanoines avec l'aumuſſe.

CAPUT XXV.

Quæ in capitibus 23. & 24. modò dicta sunt evidenter probant. I. Parœcis licere stolam in Synodis gestare vel coram Cardinalibus, S. A. Legatis, Archiepiscopis & Episcopis. II. hunc esse plerarumque Gallicanæ Ecclesiæ Provinciarum usum, & maximè Parisiensis, cui ab an. 1622. diœcesis Carnotensis Suffraganea est. III. Archidiaconos Stolam in Synodis non induere. IV. Parœcorum jurisdictionem coram Archidiaconis visitantibus non extingui. V. Stolatos Synodis interesse Parœcos ut Stola tanquam singulari signo ab aliis secernantur. VI. denique Parœcos in Archidiaconorum visitationibus Stola exui ullo jure non posse, cùm ea in Synodis ab Ecclesiæ Pontificibus summis non exuantur.

POST recensita duobus supremis capitibus absque ulla propemodum observatione variarum diœceseon Statuta Synodalia, Rituales libros, ac Episcopalia mandata quædam, quibus Parœci Stolam in Synodis gestare præcipiuntur, jam, quæ ex iis ad rem nostram confici possunt observemus.

Primum est, alicubi à Presbyteris seu sacerdotibus quibuslibet deferri Stolam in Sy-

nodis coram Pontificibus. Sic enim à Simone & Galone Apoſtolicis Legatis, à Mauritio Cœnomanenſi Epiſcopo, à Philippo Firmano Epiſcopo & S. A. Legato, Odone de Soliaco Pariſienſi Pontifice, à Milone Tallio Epiſcopo Aurelianenſi, à Milone Iſlerenſi Carnotenſium Præſule, à Jacobo Syllio & Petro Valla Epiſcopis Sagienſibus, à Roberto Croyio Cameracenſi Epiſcopo, à Raymundo Marthonienſi & Franciſco Fayetano, Lemovicenſibus Epiſcopis, à Nicolao Grilliæo Uceticenſi Pontifice, & à Gabriele Bellovello Epiſcopo Nannetenſi, decretum legimus. Niſi fortè eorum aliqui *Sacerdotum* ac *Presbyterorum* nomine Parœcos κατ' ἐξοχὴν intelligant, qui ita apud veteres Eccleſiaſticarum rerum Scriptores ſæpiùs appellantur, quemadmodum antea notavimus. Si vero Preſbyteris & Sacerdotibus omnibus univerſè & abſque ullo diſcrimine, Stolæ uſus in Synodis conceditur, Parœcis in Archidiaconorum viſitationibus cur non concedetur?

Secundum, non tantùm coram Epiſcopis Stolam in Synodis geſtari à Parœcis, ſed etiam (ut ex Galonis & Simonis, Franciſci Firmani Epiſcopi, Antonii Barrei, Caroli Borbonij, Ludovici Lotharingi, Petri Gondij, & utriuſque Franciſci Harlæi Campo-valonij, conſtitutionibus conſtat) coram Cardinalibus, ſedis Apoſtolicæ Legatis, & Archiepiſcopis, qui nullam inde dignitati auctoritati-

que suæ injuriam irrogari putant. Quod contra fit ab Archidiaconis, quibus vehementer dolet, si quando Parœcos suis in visitationibus Stolatos deprehendant.

Tertium, hunc esse plerarumque Gallicanæ Ecclesiæ provinciarum usum, ut Stolas induti Synodis se sistant Parœci. Cujus sanè rei fidem faciunt haud dubiam, in *secunda Lugdunensi*, antiquus Rotomagensis Ecclesiæ Ritualis liber, Synodus Bajocensis an. circiter 1300. Synodus provincialis Rotomagensis, an. 1581. Synodus diœcesana Rotomagensis, an. 1631. Liber Synodalis Episcopatus Sagiensis, an. 1532. & 1547. Statuta Synodalia Episcopatus Lexoviensis, an. 1651. & *Parochiale* seu *Sacerdotale* Ecclesiæ Rotomagensis eodem, an. 1651. editum. In *tertia Lugdunensi*, Synodus Turonensis, an. 1537. Cœnomanensis circa an. 1231. liber Synodalis Episcopatus Cœnomanensis an. 1489. & Statuta Synodalia diœcesis Nannetensis, an. 1642. In *quarta Lugdunensi*, Statuta Synodalia Odonis de Soliaco, Stephani Poncherij & Eustachij Bellaii ac Petri Gondij, Parisiensium Episcoporum, *Mandatum* Francisci Harlæi Parisiensis Archiepiscopi, & *Ordo Cæremoniarum in Synodo Parisiensi observandarum*; Constitutiones Synodales Milonis Isserensis & Caroli Guillardi Carnotensium Pontificum, Milonis Tallij; Germani Ganaij, Germani Valentis Guellij, & Alphonsi Delbennei, Aurelia-

nensium Præsulum. In *Secunda Belgica*, Synodus provincialis Remensis an. 1583. Et Synodalia Statuta Caroli Rucyensis Episcopi Suessionensis. In *tertia Belgica*, Statuta Synodalia Cameracensis diœcesis an. 1550. Acta Concilij provincialis Cameracensis an. 1565. Statuta Synodalia Atrebatensis diœcesis, an. 1569. In *Aquitanica prima*, Ordinationes Raymondi Marthoniensis & Francisci Fayetani Episcoporum Lemovicensium, Statuta Synodalia Alani Solminiacensis Cardurcorum Episcopi. In *Aquitanica secunda*, Statuta Synodalia Aymerici de Montibus & Simonis de Cramaudo Pictaviensium Episcoporum. Denique In *Narbonensi prima*, sive *secunda Viennensi*, Nicolai Grillizi Episcopi Uceticensis constitutiones Synodales.

Budensis ac Neapolitanæ proviciarum consuetudines, quibus testimonium præstant Concilium Budense an. 1279. & Bartholomęus Gavantus, heic omitto, ut in unis Galliis hæream, quarum in omnibus provinciis haud difficiliter probare possem Stolatos Synodis adesse Parœcos, si singularum diœceseon Synodi ac Satuta Synodalia meas ad manus devenissent. Sed his tantùm immoror quæ produxi, & quorum non debet esse levis auctoritas. *Universa enim pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua Canonibus reverentia intemerata servetur*, quemadmodum ait S. Leo in Epist. 62. ad Maximum Antiochensem

Antiochensem Episcopum, cap. 4.

Quartum, Carnotensis diœcesis Parœcos jam a multis annis Stolam in Synodis gestasse, sicut ex Milonis Islerensis & Caroli Guillardi Carnotensium Pontificum *præceptis statutisque Synodalibus* evincitur; idque Parisiensis diœcesis mori congruenter, non solùm quo tempore Senonensi Metropolitano parebat (ut Odonis de Soliaco, Stephani Poncherij, Eustachij Bellaij & Petri Gondij Synodalia Statuta commonstrant: verùm etiam ab anno 1622. quo Lutetia totius Gallicani regni Princeps & caput in Metropolim evasit sub Gregorio XIII. velut in Francisci Harlæi Campo-valonij *Mandato & Ordine Cæremoniarum in Synodo Parisiensi observandarum*, videre licet. Idcirco Carnotensibus in Synodis, si quando haberentur, indui posset Carnotensibus Parœcis Stola, non modò quòd veteribus Carnotensis diœceseos constitutionibus ita sanciatur: sed etiam quòd ea sit Parisiensis Archiepiscopatus consuetudo, à qua Suffraganeis in Episcopatibus temerè recedendum non videtur.

Quintum, Archidiaconis non præcipi, ut Stola vestiti in Synodis compareant, sed *cappis sericis*, secundùm Statuta Synodalia Ludovici de Barro Cardinalis & Episcopi Lingonensis, & antiquum Rotomagensis Ecclesiæ Ritualem librum. Præterea in *Ordine Cæremoniarum in Parisiensi Synodo observan-*

darum, Canonicis sola assignatur almutia in Synodis ferenda, Archidiacono autem Parisiensi *cappa rubra*.[a] Atqui si Stolam jurisdictionis argumentum esse profiteantur Archidiaconi, nulla ipsos in Synodis quibus Stolati non intersunt, jurisdictione potiri liquet, Parœcos autem aliqua potiri. Contrà verò si stolam jurisdictionis signum non esse concesserint, cur pro ea Parœcis in visitationibus suis detrahenda, tamquam pro aris & focis depugnant?

Sextum, quantumvis Stola jurisdictionem designaret, quid aliud inde colligeretur, nisi inferioris jurisdictionis insigne, cum superioris jurisdictionis nota stare posse, quòd in Synodis à Parœcis æquè ac Pontificibus deferatur? Atque ideo Parœcorum jurisdictionem, etsi ejusdem esset cum Archidiaconali ordinis & generis (quod tamen falsum esse antea probavimus) coram visitantibus Archidiaconis non extingui, cùm in Synodis coram Episcopis, Archiepiscopis, Cardinalibus & sedis Apostolicæ Legatis extingui non credatur.

Septimum, Stolatos adesse Synodis Parœcos pluribus ex causis: sed maximè ut hoc exteriori signo ab aliis secernantur. Quemadmodum enim in Synodis Pontifices Pontificalibus, Abbates Abbatialibus indumentis, &

a Tous ceux qui sont convoquez se trouveront en surpl's, les Curez avec l'Estole rouge, & les Chanoines avec l'aumusse, Monsieur l'Archidiacre de Paris en chappe rouge.

Canonici almutia: sic Parœci Stola internoſcuntur. Unde cùm in Archidiaconorum viſitationibus Parœci ut plurimùm ab aliis, putà à Vicariis ſuis, ceteriſque ſibi ſubjectis Sacerdotibus, diſtingui neceſſe habeant: quo jure, quóve titulo in ejuſmodi viſitationibus Stola ſpoliantur, quandoquidem id neque ullo Conciliorum Canone, neque ullo Canonici Juris decreto, neque ulla Epiſcopali conſtitutione ſancitur? Archiepiſcopus aliquis ſi Suffraganeos ſibi viſitaret Epiſcopos, an eos Pontificalibus veſtibus exueret? Epiſcopus Cathedralis Eccleſiæ ſuæ Canonicos viſitans, eos ſi deponere juberet almutiam, quam S. Carolus Borromæus in Concilio provinciali Mediolanenſi 5. part. 3. ſcribit eſſe *Inſigne honoris Canonici*: bone Deus! quas rixas non moverent? Quas turbas non excitarent? In qua rerum confuſione non verſarentur? Numquam profectò illam in Epiſcoporum viſitationibus abjicerent, cujus ita non ſolùm amici, ſed etiam amatores ſunt, ut inter concionandum, vel in externis Eccleſiis, ferant, quamvis almutiam divini verbi præconum veſtem eſſe nemo dixerit umquam, ac nę ſomniaverit quidem. Cur itaque Parœcis in Archidiaconorum viſitationibus ſignum illud detrahetur, quo illorum notatur dignitas?

Longè ſecus Concilium provinciale Aquenſe an. 1581. ſub Alexandro Canigiano Aquenſi Archiepiſcopo, dum in Tit. *De Parochis*

& animarum Curatoribus, ita statuit: *Parochi in urbe, & in oppidis saltem insignioribus constituti, ut à reliquis sacerdotibus animarum curam non gerentibus internoscantur, signum aliquod, quod proprium illorum insigne sit, ab Episcopis in diœcesana Synodo eis præscribendum, ferant cùm domo exeunt super exteriorem vestem, & supra superpelliceum cùm in Ecclesia sunt, aut processiones, aliásque ejusmodi publicas actiones obeunt.* Et in Tit. *De Synodo diœcesana*, ait: *Qui Synodo interesse debent, ne intersint sine superpelliceo integro & mundo. Curati præterea deferant signum illud quod Episcopus eis præscribet, ut supra statutum est, sub duorum aureorum pœna, arbitrio Episcopi locis piis applicanda.* Longè secus etiam Concilium provinciale Tolosanum an. 1590. sub Francisco Joyosano Cardinali & Archiepiscopo Tolosano, part. 1. cap. 3. num. 13. ubi dicit *Parœcos æquum esse ab aliis sacerdotibus, quibus nulla incumbit animarum cura, dignosci*; decernitque ut *quoties processionibus publicisque aliis actibus intererunt, sacrasve actiones exercebunt, superpelliceo, caputioque (quod proprium illorum insigne est) conspicui incedant.*

Sapienter nimirum præcipiunt duo illa provincialia Concilia Parœcos tum in Synodo, cùm extra domũ, atque etiam in Ecclesia, signo aliquo *à reliquis sacerdotibus animarũ curam*

non gerentibus, distingui. Signũ illud in Synodis stolam esse declarant varia variarum Gallicanæ Ecclesiæ diœceseon Statuta Synodalia, Rituales libri, & Episcopalia aliquot Mandata. Declarat & Bartholomæus Gavantus in *Praxi exactissima Synodi diœcesanæ*, part. 1. cap. 13. *de habitu Cleri*, num. 5. ubi Stolam Neapoli in Synodis à Rectoribus Ecclesiarum portari testatur, *ut dignoscantur ab aliis*. Stolam in suis visitationibus signum illud esse negant Archidiaconi; Stola fugantur, Stola terrentur, Stola à visitationibus deterrentur, Stola ad iracundiam, ad tumultus, ad seditiones, ad lites incitantur. Nec animadvertunt interea, Stolam suis in visitationibus gestari à Parœcis dum queruntur, & seipsos, & Parœcos afficere ignominia. Parœcos quidem, quos suæ dignitatis insigne ac ornamentum singulare volunt abiicere; Seipsos verò, quod non ita à Parœcis Stola exutis, quàm Stolatis honorentur: & multò gloriosiùs Archidiaconis sit, Stolatos quàm non Stolatos Parœcos visitare.

Quare numquam mihi benè perspecta fuit Archidiaconorum hac in re agendi ratio. *Vbi Reges* (inquit Clarissimus Talæus actione forensi in causa Ambianensis Episcopi & Royensis Decani) [a] *in justitia tribunali se-*

[a] Lorsque les Roys tiennent leur lit de Justice, les Magistrats se dépoüillent-ils des ornemens de leur Magistrature? Lorsque le Prince fait la reveuë de ses soldats, les soldats ont-ils

dent, an dignitatis suæ insignia Magistratus exuunt? Ubi Princeps lustrat exercitum, an milites balteum, militaris professionis signum discingunt? Sed etsi secus eveniret, ipsos in eo imitari non deberent Archidiaconi: Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic. Liceat mihi hoc in loco S. Johannis Chrysostomi verba ex homilia 26. in cap. 11. 1. ad Corinth. ad propositum accommodare: *Principem* (inquit os illud aureum) *qui ad Regem accedit, oportet habere signum imperii ac principatus*: Τὸ τῆς ἀρχῆς σύμβολον ἔχειν δεῖ. *Quando ergo nullus ex Principibus absque zona & læna audebit apparere coram eo qui est redimitus diademate*: *ita nec tu absque signis imperii & principatus. Effice ut sit tuus principatus & imperium splendidum. Erit autem splendidum, quando eum qui tuo regitur imperio ignominia non affeceris. Et quomodo qui fungitur munere regio, eo apparebit præclarior & magnificentior, quo præclariorem & magnificentiorem suum effecerit Vicarium*, τὸν ὕπαρχον. *Sin autem despicatui habuerit & contumelia affecerit dignitatis illius magnitudinem, suæ quoque gloriæ non parvam amputabit partem. Tu quoque si eum qui post te imperat probro & dedecore affeceris, non levi damno afficies*

accoutumé de desceindre leur baudrier, qui est la marque de leur profession militaire. Et quand ils en useroient autrement les *Archidiacres* ne devroient pas les imiter en ce rencontre: *Reges gentium dominantur eorum: vos autem non sic.*

honorem tui principatus. Quæ cum ita sint, quid Archidiaconis incommodant Parœci dum ipsis in eorum visitationibus occursant cum Stola, quæ Parœcialis dignitatis, imperii & principatus (si fas ita loqui) honor est propè singularis, certissimúmque σύμβολον.

Octavum denique, Parœcos, etsi dignitate inferiores essent (quod non concesserim) ab Archidiaconis visitantibus Stola exui ulla ratione non posse; cùm nequidem hanc à Parœcis abiici in Synodis statuant Ecclesiæ Pontifices, Archidiaconis longè superiores, multisque titulis illustriores.

CAPUT XXVI.

Quod discrimen Synodos inter ac visitationes statuunt Archidiaconi, futile est ac frivolum. In Synodis Parœcos æquè ac Episcopos argui posse & judicari, variis Conciliorum Canonibus ostenditur. Parœci olim habuere sedem in Conciliis, etiam præsente Romano Pontifice. Idcirco celebrantur Concilia, ut vel firmetur Catholica fides, vel Christianorum mores corrigantur. Licèt in Archidiaconorum visitationibus Parœci possint argui judicarique, ubi leviores causæ aguntur, non tamen in iis sunt Stola spoliandi: cùm eam in Synodis, in quibus argui judicarique de gravioribus controversiis possunt, coram Ecclesiæ Pontificibus induant.

AT alia est (inquiunt Archidiaconi quidam in Ecclesiastica scientia parum exercitati) Synodorum, alia Visitationum Archidiaconalium ratio. Synodis enim intersunt Parœci, ut Episcopis consilium dent, & cum eo judicent; Archidiaconalibus autem visitationibus, ut arguendi, & judicandi ab Archidiaconis. In illis jurisdictione aliqua gaudent: in his nulla, cùm tunc temporis tota eorum jurisdictio ad Archidiaconos transferatur. Ac

proinde licèt in Synodis gestandæ Stolæ facultatem habeant, in Archidiaconalibus visitationibus non habent.

Mirum profectò tam futile, tam frivolum, támque miserabile ratiocinationis genus ab ejusmodi Archidiaconis adduci. Si enim (quemadmodum opinantur, latissimum est Synodos inter & Archidiaconales visitationes discrimen, unde illud, ad Stolæ gestationem quod attinet, in Parisiensi Archiepiscopatu aliisque bene multis, deprehensum non fuit, ubi Parœci & Synodis, & Archidiaconorum visitationibus Stolatos se sistunt? Unde eruditissimus juxta ac perspicacissimus Talæus Stolam idcirco in visitationibus ferendam probat, quia fertur in Synodis? [a] Unde Royensis Ecclesiæ Decanum Ambianensi Episcopo cum Stola occurrentem, id observasse pronunciat quod Concilio provinciali Remensi an. 1583. cautum est, ut nimirum Stolati Synodis intersint Parœci?

Sed quantumvis aliam Synodorum, aliam verò visitationum Archidiaconalium rationem esse fateamur: num ideo Parœci Stola, quam coram Episcopis portant in Synodis, in quibus ab Episcopis argui ac judicari possunt,

[a] On peut dire que le Doyen de Roye a observé le Concile de Reims tenu en 1583. Ce Concile provincial, qui doit servir de regle à tous ceux du Diocese d'Amiens dans les choses douteuses, a expressément ordonné aux Curez d'assister aux Synodes avec leurs Estoles. *Plaidoyer de Monsieur Talon dans la cause de Monsieur l'Evesque d'Amiens contre Monsieur le Doyen de Roye.*

in Archidiaconalibus visitationibus spoliandi sunt, quia in eis arguuntur & judicantur ab Archidiaconis? An non etiam aliquando in Synodis arguuntur & judicantur Parœci, si arguendi sunt & judicandi? Numquid in eo erunt conditione vel deteriores, vel potiores Episcopis? At Episcopos in Synodis argutos judicatósque qui nescit, hospitem se & peregrinum omnino in historia Ecclesiastica profitetur. Quis enim nescit & Marcellinum Romanum Pontificem in Concilio Sinuessano, & Potamium Bracarensem Episcopum in Concilio Toletano 10. Et Macharium Antiochensem Pontificem unâ cum ejus discipulis aliquot, in Concilio generali sexto, & Basilium Ancyranum Præsulem, & Theodorum Cyrum Episcopum Myron, & Theodosium Episcopum Amorii, in Concilio Nicæno 2. & Photium Constantinopolitanum Patriarcham in Concilio Constantinopolitano 8. & Hincmarum Laudunensem in Concilio Duziacenzi 1. & sexcentos alios aliis in Conciliis argutos & judicatos esse, ut Conciliorum acta repræsentant? Nonne idem quoque ex Conciliorum Canonibus patet, præsertimque ex Concilii Arelatensis 2. can. 31. ex Concilii Antiocheni 1. can. 4. 12. 14. 15. 18. 22. & 25. Ex Concilii Sardicensis can. 4. ex Concilii Carthaginensis 4. can. 25. 28. ac 29. & ex Concilii Chalcedonensis can. 9. *Siquis Episcopus* (inquit Concilium Antiochenum can.

15.) *de certis criminibus accusatus condemnetur ab omnibus Episcopis ejusdem provinciæ, cunctique consonanter eamdem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios nullomodo judicari, sed firmam concordantium Episcoporum provinciæ manere sententiam. Si Clericus (* verba sunt Concilii Chalcedonensis in can. 9.) *adversus suum vel alium Episcopum, habeat causam, apud audientiam Synodi provinciæ ejus conqueratur.*

Quod si secundùm veteres Ecclesiæ Canones Episcopi in Synodis corripiendi sunt & judicandi: quidni eodem modo cum Parœcis & Presbyteris agetur, quos olim sedem habuisse in Conciliis, vel ipso Romano Pontifice præsente & præsidente, patet ex Conciliis Romanis sub S. Leone, an. 444. sub Hilaro, an. 467. sub Gelasio, an. 495. aliisque Pontificibus; Et ex *Ordine celebrandi Concilii, desumpto ab Isidoro Mercatore ex 4. Concilio Toletano cap. 4. & Garsiæ Loaïsæ Hispanicorum Conciliorum editoris diligentia emendato*. Probantque luculentissimè Johannes Filesacus Parisiensis Theologus in libro *de Parœcia*, sive *de Parœciarum & Parœcorum origine, nec non de missa Parœciali*; cap. 4. ac Petrus Morestellus Doctor Theologus, & Ecclesiæ Parœcialis S. Nicolai *de Tallia* in diœcesi Rotomagensi Rector, 2. part. *Vexilli Prælatorum & Clypei Pastorum*, cap. 10. num. 1.

Et verò Presbyteros in Synodis judicatos nonne apertè ostendunt ista vocabula, è lib. 5. Capitularium Karoli Magni & Ludovici Pij, art. 218. repetita? *Presbyteros criminosos Canonicè ad Synodum venientes jubemus juxta decreta Papæ Innocentii cap. 33. in medio collocari. Discußisque objectionibus quæ ipsis Presbyteris impinguntur, si convinci potuerint, à sacerdotali removeantur officio, quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt, atque alieni efficiantur à ministerio, quod vivendo illicitè polluerunt. Et si convinci non potuerint, secundum anterius capitulum consultu Leonis Papæ & multorum Episcoporum statutum cum aliis Presbyteris & fidelibus justisque hominibus satisfaciant Episcopo suo & populo.* Id ipsum quoque innuit Martinus Bracarensis Episcopus in cap. *Propter*, Dist. 18. *Propter Ecclesiasticas causas* (inquit) *& altercationum solutiones, bene placuit per singulas provincias bis in anno Concilium fieri, convocante Metropolitano Episcopo omnes provinciales Episcopos, itaut ad Concilium veniant omnes Presbyteri & Diaconi, vel si qui se læsos existimant, ut in Concilio causa examinata ad justum judicium perducantur. Et si qui manifestè Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, inventi fuerint* in *offensa, secundum rationem excommunicentur, quamdiu communi consensu de his placuerit dare sententiam.*

Atque hoc ita veritati conſentaneum eſſe exiſtimavit Concilium Hiſpalenſe 2. an. 619. ut in canone 6. decreverit Preſbyteros ac Diaconos de ſuo gradu ab unis Epiſcopis pelli non poſſe, ſed à Synodo tantùm. *Sexta actione comperimus* (inquit) *Fragitanum Cordubenſis Eccleſiæ Preſbyterum à Pontifice ſuo injuſtè olim dejectum & innocentem exilio condemnatum. Quem rurſus ordini ſuo reſtituentes id denuo adverſus præſumptionem novam, decrevimus, ut, juxta priſcorum Patrum Synodalem ſententiam, nullus noſtrum ſine Concilii examine, deiiciendum quemlibet Presbyterum vel Diaconum audeat. Nam multi ſunt qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non auctoritate Canonica damnant: & ſicut nonnullos gratiæ favore ſublimant, ita quoſdam odio, invidiaque permoti humiliant, & ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant. Epiſcopus enim ſacerdotibus ac miniſtris ſolus honorem dare poteſt: auferre ſolus non poteſt. Si enim hi qui in ſæculo à Dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt, in ſervitutis nexum non revolvuntur, niſi publicè apud Prætores ac Præſides tribunali foro fuerint accuſati, quanto magis hi qui divinis altaribus conſecrati, honore Eccleſiaſtico decorantur? Qui profectò nec ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris ſui privilegiis exui: ſed præſentati Synodali judicio, quod canon*

de illis praeceperit, definiri. Quæ conformia sunt Concilii Carthaginensis quarti canoni 23. ubi legas: *Vt Episcopus nullius causam audiat absque præsentia Clericorum suorum: Alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentia confirmetur.*

Nunc si quo fine Concilia celebrentur, discutere lubeat, duplici inter alios celebrata reperiemus; Nempe ut Catholica fides stabiliatur, & maximè ut Clericorum, ceterorumque fidelium populorum mores emendentur. Probat hoc ex condicto & proposito Cardinalis Bellarminus in lib. 1. *De Conciliis & Ecclesia*, cap. 9. & dilucidè potest variis ex Conciliis confirmari.

Laodiceno, canon. 40. *Quod non oportet Episcopos qui vocantur ad Synodum negligere sed abire, & docere vel doceri, ad correctionem Ecclesiæ & reliquorum.*

Antiocheno 1. an. 341. can. 20. *Propter utilitates Ecclesiasticas & absolutiones earum rerum, quæ dubitationem controversiamque recipiunt, optimè placuit ut per singulas quasque provincias bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur..... Ipsis autem Conciliis adsint Presbyteri & Diaconi & omnes qui se læsos existimant, & Synodi experiantur examen.*

Carthaginensi 3. an. 397. can. 2. *Similiter placuit ut propter causas Ecclesiasticas, quæ ad perniciem plebis sæpe veterascunt, singu-*

lis quibusque annis Concilium convocetur.

Chalcedonensi, an. 451. can. 19. *Pervenit ad aures nostras quòd in provinciis statuta Episcoporum Concilia minimè celebrentur, & quod inde multa, quæ correctione opus habent, Ecclesiastica res negligantur. Statuit igitur hæc sancta Synodus secundùm Patrum regulas bis in anno in unum convenire per singulas provincias Episcopos, ubi singula quot emerserint corrigantur.*

Arvernensi, an. 535. can. 1. *Imprimis placuit ut quoties secundùm statuta Patrum, sancta Synodus congregatur, nullus Episcoporum aliquam priùs causam suggerere audeat, quàm ea quæ ad emendationem vitæ, ad severitatem regulæ, ad animæ remedia pertinent, finiantur.*

Aurelianensi 3. an. 538. can. 20. *Si quis Clericorum circa se aut districtionem aut tractationem Episcopi sui putat injustam, juxta antiquas constitutiones recurrat ad Synodum.*

Aurelianensi 5. an. 549. can. 23. *His itaque (Deo propitio) constitutis, quod præcipuè in omnibus Patrum Conciliis habetur scriptum, congrua definitione sancimus, ut intra anni circulum unusquisque Metropolitanus Episcopus junctis in unum locum comprovincialibus suis, intra provinciam suam studeat habere Concilium, ut si qua accesserint, caritatis emendentur studio.*

Toletano 4. an. 633. can. 3. *Nulla penè res*

disciplina mores ab Ecclesia Christi depulit, quàm Sacerdotum negligentia, qui contemptis canonibus ad corrigendos Ecclesiasticos mores Synodum facere negligunt. Ob hoc à nobis universaliter definitum est, ut quia juxta antiqua Patrum decreta bis in anno difficultas temporis fieri Concilium non sinit, saltem vel semel à nobis celebretur. Ita tamen ut si causa fidei est, aut qualibet alia Ecclesiæ communis generalis totius Hispaniæ & Galliciæ Synodus convocetur: si verò nec de fide, nec de communi Ecclesiæ utilitate tractabitur, speciale erit Concilium uniuscujusque provinciæ, ubi Metropolitanus elegerit peragendum.

Legionensi an. 1012. tempore Alphonsi 5. Regis Legionensis, can. 1. *In primis censuimus, ut in omnibus Conciliis, quæ deinceps celebrabuntur, causæ Ecclesiæ priùs judicentur, judiciumque rectum absque falsitate consequantur.*

Lateranensi 4. sub Innocentio III. an. 1215. can. 6. *Sicut olim à SS. Patribus noscitur institutum, Metropolitani singulis annis cum suis Suffraganeis provincialia non omittant Concilia celebrare, in quibus de corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum.*

Ravennati 2. an. 1311. rubric. 18. *Cùm decreverint SS. Patres Synodos per singulas civitates*

vitates fieri pro reformatione ſtatus Eccleſiarum, Eccleſiaſticarum & ſæcularium perſonarum, quod eſt permaximè neceſſarium, ut paſtores gregis Dominici de ipſius gregis paſcuis evellant, & ædificent & plantent in eis, hoc conſiderantes ſaluberrimum & juri non diſſonum, quod in qualibet civitate vel diœceſi, ubi diœceſanus commodiùs & utilius viderit expedire, ſemel convocet Synodum & faciat annuatim, hoc præſenti Concilio provinciali fieri declaramus, & cathedraticum ſolvatur.

Et Tridentino Seſſ. 24. Decreto *De Reformatione*, cap. 2. *Provincialia Concilia, ſicubi omiſſa ſunt pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, controverſiis componendis, aliiſque ex ſacris canonibus permiſſis renoventur.*

His non multùm diſſimilia legere eſt in can. 36. Apoſtolorum, in cap. 7. Epiſtolæ 84. S. Leonis ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem, in Juſtiniani Novella 123. *De ſanctiſſimis Epiſcopis & Deo amabilibus & reverendiſſimis Clericis & Monachis*, cap. 10. In Epiſtola 21. Pelagii Papæ, in lib. 7. Capitularium Karoli Magni & Ludovici Pii art. 91. & 241. atq; in *additione* 4. ad ejuſmodi Capitularia, art. 8. *Ut autem* (inquit Juſtinianus Imperator) *omnis Eccleſiaſticus ſtatus & ſacræ regulæ diligenter cuſtodiantur, jubemus unumquemque beatum Archiepiſcopum & Patriarcham & Metropolitam, ſanctos Epiſ-*

copos ab se constitutos in eadem provincia, semel aut secundò per singulos annos, ad se convocare, & omnes causas subtiliter examinare quas Episcopi aut Clerici, aut Monachi ad invicem habent, easque disponere, & super hoc quidquid extra regulas à quacumque persona delinquitur emendare. Eumdem ad sensum loquitur S. Gregorius Magnus in lib. 1. Epist. 1. ad universos Episcopos per Siciliam constitutos in qua scribit: *Illud quoque fieri debere perspeximus, ut semel per annum ad Syracusanam sive Catanensium civitatem universaliter honore, quo dignum est, sicut eidem jussimus, fraternitas vestra conveniat, quatenus quæ ad utilitatem ipsius provinciæ, Ecclesiarúmque pertinent, sive ad necessitatem pauperum oppressorúmque sublevandam, sive ad monitionem omnium & correctionem eorum, quorum excessus contigerit demonstrari, congrua cum eodem Petro Subdiacono Sedis nostræ debeatis moderatione disponere.*

Ex quibus omnibus manifestè dignoscitur tum Episcoporum, cùm Presbyterorum seu Parœcorum causas fuisse semper in Synodis, non discussas tantummodo, sed etiam judicatas: ipsósque sive Episcopos, sive Presbyteros ac Parœcos judiciariæ Synodorum potestati numquam non fuisse obnoxios. Atque ideo falsè ab Archidiaconis quibusdam dici, in eo Synodos à Visitationibus suis discriminari,

quòd in his Parœci arguantur judicentúrque: in illis non item; quoniam in utriſque & argui poſſunt & judicari. Quare cùm argui & judicari poſſint in Synodis, & tamen in Synodis Stolam induant Parœci: quid impedit quominus eam quoque in Archidiaconalibus Viſitationibus induant, etiamſi in illis argui ac judicari ex levioribus controverſiis, ab Archidiaconis poſſint?

His adde Parœcos ab Archidiaconis viſitari non quaſi capitalium rerum Judicibus qui in criminoſos revera homines, aut de criminibus ſuſpectos inquirunt. Idcirco enim viſitant Archidiaconi ut rerum Statum cognoſcant, ut benefacta laudent aut confirment, ut malefacta reprehendant aut corrigant pro ſua virili. Nam cùm in Viſitationibus ſuis Epiſcoporum poteſtatis auctoritatiſque quodammodo conſortes in levioribus exiſtant: & Epiſcopi non tanquam civiles Magiſtratus, ſed tanquam Patres, ac Paſtores viſitent; ſuas Patrum inſtar ac Paſtorum Viſitationes debent inſtituere. Quis verò pater filios, quis Paſtor greges perluſtrans, ſuis eos, ubi præſertim nihil tale promeriti ſunt, ornamentis ſpoliat? Cùm ergo *per Stolam* (ut ait Nicolaus I. in Concilio Romano 7. Epiſt. ad univerſos Epiſcopos Galliæ) nihil *aliud quàm Sacerdotii declarentur inſignia*: & Parœci viſitantibus Archidiaconis Sacerdotii ſui rationem reddere teneantur, quid eſt cur *Stolam Sacerdotii* ſui *inſignia* ab-

jiciant, quibus, nisi contrariè probetur manifestò, digni sunt existimandi?

CAPUT XXVII.

Quæ in Archidiaconorum visitationibus à Parœcis præstanda sunt, non videntur nisi à Stolatis ritè præstari posse. Archidiaconis ad Ecclesiarum fores occurrant Parœci publicæ supplicationis in modum. Sed qui supplicationibus publicis præsunt, Stolam gestare convenit. Archidiaconorum visitantium jurisdictio cùm externi fori sit tantùm, multa agunt à quibus ipsos abstinere par esset. Promotores & Notarios suos superpelliceis cur induant? Germana Archidiaconorum munia breviter enarrantur. Variis ex Conciliis ac Senatus-Consulto Parisiensi tenentur Acta visitationum suarum vel statim ab iis expletis, vel uno ad summum post eas expletas mense apud Episcopos deponere. Archidiaconis visitantibus Crux adoranda, Evangeliorúmque liber deosculandus proponitur à Parœcis, quos ideo Solatos esse expedit.

SANE autem si quæ in Archidiaconorum visitationibus fieri convenit, attenta animi cogitatione perpendamus, immeritò Parœcos ab Archidiaconis Stola spoliari comperietur.

Quæ porrò in Archidiaconorum visitationibus fieri convenit?

I. Quidem Parœci unâ cum sibi subjectis, si quos habent, Presbyteris aliisque Clericis, Archidiaconis pro Ecclesiæ foribus, aut in ipso Ecclesiarum limine exspectantibus & in genua prolapsis, obviam procedunt eodem ordine, eodémque apparatu, atque ad statas ac solemnes supplicationes proficiscuntur. Illa enim honorifica occursatio, quæ vexillis, crucibus, aqua benedicta & thuribulo præeuntibus fit, statæ solemnisque supplicationis ordini & apparatui parum videtur absimilis. Unde in Pontificali Romano aliisque multis Cæremonialibus libris leguntur *Ordines ad recipiendum processionaliter Prælatum, vel Legatum, Imperatorem, Regem, Principem magnæ potentiæ, Imperatricem vel Reginam, & Principissam magnæ potentiæ*; ibique dicitur, *processionem Cleri ex more ordinatam procedere illis obviam.* Quem ad sensum Johannes Franciscus de Pavinis I. V. & sacræ Theologiæ Doctor, ac causarum sacri Palatii Apostolici Auditor, in 2. parte *Baculi Pastoralis ad dirigendos in viam pacis pedes visitantium & visitatorum*, quæst. 1. ait *Secundùm Ordinem qui in Pontificali continetur Prælatum venientem ad visitandum, processionaliter esse recipiendum.* Eodem loquuntur modo quotquot visitationum ritus descripsere.

... Quis autem neget ab eo Sacerdote qui

ſupplicationibus præeſt, vulgò Stolam portari? Præſcribunt hoc Rituales proceſſionaleſque libri complures.

Liber Ritualis pro recta Sacramentorum & Sacramentalium adminiſtratione ad Parochos diœceſis Peruſinæ, Vincentii Herculani & Neapolionis Comitoli, Epiſcoporum Peruſinorum juſſu editus, recognitus & auctus, an. 1597. Peruſii editus, Tit. *Ordo proceſſionum*, ubi de feſto S. Marci; *Poſt conventualem Miſſam decantatam, & Clero ac populo in Eccleſia Congregatis, Sacerdos ſupra cottam indutus Stola & pluviali*, &c. Idem obſervandum tradit *in tribus diebus Rogationum*; *In tempore tribulationum*; *Ad petendam pluviam*; *Pro ſerenitate poſtulanda*; *Pro gratiarum actione*; *& in feſto SS. Corporis Chriſti.*

Ordinarium ſive Cæremoniale Eremitarum S. Auguſtini *Provinciæ communitatis Bituricenſis, aliàs S. Guillelmi*, an. 1631. Pariſiis editum *ex decreto Capituli provincialis Andegavi celebrati*, cap. 20. *De proceſſionibus quomodo & quando faciendis*, num. 6. *Cùm proceſſiones fient in Conventu poſt Veſperas ..... primus omnium incedet frater aliquis amictu & ſuperpelliceo indutus ferens Crucem, ſequentur ceteri fratres, poſtea Officiarius cum amictu, ſuperpelliceo, Stola & pluviali convenientis coloris ſubſequetur.*

Cæremoniale Eccleſiaſticum *juxta ritum Eccleſiæ Romanæ ad uſum Congregationis*

Gallicanæ fratrum Pœnitentium tertii Ordinis S. Francisci, part. 1. Tit. *Ritus processionum in genere: Si ante meridiem fiat processio, regulariter post Tertiam fiet, celebrante alba & Stola coloris officio convenientis parato. In omni processione* (inquit Rituale Fulientinum lib. 2. cap. 27. num. 3.) *quæ fit ante Missam (quamvis sit de SS. Sacramento & celebrans illud ferat in manibus) Celebrans sit indutus amictu, alba, cingulo, Stola transversa in modum crucis ante pectus, & pluviali coloris congruentis officio, non autem casula. Quæ verò fit extra Missam, pro petenda pluvia, &c. vel tempore Iubilæi, aut alio tempore pro Ecclesiæ necessitatibus, colorem violaceum requirit.* Eadem statuit Cæremoniale Ecclesiasticum ad usum FF. Minorum, 3. part. cap. 28. num. 1. his vocibus: *Si, ex consuetudine, in festis solemnioribus habendæ sint sacræ supplicationes seu processiones ..... hic ritus servabitur .... Præparatis à Sacrista omnibus necessariis .... Celebrans indutus alba, Stola & pluuiali coloris convenientis, & Ministri sacris suis paramentis sine manipulis.... procedet ad Altare:* Atque is usus est universæ propemodum Ecclesiæ, non in urbibus tantùm, sed & in pagis ac vicis receptissimus, nisi fortè quòd aliqui pluviale induunt pro Stola. At Stolam pluviale contractum esse, sicut & pluviale dilatatam esse Stolam inferiùs in cap. 30. probabimus.

Visitationum quidem Archidiaconalium supplicationibus Parœci præesse non censentur ubi ad Archidiaconos devenere; sicque Stolâ opus non habere ampliùs, existimaverit fortasse aliquis. Sed cùm ea initio fuerint exornati, quid necesse est abjicere præsentibus Archidiaconis? Nam præterquàm quòd multi Pontifices, Abbates, Presbyteri Stolati, nihil obstat quominus uni & eidem supplicationi publicæ intersint, ut conficitur ex art. 11. *Moniti* nomine Cleri Gallicani an. 1626. editi, & à nobis in cap. 22. recensiti, atque etiam ex supplicatione Magnæ (ut vocant) Confraternitatis, Lutetiæ Parisiorum institutæ ad S. Mariæ Magdalenæ; Præterquàm quòd Remensis urbis Parœci generalibus supplicationibus quæ Remis celebrantur, superpelliceis & Stolis exornati adsunt, vel præsente Remensi Archiepiscopo: & Andegavensis diœcesis Parœci Stolati Stolatos Archidiaconos ubique in visitationibus comitantur, ut cap. 30. inferiùs ex *Processionali Andegavensi* ostendemus: quo tempore Archidiaconi Parœcialem aliquam Ecclesiam quasi supplicabundi ingrediuntur, si sepulturæ mandandum alicujus Christiani hominis corpus, si sacris Baptismi fontibus abluendus infans, si cui sano conferenda, aut ad infirmum aliquem deferenda Eucharistia, si matrimonium, si sponsalia celebranda, si peragendæ benedictiones aliquæ, nonne Stolâ vestitos etiam inspectantibus Archidia-

chidiaconis, esse oporteret Parœcos qui sacras illas functiones obirent? An coram Archidiaconis sua officia fungendi jure privantur Parœci? Jam falsum illud esse suprà demonstravimus. Archidiaconi siquidem eo nomine, etsi jus visitationis & procurationis habeant in subjectas sibi Ecclesias, non habent tamen Sacramenta ministrandi, aliáque Parœcialia munia exercendi: quòd eorum jurisdictio volatica non interioris fori sit, sed exterioris solùm, quæ idcirco ad Sacramentorum, parœcialiúmve munerum administrationem nullatenus pertinet.

Cur itaque in ipsorum visitationibus eo ornamento Parœci exuentur, quo ab aliis Ecclesiarum suarum Sacerdotibus internoscuntur, quo ipsos in Officio esse innotescit, quódque in publicis omnibus Ecclesiæ orationibus & functionibus gestare debent ex Guillelmo Durando in lib. 3. *Rationalis divinorum Officiorum*, cap. 5. num. 6. Nicolao Thuano Episcopo Carnotensi tum in vernaculo diœcesis suæ Rituali, an. 1580. pag. 109. Cum in *Brevi explicatione Missæ*, pag. 13. qui ideo Stolam *Orarium* appellatam contestantur? Et Gilberto Grimaldo Burdigalensis Ecclesiæ Theologo, in sacræ Liturgiæ parte 1. cap. 6. parag. 5. num. 4. Et *Stola* cùm *utatur Sacerdos in omni Oratione solemni* (inquit Silvester Prieras in Summa V. *Diaconus*, num. 6.) numquid *solemnium Orationum* titulo indigi-

tari meritiſſimè non poſſunt, *Reſponſorium* (quod ajunt) *verſus* & *oratio* de Patrono ſeu Titulari Eccleſiæ, quæ in ipſo Archidiaconalium viſitationum exorſu ab omni Clero decantantur, ſicut & illæ publicæ preces, quæ coram ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento & pro fidelibus defunctis funduntur?

II. Ubi ad Eccleſiarum limina, quo mox dicebamus ordine & apparatu, proceſſerunt Parœci, ſalutato ibidem Archidiacono, Stolam ipſius collo imponunt ad genua, Preſbyterorum more, pendentem. At quid viſitanti Archidiacono neceſſaria eſt Stola, niſi fortè Diaconalis? Archidiaconi enim Diaconorum ſucceſſores ſunt, neque alius in ipſis à ſacris canonibus ordo requiritur, quàm Diaconatus? Ad luſtrandum (inquies) SS. Sacramenti tabernaculum, Baptiſterii fontes, in iiſque concluſa chriſmatis & olei Catechumenorum vaſa, ac (ſi adſint) ſanctorum Reliquias. Sed numquid hæc omnia Parœcis aperientibus, oſtendentibus, Chriſmatis & olei Catechumenorum vaſa, ſacram pyxidem ſeu *ciborium*, ſacra linteamina, ſacráſque Reliquias exhibentibus, luſtrare poſſunt? Quid Archidiaconos opus eſt divinum Chriſti corpus nuda manu contrectare? Quid apertum ac patens adſtanti populo adorandum proponere? Quid Epiſcoporum inſtar, ſolemnem cum eo benedictionem, ter efformata cruce, impertiri, hac formula: *Adjuto-*

rium nostrum &c. *Sit nomen Domini* &c. ac *Benedicat vos* &c? Non sunt ista omnia visitantium Archidiaconorum munia. Hæc sibi non ita pridem sumpserunt, ut magis honorarentur ab hominibus, majorémque sibi in Parœcos auctoritatem arrogarent.

Eodem animo Promotores sibi adjunxere, quos, sicut & Notarios suos, superpelliceis induunt, & vel ante Parœcos, vel stantibus Parœcis nudo capite, sedere jubent capite operto. Atqui cùm Promotorum Notariorúmque opera in exercenda exterioris fori jurisdictione, qua, ubi de causis levioribus agitur, Archidiaconi gaudent in visitationis cursu, solummodo requiratur: quid opus est utrosque sic vestitos Archidiaconis adesse, quæ exterioris fori jurisdictionis non sunt pertractantibus? Sed in eo etiam Episcopos agunt, quibus vulgò in solemnibus ritibus (cujus generis sunt Ecclesiarum visitationes) duo Presbyteri ad necessaria ministranda assistunt. Et Concilium Tridentinum tamen unicum *Archidiaconis*, *Decanis & aliis inferioribus* Notarium, eúmque *de consensu Episcopi* deligendum assignat, in sess. 24. Decret. *De reformatione*, cap. 3. his vocibus: *Archidiaconi autem, Decani, & alii inferiores, in iis Ecclesiis ubi hactenus visitationem exercere legitimè consueverunt, debeant quidem* ASSUMPTO NOTARIO DE CONSENSU EPISCOPI *deinceps per se ipsos*

tantùm ibidem visitare. Idem quoque statuit Concilium Provinciale Tolosanum an. 1590. part. 4. cap. 8. num. 20. ut postea referemus. Quod si facerent non ita essent Parœcis oneri eorum plerique, & Episcopis magis obsecundantes, sacrorúmque Canonum observantiores se probarent.

Quæ porro sint ipsorum munia, paucis accipe. Ipsorum est tantummodo subjectas sibi Ecclesias visitare; quæ in iis mutari possunt in melius, mutanda suadere; minores controversias cognoscere: majores autem ad Episcopos revocare; ac visitationum suarum Acta in commentarios referre, quos vel statim ab iis expletis, vel uno pòst mense, iisdem tradant Episcopis, ut variis Conciliis, & supremæ Parisiensis Curiæ Decreto præstituitur. Si quid præterea moliantur & attentent, falcem in alienam messem iniiciunt, quemadmodum trito fertur adagio, hoc est in Episcoporum aut Parœcorum jura involant, nec ab iis qui impedire possunt & debent ex officio, videntur ferendi.

Concilia autem & supremæ Parisiensis Curiæ Decretum, quæ Archidiaconos sanciunt vel statim ab expletis visitationibus, vel uno pòst mense, earum acta in Episcoporum fide ac manibus deponere, ista meam ad notitiam venerunt.

Concilium Tridentinum sess. 24. in Decreto *de reformatione*, cap. 3. mox laudato:

Cui Episcopo *ipsi Archidiaconi, vel alii inferiores visitationis facta infra mensem rationem reddere & depositiones testium ac integra acta ei exhibere teneantur; non obstantibus quacumque consuetudine, etiam immemorabili, atque exceptionibus & privilegiis quibuscumque.* Quid ad hæc & cetera omnia contra se pugnantia Concilii Tridentini testimonia dicturi sint Archidiaconi, nobis non latet: nimirum illius decreta minimè fuisse in Galliis promulgata. Sed hoc quàm & à veritate, & ab honestate Ecclesiastica alienum sit, jam antea in cap. 8. demonstravimus.

Concilium Provinciale Remense an. 1564. sub Carolo Cardinali Lotharingo Archiepiscopo Remensi, Statut. 8. *Archidiaconi visitationem suam statuto tempore exequantur diligentissimè per seipsos . . . . deque ipsa visitatione post mensem Episcopis rationem reddant, & depositiones testium, ac integra omnia acta eis exhibeant.*

Conventus Melodunensis an. 1579. Tit. *De Ecclesiarum visitatione: Archidiaconi visitationis suæ rationem scriptis commissam quamprimùm Ordinario reddant.*

Concilium Provinciale Rotomagense an. 1581. sub Carolo Cardinali Borbonio & Archiepiscopo Rotomagensi, Tit. *De Episcopis & Capitulis*, num. 27. *Archidiaconi quotannis per se visitent, & diarium suæ vi-*

ſitationis ad Epiſcopum referant Et Tit. *De Epiſcoporum officiis*, num. 28. ubi modò citata Concilii Tridentini verba ſic replicat: *Archidiaconi & Decani & alii inferiores, in his Eccleſiis ubi hactenus Viſitationem exercere conſueverunt, Viſitationis à ſe factæ infra menſem rationem in ſcriptis reddent Epiſcopo, & depoſitiones teſtium ac integra acta ei exhibere tenebuntur.*

Concilium Provinciale Turonenſe an. 1583. ſub Simone Mallæo Archiepiſcopo Turonenſi in Seſſionis apud Andes Tit. *De juriſdictione & viſitatione: Archidiaconis annis ſingulis per ſe ſuas Eccleſias viſitare diſtrictè præcipimus ..... Ipſi viſitatores ſciant ſe intra menſem poſt peractam viſitationem ad rationem omnium quæ in ſuis viſitationibus geſſerint, Epiſcopo reddendam ex antiquis Conciliis obligari, idque ſcriptis; ut juxta caſuum exigentiam aut neceſſitatem per eundem Epiſcopum iiſdem provideatur. Quod ſi præſtare neglexerint, ad id per Epiſcopos viis juris compellendos eſſe ordinamus.*

Concilium Provinciale Bituricenſe an. 1584. ſub Reginaldo Belnenſi Patriarcha Bituricenſi; tit. 33. can. 5. *Archidiaconi & alii inferiores, qui jus viſitandi habent, Acta viſitationis ſuæ per ſcribam idoneum excipiant, eáque intra menſem ad Epiſcopum perferant.*

Concilium Provinciale Toloſanum an.

1590. sub Francisco Joyosano Cardinali & Tolosano Archiepiscopo, part. 4. cap. 8. num. 20. *Qui jus visitandi habent Archidiaconi aliique inferiores, ii visitationis suæ acta per notarium idoneum, de consensu Episcopi assumendum excipiant, & ad Episcopum intra mensem deferant.*

Synodus diœcesana Rotomagensis an. 1631. die 6. Novembris, sub Francisco Harlæo Campo-Valonio, Archiepiscopo Rotomagensi, art. 2. *Præcipitur Archidiaconis ut Ecclesias Parochiales suorum Archidiaconatuum personaliter visitent, & visitationis suæ diaria, seu processus verbales infra mensem ad Illustrissimum Dominum aut Venerabiles ejus Vicarios generales referant.*

Et Senatus Parisiensis Decretum an. 1619. die Januarii 19. datum inter Cardinalem Retzium Henricum Gondium Episcopum Parisiensem, pro Antonio Furnio Officiali suo litigantem, ac Ludovicum Drusium, Jacobum Garnerium, Claudium Coquelaïum eorúmque successores Parisiensis Ecclesiæ Archidiaconos; quo prædictis Archidiaconis præcipitur ut *post absolutas visitationes, earum acta in Officialis Parisiensis tablinum referant.* [a]

Hoc ipsum Archipresbyteris præcipit Sy-

[a] Enjoint ausdits Archidiacres à l'issuë desdites visitations raporter leurs procez verbaux au Greffe de l'Officialité de Paris, charges & informations, si aucunes ont faites, audit cours des visitations.

nodus Mechliniensis an. 1609. sub Matthia Hovio Archiepiscopo Mechliniensi, Tit. 16. cap. 6. *Tempestivè quoque singuli* Archipresbyteri *visitationes suas absolvent & acta earumdem nitidè descripta & à se subsignata quotannis ante Kalendas Iulii ad Nos vel Vicarium nostrum generalem transmittent.*

III. Statim atque Stolam induit Archidiaconus, crucem ipsi porrigit adorandam Parœcus: cui tractando muneri necessaria quoque est Stola. Stolatum enim esse Sacerdotem oportet (exempli gratia) qui ægrotis crucem osculandam præbet dum ipsis Unctionis extremæ sacramentum ministrat. Ita quippe tradunt in *Ordine ministrandi sacramentum Extremæ-unctionis* Ritualia ferè omnia, sed præsertim Romanum Pauli 5. *Deposito oleo super mensam, superpelliceo stolaque violacea indutus, ægroto crucem piè deosculandam porrigit.* Ebroicense Cardinalis Perronii: *Parochus cum Clerico accepta cotta & stola coloris violacei, ... sumens in manibus crucem eam ostendit infirmo dicens,* Ecce crucem &c. *tum demum ipsam infirmo osculandam præbebit.* Carnotense Leonorii Stampensis, & Alectense Nicolai Pavillonii, in quibus idem præscribitur quod Romano. His similia habent Æduense an. 1503. Carnotense Ludovici Guillardi Episcopi Carnotensis; omnium Ecclesiarum Pro-

vinciæ Remensis, Ludovici Cardinalis Guisiani Remensis Archiepiscopi, anno 1585. Mechliniense Johannis Hauchini & Matthiæ Hovii Archiepiscoporum Mechliniensium, an. 1598. & Carnotensia Nicolai Thuani Carnotensis Episcopi, an. 1580. & 1581.

Stolatum prætereà sacerdotem esse convenit qui feria 6. *in Parasceve* crucem ante aliud altare quàm majus defert, ut ibi adoretur à frequentiori populo. *Si multus adest populus* (inquit Bartholomæus Gavantus *Commentariis in Rubricas Missalis Romani*, part. 4. tit. 9. num. 13.) *poterit collocari alia crux à Sacerdote cum stola nigra ante aliud altare : ad quam adorandam accedant tum mares, tum feminæ, ne processio nimis differatur & officium sequens.* Gavanto concinit Michael Baldricus in Manuali sacrarum Cæremoniarum part. 4. cap. 10 art. 3. num. 19. *Si sit populi concursus magnus, secundùm morem locorum, duo Acolythi, unus in parte virorum alter in parte mulierum.... extendunt tapetia in utroque loco, & desuper collocant pulvinum cum velo, illúcque per Sacerdotes cum stolis nigris de collo pendentibus alia crux, vel aliæ cruces devotè deferuntur, eo modo quo per celebrantem..... lancésque collocantur ad pecuniam offerentium recipiendam. Castaldus lib. 7. Sect. 7. cap. 3. num. 5.* Et in num. 30. *Si aliæ sint cruces expositæ, ut supra, finita adoratione*

à Sacerdotibus prædictis ſtolis paratis reportantur in Sacriſtiam quibus omnes genufle-ctunt. Cæremoniale Fulientinum lib. 4. cap. 13. parag. 3. num. 11. *Pro mulieribus & populo extendatur loco idoneo tapes ſeu pannus cum pulvino & velo; & illuc alteram crucem deferat Sacriſta, vel alius Sacerdos ſtola nigra ſuper albam, vel ſuperpelliceum aut cucullam paratus, Acolytho præcedente ..... Idipſum fiat ſi aliæ cruces aliis in locis ſint adorandæ ob populi frequentium.* Et Cæremoniale Eccleſiaſticum ad uſum fratrum Minorum, 3. part. cap. 8. parag. 3. num. 11. *Pro mulieribus & populo extendetur in loco apto tapetium cum cuſſino & velo, tum aliquis Sacerdos paratus Stola nigra illuc deferet aliam crucem.*

Niſi ergo Stolatus ſit Parœcus Archidiacono viſitanti crucem in Eccleſiæ limine adorandam dum proponit, quî ex Eccleſiaſticorum rituum præſcripto ſe geret?

IV. Adorata Cruce ab Archidiacono, Parœcus ipſi Evangeliorum librum oſculandum offert illis additis: *Hæc ſunt verba Sancta*, quemadmodum auctor eſt Claudius à Cruce Presbyter in *Perfecto Clerico*, part. 4. cap. 2. tit. 11. *de Viſitatione Archidiaconi*, num. 3. Qui verò Evangeliorum librum oſculandum aliis exhibet, vulgò Stolatus eſt, ut reipſa Stolatum videmus qui in ſupplicationibus quas quadrageſimali tempore ad

Carnotenſes quaſdam Eccleſias inſtituit Capitulum Carnotenſe, Carnotenſibus Decano, aliiſque dignitatibus & Canonicis ipſum præbet oſculandum, uti jam antea in cap. 21. notavimus.

CAPUT XXVIII.

Archidiaconi SS. Euchariſtiæ tabernaculum luſtrantes malunt Eccleſiaſticos ritus in hujus Sacramenti expoſitione ac circumgeſtatione ſervandos non ſervare, quàm Parœcis Stolam permittere. SS. Euchariſtia dum educitur è loco in quo vel aſſervatur, vel quieſcit, ut poſtea detur in manus Pontificum vel Sacerdotum qui eam geſtent, aut adorandam fideli populo proponant, id fieri à Stolatis Miniſtris ipſis aſſiſtentibus debere, ex Ritualibus, Miſſalibúſque variarum Eccleſiarum libris oſtenditur. Quare immeritò Archidiaconi ſacrum ciborium è tabernaculo educentes Stolatos Parœcos ſibi ſuis in viſitationibus adeſſe nolunt.

V. INGRESSI Parœciales Eccleſias Archidiaconi Tabernaculũ luſtrant in quo ſanctiſſima Euchariſtia reſervatur, obſervántque quàm diligenter poſſunt omnia quæ ad tanti Sacramenti decorem, munditiem, hono-

rem ac majestatem attinent. In ea verò lustratione quoniam extrahitur è tabernaculo pyxis sacra recondendo Christi corpori inserviens, publicæque adorationi Divinum illud corpus exponitur, qui ritus nisi à Stolato Sacerdote, aut saltem Diacono, ritè peragi non potest: id muneris soli præstare malunt Archidiaconi, quàm præstandum Parœcis relinquere, propterea quòd illos tunc Stola exornatos esse oporteret. Qua quidem in re servandos tum in Eucharistiæ expositione, (ut loquuntur) & circumgestatione, cùm in ipsius visitatione, communes ritus negligunt, ut Parœcos debitis ornamentis spolient. Quando enim Eucharistia palàm & in aperto spectanda, vel in solemnibus supplicationibus circumgestanda objicitur, vel ab uno loco in alium transferenda datur; qui Cæremoniis ejusmodi præsunt Stolatis Pontificibus seu Sacerdotibus, alios quoque Stolatos Sacerdotes seu Diaconos adesse par est, qui augustissimum Sacramentum educant è tabernaculo, vel suspensum demittant, idque officia Ecclesiastica celebrantibus dent in manus, priusquam circumgestent, aut fideli populo proponant adorandum, aut in alium locum transferendum præbeant. Constat illud

Ex Christophoro Marcello Corcyrensi Archiepiscopo in lib.2. *Rituum Ecclesiasticorum*, cap. 15. ubi de festo Corporis Christi Papa præsente, hæc ait: *Imponitur collo Pontificis*

mappa sericea, per Cardinalem assistentem: Deinde porrigitur Sacramentum ipsum Pontifici per Diaconum à dextris assistentem Pontifici adhuc genuflexo (& Stolatum, cùm sacro in supplicationis fine celebrando ministrare debeat) *qui accepto Sacramento surgit & sine mitra illud portat aliquantulum.* Tum in cap. 44. ejusdem libri: *Feria 5. in Cœna Domini facta communione per celebrantem de utraque specie, antequam se purificet, reponit reverenter Corpus Domini reservandum in Calicem ultimo paratum, quem Diaconus cum palla, patena, desuper posita, ac velo sericeo cooperit, & in medio altaris collocat reverenter .... Papa calicem ipsum, cum Sacramento facta reverentia devotè accipit, illumque detecto capite portat sub baldachino .....cùm Papa fuerit in loco ubi Sacramentum reponi debet, Cardinalis qui celebravit, vel Diaconus à dextris Papæ assistens, illud de manibus Papæ recipit & in locellum reponit.* Et in cap. 56. feria 6. in Parasceve, *cùm Celebrans pervenerit ad locum, in quo Corpus Domini repositum est, deponit mitram & procedit ante locum & genuflectit; tum Diaconus aperit capsulam, & Cardinalis surgens incensat Sacramentum, & illud in Calice conditum à Diacnno devotè accipit & defert ad capellam.*

Ex Cæremonialis Episcoporum lib. 2. cap. 23. *De Officio & Missa feria 5. in Cœna Do-*

mini: Episcopus incensat Sacramentum triplici ductu: tum imponitur super ejus humeros velum & firmatur spinulis: & Diaconus assistens, & non alius, cum debitis reverentiis capit Sacramentum de altari, & illud stans offert Episcopo genuflexo .... Cum Episcopus erit ante supremum gradum altaris, Diaconus accipit de manu ipsius stantis Sacramentum genuflexus sine osculo manus, quod deponit super altari in loco præparato, cooperiens velo undique Calicem. Item cap. 25. *De Officio feriæ 6. in Parasceve Episcopo celebrante: Cum Episcopus pervenerit ante fores sacelli ubi est repositum Sacramentum .....genuflectit.....tum primus Diaconus assistens accipit* SS. *Sacramentum de capsula illudque in manibus Episcopi reverenter collocat & statim genuflectit ..... Diaconus Evangelii genuflexus ante gradus altaris, accipit Sacramentum de manu Episcopi stantis, illudque reverenter collocat super altari.* Deinde cap. 33. *De festo Corporis Christi & processione: Diaconus assistens à dextris accedet ad altare, & cum debitis reverentiis accipiet tabernaculum cum* SS. *Sacramento de altari & illud in manibus Episcopi genuflexi collocabit..... Postquam Episcopus pervenerit ad supremum altaris gradum, Diaconus à dextris ... accipiet de manu ipsius Episcopi stantis* SS. *Sacramentum,* & illud super altare collocabit......*Diaconus debet in fine* proces-

ſionis SS. Sacramentum *includere & reponere in tabernaculo ubi ſolet continuò aſſervari.*

Ex Rituali Romano Pauli V. Tit. *De proceſſione in feſto SS. Corporis Chriſti: Peracto ſacrificio & proceſſione jam inchoata .... Sacerdos pluviali albo indutus ter incenſat Sacramentum genuflexus. Deinde Diaconus oblongum ac decens velum circumponit ſcapulis Sacerdotis, qui parte veli ante pectus pendente utraque manu cooperta oſtenſorium ſeu tabernaculum à Diacono ſibi porrectum reverenter ſuſcipit*, &c.

Ex Rituali Romano ad uſum Alectenſis diœceſis, in *Ordine ad ſupplicationem SS. Sacramenti* [a], ubi eadem ferè, ſed fuſiùs, præſcribuntur quæ modò ex Rituali Romano Pauli V. relata ſunt.

Ex Johanne Baptiſta de Conſtantio Coſentino in Calabria citeriore Archiepiſcopo, libro Italico cui titulus, *Monita ad Rectores, Curatos, Preſbyteros, & Vicarios*, part. 2. Tit. 2. cap. 4. ubi ritus in ſupplicatione ſolemni feſti Corporis Chriſti exponens, ita ſcribit: *Thu-*

[a] Le Diacre découvrira le Soleil, le dreſſera & le mettra au milieu des corporaux, & le prenant il le mettra entre les mains du Celebrant ... Le Diacre ayant receu à genoux le S. Sacrement des mains du Celebrant, il le poſera deſſus l'Autel .... Le Celebrant ayant receu du Diacre le S. Sacrement, il ſe levera ... Le Diacre ſe mettra à genoux pour recevoir du Celebrant le S. Sacrement, qu'il mettra ſur l'Autel ... Le Diacre mettra le S. Sacrement en un lieu élevé & environné de cierges allumez... Si on ne laiſſe pas le S. Sacrement expoſé apres l'Office, le Diacre l'enfermera dans le Tabernacle apres la Benediction.

rificatione facta: Presbyter celebrans genuflexus tabernaculum portatile accipit de manu stantis Diaconi. Et postea: *Ad Ecclesiam reversus* Presbyter celebrans, *tabernaculum Diacono stans dabit, qui illud genuflexus accipiet.*

Ex Manualis sacrarum Cæremoniarum Michaëlis Baldrici, part. 4. cap. 16. *De festo Corporis Christi*, art. 3. num. 9. *Diaconus ascendit ad altare .... tradit ostensorium celebranti*, num. 23. *Diaconus genuflectit, accipit SS. Sacramentum, illud ponit super corporale*, num. 29. *Celebrans .... deponit SS. Sacramentum stans in manus Diaconi genuflexi..., & reverenter illud collocat super medium corporalis extensi super altare.* Num. 30. *Postquam Celebrans dederit SS. Sacramentum Diacono, statim genuflectit, & illo deposito super altare ab eodem Diacono, ibidem stans ponit thus in thuribulum.* Num. 37. Diaconus *ascendit ad altare, ubi facta genuflexione reponit SS. Sacramentum in majori tabernaculo vel in loco eminenti.* Et num. 39. *Diaconus postquam reposuerit SS. Sacramentum facta genuflexione descendit ad dexteram Celebrantis.* Tum in art. 5. num. 6. *Facta processione de more SS. Sacramentum ponitur in loco suo, ministerio Diaconi.*

Ex *Praxi Caremoniarum seu sacrorum Romanæ Ecclesiæ rituum accurata tractatione* Andreæ Piscara Castaldi Neapolitani, Congrega-

gregationis Clericorum Regularium Presbyteri, lib. 1. sect. 7. cap. 7. *De officio Diaconi in processionibus SS. Sacramenti*, num. 3. *Paraturus SS. Sacramentum Celebranti antequam ex altari illud accipiat utroque genu flectit, & postquam Celebranti tradiderit, genuflexus rursus reverenter illud adorat*. Num. 5. *Ad locum ubi reponendum est Sacramentum perveniens, tabernaculum à Celebrante accepturus genuflectat..... mox super altare reposito tabernaculo iterum genuflectens Ministrat incensum*. Num. 6. *Si danda est benedictio, accepto Sacramento cum debitis reverentiis, ipsum porrigit celebranti*. Et num. 8. *Sacram Hostiam juxta tabernaculum consuetis reverentiis reponit, clavibusque obserat ostiolum*.

Ex Cæremonialis Monastici Congregationis S. Mauri, lib. 4. cap. 14. *De festo Corporis Christi*, parag. 2. num. 13. *Diaconus ascendet ad altare .... tabernaculum gestatorium utraque manu accipiet .... tum ad Celebrantem conversus eidem tradet in manibus*. Num. 21. *Cùm Celebrans ad altare pervenerit .... Diaconus ... tabernaculum SS. Sacramenti mox ut reverenter acceperit ..... illud deponet in medio super altare*. Num. 23. *Celebrans .... recipit SS. Sacramentum de manu Diaconi, sicut initio processionis*, Num. 26. *Celebrans ... ponet tabernaculum in manus Diaconi, genuflexi in suppedaneo .... Diaconu*

surgens SS. Sacramentum collocabit in medio altaris super corporale. Et n. 29. *Celebrãs deponet SS. Sacramentũ super altare ... Diaconus ... SS. Sacramentum in eminentiori loco super altare præparato collocabit.* Tum in parag. 3. num. 3. *Diaconus .... ascendet ad altare, tabernaculum majus aperiet, ac tabernaculum ostensorium, cum SS. Sacramento deponet in medio altaris super corporale.* Eadem fermè repetuntur vocabula, parag. 4. num. 1. & ritus idem præscribitur, parag. 5. 6. & 7. pluribus in locis.

Ex Cæremonialis Romani ad usum Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, parte 4. cap. 16. num. 7. *Diaconus ..... reverenter capit ambabus manibus tabernaculum, illudque stans tradit Celebranti adhuc genuflexo*, num. 10. *Ad locum præparatum cùm accesserit Celebrans, Diaconus genuflexus suscipit tabernaculum & deponit super altare.... Diaconus tradit Sacramentum Celebranti, ut supra & continuatur processio.* N. 12. *Diaconus ... accipiet de manu ipsius Celebrantis stantis SS. Sacramentum & illud super altare collocabit.* Et num. 13. *Celebrans iterum deponet SS. Sacramentum super altare, & genuflectet: Diaconus verò facta priùs genuflexione reponit illud in locum altiorem præparatum.*

Ex Cæremonialis Fulientini lib. 4. cap. 20. *De festo corporis Christi*, parag. 2. num. 5. *Diaconus reversus ad dexteram Celebrantis ta-*

*bernaculum detegit, aperit, & super corporale collocat. Celebrans verò . , . . hostiam consecratam reverenter accipit & intra lunulam argenteam collocat, Diacono à dextris tabernaculum tenente . . . . . Diaconus tabernaculum claudit & in medio super corporale collocat.*Num.6. *Deinde Diaconus extracta pyxide sacra . . . . recedit ad latus Epistolæ.* Num. 11. *Diaconus tabernaculum ostensorium accipiens utraque manu . . . . convertit se ad Celebrantem & stans . . . tabernaculum collocat in manibus Celebrantis, qui . . . . tabernaculũ reverenter suscipit.*N.18.*Celebrans stans tabernaculum tradit Diacono.* N. 19.*Tũ Diaconus surgens Sacramentum in medio altaris supposito corporali vel parva palla collocat.* Et n.22. *Diaconus ascendit ad altare, genuflectit & Sacramentum reponit in tabernaculo altaris, vel si sit consuetudo ob magnum populi concursum, decenter collocat in altiori loco ad id præparato.* Idem ferè præstituitur, parag. 3. seq.

Ex *Perfecto Clerico* Claudii à Cruce Presbyteri, part. 3. cap. 17. *De officio Diaconi*, Tit. *De processionibus sanctissimi Sacramenti*, num. 4. [a] *Ostium tabernaculi aperit*

[a] Il ouvre la porte du Tabernacle, fait une genuflexion, & tire le Tabernacle portatif, qu'il met sur l'Autel ou sous le petit Dais, sur un corporal. Il se releve, fait genuflexiõ, prend le S. Sacrement & le met entre les mains du Celebrant, à genoux. Estant arrivé à l'Autel ou autre lieu, il reçoit estant à genoux le S. Sacrement, & le met ou sur l'Autel, ou sous le Dais. Le Celebrant ayant mis le S. Sacrement sur l'Autel, le Diacre le remet dans le Tabernacle, fait genuflexion, & ferme la porte avec la clef.

Diaconus, genufleƈtit, & tabernaculum portatile educit, quod ſuper altare aut ſub umbella in corporali collocat. Num. 7. *Surgit, genufleƈtit, SS. Sacramentum accipit, quod celebranti genuflexo dat in manus.* Num. 10. *Ubi ad altare aut alium ad locum venit, genuflexus SS. Sacramentum accipit, illudque aut in altari aut ſub umbella collocat.* Et num. 15. *Poſtquam celebrans SS. Sacramentum in altari conſtituit, Diaconus illud in tabernaculum recondit, genufleƈtit, & tabernaculi portam clave claudit.* Tum in cap. 18. *De officio Presbyteri aſſiſtentis.* Tit. *De proceſſionibus SS. Sacramenti*, num. 7. *Genuflexus tabernaculum portatile à Diacono accipit manu ſiniſtra.* Num. 12. *Cùm ad altare conſcendit SS. Sacramentum Diacono dat in manus, quod Diaconus accipit ac poſtea ſuum in locum reponit.* Et num. 17. *Diaconus genuflexus SS. Sacramentum in tabernaculum recondit.*

Ex Cæremonialis Eccleſiaſtici ad uſum FF. Minorum, parte 3. cap. 12. *De feſto SS. Corporis Chriſti*, parag. 2. num. 5. *Diaconus aſcendet ad altare.... tabernaculum geſtatorium utraque manu accipiet... tum ad celebrantem*

Le Celebrant reçoit eſtant à genoux des mains du Diacre, le Soleil ou Tabernacle portatif de la main gauche. Eſtant monté à l'Autel il remet le S. Sacrement entre les mains du Diacre, le Diacre le reçoit à genoux, puis le remet en ſon lieu. Le Diacre ayant fait genuflexion renferme le S. Sacrement dans le Tabernacle.

conversus eidem adhuc genuflexo tradet in manibus. Num. 12. *Diaconus accipiet utraque manu tabernaculum SS. Sacramenti.... ac illud deponet in medio super altare.* Num. 13. *Celebrans. .. recipiet SS. Sacramentum de manu Diaconi, sicut initio processionis.* Num. 15. *Diaconus.... accipiet de manu ipsius celebrantis stantis SS. Sacramentum, & illud super altare collocabit.* Et num. 15. *Celebrans deponet SS. Sacramentum super altare & genuflectet, Diaconus verò facta priùs genuflexione reponet illud in loco eminentiori super altare præparato.*

Ex Cæremonialis Ecclesiastici Fratrum Pœnitentium parte 3. Tit. *Festum Corporis Christi cum processione & publica ejusdem expositione: Qui Missam principalem celebrat alteram consecrat hostiam .... eámque aptat in lunula tabernaculi portabilis juvante Diacono qui tabernaculum aperit & postea claudit, velo tegit & in medio corporalis collocat.... Ea statione finita Diaconus tabernaculum cum Sacramento celebranti, ut priùs, porrigit..... Cùm pervenerit celebrans ad altare, genuflectit Diaconus, Sacramentum accipit, & super altari supposito Corporali collocat... Diaconus sacramentum in loco eminenti ad totam diem collocat, ut ab accedentibus in Ecclesiam adoretur.*

Ex Missali Romano Pij V. Clementis VIII. & Urbani VIII. auctoritate edito, in Rubri-

cis Missæ feriæ 5. *in Cœna Domini : Celebrans accepto Calice cum Sacramento de manu Diaconi stantis.......... Cùm autem ventum fuerit ad locum paratum, Diaconus genuflexus à Sacerdote stante accipit Calicem cum Sacramento, & ponit illum primò super altare.... deinde reponit in capsula.* Tum in Rubricis Officii feriæ 6. *in Parasceve : Diaconus aperit capsulam in qua reconditum est Corpus Domini..... tum extrahens Calicem cum Sacramento de capsula, dat ad manus Sacerdotis.*

Ex Missali Carnotensi Ferdinandi Novavillæi Carnotensis Episcopi jussu, anno 1669. evulgato, in Rubricis Missæ Feriæ 5. *in Cœna Domini : Sacerdos.... Sacramentum.... accipit de manu Diaconi stantis & extremitatibus magni veli rubei... cooperit.* Et in Rubricis Officii feriæ 6. in Cœna Domini : *Cùm perventum fuerit ad locum Sacramenti.... Diaconus aperit capsulam in qua reconditum est corpus Domini...... tum extrahens Calicem cum Sacramento de capsula, dat ad manus Sacerdotis.*

Easdem propemodum Cæremonias habent feria 5. *in Cœna Domini*, & feria 6. *in Parasceve*, memorata superiùs Cæremonialia, Michaelis Baldrici, Monasticum Congregationis S. Mauri, Romanum Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, Fulientinum, & Ecclesiastica ad usum sive FF. Minorum

ſive Pœnitentium. Sed eorum verba brevitatis ergo prætermiſimus. Facile eſſet innumera penè alia teſtimonia ex Cæremonialibus Miſſalibuſque libris aliis producere, quibus evinceretur SS. Euchariſtiæ Sacramentum, ex uno in alium locum quando traducitur, ut à Pontificibus ſeu Sacerdotibus vel circumgeſtetur poſtea, vel adorandum fideli populo præbeatur, Stolatos illis ſive Preſbyteros, ſive Diaconos aſſiſtere. Verùm quid in re tam perſpicua tot argumentationibus opus eſt? Idem etiam obſervari in expoſitione Euchariſtiæ, ubi è ſummo altari ſuſpenſa demittitur, tradit Cæremoniale Pariſienſe à Martino Soneto editum in 3. part. cap. 21. num. 5. & 23. Ac in 4. part. cap. 9. num. 21. Ejus verba retulimus ſupra in cap. 21. quæ idcirco non videntur heic replicanda.

Huc accedit, quod oppidò facit ad propoſitum, Epiſcopis aliiſque Eccleſiarum præfectis, SS. Euchariſtiæ tabernaculum luſtrantibus, Stolatos aſſiſtere Parœcos ſeu Preſbyteros, in Eccleſiis Monachalibus, Cathedralibus & Parœcialibus.

De Monachalibus Eccleſiis teſtatur hoc Cæremoniale Monaſticum Congregationis S. Mauri, lib. 4. cap. 15. *De ritibus quotannis in Viſitatione SS. Sacramenti faciendis* num. 1. *Cùm ſingulis annis viſitandum eſt ſanctiſſimum Sacramentum, Sacriſta præparabit ſuper credentiam velum oblongum hu-*

meris R. P. Visitatoris imponendum, & in Sacristia disponet Albas pro ipsomet Visitatore & Socio illius & pro Ceroferariis ac Thuriferario: Stolam & pluviale pro ipso Visitatore, & Stolam Diaconalem pro Socio sibi assistente. Tum num. 2. *Visitator cum Socio, præmissa brevi oratione & lotis manibus in Sacristia, accipiet paramenta, scilicet Albam, Stolam & pluviale album: Socius autem Visitatoris induet se Alba & Stola Diaconali.* Et num. 3. *Socius Visitatoris ascendet ad altare, aperiet tabernaculum & ad dexteram Visitatoris se recipiet.... Oratione finita Visitator genua flectet, Assistens autem statim ascendet ad altare, genuflectet, sacram pyxidem extrahet è tabernaculo & ponet super corporale...... Visitator surget cum Assistente, qui Assistens accepta pyxide removebit ejus operculum, & cum eodem Visitatore attentè SS. Sacramentum & ejus vas.. inspiciet.... Assistens recludet pyxidem juxta tabernaculum.... & clauso ostio descendet ad dexteram celebrantis.*

De Cathedralibus Ecclesiis id ostendit Lucas Antonius Restà, Episcopus Andriensis, & Apostolicus Visitator in *Directorio Visitatorum*, part. 1. cap. 4. *De Visitatione SS. Sacramenti in Cathedrali Ecclesia*, in quo ait: *Accensis intortitiis ad id prius præparatis, & Archipresbytero, seu alio custodia SS. Sacramenti præfecto superpellicio & Stola*

la induto ibi præsente cum ceteris Clericis.... Episcopus pluviali ac mitra pretiosis super rochetum cum amictu, cruce pectorali ac Stola indutus.... tabernaculum reserare imperabit &c.

De Parœcialibus denique Ecclesiis constat illud ex *Perfecto Clerico* Claudii à Cruce Presbyteri, part. 4. cap. 1. tit. 8. *de visitatione SS. Sacramenti*, num. 3. cujus hæc vocabula sunt: [a] *Episcopus in meditullio altaris super suppedaneo genuflectit, Parœcus aut qui ei primus assistit, corporale super altari explicat, postea tabernaculum aperit (nisi Episcopus ipse SS. Ciborium è tabernaculo velit extrahere) stolam quoque albam induit & genuflectit: deinde pyxidem sacram educit, genuflectit iterum, & ad dextram Episcopi se recipit.* Et num. 5. *Benedictione data, sacrum Ciborium in Corporali reponit, quod Ciborium Presbyter assistens postquam genuflexit, tabernaculo infert super corporali, denuo genuflectit, tabernaculum claudit & discedit.*

Constat etiam ex 2. parte Ritualis Romani ad usum diœcesis Alectensis, Institut. 6. Tit.

a L'Evêque se met à genoux au milieu de l'Autel sur le marchepied, le Curé ou le premier des assistans estend un corporal sur l'Autel, puis il ouvre le Tabernacle (si l'Evesque ne veut tirer le S. Ciboire du Tabernacle) il prend aussi une Estole blanche & fait genuflexion, puis tire le S. Ciboire & apres fait une autre genuflexion & se retire au costé droit de l'Evesque *&c.* La benediction estant donnée il remet le S. Ciboire sur le Corporal, l'assistant faisant genuflexion le remet dans le Tabernacle sur le Corporal, fait encore genuflexion, le referme & se retire.

De ordine ad Episcopi visitationem in diœcesis suæ Ecclesiis, n. 39. ubi dicit:[b] *Parœcus assumptâ stolâ albâ corporale extendet super altari, ac postea tabernaculum aperiet; Deinde genuflexione facta, in secundo altaris gradu consistet, quo cùm pervenerit, surget Episcopus.* Tum num. 43. *Interea Parœcus Ciborium claudet, & pyxidem (si qua sit,) ac postmodo in secundo altaris gradu genuflectet.*

Apertiora sunt ista quàm ut aliqua expositione indigeant. Idcirco Parœci stolam in SS. Eucharistiæ tabernaculi visitatione coram Episcopis si gestent, cur in ejusdem visitatione coram Archidiaconis non gestabunt? Si autem in SS. Eucharistiæ tabernaculi visitatione ipsis esse licet stolatis, quare etiam toto alio visitationis tempore non licebit?

[b] Le Curé ayant pris une Estole blanche étendra un Corporal sur l'Autel, puis ouvrira le Tabernacle, & ayant fait une genuflexion il se viendra mettre sur le 2. degré de l'Autel, ou estant arrivé l'Evesque se levera. Cependant le Curé refermera le Ciboire & la boëte, s'il y en a, & se viendra ensuitte mettre à genoux sur le 2. degré.

CAPUT XXIX.

Archidiaconi Sanctorum Reliquias, Baptisterium, oleique Catechumenorum & sacri chrismatis vasa ac cœmeterium lustrare debent in visitationibus suis At ejusmodi ritibus stolatos adesse Presbyteros jubent Missales ac Rituales libri plerique. Confutantur Archidiaconi quidam duplici Stola in visitationibus opus non esse asseverantes, altera quam ipsi, altera quam Parœci induant. Alius in Archidiaconis ordo non exigitur à Diaconatu. Cùm ad Presbyteratum promoventur, eorum honos quodammodo minuitur.

VI. LUSTRATO SS. Eucharistiæ tabernaculo, sunt qui sacras Reliquias invisant, si quæ in Ecclesiis visitationi obnoxiis asserventur. Eas autem quomodo rite & secundùm Ecclesiastica instituta invisent Archidiaconi, nisi ostendant, exhibeant, aut etiam aliquando dent in manus, Parœci sive alii eorum nomine Presbyteri vel Diaconi? Qui enim Sanctorum reliquias in Ecclesiis exponunt, vel ostentant, vel circumgestant, vel ab uno loco transferunt ad alium, vel denique contrectant nuda manu, Stolatos esse par est, & ita vulgò observari constat, tum apud San-

dionysianum in Francia Monasterium, cùm apud alias Ecclesias in quibus frequens visitur sacrarum Reliquiarum multitudo.

Certè quidem de Reliquiis in supplicationibus publicè gestandis illud præfinivit S. Carolus Borromæus in Concilio provinciali Mediolanensi 4. Tit. *De sacris Reliquiis & miraculis & imaginibus*, huncin modum: *Sacræ Reliquiæ, cùm in altari exponuntur, hæc serventur. Primò in illis exponendis processio per Ecclesiam, ubi illæ sunt, ab ejusdem Clero agatur; certo luminum numero adhibito. Rursus idem præstetur cùm reconduntur. A sacerdote, qui post Episcopum in illa Ecclesia digniorem sacerdotalem locum obtinet (nisi aliquando Episcopus ipse id munus sibi obeundum censuerit) exponantur & recondantur, isque superpelliceo & Stola, vel pluviali etiam, pro Reliquiarum Ecclesiæve ratione, indutus sit.*

Johannes Baptista de Constantio Cosentinus Archiepiscopus in *Monitis ad Rectores, Curatos, Presbyteros & Vicarios*, part. 2. Tit. 4. c. 8. scribit: *Reliquias gestari posse in Rogationum supplicationibus, aliisque cum debito honore, hoc est cereis accensis*; *Et qui eas gestabit Presbyterum pluviali induendum, vel saltem superpelliceo & Stola.* Et Antonius Godellus Venciensis Episcopus in *Constitutionibus & Institutionibus Synodalibus*,

Tit. 14. num. 6. statuit [a] ut *Qui Sanctorum Reliquias portat superpelliceo & Stola vestiatur*. Quo respicit illa Claudii à Cruce Sacerdotis observatio in *Perfecto Clerico*, part. 3. cap. 1. Tit. De missis aliisque multis ritibus, num. 30. [b] *Qui Sanctorum Reliquias in supplicationibus ferunt Presbyteri, superpelliceis, Stolis, aut pluvialibus induantur.*

De Reliquiarum expositione id quoque præscribitur in Cæremonialis Monastici Congregationis S. Mauri lib. 2. cap. 14. parag. 3. num. 1. *Quoties Reliquiæ sacræ sunt exponendæ, Sacrista indutus Stola, si fuerit sacerdos, aperit armarium in quo recluduntur.* Et in Cæremonialis Fulientini lib. 2. cap. 26. num. 1. *Sacræ Sanctorum Reliquiæ in altari exponantur hoc ritu. Sacrista, si fuerit in ordine sacerdotali, alioquin alius sacerdos superpelliceo vel alba paratus cum Stola desuper, aperto armario in quo Reliquiarum capsulæ reconduntur...... Reliquias defert ad altare.* Num. 3. *Cum sacræ Reliquiæ recondendæ sunt in armario Sacrista eadem ferè præstabit quæ supra numero primo.* Et num. 4. *Quoties alicui privatim ostendendæ sunt Sanctorum Reliquiæ..... Sacrista, seu qui eas ostendit, genuflexus aliquantulùm oret. Quòd si eas contrectaturus sit, superpelliceo vel alba cum Stola an-*

a Celuy qui portera les Reliques, sera revestu de surplis & d'Estole.

b Quand on porte les saintes Reliques en procession, les Prestres sont revestus d'Estoles ou de Chappes.

te induatur. Ac denique in Cæremonialis Ecclesiastici ad usum FF. Minorum, parte 2. cap. 31. paragr. 2. num. 1. *Quoties Reliquiæ sacræ sunt exponendæ Sacrista indutus Stola, si fuerit Sacerdos, aperiet armarium in quo recluduntur ... deferet eas ad altare aliumve locum ad id præparatum.* Num. 3. *Cum recondendæ erunt, Sacrista eadem præstabit quæ in expositione.* Num. 4. *Si sint valdè insignes Reliquiæ quibus maximus honor deferatur, & potissimum si exponantur in festo Sancti, cujus eæ sunt, Sacristam ut supra præparatum duo ceroferarii præcedent..... Et cùm finita solemnitate erunt recludendæ, idem ritus servabitur.* Ac num. 5. *Quando privatim ostenduntur, prius debet accendi cereus vel duo, & Sacrista vel alius parari ut supra, qui aperto armario, genibus flexis orabit aliquantulum; quæ quidem observanda sunt potissimum quando sunt contrectandæ.*

Cùm autem Archidiaconis visitantibus privatim ostendantur Sanctorum Reliquiæ à Parœcis, & vix ac ne vix quidem fieri possit ut inter ostendendum non contrectent; unde illis ad id muneris obeundum Stola negatur, quæ in Cæremonialibus libris conceditur?

VII. Post sacrarum Reliquiarum visitationem ad baptisterium descenditur, quò cùm perventum est Archidiaconis baptismi fontes recludunt Parœci, reserataque Olei Cathechumenorum ac sacri Chrismatis vasa ipso-

rum ponunt in conſpectu. Sed hoc à Parœcis ſtolam indutis fieri debere inde manifeſtò conficitur, quòd alio tempore quàm in Paſchatis ac Pentecoſtes pervigiliis, novum Catechumenorum oleum, novúmque Chriſma, veteribus ſublatis, qui infundunt Sacerdotes, Stolatos eſſe præcipiant Miſſales Ritualeſque Carnotenſis Eccleſiæ libri, ubi *De fontium baptiſmalium benedictionibus* agunt, quæ in Sabbatis Paſchæ & Pentecoſtes uſurpantur. *Notandum* (inquit Miſſale an. 1669.) *quòd ſi oleum & Chriſma novum, ideſt eo anno in Cœna Domini ab Epiſcopo conſecratum, in tempore haberi non poſſint ad fœcundationem & ſanctificationem fontis, non adhibebitur vetus, ſed omittetur infuſio & triplex illa forma*, Sanctificetur, Infuſio, *&* Commixtio. *Et ſtatim atque habita fuerint novum oleum & Chriſma, Sacerdos alba vel ſuperpelliceo & Stola indutus, adhibitis duobus Clericis, altero cum cruce, & altero cum cereo accenſo, faciet de ipſis Sanctificationem aquæ fontis, modo quo ſupra.* Idem præſcribunt Miſſale an. 1625. & Rituale an. 1640. Leonorii Stampenſis Carnutum Epiſcopi.

VIII. Ætatis noſtræ Archidiaconi plerique Eccleſiarum Parœcialium cœmeteria in viſitationibus ſuis intrare non ſolent, ut pro fidelibus defunctis ibi quieſcentibus preces ad Deum fundant. Hic autem ritus cùm Pontificibus viſitantibus in Romano Pontificali

præstituatur, ibidemq; visitari dicantur Parœciæ *primò ad absolvandas animas defunctorum*: mirum profectò quî omittatur ab Archidiaconis, nisi fortasse quia tunc stolatum sacerdotem conveniret ipsis assistere. Sic enim testatur in *Baculi Pastoralis* parte 2. quæst. 1. Johannes Franciscus de Pavinis *Iuris utriusque & sacræ Theologiæ Doctor ac causarum sacri Palatii Apostolici auditor*, his verbis: *Posthac* Pontifex visitans *assumpto pluviali nigri coloris exeat in cœmeterium Cruce, aqua benedicta, & Clero præcedentibus, cantando Responsorium*, Qui Lazarum resuscitasti..... *Mox Episcopus Mitra deposita recipiens hyssopum cum aqua benedicta de manu alicujus osculantis manum ejus, dicit*, Pater noster, *aspergens cœmeterium coram se; & mox tradit hyssopum alicui Sacerdoti superpellicium & stolam habenti; manum ejus osculanti, ut aspergat totum cœmeterium. Ipse autem prosequitur* &c.

Jam verò si in cœmeterii benedictione Presbyter coram Episcopo visitante stolam gestat, quid est cur eam coram Archidiaconis visitantibus & in cœmeterio & in Ecclesia Parœci non gestent?

At cui bono (inquiunt Archidiaconi quidam) duæ illæ Stolæ quas unâ deferent in cœmeterii benedictione, in SS. Eucharistiæ tabernaculi, in sacrarum Reliquiarum, ac fontium baptismalium visitatione, Archidiaconus

& Parœcus? Sic nos Parœci reponimus. Cui bono multiplices illæ Stolæ quas Sacerdotes & Diaconi Eucharistiam in Missa Cœnæ Dominicæ percipientes gestant? Cui bono duæ illæ Stolæ quas Episcopus & Archidiaconus in publicè pœnitentium reconciliatione ferunt? Cui bono tres illæ Stolæ quibus in Abbatis benedictione Episcopus duóque Assistentes Abbates exornantur? Cui bono quatuor aut etiam plures illæ Stolæ quas in Ordinatione Presbyteri Episcopus & tres aut plures sacerdotes habent è collo pendentes? Cui bono viginti illæ Stolæ quas in sacri Chrismatis confectione Episcopus, duodecim Presbyteri & septem Diaconi induunt? Cui bono ingens illa stolarum multitudo quibus Archipresbyteri, seu Decani rurales & Parœci in Synodis vestiuntur? Cui bono denique duæ illæ Stolæ quas in plerisque diœcesibus, ut Parisiensi, Rotomagensi, Catalaunensi, Andegavensi & aliis, unâ gestant Archidiaconus seu Pontifex visitans, & visitatus Parœcus? Huic utique bono fertur ab Episcopis, Parœcis, ceteris Sacerdotibus ac Diaconis Stola, vel ut externo ejusmodi signo secernantur ab aliis, vel quia aliquo Ecclesiastico munere detinentur, cui obeundo Stola est necessariò adhibenda. Quandoquidem ergo in Archidiaconorum visitationibus Parœci & suum officium tractant, & á sibi subjectis Presbyteris aliqua nota discriminari

opus habent, cui bono à ferenda in hiſce viſitationibus Stola impediuntur?

Si duplex Archidiaconis Stola diſplicet, ſuam Parœcis relinquant, & ſuam ipſorum abiiciant. Quod ſi nolint ſuam abiicere, Diaconorum inſtar geſtent, quò facilius à Parœcis diſcernātur, qui eam Presbyterorum inſtar geſtabunt. Diaconi enim ex primaria inſtitutione ſunt Archidiaconi, ut jam ſemel & iterum obſervavimus, neque alius in illis exigitur ordo quàm Diaconatus, ex cap. *Ut Abbates*, Tit. *De ætate, & qualitate & ordine præficiendorum*, & ex cap. *Cùm in cunctis*, parag. *Inferiora*, Tit. *De electione, & electi poteſtate.* Unde Petrus Bleſenſis Bathonienſis Archidiaconus in Epiſt. 123. ad Richardum Londonenſem Epiſcopum teſtatur, *Sicut Epiſcopatui Presbyteratus annexus eſt, ſic & Archidiaconis Diaconatus ordinem quadam conſequentia inſeparabili couniri. Ea propter* (inquit poſtea) *Archidiaconum in Presbyterum promoveri, non eſt honorem eius augeri, ſed minui. Licèt enim in adeptione potioris gradus poſſit in quibuſdam locum habere coactio, tamen quod quis à ſuperiori ſtatu deſcendere compellatur, expreſſo ſcimus contraire decreto ..... Quomodo ergo deſtituetur quis à gradu quem Canonicè adeptus eſt, maximè cùm ex ipſa deſtitutione decreſcat? Nam in Cabilonenſi Concilio jure communi ſancitum eſt, ne quod aliquis legitimè obtinuit, niſi*

gravi culpa interveniente, amittat. Heic verò quædam honoris amissio est. Nam, si diligentius attendatur, Archidiaconorum præeminentia & depressio simplicium Sacerdotum, quædam degradationis species est in Archidiaconis ista promotio.

Sed seu Stolam in visitationibus suis ferant Archidiaconi Diaconorum instar aut Presbyterorum, seu non ferant omnino, ullo jure impedire non possunt quominus illam Parœci gestent. Nam (uti suprà annotatum est) si ipso visitationis tempore Parœcialia quædam munia obeunda sunt, an non in conspectu & ante oculos Archidiaconorum illa exercere Parœcorum erit, & quidem Stolatorum, cùm sine Stola, ex communi totius Ecclesiæ usu librisque Ritualibus omnibus, non sint ab iis exercenda? Quod si in obeundis hujusmodi muneribus, quæ in Ecclesia Dei magna sunt ac illustria, & quorum plerisque tractandis ex suæ institutionis dignitatisque ratione oppidò inepti sunt Archidiaconi, Parœcos stolam induere necesse est: cur ea spoliabuntur in Archidiaconorum visitationibus, quæ *etiam non Sacerdoti competunt*, sicuti sæpius ex Bartholino Jureconsulto probavimus, & ordinis sunt ut longè inferioris, sic nec ita Ecclesiæ necessarij?

CAPUT XXX.

Multis in locis Parœci Archidiaconorum visitationibus Stolati intersunt, Rotomagenses, Bellismenses & circa Bellismum commorantes in diœcesi Sagiensi, Catalaunenses, Royensi Decano & Capitulo obnoxij, Andegavenses, & Parisienses. Idipsum Monachi quidam usurpant in solemnibus Legatorum Apostolicorum, Episcoporum, aliorumque insignium virorum occursationibus, atque etiam in Pontificum visitationibus. Quibus Parisiense Senatusconsultum adversus Episcopum Ambianensem datum nititur rationes quinque, Stolæ in Episcoporum & Archidiaconorum visitationibus ferendæ jus Parœcis omnibus tribuunt. Carnotenses Parœcos, Parisiensium instar, Stolatos Archidiaconorum suorum visitationibus interesse convenit. Romani libri Rituales in Pontificum visitationibus gestandum pluviale præscribentes, idem ferè agunt ac si Stolam gestandam præscriberent. Pluviale enim, quod veteris Stolæ similitudinem præ se fert, Stola dilatata, & Stola Pluviale contractum est.

NEC verò cogitandum est aliquid insolens à Parœcis suscipi dum Stolas in

Archidiaconorum visitationibus induunt. Ut enim hocce loco non replicem Stolatos illos Synodis interesse coram Sedis Apostolicæ Legatis, Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitis & Episcopis; Stolásque in omnibus ferè Ecclesiasticis Officiis & functionibus suis gestare solitos: Ecclesiæ quoque Præsulum & Archidiaconorum visitationibus Stola exornatos se sistere, certissimo multarum Gallicanæ Ecclesiæ diœceseon usu receptum videmus.

De Parœcis universè testatur hoc Bartholomæus Gavantus in *Praxi compendiaria visitandæ civitatis & diœcesis ab Episcopo*, parag. 5. Ubi *Indicem* texens *præparandarum à visitandis*, memorât num. 10. *Pluviale & Stolam coloris albi pro Rectore Ecclesiæ*, Quare si ex illius Scriptoris sententia qui Ecclesiasticos ritus habebat in numerato, qui de illis varios tractatus & accuratissimos edidit commentarios, qui denique *sanctæ Romanæ Rituum Congregationis Consultor* fuit, *Rector Ecclesiæ* visitatæ debet coram Episcopo visitante *pluviale & Stolam* gestare, cur Stolam in Archidiaconorum visitationibus ipsi ferre non licebit?

De Parœcis Rotomagensibus id patet tum vulgato Rotomagensis diœcesis more, cùm Senatus Rotomagensis Placito, die 13. Januarii an. 1626. lato adversus Adrianum Behottum Rotomagensis Ecclesiæ Archidiaconum

majorem, insanabili contra Parœcos jurisdictioni suæ obnoxios litigandi cacoëthe famosissimum. Ipsa ejusce Placiti vocabula ad paginæ oram refero [a], quibus liquido intelligitur debere Parœcos Stolam in visitationibus gestare, *Ex sanctis Decretis Conciliorumque Canonibus*, & hanc esse constantissimam Rotomagensis diœcesis consuetudinem.

Huic egregium præstat testimonium Petrus Morestellus Doctor Theologus & Ecclesiæ Parœcialis S. Nicolai *de Tallia* in diœcesi Rotomagensi Pastor, 1. part. *Vexilli Prælatorum & clypei Pastorum*, cap. 9. num. 2. Ubi & multa tradit nostram *de Stola in Archidiaconorum visitationibus gestanda à Parœcis* sententiam confirmantia [b]. *Generalis illa con-*

[a] La Cour a donné & donne defaut aux Appellans à l'encontre dudit Behotte Grand-Archidiacre, en presence dudit Berenger son Procureur ; & pour le profit d'iceluy, dit qu'il a esté mal, nullement & abusivement procedé & jugé par ledit Vice-gerant de l'Official de Roüen : bien appellé par les Appellans. A cassé & annullé, casse & annulle ladite Sentence au Chef dont est appellé ; & faisant droit sur les conclusions tant du Procureur General que des parties, a maintenu & maintient les Curez en la possession & forme accoûtumée, de porter l'Etole lors des visites, suivant les saints Decrets & Canons des Conciles : Et fait inhibitions & deffenses audit Grand-Archidiacre & tous autres de les y troubler ; a condamné & condamne ledit inthimé aux dépens envers les Appellans, moderez & taxez à la somme de vingt-livres. *Signé* De bois-l'Evesque.

[b] Cette coutume generale jointe à l'authorité de l'Eglise, par l'Ordonnance des Conciles, a obligé tous les Archevesques & Evesques souffrir porter l'Estole en leur presence à toutes occasions. Entre les autres quand feu Monseigneur le Cardinal de Bourbon fit sa Visite generale par tout le Diocese de Roüen, tous les Curez s'y presenterent vestus de surplis & Etoles, suivāt l'usage la coûtume & la tradition de leurs predecesseurs. En la

ſuetudo (inquit) *Eccleſiæ auctoritati per decreta Conciliorum accedens, fecit ut Archiepiſcopi & Epiſcopi omnes geſtandæ Stolæ facultatem Presbyteris ſemper conceſſerint. In primis autem cùm Cardinalis Borbonius* Rotomagenſis Archiepiſcopus *viſitationem ſuam per univerſam diœceſim Rotomagenſem inſtituit, Parœci omnes ex uſu, conſuetudine, & deceſſorum ſuorum traditione, ſuperpelliceis & Stolis induti adfuerunt. Henrico Magno Rotomagum ingredienti ſuperpelliceis quoque*

ville de Roüen lors de l'entrée d'Henry le Grãd, tous les Curez eſtoient veſtus de ſurplis & Etoles, & en ſes funerailles les Curez de Paris, j'en ſuis témoin. En celles de Monſieur de Gondy Eveſque de Paris, les Curez veſtus de meſme façon marcherent à la gauche des Archeveſques & Eveſques. Ce qui ne doit eſtre nouveau, eſtant cette forme preſcrite *In Ordine Romano*, qui a pour autheur Caſſander. Finalement à l'entrée de Monſeigneur l'Archeveſque, ils furent au devant de luy, tous veſtus de pareils ornemens, où j'eus l'honneur d'y marcher en mon rang. Ce qui fut fait encore quand apres cette année il fit ſa viſite en perſonne. En laquelle viſite il y a cela de remarquable, que le Curé de S. Eloy de Roüen s'eſtant alors preſenté ſans Etole, mondit Seigneur luy fiſt commandement de la porter, & obſerver cette coûtume generale de l'Egliſe. Si en la preſence de Monſeigneur, qui eſt le Chef de noſtre corps, nous en ſommes honorez: & ſi en la lumiere du Soleil Epiſcopal elle reluit, pourquoy la depoſer devant ceux qui de droit nous ſont inferieurs? Il ne faut oublier l'exemple des Eveſques, leſquels par le commandement du Roy ont porté le Rochet, marque d'honneur, en la preſence du Cardinal Barberin, Legat de noſtre S. Pere, lors qu'il fit ſon entrée dans Paris l'an 1625. Et Meſſieurs des Parlemens en la preſence de ſa Majeſté en ſon lit de Juſtice, ſont veſtus de leurs robbes de pourpre. Les Officiers Royaux & autres ſubalternes ſe preſentent au Parlement avec l'habit de Juſtice. *Guidon des Prelats & Bouclier des Paſteurs, 1. partie, chap. 9. nomb. 2. par Pierre Moreſtel, Docteur en Theologie & Paſteur de S. Nicolas de la Taille, au Dioceſe de Rouen, Imprimé à Paris en 1634 chez Iacques Dugaſt, ruë S. Iean de Beauvais à l'Olivier de Robert Eſtienne.*

& Stolis vestiti Parœci omnes occursavere, quod & à Parœcis Parisiensibus factum in ejusdem Regis funere testor ego. In exequiis etiam Illustrissimi Henrici Gondii Parisiensium Episcopi, iisdem vestibus exornati Parœci, ad Archiepiscoporum Episcoporumque sinistram processere. Id ne minùs insuetum videri debet, cùm in Ordine Romano, *cujus auctor est Cassander, ita præscribatur. Denique ubi Reverendissimus Archiepiscopus* Rotomagensis Franciscus Harlæus Campo-vallonius *Rotomagum intravit, obviam ipsi processere* Rotomagenses *Parœci iisdem ornamentis insigniti. Processi & ego meo ordine. Idem quoque contigit quando uno post anno coram ipse diœcesim suam visitavit. Qua quidem in visitatione illud maximè notandum, quòd cùm Ecclesiæ S. Eligii Rotomagensis Parœcus visitanti sine Stola adfuisset, hanc illum induere jußit præfatus Archiepiscopus, generalemque Ecclesiæ morem observare. Quod si in oculis illustrißimi Archiepiscopi, qui corporis nostri caput est, Stolam gerimus: Quod si illa in Episcopalis Solis luce emicat: quid in eorum conspectu, qui jure nobis inferiores sunt, illam exuere necesse est? Neque heic prætermittendum videtur Episcoporum exemplum qui, ita jubente Christianißimo Rege* Ludovico XIII. *coram Cardinali Francisco Barberino summi Pontificis* Urbani VIII. *Legato Lutetiam Parisiorum an.* 1625. *intrante, cum Rochetis, honoris*

noris insignibus præsentes se se exhibuere. Supremarum præterea Curiarũ Præsides ac Senatores in conspectu Regis justitiæ tribunal occupantis, vestibus purpureis induuntur. Denique Regii aliique medii & inferiores magistratus, judiciali habitu Senatui se sistunt. Eo firmius spectabiliúsque est istud Morestelli testimonium, quòd de illis detur quæ ipse vidit & quorum pars fuit non ultima. Idem cum ipso testatur Christianus Rotomagensis Advocatus in Actione forensi pro Nicolao Dehorsio S. Petri Honorati apud Rotomagum Rectore, & Renato Dehorsio S. Nicolai ibidem Parœco, adversus Adrianum Behottum, an 1626. *apud Nicolaum Courantium Rotomagi* edita.

Accedit Conventus inter Magnetium Vulcassini Franciæ in Ecclesia Rotomagensi Archidiaconum, & Johannem Richardum Triellensem Parœcum initus an. 1664. per D. Anguilenguium Rotomagensis Archiepiscopi apud Pontœsianos Vicarium, ea nimirum conditione ut præfato Archidiacono visitanti unam Stolam, Parœcis alteram, aliquis Presbyter gestandam offerret. Hunc conventum, ut eo modo feriendum D. Anguilenguio nominatim mandaverat illustrissimus Rotomagensis, nunc verò Parisiensis Archiepiscopus Franciscus Harlæus, suo postea consensu ratum habuit.

Constat præterea Parœcos Bellismenses;

nonnullósque alios circa Bellismum in diœcesi Sagiensi commorantes, Stolas in Archidiaconorum suorum visitationibus gestare, quod mihi ab eorum Parœcorū aliquibus pro comperto renunciatum est. Scriptum etiam mihi est per Senatus Redonensis Decretum à quadraginta annis aut circiter prolatum, Parœcis licere Stolam in Archidiaconorum visitationibus ferre. Sed illud nondum ad manus meas devenit. Denique constat Parœcis Catalaunensibus ab illustrissimo Felice Vialartio Episcopo ac Comite Catalaunensi, Stolam in suis visitationibus portandi potestatem fuisse impertitam, ex quo præsertim tempore evulgatum est Parisiense Senatus-consultum an. 1669. 3. Kalendas Januarias, quo eadem potestas facta est Decano & Canonicis Royensibus in Episcopi Ambianensis visitationibus, sicut & Parœcis Decani & Canonicorum Royensium jurisdictioni subjectis, in eorumdem Decani & Canonicorum visitationibus: Atque hoc Senatus-consultum, etsi Episcopo Ambianensi, Royensibúsque Decano, Canonicis ac Parœcis, peculiare esse videatur, ad omnes tamen intra Parisiensis Curiæ jurisdictionem constitutos Parœcos, Archidiaconos & Episcopos attinere, hinc conficitur, quòd universæ & singulæ quibus innititur rationes, à Cl. V. Dionysio Talæo enumeratæ, Parœcis omnibus, quotquot ambitu suo Parisiensis Senatus, imò & Chri-

stiana Respublica, quanta quanta est, complectitur, non minùs quàm Royensibus, conveniant.

Quinque autem omnino sunt rationes illæ. Prima, [a] *Stola jurisdictionis signum non est, sed singulare Diaconatus ornamentum, quod idcirco solùm induunt Presbyteri & Episcopi, quia illud, cùm Diaconi facti sunt, recepere.* Secunda, [b] *nullum Concilium est, nulla Canonica constitutio, lex nulla, decretum nullum, nullum Senatus-consultum, quo Stola dicatur iurisdictionis insigne, & quo Decanis ac Parœcis eam in Episcoporum conspectu deponere præcipiatur.* Tertia, [c] *Royensis Decanus coram Episcopo Ambianensi Stolam gestans illud observavit, quod Concilio Provinciali Remensi an. 1583. sancitum est, Parœcos nimirum debere Synodis Stolatos interesse.* Quarta, *Gloriosius est*

a L'Estole est un simple ornement particulier au Diaconat, lequel n'emporte aucune jurisdiction; Et si le Prestre & l'Evesque la portent, on peut soûtenir que ce n'est qu'à cause qu'ils l'ont receuë lorsqu'ils ont esté faits Diacres.

b Il n'y a pas de Concile ny de constitution canonique qui ordonne à un Doyen de deposer son Estole. Enfin dans une chose qui n'est point decidée par aucun Canon, ny aucune Decretale, ny aucun Reglement, il y a de la precipitation d'avoir excommunié.

c Le Doyen de Roie a observé le Concile de Reims tenu en 1583 ce Concile Provincial, qui doit servir de regle à tous ceux du diocése d'Amiens dans les choses douteuses, a expressément ordonné aux Curez d'assister aux Synodes avec leurs Estoles.

d Il y a plus davantage à un Evesque de visiter les Curez & les Doyens revestus des Symboles de leur autorité, que de les en priver.

Episcopo Stolatos Parœcos & Decanos visitare, quàm non Stolatos. Quinta denique, *ubi Reges in justitiæ tribunali sedent Magistratus potestatis suæ insignia non abiiciunt, ubi Princeps lustrat exercitum, balteum militiæ signum non discingunt milites.*

Atqui rationes istas jus ferendæ in Archidiaconorum visitationibus Stolæ Parœcis omnibus tribuere, quid opus est fusiùs probare, cùm id per se satis eniteat?

Nam 1°. Si *Stola jurisdictionis signum non est, sed singulare Diaconatus ornamentum:* immeritò Archidiaconi volunt hanc eò à Parœcis exui, quòd jurisdictionem designet.

II. Si *nullum Concilium est, lex nulla, decretum nullum, nullum Senatus-consultum, quo Stola dicatur jurisdictionis insigne. Et quo Parœcis eam in Episcoporum conspectu deponere præcipiatur:* quo jure Parœcis eam in suo ipsorum conspectu deponere præcipiunt Archidiaconi?

III. Si *Royensis Decanus coram Episcopo Ambianensi Stolam gestans illud observavit, quod Concilio Provinciali Remensi an.* 1583. *sancitum est, Parœcos nimirum debere Synodis Stolatos interesse:* ubinam gentium Parœcos non invenias, quibus in

a Lorsque les Rois tiennent leur lit de justice, les Magistrats se depoüillent-ils des ornemens de leurs Magistratures? Lorsque le Prince fait la reveuë de ses Soldats, les Soldats ont-de accoûtumé de desceindre leur baudrier, qui est la marque ils leur profession militaire.

aliqua Provinciæ vel diœceseos suæ Synodo mandatum non fuerit Stolas in Synodis gestare? Nobis certè Carnotensibus Parœcis, qui sub Parisiensi Metropoli jam ab anno 1622. vivimus, Synodalia Statuta sunt Episcoporum Parisiensium, Odonis de Soliaco, an. 1208. Stephani Poncherii, an. 1515. Eustachii Bellaii, an. 1557. & Petri Gondii circa an. 1596. exemplum Harduini Perefixei Archiepiscopi Parisiensis, cujus Synodo Stolati interfuere omnes Parœci Parisienses, ac præterea Francisci Harlæi Campo-Valonii Parisiensis quoque Archiepiscopi *Mandatum* an. 1673. die Junii 16. & *Ordo Cæremoniarum in Synodo Parisiensi observandarum*; nec non & Synodalia Statuta Episcoporum Carnotensium Milonis Islerensis, an. 1489. & Caroli Guillardi, an. 1559. quæ omnia Parœcos jubent Stola exornatos Synodis adesse, atque ideo visitationibus, ut ratiocinatur Talæus.

IV. Si *gloriosius est Episcopo Stolatos Parœcos visitare, quàm non Stolatos*: Nonne idem etiam Archidiaconis est gloriosius?

V. Denique si *ubi Reges in justitiæ tribunali sedent, Magistratus potestatis suæ insignia non abiiciunt*; si *ubi Princeps lustrat exercitum, balteum militiæ signum non discingunt milites*: Quare Parœci in Archidiaconorum visitationibus Stolam, quæ Presbyteri signum est aliquod Ecclesiasticum offi-

cium fungentis, deponent ac discingent?

His igitur quinque rationibus, quasi firmamento, cùm fulciatur Parisiense Senatusconsultum, sin minus ad omnes Christianæ Reipublicæ Parœcos pertinet (ut revera pertinere non potest) & illis saltem favet omnino, qui Parisiensis Curiæ jurisdictioni obnoxii sunt, cujus profectò ordinis sumus quotquot in Carnotensi diœcesi commoramur.

Non tantùm autem in diœcesanis Synodis, sed etiam in Archiepiscopi Parisiensis, ipsius Vicariorum generalium, atque Officialis & Ecclesiæ Parisiensis Archidiaconorum visitationibus Stolam gestant Parisienses Parœci, nemine reluctante, nemine contradicente. Ubi Parisiacæ urbis Ecclesias ingreditur, humanissimus Parisiensis Archiepiscopus Franciscus Harlæus Campo-valonius, obviam illi procedunt Stolati ejusmodi Ecclesiarum Parœci, & sedenti postea seu Stolato, seu non Stolato, assident Stolati, uti omnibus est compertũ. Si quando Parœcos non Stolatos suis in Visitationibus deprehendit V. Cl. Hamelinus Parisiensis Ecclesiæ major Archidiaconus, jubet eos Stolam induere, quemadmodum mihi est non semel ab ipsomet renunciatum. Atque hæc unica ratio apud æquos rerum arbitros satis fuerit ut Carnotensibus Parœcis de ferenda in Archidiaconorum suorum visitationibus Stola, lis nulla intentetur: quandoqui-

dem Parisiensi subsunt Metropoli, ubi ea consuetudo viget, ubi is mos usurpatur, & omnes ejusdem provinciæ Ecclesias iisdem ritibus uti convenientissimum, sacrisque Canonibus maximè consentaneum videtur.

Hinc Concilium Veneticum circa an. 465. in can. 15. ait: *Rectum quoque duximus, ut vel intra provinciam nostram sacrorum ordo & psallendi una sit consuetudo; & sicut unam cum Trinitatis confessione fidem tenemus, unam & Officiorum regulam teneamus, ne variata observatione, in aliquo devotio nostra discrepare videatur.*

Hinc Concilium Epaonense an. 517. can. 27. *Ad celebranda divina Officia ordinem quem Metropolitani tenent Provinciales observare debebunt.*

Hinc Concilium Gerundense an. eodem, can. 1. ut habetur can. *Institutio*, De Consecrat. Dist. 2. *Institutio Missarum, sicut in Metropolitana Ecclesia agitur, ita in Dei nomine in omnibus provinciis, tam ipsius Missæ ordo, quàm psallendi vel ministrandi consuetudo servetur.*

Hinc Concilium Bracarense 2. an. 563. can. 1. *Placuit omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi ordo in Matutinis, vel Vespertinis officiis teneatur; & non diversæ ac privatæ neque Monasteriorum consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permixtæ.* can. 4. *Item placuit ut eodem ordine*

Missa celebrentur ab omnibus, quem Profuturus quondam hujus Metropolitanæ Ecclesiæ Episcopus ab ipsa Apostolicæ Sedis auctoritate suscepit scriptum. Et can. 5. *Item placuit ut nullus eum baptizandi ordinem prætermittat, quem & antea tenuit Metropolitana Bracarensis Ecclesia, & pro amputanda aliquorum dubietate, prædictus Profuturus Episcopus scriptum sibi & directum à Sede beatissimi Apostoli Petri suscepit.*

Hinc Concilium Toletanum 4. an. 633. can. 2. *Placuit ut unus orandi atq; psallendi modus à nobis per omnem Hispaniam atque Galliciam conservetur. Vnus modus in Missarum solemnitatibus, unus in Vespertinis Officiis: nec diversa sit ultra in nobis Ecclesiastica consuetudo, quia in una fide continemur & regno.*

Hinc denique Concilium Toletanum 11. an. 674. vel 676. can. 3. *De his qui contra Apostoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ; Placuit huic sancto Concilio ut Metropolitanæ Sedis auctoritate coacti uniuscujusque provinciæ Pontifices, Rectorésque Ecclesiarum, unum eundemque in psallendo teneant modum, quem in Metropolitana Sede cognoverint institutum: nec aliqua diversitate cujusque Ordinis vel Officii à Metropolitana se patiantur Sede disjungi. Sic enim justum est ut inde unusquisque sumat regulas magisterii, unde honoris consecrationem accepit: ut, juxta*

juxta majorum decreta, Sedes quæ unicuique Sacerdotalis mater est dignitatis, sit Ecclesiastica magistra rationis. Abbatibus sanè indultis Officiis, quæ juxta voluntatem sui Episcopi regulariter illis implenda sunt, cetera officia publica, id est, Vesperam, Matutinum sive Missam aliter quàm in principali Ecclesia celebrare non liceat. Quisquis autem horum decretorum violator exstiterit, sex mensibus communione privatus, apud Metropolitanum sub pœnitentia censura permaneat corrigendus: qualiter apud illum & præterita transgressionis culpam lacrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiosè addiscat. Sub ista ergo regula disciplinæ, non solùm Metropolitanus totius suæ provinciæ Pontifices vel Sacerdotes adstringat, sed etiam ceteri Episcopi subjectos sibi Ecclesiarum Rectores his obtemperare institutionibus cogant.

Quæ etiam ratio fuit cur Dionysius Talæus Royensi Decano, ex instituto provincialis Concilii Remensis an. 1583. quod Parœcos in Synodis Stolatos esse præcipit, Stolam in Episcopi Ambianensis visitationibus ferendam esse collegerit: [a] *illudque Concilium provinciale* dixerit *in dubiis regulæ loco esse debere omnibus intra Ambianensis diœcesis*, (quæ Remensi Suffraganea est, ut Parisiensi

[a] Ce Concile Provincial qui doit servir de regle à tous ceux du Diocese d'Amiens, dans les choses douteuses, a expressément ordonné aux Curez d'assister aux Synodes avec leurs Etoles.

Carnotensis) *limites habitantibus*. Adeout si Carnotensem Ecclesiam Parisiensis Ecclesiæ Metropolitanæ suæ mores, saltem in dubiis usurpare conveniat, & in Parisiensis Archiepiscopi, ejus Vicariorum generalium, & Officialis, ac Parisiensis Ecclesiæ Archidiaconorum visitationibus, Parisienses Parœci Stolati compareant: quid obstare possit quominus etiam in Archidiaconorum Carnotensium visitationibus Carnotenses Parœci Stolatos se exhibeant?

Non omittendum hoc loco totius Andegavensis diœcesis Parœcos Stolam in Archidiaconorum suorum visitationibus induere, quemadmodum compertum est ex libro Andegavi edito an. 1642. cui Titulus, *Processionale Andegavense ad Ecclesiasticæ institutionis normam restitutum, & additis precibus ac rubricis necessariis locupletatum. Auctoritate Illustrißimi ac Reverendißimi in Christo Patris & Domini D. Claudii de Rueil, Episcopi Andegavensis, cum consensu venerabilis Capituli.* In secundæ enim partis hujus libri pagina CXLV. habetur *Ordo in visitatione Archidiaconi*, ubi legas: *Mandato visitationis debitè publicato, pulsantur campanæ. Paratur pluviale seu cappa decens cum Stola pro Archidiacono, & loco convenienti prope altare aqua cum pelui & manutergio, thus in navicula ac thuribulum cum candentibus carbonibus, atque insuper corporale super altari*

majori Archidiacono autem accedente ad Ecclesiam, prodit in ejus occursum Rector Parochialis, STOLA ALTERA DE MORE INDUTUS, *alteram manu gerens plicatam praeunte vexillo, cruce, cum cereis & aqua benedicta, & omnibus Presbyteris & Clericis Parochiae, superpelliceo cum bireto quadro indutis, ordine debito cum modestia & silentio, procedentibus usque ad ingressum cœmeterii seu vestibuli, ubi non fuerit cœmeterium in aditu Ecclesiæ constitutum; & ibi salute ab omnibus datâ sine perturbatione ordinis, idem Rector Stolam quam manibus tenet Archidiacono cum reverentia explicatam offert, statimque ejus collo circumdat, & iterum facit reverentiam. Tum regrediente processione cùm in limine Ecclesiæ constiterint, idem Rector cappam, ministrante Sacrista, vel uno ex Procuratoribus fabricæ, induit Archidiacono: deinde porrigit eidem aspergillum cum aqua benedicta, qua ille seipsum, Rectorem, & Clerum ac populum aspergit: Et statim praintonante Rectore, incipit Responsorium de sancto Patrono ipsius Ecclesiæ, & prosequente Clero responsorium, populo subsequente, processionaliter deducitur usque ad Crucifixum, ubi omnibus ab utraque parte in modum Stationis consistentibus, finito Responsorio Archidiaconus dicit Versiculum convenientem & Orationem de eodem Sancto,* &c. Atque hic visitantibus Archidiaconis occursandis ritus hodie quoque in Andega-

vensi diœcesi usurpatur.

Stolam quoque in solemni Sedis Apostolicæ Legatorum, Episcoporum & aliorum insignium virorum occursatione à Monachis quibusdam gestari, multa eorum monumenta fidem faciunt. Unum erit instar omnium *Ordinale Fratrum Ordinis Carmelitarum*, cujus in Rubrica 50. quæ est, *De solemni receptione Legatorum, sive Episcoporum, sive sæcularium personarum*, sic statuitur: *Primò duo Ministri præcedant qui deferant aquam benedictam & thuribulum: deinde Cruciferarius cum cruce: postmodum Diaconus cum libro Evangeliorum, & demum Prior cum Stola super cappam & libello ad officium necessario.*

Quòd si Monachos in ejusmodi ritibus stolatos esse expedit: quidni & in Archidiaconorum visitationibus Parœcos? Cur Parœcis non licebit coram Archidiaconis illud Ecclesiasticum indumentum portare, quod Monachis coram Apostolicis Legatis & Episcopis portare licet? An Parœci quos *inferiores* seu *minores Prælatos* pleráque Concilia & Facultas Theologiæ Parisiensis variis in Decretis & Censuris appellant, quique honorificum in Ordine Hierarchico locum occupant, deterioris conditionis erunt Monachis, quos eo nomine Ecclesiastica Hierarchia nec recipit, nec suorum numero accenset. Sed hæc invidiosa diutiùs persequi animus non est.

Denique Stolam in Archiepiſcoporum & eorum Vicariorum viſitationibus à nonnullarum Monialium Confeſſariis (ut aiunt) deferri liquidò probatur ex *Cæremoniali Sanctimonialium Prioratus Regii Hoſpitalis S. Nicolai Pontœſiani, Ordinis S. Auguſtini*, lib. 2. cap. 8. Tit. *Ordo ſervandus in viſitatione Illuſtriſſimi Archiepiſcopi* Rotomagenſis *aut ejus Vicariorum*, ubi legitur : [a] *Viſitatori Eccleſiam mox ingreſſuro occurrent eo ordine Sacerdotes. Confeſſarius, alba, amictu, Stola & pluviali indutus, ejuſque fratres ſuperpelliceo, proceſſionaliter è Sacriſtia exibunt. Præcedet illos Crucem portans Clericus, cui hinc & inde aderunt duo Acolythi candelabra cum cereis ardentibus tenentes, &c. Dum Reſponſorium cantabitur, lento gradu accedet proceſſio ad majus altare, quo cùm Viſitator pervenerit, in loco parato ſubſiſtet, Confeſſarius autem in altaris ſuppedaneo. Oratione ac*

[a] Quand le Viſiteur ſera proche d'entrer à l'Egliſe, les Preſtres l'iront recevoir en cet ordre. Le Confeſſeur eſtant reveſtu d'aube, d'amict, d'Eſtole & de chappe, & ſes Confreres de ſurplis, ſortiront proceſſionnellement de la Sacriſtie, precedez d'un Clerc portant la Croix, & à coſté de luy deux Acolythes tenans les chandeliers avec des cierges allumez, *&c.* Pendant le Reſpond la Proceſſion s'avancera pauſément vers le grand Autel, où eſtant parvenuë, le Viſiteur ſe mettra au ſiege preparé, & le Confeſſeur ſur une marche de l'autel. Apres les Verſets & l'Oraiſon, les Chantres éleveront l'Antienne *O Chriſti pietas*, durant laquelle le Sacriſtain preſentera l'Etole & la chappe au Viſiteur. Pendant que le Chœur chante, un des Chappellains otera la chappe du Pere Confeſſeur, & fera allumer les Cierges; & l'Oraiſon achevée, le Confeſſeur tirera du Tabernacle le S. Ciboire, qu'il poſera deſſus un corporau qui ſera étendu ſur l'Autel,

verſu finitis Antiphonam O Chriſti pietas *intonabunt cantores, & viſitatori ſtolam & pluviale offeret Sacriſta. Interim dum chorus cantabit, unus è Capellanis pluviale P. Confeſſario auferet, & cereos accendi imperabit, completaque oratione Confeſſarius ſanctum Ciborium è tabernaculo extrahet, quod ſuper Corporale explicato in altari collocabit* &c. Ad ea jam venio quæ mihi poſſunt Romanis ex libris Ritualibus opponi.

Nimirum Romani libri Rituales, & qui ad eorum inſtar conſcripti ſunt, Parœcis aliiſque Eccleſiarum præfectis Stolam in Epiſcoporum viſitationibus, atque in *Receptionibus Prælatorum, Regum, Principum ac Principiſſarum*, ferendam non aſſignant, ſed *cappam*, ſeu, ut vulgò vocant, *pluviale*. Ita enim legitur in Rituali Romano Pauli 5. Tit. *De viſitatione Eccleſiæ parochialis per Epiſcopum facienda*; In Pontificali Romano Clementis VIII. & Urbani VIII. tum in *Ordine ad viſitandas Parochias*; cùm in *Ordinibus ad recipiendum proceſſionaliter Prælatum vel Legatum, Imperatorem, Regem, Principem magnæ potentiæ, Imperatricem vel Reginam, & Principiſſam magnæ potentiæ*; In Ritualis Romani ad uſum Alectenſis diœceſis part. 2. Inſtit. 6. In Manualis ſacrarum Cæremoniarum à Michaële Baldrico evulgati, part. 2. cap. 19. In Cæremonialis Monaſtici Congregationis S. Mauri, libro 4. cap. 4. In Cære-

monialis Romani ad usum Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini part. 3. cap. 12. Et in Cæremonialis Ecclesiastici ad usum Fratrum Minorum, part. 1. cap. 18.

Verùm ista sententiæ nostræ nihil officiunt. Si enim res tota diligenter expendatur, antiqua Stola, qua etiam nunc Græci Sacerdotes & Pontifices utuntur, maximam præ se ferebat *pluvialis* seu *cappæ* similitudinem, quam cappam Honorius Augustodunensis Presbyter in opere cui titulus, *Gemma animæ* sive *De antiquo ritu missarum, de horis Canonicis & totius anni solemnitatibus*, lib. 1. cap. 227. ait *pro tunica hyacinthina Legis mutuatam videri, in supremo habere caputium, usque ad pedes pertingere, & in ante apertam manere.* Adeout dum pluviale in Episcoporum visitationibus, aliisque ejusmodi celebribus occursationibus præscribitur, idem fere sit ac si gestanda vetus Stola decerneretur, cùm hæc ab illo vel parum, vel nihil discreparet. Unde quam Theodoretus in lib. 2. Eccles. Histor. cap. 27. narrat Machario Episcopo Hierosolymitano datam fuisse à Constantino Magno *Stolam*, (στολὴν) eam ipsam Nicolaus Thuanus Episcopus Carnotensis in *Brevi Collectione & Explicatione Missæ*, fol. 11. [a] & Gilbertus Grimaldus in *Liturgia sacra* part. 1.

[a] L'Histoire Ecclesiastique remarque que le Grand Constantin donna une tres-prétieuse *Chappe* à Machaire Patriarche de Jerusalem, pour servir en son église à l'usage des Baptesmes.

cap. 6. parag. 5.[b] num. 3. vocant *cappam*, quód nempè *Stola* vetus *cappæ* nostræ similis foret. Stola autem vetus, an nova, in Cæremoniis id genus portanda præstituatur, quid refert? Portanda enim est, quæcumque tandem illa sit.

Quód veró ad talos usque protensa fuerit vetus *Stola*, declarat è Græcis Scriptoribus S. Germanus Constantinopolitanus Patriarcha in *Theoria rerum Ecclesiasticarum*, his verbis: *Stola sacerdotalis est ad exemplũ talaris Aaron, idest vestimentum quod sacerdotale est indumentum, ad pedes usque honorabilissimum.* E Latinis autem Guillelmus Durandus Mimatensis Pontifex in lib. 3. *Rationalis divinorum Officiorum*, cap. 5. idem testatur. *Antiquitus* (inquit) *Stola erat vestis candida pertingens usque ad vestigia...... Sed postquam alba cœpit portari, mutata est in torquem.* Adstipulantur Adrianus Turnebus in lib. 29. *Adversariorum*, cap. 31. Lazarus Baïfius lib. *De re vestiaria* cap. 17. Octavius Ferrarius lib. 3. de re eadem cap. 17. ac Ludovicus Richeomus è Societate Jesu Presbyter in tomo 2. *de Missa*, lib. 4. cap. 26. ubi Stolam nostram *veteris Stolæ seu togæ extremitatem tantum esse* coniicit.[a]

b Je pense que ce mot d'Etole en ce lieu-là *de Theodoret*, n'est pas pris pour cette forme d'Etole dont nous parlons, mais pour une chappe ou autre grand vestement.

a Je prens ma conjecture de *l'Estole*, qui est le quatriéme habillement du Sacrificateur, qui n'est autre chose que les extremitez de devant de l'ancienne Estole & robbe longue qu'elle

Sed etsi talaris fuerit antiqua *Stola*, à *casula* tamen seu *planeta* diversam fuisse liquet. Olim namque *casula* omnino rotunda erat, sive ut verbis utar Ruperti in lib. 1. *de divinis officiis*, cap. 2. & Gabrielis Biel, Lect. 11. in Canonem Missæ litera *F integra & undique clausa*; totum hominem à collo ad pedes ambibat, vnde *dicta per diminutionem à* casa (inquit S. Isidorus in lib. 19. *Originum*, cap. 24.) *quòd totum hominem tegat, quasi minor casa*; Et ad immittendum caput supernè patebat in medio, ut ipsam in brachia revolvere ac complicare necesse haberet Sacerdos, quo liberiùs sacris operaretur. *Sic indutos Pontifices & Sacerdotes* (eruditissimi Cardinalis Bona in lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, cap. 24. num. 8. verba sunt) *in priscis Ecclesiarum parietibus cernimus: súntque etiam hodie*

represente. Car si l'on couppe une bande de demy pan sur le devant d'une robbe longue au collet rabattu, on aura la forme de nos Estoles. De mesme si on couppe l'extremité d'une manche large, telle qu'estoit celle des tuniques, on aura le *Manipule* qui la represente. Or l'on a fait ce racourcissement tant de la tunique, que de l'Estole, afin de ne multiplier tant d'habits, les mettant tous entiers, & pouvant suffire d'en mettre les extremitez pour marques à representer les mysteres. L'Estole donc (du mot Grec στολὴ & en Latin quelquefois *Orarium*, Oraire, venant du mot Latin *Orare*, prier, parce qu'elle estoit des Prestres & Orateurs de l'Eglise) estoit anciennement une robbe longue, plus propre des femmes parmy les Payens, que des hommes: toutefois robbe d'honneur à tous, & entre toutes les Nations, quoyque diverse en étoffe. Les Roys en usoient, comme on voit en Xenophon. Ils la donnoient aussi pour prix de vertu... .. de tout cet habit Sacerdotal on n'en a que la bande, que le Sacrificateur met au col en façon de cornette, & que les Prestres portoient anciennement toûjours, mesme en preschant, ou administrant les Sacremens.

Græcorum casulæ ejusdem formæ. Latini verò ad vitandum incommodum ex amplitudine & protensione totum corpus cum brachiis circumcludente proveniens, eas paulatim à lateribus scindere & decurtare cœperunt, donec ad formam, qua hodie utimur, redactæ sunt. Testatur Morinus lib. de sacris ordinationibus *part.* 2. *in* Notis ad Græcorum Ordinationes, *antiquæ formæ casulas, ducentos circiter annos præ se ferentes, in multis Ecclesiis asservari.* Unam istius figuræ mihi sæpiùs videre contigit in Ecclesia B. Mariæ Carnotensis: quam nescio cur ejus Ecclesiæ Canonici quidam, antiquitatis sacræ non ita studiosi, velint inter rejectanea amandare.

Pluviale verò, quamvis totum ambiat hominem, quemadmodum & vetus casula, antè tamen apertum est, nostrisque togis seu palliis talaribus haud multùm absimile. Itaut *ex antiqua Stola seu toga si laciniam ante secueris, qua hodie utimur Stolam facies*, inquit in citato mox loco Richeomus. Quo fit ut hodierna *Stola* nihil aliud sit quàm *pluviale contractum, pluviale* verò *Stola dilatata.*

Cùm itaque Parœcis aliisque Ecclesiarum Rectoribus per Romanorum rituum Scriptores liceat in Pontificum visitationibus atque in solemnibus Imperatorum, Regum & Principum occursationibus *pluviale* ferre, quod *dilatata Stola* est: cur iisdem nefas fuerit in Archidiaconorum visitationibus gestare *Sto-*

lam, quæ *contractum* eſt *pluviale?* Cur Romano more viventibus *Stola* vetus in hujuſmodi cæremoniis relinquetur : nobis autem patrios ritus ſervantibus nova *Stola* auferetur ?

CAPUT XXXI.

Stola ſecundùm Eccleſiaſticos Scriptores μυσικῶς ſignificat, I. Eccleſiam. II. Iugum Chriſti. III. Ejus obedientiam ac ſervitutem. IV. Evangelii obedientiam. V. Caſtitatem. VI. Exhortationem ad divinam legem. VII. virtutum ornamentum. VIII. Chriſti χαρακτῆρα. IX. Immortalitatem. X. Innocentiam. XI. Arma Sacerdotis ac Diaconi. XII. manſuetudinem, humilitatem, patientiam, perſeverantiam, prudentiam & temperantiam. XIII. Ligaturam Chriſti ad columnam. XIV. Ejus Crucem. XV. denique poteſtatem diſpenſandi ſacramenta. Vnde conficitur non mediocri injuria affici ab Archidiaconis Parœcos, Stolam in eorum viſitationibus geſtare dum prohibentur.

PAROECIS aſſerto hactenus ex Stola ſecundùm ſe conſiderata, illius geſtandæ in Archidiaconorum viſitationibus jure, ſupereſt nunc ut ex variis ejus ſignificationibus,

quas Ecclesiastici Scriptores passim afferunt, idem vindicemus.

I. Itaque Stolâ Christi, quam Sacerdotalis exhibet, significari Ecclesiam Origenes ita tradit Homilia ultima in Genesim: *Stola Christi, quæ lavatur in vino, ejus intelligitur Ecclesia, quam ipse mundavit sibi sanguine suo non habentem maculam aut rugam.* Non enim (*inquit Apostolus*) argento vel auro redempti estis, sed pretioso sanguine unigeniti à Deo. *In hujus enim sanguinis vino, idest lavacro regenerationis, à Christo lavatur Ecclesia. Consepelimur enim ei per baptismum in mortem: & in sanguine ipsius, id est in morte ipsius, baptizamur.* Quid ergo causæ fuerit Archidiaconis cur Stolâ Parœcos exuant, cùm maximè (ut in visitationibus evenit) curationis & administrationis Ecclesiæ, Ecclesiasticarúmque rerum rationem sint ipsis redditurі?

II. Stolâ suave Christi jugum innui declarant Ecclesiastici Scriptores; Albinus Alcuinus in lib. *De divinis officiis*, Tit. *Quid significent vestimenta*, his vocibus: *Orarium, idest Stola dicitur, eo quòd Oratoribus, idest Prædicatoribus concedatur. Admonet illum qui illo induitur, ut memor sit sub jugo Christi, quod leve & suave est, esse se constitutum.*

Amalarius Fortunatus Trevirensis Episcopus in lib. 2. *De Ecclesiasticis officiis* cap. 20.

Per Stolam designatur onus leve ac suave de quo Dominus dicit : Tollite jugum meum super vos, jugum enim meum suave est & onus meum leve.

Stephanus Eduensis Episcopus in Tractatu *De sacramento altaris*, cap. 10. *Qui Stolam humeris supponit, sciat jugum Domini esse suave & onus ejus leve, quod se portaturum promisit.*

Ivo Carnotensis Episcopus in Sermone *De significationibus indumentorum sacerdotalium : Stola, quæ alio nomine* Orarium *vocatur tamquam jugum bobus arantibus vel triturantibus collo juxta humeros superponitur, ut illud Evangelicum ab eis impleatur :* Tollite jugum meum super vos *&c.*

Rupertus Abbas Tuitiensis in lib. 1. *De divinis Officiis*, cap. 21. *Cùm Sacerdos Stolam accipit, meminisse debet & scire, quia grande jugum, licèt suave, grande licèt leve, super se tollit.*

Hugo Victorinus in Speculo *de mysteriis Ecclesiæ*, cap. 6. *Zona autem nunc omnes utuntur Sacerdotes & Stola, ut illud impleant Evangelicum :* Tollite jugum meum *&c.*

Petrus Lombardus Parisiensis Episcopus in lib. 4. Sententiarum dist. 24. lit. H. *Episcopus ponit eis* orarium, *idest* Stolam *super humerum lævum, ut per hoc intelligant se accepisse jugum Domini suave, quo ad sinistram perti-*

nentia divino timori subiiciant.

Johannes Saresberiensis, Episcopus Carnotensis in Vita MS. S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi: *Stolam, jugum Christi suave, circa collum diebus ac noctibus habebat.*

Innocentius III. Romanus Pontifex in lib. 1. *De officio Missæ & Sacramento altaris* cap. 42. *Stolam quæ alio nomine vocatur* Orarium *super collum sibi sacerdos imponit, ut jugum Domini se suscepisse significet.*

Honorius Augustodunensis Presbyter in *Gemma animæ*, cap. 204. *Quasi ergo Sacerdos ad jugum Christi loris ligatur, dum collum eius Stola circumdatur.*

Guillelmus Durandus Mimatensis Episcopus in lib. 3. *Rationalis divin. Offic.* cap. 5. num. 1. *Sacerdos Orarium, sive Stolam quæ leve Domini jugum significat, 23. Dist.* Ecclesiastica; *sive quæ est jugum præceptorum Domini super collum sibi imponit, ut jugum Domini se suscepisse demonstret.*

Gabriel Biel in Canonem Missæ sect. 12. litera F. *Stola super collum imponitur, ut jugum Domini Sacerdos suscepisse demonstretur.*

Dominicus Sotus Karolo 5. Imperatori à sacris Confessionibus, in lib. 4. *Sententiarum*, dist. 13. quæst. 2. art. 4. *Stola, quæ &* Orarium *dicitur, vinculum tertium repræsentat quo Christus crucem bajulans fuit collo*

ligatus. In moribus verò nostris obedientiam & jugum Domini cui collum, quasi loro ligati, submittimus, ad portandum Crucem Domini, ejus vestigia sequuti.

Et Michael Suffraganeus Moguntinus in *Canonis Missæ parapraſtica expoſitione: Stola nos admonet ut jugo Domini libenter cervicem ſupponamus.*

Eodem ſenſu intelligendum eſt Romanum Clementis VIII. & Urbani VIII. Pontificale in Tit. *De ordinatione Preſbyteri*; dum Pontificem tradit Stolam Ordinando cuilibet imponere, his additis: *Accipe jugum Domini, jugum enim ejus ſuave eſt & onus ejus leve.* Et Miſſale Laudunenſe apud Antonium Bellottum Laudunenſis Eccleſiæ Decanum in *Notis & Obſervationibus ad ritus Eccleſiæ Laudunenſis redivivos*, ubi Sacerdos ſacra facturus hæc verba profert quando Stolam induit: *Iugum Chriſti in corde meo ſit mihi ſuave & onus ejus leve.*

Unde igitur Archidiaconi in viſitationibus ſuis Parœcos nolunt Chriſti jugo ſe ſubjectos demonſtrare, quod non Parœcis tantummodo, ſed & Chriſtianis populis omnibus tollendum Chriſtus Matth. cap. 11. præcepit?

III. Stola obedientiam ac ſervitutem Chriſti denotat apud Stephanum Eduenſem Epiſcopum in libr. *de Sacramento altaris*, cap. 10. *Stola circumdata collo ad interiora deſcendens, ſignificat obedientiam filij Dei & ju-*

gum servitutis quod pro salute hominum portavit, obedivit Patri usque ad mortem crucis, & subjecit se servituti. Quæ enim major servitus ea qua opprobria, irrisiones & flagella sustinuit?

Apud Rupertum in lib. 1. *de divinis officiis*, cap. 21. *Stola obedientiam significat filii Dei, & servitutem quam Dominus omnium propter sæculorum salutem subiit.*

Apud Innocentium III. in lib. 1. *De officio Missæ & Sacramento altaris*, cap. 26. *Stola obedientiam & servitutem significat, quam Dominus omnium propter servorum salutem subiit.*

Apud Guillelmum Durandum in lib. 3. *Rational. divin. offic.* cap. 5. num. 7. *Porrò secundùm quòd capiti convenit Stola, obedientiam & servitutem significat, quam Dominus omnium propter suorum salutem subiit.*

Apud Gabrielem Biel Lect. 11. in Canonem Missæ, lit. *e*: *Stola obedientiam & servitutem significat, quam propter servorum salutem omnium Dominus subiit.* Et Lect. 12. lit. *f*. *Stola formam crucis in pectore sua cancellatione prætendit, ut summæ obedientiæ exemplum quod in cruce Dominus prætulit, factus obediens patri usque ad mortem, mortem autem crucis, semper in corde teneat.*

Apud Michaëlem Suffraganeum Moguntinum in *Canonis Missæ paraphrastica expositione*: *Stola quæ à collo pendens in pectore*

crucis

crucis imaginem effigiat, voluntariam Christi obedientiam insinuat, qua pro salute nostra Patri obedire voluit usque ad mortem, mortem autem crucis.

Et apud Franciscum Titelmanum ex Ordine FF. Minorum Theologum in *Expositionis mysterii Missæ*, cap. 5. *Stola obedientiam significat filii Dei & servitutem, quam propter salutem mundi voluntariè sustinuit.*

Aliquam ergo videntur Archidiaconi Christo omnium Domino injuriam irrogare, ubi Parœcos vetant suis in visitationibus obedientiam ac servitutem ejus profiteri.

IV. Stola Evangelii Obedientiam exhibet ex Hugone Victorino in lib. 1. *De cæremoniis, Sacramentis, Officiis & observationibus Ecclesiasticis*, cap. 48. *Per Stolam Evangelii obedientia significatur*; Ex Honorio Augustodunensi in *Gemma animæ*, lib. 1. cap. 204. *Deinde circumdat collum suum Stola, per quam obedientia Evangelii intelligitur. Evangelium quippe est suave Domini jugum, obedientia verò lorum.* Ex Guillelmo Durando num. 6. *Per Stolam, qua nunc utimur, obedientiam accipimus Evangelii crucifixi.* Et ex Eminentissimi Cardinalis Bona tractatu Ascetico *De sacrificio Missæ* cap. 5. parag. 2. *Stola collo superposita, & in modum crucis per medium pectoris ducta demonstrat sacerdotem teneri se Deo unire & quodammodo colligare, suamque crucem Dei causa patien-*

ter ferre, divinæ legi cum omni obedientia se subiicere, ejusque jugum alacriter portare, ac semper memorem esse mandatorum Dei ad faciendum ea. Qua igitur ratione Archidiaconi Parœcos eo ornamento spoliare volunt in visitationibus suis, quo se Christi Evangelium amplexari, eique ultro submitti ostendunt?

V. Stola castitatis signum est ex art. 169. lib. 6. Capitularium Karoli Magni & Ludovici Pii: *Ut Sacerdotes Stolas portent propter signum castitatis, sicut decretum est*; & ex Honorii Augustodunensis *Gemma animæ*, lib. 1. cap. 180. *Diaconis ordinandis Episcopus Stolam dat, ut se lege Dei constrictos cognoscant, ac se castitati in servitio Dei omnimodis subdant.* Cur itaque Parœcos nolunt suis in visitationibus Archidiaconi castitatem præ se ferre?

VI. Stola Christianam plebem ad divinæ legis meditationem impellit Rabano Mauro Archiepiscopo Moguntino teste in lib. 1. *De institutione Clericorum*, cap. 19. *Bene oratoribus Christi Orarium habere convenit, quia cùm indumentum eorum officio proprio concinat, & ipsi sedulò ad verbi ministerium cohortentur, & plebs ipsis commissa indicium salutare conspiciens, ad meditationem Legis concurrere ferventiùs admonetur.* Quare igitur Archidiaconis dolet si eorum in visitationibus Parœci fideles populos ad divinæ Legis

contemplationem inducant, quæ virum beatum efficit, ex Psal. 1. *Beatus vir qui in lege Domini meditabitur die ac nocte?*

VII. Stola virtutum ornamentum designat, cap. *Ecclesiastica*, Dist. 23. *Ecclesiastica & antiqua institutione præfixum novimus, ut omnis sacerdos, cùm ordinatur, orario utroque humero ambiatur: scilicet ut qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera & adversa, virtutum semper ornamento utroque circumseptus appareat humero.* An ergo æquum est Parœcos Archidiaconorum visitationibus, quasi virtute omni destitutos interesse?

VIII. Stola signum Domini exprimit, ut patet ex formula *degradationis* (quod aiunt) Presbyteri, quam in Romano Pontificali legimus: *Signum Domini per hanc Stolam turpiter abjecisti*, &c. Ut quid ergo Parœcis non licebit coram Archidiaconis visitantibus Dominico signo illustrari?

IX. Stolâ immortalitatem notari demonstrant illa Sacerdotis Stolam induentis vocabula, quæ in omnibus propemodum Missalibus libris reperiuntur: *Redde mihi Domine Stolam immortalitatis, quam perdidi in prævaricatione primi parentis* &c. Cur itaque immortalitati restitutos se non probabunt in Archidiaconorum visitationibus Parœci?

X. Stola innocentiæ indicium est apud Guillelmum Durandum, num. 2. *à quibus-*

dam Pontificibus cùm Sacerdos in ordinatione Stolam accipit, additur: Stola innocentiæ induat te Dominus: *quod stolam respicit primitivam, quæ fuit innocentiæ significativa.* Unde igitur nefas fuerit Parœcis suam in Archidiaconorum visitationibus innocentiam patefacere?

XI. *Cùm Sacerdos Stola collum circumdat* (inquit Johannes Belethus Parisiensis Theologus in *Brevi expositione divinorum officiorum*, cap. 32.) *quasi hastam contra renitentem vibrat. Stola circumdat collum* (ait Nicolaus de Ploüe Decretorum Doctor & Ecclesiæ Posnaniensis Capellanus in Tractatu *de expositione Missæ*, Tit. 1.) *quasi hastam contra hostem vibrat.* Quare ergo prohibentur Parœci in Archidiaconorum visitationibus paratos sese ostendere ad Christiani nominis hostes quoscumque *justitiæ armis à dextris & à sinistris*, ut loquitur Apostolus 2. Cor. cap. 6. debellandos?

XII. *Stola* (inquit Innocentius III. in lib. 1. *De Officiis Missæ & Sacramento altaris*, cap. 42.) *significat patientiam de qua scriptum est*, Patientia vobis necessaria est ut reportetis promissiones : *Et iterum:* In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quæ verba Guillelmus Durandus replicat in num. 2. ubi ait præterea: *Stola usque ad genua, quæ curvantur, protenditur, ut nos mites corde & humiles insinuet.* Et num. 3. sub-

jungit: *Longitudo Stolæ perseverantiam significat: Duo brachia Stolæ dependentia significant prudentiam & temperantiam.* Similia habent in laudatis superiùs locis Ivo Carnotensis Episcopus, Gabriel Biel, & Nicolaus de Ploüe. Quid itaque Parœcos non sustinent in suis visitationibus Archidiaconi, mansuetudinis, humilitatis, patientiæ, perseverantiæ, prudentiæ & temperantiæ, quæ virtutes divino eorum muneri ita necessariæ sunt, præbere argumenta?

XIII. *Stola* (eorumdem Durandi & de Ploüe verba sunt) *signat ligaturam qua Jesus ligatus fuit ad columnam*; ac proinde Christi dolores ac mortem ipsam nobis quodammodo repræsentat. Unde igitur Archidiaconis grave est Parœcos in eorum visitationibus videri quasi columnæ Christi affixos, ejusque dolorum ac mortis quamdam similitudinem referre?

XIV. *Stola imposita collo* (ait Gabriel Biel Lect. 11. in Canonem Missæ lit. *c. significare poterit crucis patibulum Christi humeris impositum, & ad locum Calvariæ bajulatum.* Unde Cardinalis Bona in modò laudati Tractatus Ascetici *De sacrificio Missæ* cap. 5. paragr. 2. ait, *Stolâ* significari *funes collo* Christi *injectos, sive crucis patibulum humeris ejus impositum & in quo pro nobis pependit.* Cui verò convenientissimum justissimumque non videbitur ut Parœci in Archi-

diaconorum visitationibus demonstrent se *Christi crucem humeris impositam ad locum Calvariæ bajulare*, in qua cruce suam omnem gloriam reponit Apostolus dum ait Galat. 6. cap. *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi?*

XV. Denique ex Guillelmo Parisiensi seu potius alio Scriptore paulò recentiori, in lib. *de 7. Sacramentis* cap. 8. & S. Thoma in *Supplementi* quæst. 40. art. 7. *Sacerdoti in utroque humero ponitur Stola, ut ostendatur quòd ei plena potestas dispensandi Sacramenta datur, non ut ministro alterius: & ideo Stola descendit usque ad inferiora.* Cùm ergo Parœcis in Archidiaconorum visitationibus non auferatur *plena potestas dispensandi Sacramenta*, Stolam quæ in eis est hujusce potestatis indicium, non debent abiicere.

Quocumque igitur modo Stolam accipiamus, hanc in Archidiaconorum visitationibus gestandam Parœcis, prolatæ hactenus à nobis rationes luculenter evincunt. Poterant illæ multò pluribus Ecclesiasticorum Scriptorum testimoniis confirmari, sed quæ dedimus nisi satis sint, quid in ea materia satis esse valeat, non plenè intelligo. Utcumque res habeat tam æquos & sapientes Archidiaconos reor, ut cùm suam nullo vendibili, tolerabilive rationum momento causam innixam videant, tandem aliquando manus dent, stolæque suis in visitationibus ferendæ facultatem

Parœcis ultro impertiant. Hoc eos etiam atque etiam rogo, ut sic de lana caprina (quemadmodum proverbio dicitur) non rixantes, quæ suarum partium sunt, strenuè ac impigrè exequantur; vanos & indébitos honores non ambiant; pecuniæ non inhient; Parœcos injuriis non afficiant; Ecclesiis non incommodent visitatis; potestatis suæ cancellos non prætergrediantur, quæ à quibusdam nostrorum temporum Archidiaconis facta, graviter dolemus. Eorum denique memores illos semper volo quæ Concilium Tridentinum in Sess. 24. Decreto *de reformatione* cap. 3. Sancivit: *Visitationum omnium præcipuum esse* debere *scopum, sanam, orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducere; bonos mores tueri; pravos corrigere; populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, cetera prout locus, tempus, & occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere.*

FINIS.

Archidiaconi graviora, quæ eorũ auctoritate emendari non poterunt, ad Ordinariũ referent. Operam autem dabunt ut ea, quæ in visitatione per Episcopum statuta ac præcepta sunt, perficiantur, ac de iis quæ vel observata, vel neglecta & omissa fuerint, causisque ac excusationibus hominum pervicacium, statutis non obedientium, Episcopum certiorem faciant. In summa cùm Archidiaconi oculi sint Episcopi, juxta antiquos ac recenter editos canones constitutionesque, ita suum munus ac officium obeant, ut fidelem hac in re tam sancta támque necessaria cùm Ecclesiæ, tum Episcopo operam suam comprobent; ac visitationis suæ rationem scriptis commissam quamprimum Ordinario reddant ..... Cavendum hac tempestate ut visitatio fiat onus intolerabile & offensio detur Evangelio: sed visitatores visitandos tractent ut filios, ac pro sua decentia comitatu ac victu mediocri sint contenti: & si Parœciæ sint tenues, benignè & gratis visitentur.

Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Decani, Archidiaconi, & alii status Ecclesiastici in Conventu Melodunensi nomine totius Ecclesiæ Gallicanæ coacti an. 1579. Tit. *De Ecclesiarum visitatione.*

TYPOGRAPHUS Lectori.

PRÆSENS Disceptatio si satis perfecta non sit, causa est quia injussu Autoris publicatur. Nam cùm ille eam mihi manuscriptam dedisset, cum schedula D. Pirot Doctoris Sorbonici ad habendum Regis privilegium ut imprimeretur, paulò post mutato consilio præcepit mihi ut non imprimerem usque ad novum ordinem. Interea eo inscio Privilegium obtinui. Et cùm multi eam à me peterent, typis edidi, sperans id non graviter laturum Autorem. Ceterùm quia in multis manuscripti locis erant lituræ ac multa non nitidè scripta, aliqua mutare, addere ac detrahere coactus est impressionis corrector, sed tamen ita ut sensus integer remanserit. Porrò duo dicta sunt mihi nuper. Unum D. Archiepiscopum Senonensem Parœcis suæ Diœcesis in suis visitationibus Stolam gestare permittere à quibusdam annis. Secundum, post Senatus-Consultum Parisiense contra D. Episcopum Ambianensem datum, de Stola portanda inter se disputasse Ambianensem Archidiaconum & Parœcum Monstroliensem. Motâ autem lite coram Senatu Parisien-

ſi , Archidiaconi Ambianenſis Advocatus cùm dixiſſet D. D. Regiis Advocatis in judiciaria exedra ſedentibus , quibus communicabat,non ſolitos eſſe Ambianenſes Parœcos Stolam in Archidiaconi viſitationibus ferre, ita reſpondiſſe D. Talonium : *Res judicata.* Quod in cauſa fuit cur Ambianenſis Archidiaconus Royenſi placito acquieverit, & non prohibuerit Parœcum Monſtrolienſem portare Stolam. Denique quia in hoc libro fit mentio Synodi Caroli Guillard Carnotenſis Epiſcopi, cujus etiam illuſtre fragmentum refertur , optarunt viri rerum Eccleſiaſticarum amantiſſimi , ut integram typis mandarem. Eam ergo quam vir doctus ex membranis V. Cl. Blaſii le Feron Socii Sorbonici & Canonici Carnotenſis eruit, mihique benignè communicavit, quia nondum edita eſt,ne pereat, tibi benevole Lector, exhibeo ; maximè cùm ſua mole minimè tibi oneroſa ſit futura.

STATVTA SYNODALIA R. in Christo Patris, CAROLI GUILLARD, *Episcopi Carnotensis, anno Domini 1559. die Synodi 25. Novemb.*

IN nostræ Synodi Congregatione debitus honor humilisque & devotus ingressus observandi sunt, absque strepitu, conclamationibus, tumultu, deambulatione in Ecclesia: nec liceat exire ante perfectam Synodum. Et super hac re Decani Rurales vigilent, & quos transgressores invenerint, adhibitis testibus Officiali nostro referant puniendos.

Suspendimus à Divinis Officiis & deinde excommunicabimus Decanos Rurales atque Curatos qui celaverint & retinuerint denarios nobis ad causam nostræ dignitatis Episcopalis debitos pro jure circadarum aliisque Episcopalibus, nisi infra mensem post hanc nostram Synodum eos tradiderint & solverint receptoribus nostris.

Quoniam ratio de grege Pastoribus Ecclesiarum Parochialium commisso reddenda erit in extremi Judicii examine, his injungimus districtè quatinus suos Parochianos sincero affectu verbisque salutaribus admoneant, ut

firmi in fide Catholica maneant & stabiles, ac errantes ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ revertantur.

Curam animarum habentes Religionem Christianam ad sanguinem usque tueri debent & tenentur, nec non curare ut eorum Parochiani ab omni labe hæreseos sint immunes; hi enim qui labanti fidei pessumque euntibus animabus non pro viribus succurrunt, vel sicut desides aut conniventes aut blandientes, vel nutantes aut (quod absit) erroribus hærentes, iram Dei non effugient & contra ipsos graviter viâ juris & justitiæ procedetur.

Inhibemus prædictis Rectoribus Ecclesiarum ne dum pronum faciunt aliquid incautè aut stultè proferant, neque notent aliquem nominatim vel iudiciis, & descriptionibus nominationi æquipolentibus, aut scandalisent, sed utantur modestis discretisque verbis per quæ auditores à malo retrahantur, & boni meliores fiant.

Hisque injungimus ut diligenter inquirant si in ipsorum Parochiis sint quædam personæ de hæresi suspectæ, & à communi fidelium conversatione, vita, & moribus diffidentes, ut adversus culpabiles informationem fideliter confectam, ad Nos vel Officialem nostrum transmittere habeant, quatenus super hoc negotio provideri & remedio opportuno valeat,

Denuncient quoque per ſingulos dies Dominicos in pronis ſuis excommunicatos omnes hæreticos eorumque ſequaces, juriſdictionis etiam Eccleſiaſticæ ac libertatis & immunitatis Eccleſiæ infractores & violatores, nec non decimas ſibi non debitas uſurpantes, ac illarum prædatores.

Prohibemus memoratis Curatis ipſorumque Vicariis & aliis Sacerdotibus ſub pœna ſuſpenſionis ab Officio, admittere ac recipere in ſacro Baptiſmi fonte nomina paganorum & infidelium vel alia turpia & ludibrioſa per patrinos & matrinas infantibus impoſita vel imponenda in contemptum Dei & Sanctorum ac Eccleſiæ ludibrium vel irriſionem.

Sæpe contingit quod aliqui juris ignari clam aut publicè inceſtuoſas contrahant nuptias in gradu ab Eccleſia prohibito. Quocirca Rectores Parochialium Eccleſiarum denuncient & declarent in ſuis pronis Matrimonia eſſe prohibita & illicita inter parentes vel affines uſque ad quartum conſanguinitatis aut affinitatis gradum incluſivè, ſine diſpenſatione legitima.

Mandamus & præcipimus dictis Curatis & eorum Vicariis ſub mulcta arbitraria, quod de receptione litterarum quærimonialium in forma malefactorum, à Curia noſtra emanatarum per eos receptione facta papyrum ſeu Regiſtrum faciant & habeant, in qua vel

quo ſummariè ac ſecundum ordinem temporis contineantur nomen & cognomen impetrantis,cum adnotatione anni &diei hujuſmodi acceptionis,ut ſi ſuper ea oriatur quæſtio ut ſæpe accidit , ad prædictum Regiſtrum haber recurſus poſſit.

Volumus quoque & ordinamus quòd in ſupradicto Regiſtro brevis fiat deſcriptio de domeſticis capitibus , ſecundum vulgi appellationem *Chefs de ménage*, dictis, qui ſingulis diebus Dominicis ac feſtivis Miſſam Parochialem in ſuis Eccleſiis audiunt , vel deficiunt , & ſi frequenter nec ne.

Annuntient Curati ſuis Parrochianis graviſſimum eſſe peccatum mortale conſulere Divinos & maleficos & his credere , nec non ad infirmitatum curationes & pro revelatione furtorum ſortilegis & ſuperſtitoribus atque conſilio Sorceriarum uti.

Inhibemus ſub pœna excommunicationis immundicias & ſordes projici , ac corria , pelles,ac lanas animalium intra Cœmeteria, & lingium extendi & ſiccari , & ordinamus hujuſmodi Statutum in pronis Parochialibus publicari.

Omnibus & ſingulis Curatis nobis ſubditis mandamus & injungimus ut in habitu decenti cum ſuperliciis & Stolis compareant perſonaliter coram nobis aut Vicariis noſtris generalibus,ſingulis annis in noſtra Synodo feria quarta poſt feſtum ſancti Lucæ,in Eccleſia

Carnotensi hora octava de mane: ac dictæ Synodi celebrationi reverenter intersint nec non ea quæ ibidem legentur, agentur, præcipientur, & ordinabuntur, diligenter & attentè percipiant, audiant, & intelligant, & hoc prædictis Curatis & eorum cuilibet per hanc Constitutionem absque alia evocatione intimamus & insinuamus sub pœna suspensionis & aliis pœnis Canonicis.

Nec excusabuntur dicti Curati à cætero sub pretextu comparendi infra mensem.

INDEX CAPITULORUM.

CAPUT I.

usurpatur. Quo tempore gestari cœperit in Ecclesia? Cur hoc illi nomen inditum? Vocatur aliquando palla linostima: *aliquando* orarium & orarius. *Quid significet* orarium, *tum apud profanos, cùm apud sacros Scriptores? Vnde originem habeat sive Græcam, sive Latinam? Stola etiam dicta Græcis* ἐπιτραχήλιον, *hoc est* cervicale *seu* collarium. ἐπιτραχήλιον *unis Presbyteris*, ὠράριον *verò Presbyteris juxta atque diaconis convenit.* 146

vel uno ad summum post eas expletas mense apud Episcopos deponere. Archidiaconis visitantibus Crux adoranda, Evangeliorúmque liber deosculandus proponitur à Parœcis, quos ideo Stolatos esse expedit. 308

CAP. XXVIII. *Archidiaconi SS. Eucharistiæ tabernaculum lustrantes malunt Ecclesiasticos ritus in hujus Sacramenti expositione ac circumgestatione servandos nō servare, quàm Parœcis Stolam permittere. SS. Eucharistia dum educitur è loco in quo vel asservatur, vel quiescit, ut postea detur in manus Pontificum vel Sacerdotum qui eam gestent, aut adorandam fideli populo proponant, id fieri à Stolatis Ministris ipsis assistentibus debere, ex Ritualibus, Missalibúsque variarum Ecclesiarum libris ostenditur. Quare immeritò Archidiaconi sacrum ciborium è tabernaculo educentes Stolatos Parœcos sibi suis in visitationibus adesse nolunt.* 323

CAP. XXIX. *Archidiaconi SS. Reliquias, Baptisterium, oleique Catechumenorum & sacri chrismatis vasa ac cœmeterium lustrare debent in visitationibus suis. At ejusmodi ritibus stolatos adesse Presbyteros jubent Missales ac Rituales libri plerique. Confutantur Archidiaconi quidam duplici Stola in visitationibus opus non esse asseverantes, altera quam ipsi, altera quam Parœci induant. Alius in Archidiaconis*

ac servitutem. IV. Evangelii obedientiam. V. Castitatem. VI. Exhortationem ad divinam legem. VII. virtutum ornamentum. VIII. Christi χαρακτῆρα. IX. Immortalitatem. X. Innocentiam. XI. Arma Sacer*dotis ac Diaconi. XII. Mansuetudinem, humilitatem, patientiam, perseverantiam, prudentiam & temperantiam. XIII. Ligaturam Christi ad columnam. XIV. Ejus Crucem. XV. denique potestatem dispensandi sacramenta. Unde conficitur non mediocri injuria affici ab Archidiaconis Paræcos, Stolam in eorum visitationibus gestare dum prohibentur.* 371

Errata ſic corrige.

P*Ag.*8 *lin.*7. ex ea, *leg.* de ea. *Pag* 41. *li.*9. *pedacii, le. pedarii.* *Pag.* 48. *li.* 22. *dele* ac. *li.*27. Paggium. *leg.* Poggium. *Pag.* 58. *li* 31. inſtrumentis *le.* inſtruentis. *Pag.*59. *li.*2. part 1. *le* part. 2. *Pag.*60. *li.*22. aliqui, *le.* aliquid. *Pag.*67. *li.*7. conſcriptum & exhibitum, *leg.* conſcripto & exhibito. *Pag* 71. *li.*14. *dele* cauſa. *Pag.*83. *li* 9 fieri, *le.* ferri. *Pag* 87 *li.* 20. merentes, *le.* nubentes. *Pag.*103. *li.*30. vigilans, *le.* vigilano. *Pag.*107. *li.*12. Metropolis. *le.* Metropolitis. *Pag.*110. *lig* 29. quorum (intereſt, *le.* quorum intereſt (intereſt. *Pag.*117. *lin.*13. auderent, *le.* audirent. *Pag.* 121. *li* 9. mandatorium, *le.* mandatorum. *Pag.*124. *li.* 20. Pooreſa, *le.* Poore Sarum. *Pag.*129 *li.*32. impcritè, *le.* impurè. *Pag.*139. *li* 30. que *le.* que die. *Pag.*140. *li.*28. in, *le.* in Concilio. *Pag.*165 *li.* 2. & 3. conſentandum, *le.* conſentaneum. *Pag.*166. *li.*2. *dele* collata. *Pag.*176. *li.*15. humi, *le.* humo. *Pag.*189. *lin.* 13. & 14. Pontificii, *le.* Pontifici *Pag.*197. *li.*13. *poſt* principales, *adde* appellatos. *Pag.*216. *li* 27. poſſint, *le.* non poſſint. *Pag.*219. *li.*1. Pontifice, *le.* Pontifici. *Pag.*233. *li.* 2 Sequebantur, *le.* ſequebatur. *Pag* 24. *li.*26 tranſpoſiti, *le.* præpoſiti. *Pag* 241. *li.*21. Venetii s, *le* Romæ. *Pag.*265 *li* 4 Eccleſiæ, *le* Rectoris Eccleſiæ *Pag.*267 *li.*18. Trienſi, *le.* Trecenſi. *Pag.*269. *li* 3. Chenetus, *le.* Chenutus. *Pag* 286. *li.* 15. ἐξοχὴν, *le.* ἐξοχὴν. Pag 291. *li.* 30. 1581. *le.* 1585 Pag. 307. *li.* 8. ex, *le.* de. Pag. 358. *li.* 6. &, *le.* at. Pag. 363. *li.* 30. & 31. occurſandis, *le.* occurſandi.